

SÚHRNNÁ SPRÁVA O STAVE RODOVEJ ROVNOSTI NA SLOVENSKU ZA ROK 2024

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
Bratislava, 2025

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK	5
ÚVOD	6
1. INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE RODOVEJ ROVNOSTI	7
1.1. Vnútroštátne inštitúcie.....	7
1.1.1 Rada vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť.....	7
1.1.2 Výbor pre rodovú rovnosť.....	8
1.1.3 Odbor ľudských práv.....	10
1.1.4 Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí.....	12
1.1.5 Inštitút pre výskum práce a rodiny.....	15
1.1.6 Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách.....	16
1.1.7 Národný poradca pre rodovú rovnosť v OS SR.....	18
1.1.8 Národný inšpektorát práce a inšpektoráty práce.....	19
1.1.9 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.....	21
1.1.10 Neziskové organizácie.....	22
1.2. Európske inštitúcie.....	22
1.2.1 Inštitúcie Európskej únie.....	22
1.2.2 Európsky inštitút pre rodovú rovnosť.....	26
1.2.3 Štatistický úrad Európskej únie.....	29
1.2.4 Európska sieť pre právo v oblasti rovnosti.....	29
1.2.5 Agentúra EÚ pre základné práva.....	30
1.3. Medzinárodné inštitúcie a iné	31
1.3.1 Organizácia spojených národov.....	31
1.3.2 Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien.....	33
1.3.3 Komisia OSN pre postavenie žien.....	36
1.3.4 Medzinárodná organizácia práce.....	37
1.3.5 Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj.....	38
1.3.6 Rada Európy.....	39
1.3.7 Svetové ekonomické fórum.....	40
2. FINANČNÝ MECHANIZMUS V OBLASTI RODOVEJ ROVNOSTI	42
2.1. Dotačné schémy.....	42
2.1.1 Dotácie na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí.....	42
2.1.2 Dotácie na podporu plnenia funkcie rodiny.....	43
2.1.3 Dotácie na podporu dobrovoľníckej činnosti.....	44
2.1.4 Dotácie na podporu ľudských práv.....	44
2.1.5 Dotácie pre akreditované subjekty.....	45
2.1.6 Dotácie na podporu kultúry osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva.....	46
2.2. Program Slovensko.....	47
2.2.1 Informačná kampaň na zvyšovanie povedomia verejnosti o vybraných sociálnych témach.....	47
2.2.2 Vekový manažment: Práca prispôsobená životným etapám.....	47

2.2.3	Prevenca a eliminacia násilia a sociálneho vylúčenia prostredníctvom národných liniek pomoci.....	48
2.2.4	Siete podpory pre každý krok.....	48
2.2.5	Rovnosť príležitostí prospieva všetkým	48
2.2.6	Rodinné poradne II.- rozvoj poskytovania poradensko- psychologických služieb pre jednotlivcov, páry a rodiny.....	49
2.2.7	Poskytovanie potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci najodkázanejším osobám.....	49
2.2.8	Podpora a profesionalizácia odborných kapacít v oblasti sociálneho začlenenia.....	50
2.3.	Granty EHP a Nórska.....	51
2.3.1	Domáce a rodovo podmienené násilie.....	51
2.3.2	Miestny rozvoj a inklúzia.....	51
3.	ROVNOSŤ A NEDISKRIMINÁCIA.....	53
3.1	Dáta.....	53
3.2	Publikačná činnosť.....	53
3.2.1	Inštitút pre výskum práce a rodiny.....	61
3.2.2	Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.....	64
3.3	Vzdelávanie, odborné a osvetové aktivity.....	68
3.3.1	Ministerstvá.....	68
3.3.2	Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.....	78
3.3.3	Neziskové organizácie	80
3.4	Plnenie strategických dokumentov.....	86
3.4.1	Celoštátna stratégia a akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027.....	87
3.4.2	Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022-2030.....	89
3.4.3	Národný program aktívneho starnutia.....	90
3.4.4	Národný akčný plán na vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti na roky 2021 – 2025.....	91
3.4.5	Akčný plán rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v rezorte obrany na roky 2024-2030.....	93
3.4.6	Stratégia a akčné plány rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030..	93
3.5	Stav vo vybraných oblastiach.....	94
3.5.1	Legislatívna úprava.....	94
3.5.2	Rodovo citlivý jazyk.....	97
3.5.3	Rodová rovnosť v rozhodovaní.....	98
3.5.4	Rovnosť v odmeňovaní.....	108
3.5.5	Rodová segregácia.....	110
3.5.6	Zosúladenie rodinného, súkromného a pracovného života.....	114
3.5.7	Feminizácia chudoby a generačná chudoba.....	121
3.5.8	Skúsenosti rodičov s diskrimináciou na trhu práce.....	124
3.5.9	Rodová rovnosť v kontexte utečeneckej krízy.....	126
4.	RODOVO PODMIENENÉ NÁSILIE.....	128
4.1	Dáta.....	128

4.2	Publikačná činnosť.....	138
4.2.1	Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách.....	138
4.2.2	Neziskové organizácie.....	140
4.3	Vzdelávanie, odborné a osvetové aktivity.....	142
4.3.1	Ministerstvá.....	142
4.3.2	Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách.....	146
4.3.3	Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.....	148
4.3.4	Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov – Slovensko.....	149
4.3.5	Neziskové organizácie.....	149
4.4	Plnenie strategických dokumentov.....	162
4.4.1	Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 –2027.....	162
4.4.2	Celoštátna stratégia a akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027.....	163
4.4.3	Národná stratégia a akčný plán Detstvo bez násilia pre všetky deti (2023-2029).....	164
4.4.4	Národný program aktívneho starnutia na roky 2021-2030.....	166
4.4.5	Akčný plán rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v rezorte obrany na roky 2024-2030.....	167
4.5	Stav vo vybraných oblastiach	167
4.5.1	Legislatívna úprava.....	167
4.5.2	Rodovo podmienené násilie na ženách.....	169
4.5.3	Rodovo podmienené násilie na mužoch.....	170
4.5.4	Rodovo podmienené násilie na utečenkách.....	171
4.5.5	Sexuálne obťažovanie	174
4.5.6	Kybernetické násilie.....	175
4.5.7	Skúsenosti so službami.....	177
ZÁVER	179

ZOZNAM SKRATIEK

SR	Slovenská republika
EÚ	Európska únia
EIGE	Európsky inštitút pre rodovú rovnosť
OSN	Organizácia spojených národov
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
UNHCR	Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (a utečenky)
EUROSTAT	Štatistický úrad Európskej únie
EU SILC	Štatistiky EÚ o príjmoch a životných podmienkach
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MZVEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
MŠVVM SR	Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR
MS SR	Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MK SR	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
MO SR	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
MD SR	Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky
NIVaM	Národný inštitút vzdelávania a mládeže
OS SR	Ozbrojené sily Slovenskej republiky
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
IVPR	Inštitút pre výskum práce a rodiny
PZ SR	Policačný zbor Slovenskej republiky
MRK	Marginalizované rómske komunity
IPV	Intímne partnerské násilie
NLŽ	Národná linka pre ženy zažívajúce násilie
ust.	Ustanovenie
b.	Bod

ÚVOD

Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2024 predstavuje informatívny materiál, ktorý retrospektívne sumarizuje prehľad vývoja v agende rodovej rovnosti v podmienkach Slovenskej republiky za rozhodné obdobie kalendárneho roka 2024.

Predmetná správa je vytvorená na základe úlohy B.1. uznesenia vlády SR č. 337 z 9. júla 2014, v zmysle ktorej „*Vláda ukladá Ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny každoročne do 30. júna v spolupráci s členmi vlády a predsedníčkou Štatistického úradu SR predložiť na rokovanie vlády Návrh súhrnnej správy o stave rodovej rovnosti na Slovensku.*“.

Obsah, súhrnnej správy o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2024, je zo systematického hľadiska koncipovaný do štyroch fundamentálnych kapitol, ktoré sú v následnej logickej súvislosti podrobne vnútorne diferencované.

Prvá kapitola sumarizuje prehľad inštitucionálneho zabezpečenia v oblasti rodovej rovnosti na národnej, nadnárodnej a medzinárodnej úrovni, ktoré výrazným spôsobom determinujú legislatívne, politické a/alebo výskumné smerovanie jednotlivých čiastkových aspektov rodovej rovnosti.

Druhá kapitola syntetizuje nastavenie finančného mechanizmu v oblasti rodovej rovnosti vo vzťahu k dotačným titulom relevantných ústredných orgánov štátnej správy, programu Slovensko a grantom EHP a Nórska, pričom predmetná kapitola súčasne špecifikuje výšku poskytnutých finančných prostriedkov v roku 2024.

Tretia kapitola vo všeobecnosti konkretizuje stav v oblasti rovnosti a nediskriminácie, pričom v príslušných podkapitolách bližšie reflektuje dáta, realizovanú publikačnú činnosť, vzdelávanie, odborné a osvetové aktivity, plnenie strategických dokumentov a stav vo vymedzených deviatich oblastiach, ktorými sú legislatívna úprava, rodovo citlivý jazyk, rodová rovnosť v rozhodovaní, rovnosť v odmeňovaní, rodová segregácia, zosúladenie rodinného, súkromného a pracovného života, feminizácia chudoby a generačná chudoba, skúsenosti rodičov s diskrimináciou na trhu práce a rodová rovnosť v kontexte utečeneckej krízy.

Posledná, štvrtá, kapitola vo vzťahu k podkapitolám reflektuje formálnu systematiku tretej kapitoly, a to vo vzťahu k dátam, publikačnej činnosti, vzdelávaniu, odborným a osvetovým aktivitám, plneniu strategických dokumentov. Posledná podkapitola, v tejto časti, rovnako rezumuje stav vo vybraných oblastiach, ktoré však vo vzťahu k rodovo podmienenému násiliu, predstavujú podkapitoly: legislatívna úprava, rodovo podmienené násilie na ženách, rodovo podmienené násilie na mužoch, rodovo podmienené násilie na utečenkách, sexuálne obťažovanie, kybernetické násilie, skúsenosti so službami.

Predmetná súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2024 vznikla na základe verejne dostupných informácií, ako aj stanovísk vecne príslušných štátnych a neziskových inštitúcií, predovšetkým participujúcich vo Výbore pre rodovú rovnosť.

Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti obsahuje, ak povaha a spôsob zberu uvedené pripúšťa, dáta diferencované na ženy a mužov. V materiáli sa využíval rodovo inkluzívny jazyk, ak to povaha informácie umožňovala. V častiach, v rámci ktorých bolo využívané generické maskulínium sa, ak z kontextu nevyplýva iné, primerane rozumejú ženy aj muži.

1. INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE RODOVEJ ROVNOSTI

Vo všeobecnosti agendu rodovej rovnosti determinuje legislatívna, strategická, výskumná a/alebo osvetová činnosť viacerých relevantných inštitúcií, či už vnútroštátnych alebo európskych a medzinárodných, v rámci ktorých ma Slovenská republika svoje dlhoročné zastúpenie.

1.1 Vnútroštátne inštitúcie

Špecificky, vo vzťahu k vnútroštátnym inštitúciám SR, sú z hľadiska agendy rodovej rovnosti relevantné predovšetkým verejné inštitúcie, ktoré v pomernej miere participujú na tvorbe, ako aj následnej implementácii jednotlivých opatrení štátnej politiky v tejto oblasti.

V praktickom uplatňovaní rodového hľadiska naprieč rôznorodými parciálnymi suboblasťami agendy rodovej rovnosti majú významné postavenie neziskové organizácie.

1.1.1 Rada vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť

Rada vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť predstavuje odborný, poradný, koordinačný a konzultatívny orgán vlády SR v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím a práv seniorov, práv gejev, lesbiab, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti. Rada vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť prijíma stanoviská k vnútroštátnemu plneniu medzinárodných záväzkov SR v oblasti ochrany ľudských práv, predovšetkým záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov, vrátane k nim prislúchajúcim opčným protokolom, ako aj prerokúva návrhy správ o ich plnení.¹

V roku 2024 Rada vlády pre ľudské práva a rodovú rovnosť zasadala 5-krát, a to 29. januára, 6. marca, 20. mája, 14. júna a 10. decembra. Obsah prerokovaných materiálov na predmetných zasadnutiach mal rôznorodý a ľudskoprávne širokospektrálny charakter. Medzi jednotlivé body vyššie špecifikovaných zasadnutí patrili napríklad: hodnotiaci správa Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny o podpore kultúry národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín za obdobie rokov 2021 – 2022, informácie o príprave štandardov pre dištančné poradenstvo prostredníctvom liniek pomoci, aktuálna informácia k Národnej koncepcii prevencie a ukončovania bezdomovectva, dotácie na rok 2024 na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie, stanovisko k poslanceckému návrhu zákona na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov, stanovisko verejného ochrancu práv k dodržiavaniu práv rodičov a detí na rešpektovanie

¹ Rada vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť, dostupné na <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/rada-vlady-sr-pre-ludske-prava-narodnostne-mensiny-a-rodovu-rovnost/>

súkromného a rodinného života v súvislosti s vydávaním slovenského rodného listu s menom a priezviskom v rovnakom tvare, aký bol uvedený v rodnom liste vydanom v inom členskom štáte EÚ, stanovisko verejného ochrancu práv k pozičnému dokumentu verejného ochrancu práv na tému „Človek v chudobe a naplnenie jeho ľudských práv v systéme sociálno-zdravotnej starostlivosti“, uznesenie k Medzinárodnému dňu ľudských práv.²

V rámci činnosti Rady vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť boli v rozhodnom období kalendárneho roka 2024 prijaté, osobitne v súvislosti s vecnou agendou rodovej rovnosti, predovšetkým nasledovné uznesenia:

- Uznesenie č. 320, zo dňa 14. júna 2024 k Súhrnnej správe o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2023;
- Uznesenie č. 321, zo dňa 14. júna 2024 k Správe o dodržiavaní ľudských práv a zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike za rok 2023.³

Predmetné koncepčné materiály, ktoré boli vyššie špecifikovanými uzneseniami vzaté Radou vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť na vedomie, boli následne predložené na schválenie Vláde SR, a to ako informatívne materiály.

Formatívnou skutočnosťou v roku 2024 bola k 1. septembru 2024 transformácia Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny na Radu vlády SR pre národnostné menšiny.

1.1.2 Výbor pre rodovú rovnosť

Výbor pre rodovú rovnosť, ktorý je súčasťou organizačnej štruktúry Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, predstavuje stály odborný orgán Rady vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť, a to pre otázky týkajúce sa rodovej rovnosti a pre oblasť monitorovania implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ďalších medzinárodných ľudsko-právnych dohovorov, legislatívy a strategických cieľov Európskej únie v tejto oblasti.⁴

Výbor pre rodovú rovnosť ako medzirezortný orgán spolupracuje s rôznymi subjektmi, medzi ktoré patria ministerstvá a iné ústredné orgány štátnej správy, sociálne partnerstvo, obce, vyššie územné celky, orgány miestnej štátnej správy, mimovládne neziskové organizácie, ale aj vedecké pracoviská a akademické inštitúcie.

V súčasnosti Výbor pre rodovú rovnosť pozostáva z členstva, ktoré je diferencované v dvoch hlavných komorách, a to komore za verejnú sféru a komore za súkromnú sféru.

Verejnú správu zastupujú členovia a členky za nasledovné inštitúcie: Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstvo obrany SR,

² Bližšie informácie a obsah jednotlivých zasadnutí, dostupné na <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/rada-vlady-sr-pre-ludske-prava-narodnostne-mensiny-a-rodovu-rovnost/zasadnutia-rady-vlady-sr-pre-ludske-prava-narodnostne-mensiny-a-rodovu-rovnost/>

³ Uznesenia Rady vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť, dostupné na https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2024/08/Zavery_zo_48_zasadnutia_RVLP.pdf

⁴ Výbor pre rodovú rovnosť, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/vybor-pre-rodovu-rovnost/>

Ministerstvo hospodárstva SR, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, Inštitút pre výskum práce a rodiny, Národný inšpektorát práce, Štatistický úrad SR a Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity.

Neziskové organizácie následne zastupujú členky a členovia z Aliancie žien Slovenska, Áno pre život, Centrum konkrétnej pomoci Femina, Esfem, Fenestra, Fórum života, Možnosť voľby, OZ Hana, Pomoc obetiam násilia, Pomoc rodine, Poradňa Alexis, Progresfem, Spoločnosť pre plánované rodičovstvo, Záujmové združenie žien aspekt, Združenie lesníčiek.

Ďalšie členstvo podľa čl. 4 ods. 10 štatútu Výboru pre rodovú rovnosť predstavujú osoby zastupujúce nasledovné inštitúcie: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Kancelária verejného ochrancu práv, Združenie miest a obcí Slovenska, Únia miest Slovenska, Združenie samosprávnych krajov SK8, Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR, Konfederácia odborových zväzov SR, Republiková únia zamestnávateľov.

V roku 2024 Výbor pre rodovú rovnosť zasadal 3 krát, hybridnou formou a 2 krát realizoval hlasovanie formou per rollam.

Predmetnom prvého (hybridného) zasadnutia, ktoré sa konalo dňa 22. februára 2024, bola najmä kontrola plnenia uznesení, informácia o napĺňaní cieľov Národného akčného plánu na vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti na roky 2021 – 2025 za rok 2023, priority Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v oblasti rodovej rovnosti, stav prípravy transpozície *smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania*, financovanie špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie a ich deti v kontexte nadchádzajúcej reformy financovania sociálnych služieb, zachovanie a posilnenie inštitúcií v oblasti rodovej rovnosti a násilia páchaného na ženách.⁵

Prvé per rollam hlasovanie Výboru pre rodovú rovnosť, v kalendárnom roku 2024, sa konalo v máji k materiálu - Správa o plnení úloh Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027 (odpočet za obdobie rokov 2022-2023), ktorý Výbor pre rodovú rovnosť uznesením č. 89 z 16. mája 2024 vzal na vedomie.⁶

Ďalšie, v poradí druhé per rollam hlasovanie Výboru pre rodovú rovnosť sa konalo v júni 2024 k materiálu - Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2023, ktorý Výbor pre rodovú rovnosť uznesením č. 90 z 12. júna 2024 vzal na vedomie.⁷

⁵Zápisnica zo zasadnutia, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/zasadnutia-vyboru/2024-zapisnica-z-34-zasadnutia-vrr.pdf>

⁶Uznesenie č. 89 Výboru pre rodovú rovnosť, dostupné na https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-poradnych-organov/vybor-rodovu-rovnost/zasadnutia-vyboru/2024_uznesenie-vrr-c-89.pdf

⁷Uznesenie č. 90 Výboru pre rodovú rovnosť, dostupné na https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-poradnych-organov/vybor-rodovu-rovnost/zasadnutia-vyboru/2024_uznesenie-vrr-c-90.pdf

Druhé (hybridné) zasadnutie Výboru pre rodovú rovnosť sa konalo 26. júna 2024. V rámci programu sa členstvo zaoberalo informáciami a materiálmi, ako napríklad informácia o prijatí *smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácomu násiliu*;⁸ Informácia o uznesení Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť zo dňa 20. mája 2024 k Dotačnej schéme na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie; Uznesenie Výboru pre rodovú rovnosť č. 65 z 6. júna 2019 k Odporúčaniu na zefektívnenie a stransparentnenie čerpania prostriedkov vyčlenených na podporu rodovej rovnosti v rámci dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, prezentácia výsledkov výskumu - Násilie v tínedžerských partnerských vzťahoch.⁹

Posledné (hybridné) zasadnutie Výboru pre rodovú rovnosť sa konalo 5. decembra 2024. Obsahom predmetného záverečného zasadnutia bola predovšetkým prezentácia vybraných výstupov výskumných úloh Inštitútu pre výskum práce a rodiny, Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách a Slovenského národného strediska pre ľudské práva. Súčasne, obsahom zasadnutia boli aj informácie k príprave a tvorbe transpozície *smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania*¹⁰ a *smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácomu násiliu*.¹¹ Vzhľadom na skutočnosť, že posledné zasadnutie Výboru pre rodovú rovnosť sa konalo v období medzinárodnej kampane 16 dní aktivizmu proti násiliu páchanému na ženách, členstvo Výboru pre rodovú rovnosť uvedenú kampaň podporilo spoločnou fotografiou s oranžovým bannerom.¹²

Súčasťou Výboru pre rodovú rovnosť sú aj tri pracovné skupiny, a to pracovná skupina pre elimináciu násilia páchaného na ženách a ich deťoch, pracovná skupina pre sexuálne a reprodukčné práva žien, pracovná skupina pre rodovú rovnosť na trhu práce.

1.1.3 Odbor ľudských práv

Ministerstvo spravodlivosti SR zabezpečuje tvorbu a uskutočňovanie štátnej politiky a koordináciu plnenia úloh v oblasti ľudských práv na základe ust. § 13 ods. 9 *zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov*.

⁸Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácomu násiliu, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj?locale=sk>

⁹Zápisnica, dostupné na https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-poradnych-organov/vybor-rodovu-rovnost/zasadnutia-vyboru/2024-zapisnica-z-35-zasadnutia-vrr_web.pdf

¹⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32023L0970>

¹¹Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácomu násiliu, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj?locale=sk>

¹² Fotografia, dostupná na https://www.instagram.com/p/DDPP7M4K2nT/?img_index=1

Odbor ľudských práv, ktorý sa nachádza v organizačnej štruktúre Ministerstva spravodlivosti SR, vykonáva vecnú pôsobnosť v rozsahu, ktorý demonštratívne vymedzuje čl. 51r *Organizačného poriadku č. 12/2016 Ministerstva spravodlivosti SR*.

Vo vzťahu k rodovej rovnosti sú relevantné, najmä nasledovné činnosti odboru: vypracovanie návrhov zákonov v oblasti ochrany a podpory ľudských práv, zabezpečenie plnenia úloh ministerstva v oblasti tvorby a uskutočňovania štátnej politiky v oblasti ľudských práv a koordinácie plnenia úloh v oblasti ľudských práv, spolupráca s inými ústrednými orgánmi štátnej správy na príprave návrhov právnych predpisov v oblasti ľudských práv, zabezpečenie prípravy návrhov textov legislatívnych úprav na transpozíciu práva EÚ a implementáciu dohovorov Rady Európy, príprava návrhov dvojstranných a mnohostranných medzinárodných zmlúv v oblasti medzinárodnej spolupráce pri ochrane ľudských práv a základných slobôd, plnenie úloh vyplývajúcich zo štatútu Rady vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť, zabezpečenie prípravy zasadnutí Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a rodovú rovnosť, spolupracuje s inými ústrednými orgánmi štátnej správy a rezortmi pri plnení ďalších úloh v oblasti ochrany a podpory ľudských práv, rozhoduje vo veciach akreditácie programu podpory obetí trestných činov, vybavuje sťažnosti na subjekty poskytujúce pomoc obetiam trestných činov, vykonáva kontrolu plnenia podmienok akreditácie a povinností akreditovaných subjektov poskytujúcich pomoc obetiam trestných činov, vedie register subjektov poskytujúcich pomoc obetiam trestných činov.¹³

Vo všeobecnosti Ministerstvo spravodlivosti SR zabezpečuje akreditáciu programu podpory subjektov poskytujúcich pomoc obetiam. Pre získanie akreditácie je nevyhnutné, aby subjekt predložil Ministerstvu spravodlivosti SR žiadosť o udelenie akreditácie a splnil podmienky vymedzené v ust. § 24 *zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

Ministerstvo spravodlivosti SR zabezpečuje aj zápis označenia „*intervenčné centrum*“ pre akreditované subjekty, ktoré splnia podmienky v zmysle ust. § 28a *zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Od januára 2022 došlo k zriadeniu takýchto intervenčných centier pre obeť, resp. preživšie osoby rodovo podmieneného a domáceho násillia, pričom v každom kraji sa nachádza 1 intervenčné centrum (výnimku predstavuje Košický kraj, v rámci ktorého pôsobia 3 intervenčné centrá, ktoré si rozdelili pôsobnosť podľa jednotlivých okresov)¹⁴. V roku 2024 v podmienkach SR neprivbudlo k 10 existujúcim žiadne ďalšie intervenčné centrum.¹⁵

Intervenčné centrá pôsobia ako prvý bod po vykázaní násilnej osoby zo spoločného obydllia, ktoré sú schopné zabezpečiť poskytnutie nevyhnutnej krízovej pomoci pre všetky preživšie osoby rodovo podmieneného a domáceho násillia. Na intervenčné centrum sa môže obrátiť aj priamo preživšia osoba rodovo podmieneného a domáceho násillia (aj bez

¹³Organizačný poriadok Ministerstva spravodlivosti SR, dostupné na https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2024/11/UZ_org.por_12_2016_k_instr_20_2024_final.pdf

¹⁴ Reflektované intervenčné centrá v Košickom kraji predstavujú Fenestra, OZ Hana a Pomoc rodine

¹⁵Zoznam existujúcich intervenčných centier, dostupný na [https://www.justice.gov.sk/sluzby/pomoc-obetiam/subjekty-poskytujuce-pomoc-obetiam/?pageIndex=0&pageSize=5&sortCriteria\[0\].fieldName=ObchodneMeno&sortCriteria\[0\].direction=Ascending](https://www.justice.gov.sk/sluzby/pomoc-obetiam/subjekty-poskytujuce-pomoc-obetiam/?pageIndex=0&pageSize=5&sortCriteria[0].fieldName=ObchodneMeno&sortCriteria[0].direction=Ascending)

vykázania násilnej osoby), ktorej intervenčné centrum poskytne odbornú pomoc v potrebnom rozsahu (nie je potrebné podanie trestného oznámenia ani začatie trestného konania).

Hlavnou úlohou intervenčného centra je poskytovať proaktívne odbornú pomoc prežívším osobám, a to formou kontaktovania obete do 72 hodín od doručenia kópie úradného záznamu o vykázaní (podľa ust. § 27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a ponúknutia odbornej pomoci.

Intervenčné centrum najmä:

- poskytuje krízovú intervenciu;
- zabezpečuje vyhodnotenie hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia;
- poskytuje právnu a psychologickú pomoc;
- sprostredkováva poskytovanie sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania a špecializovaného sociálneho poradenstva;
- zabezpečuje koordinovaný postup poskytovania pomoci.

Intervenčné centrá poskytujú pomoc prežívším osobám rodovo podmieneného a domáceho násillia bezplatne. Ministerstvo spravodlivosti SR zabezpečuje finančnú podporu aspoň 1 intervenčného centra v každom kraji. Finančná podpora je poskytovaná na základe dotácie, ktorá je viazaná na 1 rozpočtový rok. Na rok 2024 bola intervenčným centrám poskytnutá dotácia v celkovej výške 1 616 554,00 Eur.

Odbor ľudských práv v rámci činnosti za rok 2024 zabezpečoval, resp. pripravoval proces transpozície viacerých smerníc, napr. 2 smerníc o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie, či smernice o boji proti násilliu na ženách a domácejmu násilliu.¹⁶

Z pohľadu odboru ľudských práv predstavuje smernica o boji proti násilliu na ženách a domácejmu násilliu dôležitý posun, najmä v oblastiach podpory obetí a prevencie, v ktorých sa navrhujú viaceré opatrenia týkajúce sa napr. zabezpečenia dostatočných kapacít bezpečných domov, dostupnej linky pomoci, dostupnosti lekárskeho a forenzného vyšetrenia pre obeť sexuálneho násillia v špecializovaných centrách, preventívnych aktivít a vzdelávania profesionálov a profesionálok.¹⁷

1.1.4 Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR na základe ust. § 15 ods. 1 pís. h) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov predstavuje ústredný orgán štátnej správy pre rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí a koordináciu štátnej politiky v tejto oblasti.

Organizačný poriadok Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v čl. 36 vymedzuje vecnú pôsobnosť odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, prostredníctvom ktorého sa

¹⁶Smernica, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj?eliuri=eli%3Adir%3A2024%3A1500%3Aoj&locale=sk>

¹⁷Smernica, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1385&qid=1747130059998>

realizuje agenda rodovej rovnosti. Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí tvorí a realizuje štátne politiky v oblasti rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí. Prioritne sa zaoberá prevenciou a riešením domáceho násilia a násilných činov namiereným proti ženám a/alebo mužom, nerovnakým odmeňovaním žien a mužov na rovnakých pozíciách za rovnakú prácu, zosúladením rodinných, súkromných a pracovných povinností, nízkymi dôchodkami žien, rovnosťou príležitostí a odstránením diskriminácie na celoštátnej a rezortnej úrovni.¹⁸

V roku 2024 odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, predovšetkým uplatňoval rodové hľadisko prostredníctvom pripomienkovania legislatívnych a nelegislatívnych aktov. Z legislatívneho hľadiska bola súčasne najkomplexnejšou činnosťou odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí príprava novely zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Ďalej, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, v prvej polovici roka, participoval na procese transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2381 z 23. novembra 2022 o zlepšení rodovej vyváženej medzi riadiacimi pracovníkmi kótovaných spoločností a súvisiacich opatreniach.¹⁹ V súvislosti s predmetnou smernicou nadobudol dňa 28. decembra 2024 účinnosť zákon č. 300/2024 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s riadením kótovanej spoločnosti. V druhej polovici kalendárneho roka proces vyššie špecifikovanej transpozície smernice doplnil proces na príprave transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania.²⁰ Za účelom adekvátnej transpozície predmetnej smernice vznikla v druhej polovici kalendárneho roka aj nadrezortná pracovná skupina, v rámci ktorej majú svoje zastúpenie rôznorodé subjekty - ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy, odborové zväzy, samosprávne kraje, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva a i.

Zastúpenie odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí sa v rozhodnom období zúčastnilo zahraničných (európskych a medzinárodných) pracovných skupín, ako aj bilaterálneho stretnutia a konferencií v Českej republike. Na vnútroštátnej úrovni odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí počas celého obdobia úzko spolupracoval s Výborom pre rodovú rovnosť, a to vrátane účasti na jeho zasadnutiach.

Vo vzťahu k strategickým dokumentom odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí v rozhodnom období ďalej participoval na úlohách vyplývajúcich zo strategických dokumentov, ktoré má vo svojej internej gescii, a to:

¹⁸Organizačný poriadok Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/organizacna-struktura/uplne-znenie-organizacneho-poriadku-mpsvr-sr.pdf>

¹⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2381 z 23. novembra 2022 o zlepšení rodovej vyváženej medzi riadiacimi pracovníkmi kótovaných spoločností a súvisiacich opatreniach, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2381>

²⁰Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32023L0970>

- 1) Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 a Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027;²¹
- 2) Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 - 2027;²²
- 3) Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022 – 2030.²³

Vo vzťahu k Národnému akčnému plánu pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí vypracoval správu o plnení úloh Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027, ktorá bola vládou SR vzata na vedomie dňa 5. júna 2024.²⁴

Aj v roku 2024 odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí vypracoval Súhrnnú správu o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2023, ktorá bola vládou SR vzata na vedomie dňa 10. júla 2024.²⁵

Každoročnou agendou odboru, nevynímajúc aj rok 2024, je aj hodnotenie dotácií na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí.

Súčasne, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí za účelom informovania verejnosti, ako aj napĺňania informačných povinností vyplývajúcich z tzv. antidiskriminačných smerníc a plnenia úlohy vyplývajúcej z Akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021- 2027 spravoval naďalej národnú stránku zameranú na rodovú rovnosť.²⁶ K predmetnej národnej stránke koncom kalendárneho roka pribudli účty na sociálnych sieťach Facebook, Instagram a LinkedIn, v rámci ktorých bol v rozhodnom období publikovaný napríklad rodový adventný kalendár. Odbor zároveň organizoval osobitnú osvetovú aktivitu pri príležitosti 16 dní aktivizmu proti násiliu páchanému na ženách, v rámci ktorej zamestnanectvo Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR obdržalo oranžovú stužku. Súčasne, sa dňa 3. decembra 2024 realizovalo na pôde Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR spoločné fotenie s oranžovým bannerom, na ktorom je uvedené „Zastavme násilie na ženách“.²⁷

Vo vzťahu k osvetovým aktivitám a činnosti odboru bol v roku 2024 schválený národný projekt kampaň – „Informačná kampaň na zvyšovanie povedomia verejnosti o vybraných

²¹Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 a Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25845/1>

²²Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26779/1>

²³Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022 – 2030, dostupné na https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap_zamestnanosti_zien_22-30.pdf

²⁴Správa o plnení úloh Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29624/1>

²⁵Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2023, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29714/1>

²⁶ Stránka k rodovej rovnosti, dostupné na <https://www.gender.gov.sk/>

²⁷ Fotografia, dostupná na <https://www.instagram.com/p/DDKU-RpKUMC/>

sociálnych témach“. Národný projekt bude, okrem iného, zameraný na zmenu spoločenského vnímania postavenia žien v zamestnaní a násilie páchané na ženách a deťoch.

Sekcia ľudských práv, pod ktorú organizačne patrí odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, organizovala dňa 11. decembra 2024 konferenciu pod názvom „20 rokov antidiskriminačného zákona: bilancia a výzvy do budúcnosti“. Predmetná konferencia bola v rámci štyroch panelov zameraná na bilanciu zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „antidiskriminačný zákon“), rovnú odmenu, seniorstvo a zdravotne znevýhodnené osoby a na záver ochranu pred diskrimináciou v teórii a praxi.

1.1.5 Inštitút pre výskum práce a rodiny

Inštitút pre výskum práce a rodiny predstavuje príspevkovú organizáciu, ktorá sa nachádza v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Predmetom činnosti Inštitútu pre výskum práce a rodiny je predovšetkým výskum v oblasti práce, zamestnanosti, pracovných vzťahov, rovnosti príležitostí, sociálneho poistenia, sociálnej a rodinnej politiky, vrátane životnej úrovne a sociálnej exklúzie. S výskumnou činnosťou následne bezprostredne súvisia ďalšie činnosti, ktoré spadajú pod Inštitút pre výskum práce a rodiny, najmä vydateľská a edičná činnosť; dokumentačná, rešeršná, knižničná a informačná činnosť v oblasti práce, sociálnych vecí a rodiny; poradenská, konzultačná, vzdelávacia činnosť a príprava odborných stanovísk a návrhov riešení vo vzťahu k vymedzeným výskumným problémovým okruhom; príprava analýz a štúdií pre koncepčnú a rozhodovacia činnosť pre potreby zriaďovateľa v oblasti práce, sociálnych vecí a rodiny.²⁸

V roku 2024 Inštitút pre výskum práce a rodiny publikoval viaceré Bulletin a odborné výstupy, ktoré sú pre verejnosť online dostupné na oficiálnej stránke Inštitútu pre výskum práce a rodiny, ide napríklad o nasledovné výstupy: Služby starostlivosti pre deti do troch rokov veku dieťaťa v kontexte zvýšenia dostupnosti služieb zameraných na podporu zosúladovania rodinného a pracovného života;²⁹ Potreby rodín s maloletými deťmi. Výsledky empirického výskumu;³⁰ Analýza ekonomickej hodnoty neplatenej práce vo vzťahu k HDP ako podklad pre vytvorenie nástrojov pre vyváženú deľbu práce;³¹ Vyhodnotenie materskej dovolenky pre otcov vo vzťahu k ich reálnemu zapojeniu do starostlivosti o deti³² a i. Súčasne

²⁸ Inštitút pre výskum práce a rodiny, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/>

²⁹ Služby starostlivosti pre deti do troch rokov veku dieťaťa v kontexte zvýšenia dostupnosti služieb zameraných na podporu zosúladovania rodinného a pracovného života, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/sluzby-starostlivosti-pre-deti-do-troch-rokov-veku-dietata-v-kontexte-zvysenia-dostupnosti-sluzieb-zameranych-na-podporu-zosuladovania-rodinneho-a-pracovneho-zivota-daniel-skobla-2024/>

³⁰ Potreby rodín s maloletými deťmi. Výsledky empirického výskumu, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/potreby-rodin-s-maloletymi-detmi-vysledky-empirickeho-vyskumu-zuzana-turkovic-martina-micicova-luptakova-2024/>

³¹ Analýza ekonomickej hodnoty neplatenej práce vo vzťahu k HDP ako podklad pre vytvorenie nástrojov pre vyváženú deľbu práce, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/analiza-ekonomickej-hodnoty-neplatenej-prace-vo-vztahu-k-hdp-ako-podklad-pre-vytvorenie-nastrojov-pre-vy vazenu-delbu-prace-rastislav-bednarik-2024/>

³² Vyhodnotenie materskej dovolenky pre otcov vo vzťahu k ich reálnemu zapojeniu do starostlivosti o deti, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/vyhodnotenie-materskej-dovolenky-pre-otcov-vo-vztahu-k-ich-realnemu-zapojeniu-do-starostlivosti-o-deti-rastislav-bednarik-daniela-keselova-2024/>

bol jeden z Bulletinov venovaný analýze dvoch desaťročí činnosti predmetnej inštitúcie. Príslušný Bulletin 11-12/2024 bol publikovaný pod názvom „Dve dekády analýz na Inštitúte pre výskum práce a rodiny“³³

Zástupcovia a zástupkyne Inštitútu pre výskum práce a rodiny sa v rozhodnom období, taktiež zúčastnili viacerých konferencií, seminárov a rôznych diskusných fór, pričom spolu ide za rok 2024 o 14 takýchto aktívnych účastí na domácich a zahraničných konferenciách.

Jednotlivé zástupkyne a jednotliví zástupcovia Inštitútu pre výskum práce a rodiny pôsobia aj externe, napríklad ako člen redakčnej rady odborného časopisu „*Mládež a spoločnosť*“, expert pri Európskom inštitúte pre rodovú rovnosť, člen pracovnej skupiny pre prípravu „*Gender-based violence survey*“ pri Eurostate, – členka v tíme za SR v rámci Európskej siete expertov (a expertiek) pre problematiku zdravotného postihnutia, členka Rady vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím, členka Rady vlády SR pre práva seniorov a pre prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie, členka Výboru pre rodovú rovnosť, člen tematickej pracovnej skupiny pre boj s rómskym rasizmom a podpory participácie poradnej komisie Splnomocnenca vlády SR a ďalšie.

Komplexná sumarizácia činnosti Inštitútu pre výskum práce a rodiny je každoročne obsiahnutá vo výročnej správe za príslušný kalendárny rok, t. j. 2024, v rámci ktorej sú bližšie špecifikované jednotlivé aktivity Inštitútu pre výskum práce a rodiny, ako aj Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách.³⁴

1.1.6 Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách

Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách je zriadené v rámci Inštitútu pre výskum práce a rodiny. Cieľom koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách je vytvorenie, implementovanie, ako aj koordinovanie komplexnej celoštátnej politiky pre oblasť prevencie a eliminácie rodovo podmieneného násilia a domáceho násilia. Súčasne Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách zabezpečuje výskum, monitoring a odbornú koordináciu aktivít prostredníctvom metodických usmernení pre poskytovanie služieb v oblasti primárnej prevencie, ako aj eliminácie násilia páchaného na ženách a deťoch, vytvára podmienky pre multi-inštitucionálnu spoluprácu pomáhajúcich profesií a zabezpečuje systém vzdelávania relevantných profesií.³⁵

Súčasťou Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách je aj bezplatná non-stop národná linka pre ženy zažívajúce násilie (ako aj tretie osoby) z celého Slovenska, ktorá je dostupná na čísle 0800 212 212.³⁶

Národná linka pre ženy zažívajúce násilie je registrovaná ako sociálna služba krízovej intervencie podľa ustanovenia § 53 zákona č. 448/2008 Z. z o sociálnych službách a o zmene

³³Bulletin IVPR 11-12/2024, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/bulletin-ivpr-11-12-2024-dve-dekady-analyz-na-institute-pre-vyskum-prace-a-rodiny/>

³⁴Výročná správa IVPR, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/vyrocnna-sprava-ivpr-za-rok-2024/>

³⁵Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/o-nas/kmc/>

³⁶Bezplatná nonstop linka pre ženy, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/linka-pre-zeny/>

a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Národná linka pre ženy zažívajúce násilie je nepretržitou prevádzkou bezplatne dostupnou pre všetky osoby volajúce z územia Slovenskej republiky. Hlavnou cieľovou skupinou Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie sú, ako vyplýva aj z názvu, ženy zažívajúce násilie, no konzultantky v rámci svojich kapacít intervedujú počas každého prijatého hovoru bez ohľadu na pohlavie volajúcich osôb alebo podstatu ich problému. Pri každej volajúcej osobe realizujú identifikáciu problému, v prípade potreby krízovú intervenciu, základné sociálne poradenstvo a odporúčenie ďalších vhodných dištančných alebo ambulantných podporných služieb. Pri cieľovej skupine osôb, ktoré zažívajú násilie, je realizovaný aj kvalifikovaný odhad rizika nebezpečenstva, ktorý je zohľadňovaný v rámci poradenstva. Národná linka pre ženy zažívajúce násilie pre skupinu volajúcich ohrozených násilím pri krízových situáciách asistuje pri privolaní polície alebo záchranných zložiek a overuje dostupnosť bezpečného ubytovania.

Činnosťou Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie je v zmysle vyššie uvedeného zabezpečovaná rýchla, efektívna a nízkoprahová pomoc. Národná linka pre ženy zažívajúce násilie, taktiež poskytuje aj emailovú pomoc prostredníctvom schránky linkaprezeny@ivpr.gov.sk a v rámci možností distribuuje kontakty i osobám, ktoré sa obracajú prostredníctvom sociálnych sietí.

Od 1. januára 2024 do 31. decembra 2024 konzultantky na Národnej linke pre ženy zažívajúce násilie prijali 2 527 z celkových 2 899 prichádzajúcich hovorov.³⁷

V rámci multiinštitucionálnej spolupráce expertky z Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách zastupovali Národnú linku pre ženy zažívajúce násilie vo Výbore pre rodovú rovnosť, v regionálnej skupine multiinštitucionálnej spolupráce v Bratislavskom samosprávnom kraji a v Expertnej skupine pre prácu s odsúdenými a poškodenými (osobami) Rady vlády pre prevenciu kriminality.

Pre Ministerstvo obrany SR Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia spracovalo Odporúčania k tematickému rozsahu vzdelávania pre implementáciu Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1325 a integráciu rodového hľadiska do vojenských organizácií a síl so zameraním na prevenciu a elimináciu násilia na ženách.

V rámci spolupráce s Policajným zborom SR expertky Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách na „Vyšetrovateľských dňoch“ organizovaných Prezidiom Policajného zboru SR, špecializačnom kurze pre vyšetrovateľov a vyšetrovatelky, ako aj poverených príslušníkov a poverené príslušníčky Policajného zboru SR na prípady násilia na ženách a domáceho násilia Akadémie Policajného zboru SR a zastupovali Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách a Národnú linku pre ženy zažívajúce násilie na celoslovenskom stretnutí vyšetrovateľov a vyšetrovateliek ohľadom prípadov domáceho násilia v Banskej Bystrici. Od mája 2024 zástupkyne Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách a Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie absolvovali 15 sieťovacích stretnutí (online) s poradenskými centrami a Bezpečnými ženskými domami.

³⁷ Bližšie informácie pozri v kapitole 4.1

Pod Koordinačno-metodickým centrom pre prevenciu násilia na ženách v roku 2024 boli realizované viaceré výskumy, vzdelávania, ako aj osvetové aktivity.³⁸

1.1.7 Národný poradca pre rodovú rovnosť v OS SR

Funkcia národného poradcu pre rodovú rovnosť v OS SR v pôsobnosti Ministerstva obrany SR bola vytvorená k 1. februáru 2024 na základe potreby zabezpečenia zodpovedného plnenia úloh vyplývajúcich z národných aj medzinárodných záväzkov rezortu obrany v oblasti rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť (rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN č. 1325), čím sa vytvorili predpoklady pre realizáciu a nastavenie systémových krokov s dlhodobou účinnosťou.

Vo vzťahu k predmetu činnosti národného poradcu pre rodovú rovnosť v OS SR medzi nosné činnosti patrí napríklad:

- koordinácia a metodické usmerňovanie implementácie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 a rodového hľadiska v rezorte obrany, vypracovávanie a rozpracovanie súvisiacich strategických, koncepcných a interných dokumentov a koordináciu z tohto vyplývajúcich aktivít v rezorte obrany,
- koordinácia a metodické usmerňovanie koncepcií a programov pre riešenie ľudskoprávnej problematiky v rezorte obrany a koordináciu z tohto vyplývajúcich aktivít v rezorte obrany (antidiskriminačná politika, predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie, realizácia politiky rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí),
- podieľanie sa na spracúvaní odborných stanovísk k všeobecne záväzným právnym predpisom v rozsahu svojej pôsobnosti,
- podieľanie sa na spracúvaní návrhov odborných stanovísk a vyjadrení k materiálom analytickej, prognostickej, koncepcnej, programovej a normatívnej povahy v rozsahu svojej pôsobnosti,
- spracovávanie návrhov odborných stanovísk a vyjadrení k materiálom určeným na rokovanie vlády SR, Národnej rady SR, Bezpečnostnej rady SR, Kolégia ministra obrany a obdobným materiálom v rámci vnútrorezortného a medzirezortného pripomienkového konania,
- podieľanie sa aj na plnení všetkých ostatných úloh, ktoré vyplývajú pre Sekciu personálnych a sociálnych činností Ministerstva obrany SR z organizačného poriadku príslušného ministerstva, uznesení vlády SR, všeobecne záväzných právných predpisov a interných predpisov.

V roku 2024 možno za najvýznamnejšie činnosti a aktivity označiť nasledovné:

- vypracovanie a schválenie celorezortnej Koncepcie rodovej rovnosti profesionálnych vojakov a vojačiek v rezorte obrany, ktorej súčasťou je Akčný plán rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v rezorte obrany na roky 2024 – 2030,
- vytvorenie a aktivácia rezortnej Stálej pracovnej skupiny pre podporu a vyhodnocovanie implementácie rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť

³⁸Bližšie informácie pozri v kapitole 4.2 a 4.3

zloženej zo zástupcov organizačných zložiek ozbrojených síl SR a Ministerstva obrany SR,

- vypracovanie a zverejnenie základných informatívnych materiálov k problematike rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť pre interné potreby pre všetky zložky Ministerstva obrany SR a Ozbrojených síl SR,
- vydanie interného Metodického usmernenia na implementáciu rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v rezorte obrany s účinnosťou od 1. januára 2025,
- postupné nadviazanie kontaktov a spolupráca v oblasti rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť so zástupcami a zástupkyňami Ministerstva vnútra SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Centrom vedecko-technických informácií SR (národným kontaktným bodom pre rodovú rovnosť vo výskume a inováciách), Slovenským národným strediskom pre ľudské práva a Zväzom vojakov SR,
- zrealizovanie interného sociologického výskumu medzi profesionálnymi vojakmi a vojačkami Ozbrojených síl SR so zameraním na zisťovanie stavu vnímania rôznych aspektov rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v Ozbrojených silách SR,
- v marcovom a septembrovom vydaní rezortného časopisu Obrana uverejnené články „Ženy v obrane“ a „Rodová rovnosť v ozbrojených silách“,
- v mesiaci november 2024 bol zabezpečený príspevok v armádnom magazíne Slovenského rozhlasu Plná poľná o aktuálnom plnení úloh v oblasti rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť,
- účasť na špecializovaných odborných kurzoch zameraných na agendu Ženy, mier a bezpečnosť v zahraničí,
- nadviazaná súčinnosť so Škandinávskym centrom pre rodové otázky vo vojenských operáciách.

Ministerstvo obrany SR, v ktorého organizačnej štruktúre sa nachádza vyššie špecifikovaná pozícia, v septembri 2024 v rámci svojich priestorov otvorilo prvú rezortnú materskú školu pre deti profesionálnych vojakov a vojačiek, zamestnancov a zamestnankýň rezortu. Ministerstvo obrany SR aj v roku 2024 naďalej realizovalo prostredníctvom systému programov starostlivosti o profesionálnych vojakov a ich rodiny opatrenia za účelom podpory zosúladenia pracovného a súkromného života. Tieto programy sa členia na tri oblasti: individuálna starostlivosť o profesionálnych vojakov a vojačky, starostlivosť o rodiny profesionálnych vojakov a vojačiek, starostlivosť o vojnových veteránov a výsluhových dôchodcov.

1.1.8 Národný inšpektorát práce a inšpektoráty práce

Inšpekcia práce predstavuje systém štátnych orgánov, ktoré presadzujú dodržiavanie predpisov upravujúcich pracovnoprávne vzťahy a pracovné podmienky.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky je v zmysle ust. 15. ods. 1 pís. c) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov ústredný orgán štátnej správy pre inšpekciu práce, a

preto zabezpečuje tvorbu a uskutočňovanie štátnej politiky ochrany práce, riadi a kontroluje Národný inšpektorát práce a zodpovedá za výkon inšpekcie práce.³⁹

Základný právny predpis v tejto oblasti predstavuje zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Vo vzťahu k praktickému zabezpečeniu rodovej rovnosti je relevantným predovšetkým ust. § 2 ods. 1 pís. a) bod 1 predmetného zákona, v zmysle ktorého Inšpekcia práce má dozor nad dodržiavaním pracovnoprávnych predpisov, ktoré upravujú pracovnoprávne vzťahy, najmä ich vznik, zmenu a skončenie, mzdové podmienky a pracovné podmienky zamestnancov/kýň vrátane pracovných podmienok žien, mladistvých, domáckych zamestnancov/kýň, osôb so zdravotným postihnutím a osôb, ktoré nedovršili 15 rokov veku, a kolektívne vyjednávanie.

Národný inšpektorát práce⁴⁰ každoročne predkladá Informatívnu správu o diskriminácii a rodovej rovnosti v pracovnoprávnych vzťahoch za predchádzajúci kalendárny rok. V roku 2024 tak uverejnil Informatívnu správu o diskriminácii a rodovej rovnosti v pracovnoprávnych vzťahoch za rok 2023⁴¹ a následne v roku 2025 Informatívnu správu o diskriminácii a rodovej rovnosti v pracovnoprávnych vzťahoch za rok 2024.⁴² Účelom informatívnej správy o diskriminácii a rodovej rovnosti v pracovnoprávnych vzťahoch je informovať o stave v oblasti rovnakého zaobchádzania so zamestnanectvom za rozhodné obdobie kalendárneho roka, pričom informácie, ktoré sú uvedené v správe vychádzajú z výsledkov kontrolnej činnosti realizovanej príslušnými inšpektorátmi práce.

V priebehu roka 2024 bolo orgánom inšpekcie práce doručených celkovo 286 podaní, ktoré svojím obsahom poukazovali na porušenie zásady rovnakého zaobchádzania a diskrimináciu z rôznych dôvodov, alebo porušenie iných ustanovení pracovnoprávnych predpisov súvisiacich s dodržiavaním zásady rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie.⁴³

Súčasne, koncom roka 2024, na základe iniciatívy Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, odboru ochrany práce a spoluúčasti odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitosti, prebehlo na Národnom inšpektoráte práce stretnutie, ktoré bolo obsahovo zamerané na činnosť a skúsenosti jednotlivých inšpektorátov práce s osobitným zameraním sa aj na porušovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty. Okrem výmeny príkladov dobrej praxe medzi inšpektorátmi práce bola na stretnutí prezentovaná aj vybraná judikatúra k zákazu diskriminácie Súdneho dvora Európskej únie a Európskeho súdu pre ľudské práva ako aj prijatá *smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady*

³⁹Inšpekcia práce, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/inspekcia-prace/>

⁴⁰Národný inšpektorát práce, dostupné na <https://www.ip.gov.sk/>

⁴¹Informatívnu správu o diskriminácii a rodovej rovnosti v pracovnoprávnych vzťahoch za rok 2023, dostupné na <https://www.ip.gov.sk/wp-content/uploads/2024/03/Informativna-sprava-o-diskriminacii-a-rodovej-rovnosti-v-pracovnopravnych-vztahoch-za-rok-2023.pdf>

⁴²Informatívna správa o diskriminácii a rodovej rovnosti v pracovnoprávnych vzťahoch za rok 2024, <https://www.ip.gov.sk/wp-content/uploads/2025/03/Suhrnna-sprava-za-rok-2024.pdf>

⁴³Bližšie informácie pozri v kapitole 3.1

rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania.

1.1.9 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva je nezávislou inštitúciou, ktorá bola zriadená *zákonom č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov*. Postavenie predmetnej inštitúcie bezprostredne súvisí s prijatím *zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov*. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva disponuje dvoma mandátmi, a to mandátom národnej inštitúcie pre ľudské práva a národným antidiskriminačným orgánom.

Na základe ust. § 1 ods. 2 *zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov* Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, najmä monitoruje a hodnotí dodržiavanie ľudských práv a dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného zákona, zhromažďuje a na požiadanie poskytuje informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v Slovenskej republike, uskutočňuje výskumy a prieskumy na poskytovanie údajov v oblasti ľudských práv, zhromažďuje a šíri informácie v tejto oblasti, pripravuje vzdelávacie aktivity a podieľa sa na informačných kampaniach s cieľom zvyšovania tolerancie spoločnosti, zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie, vydáva na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného predpisu, vykonáva nezávislé zisťovania týkajúce sa diskriminácie, vypracúva a uverejňuje nezávislé správy a odporúčania o otázkach súvisiacich s diskrimináciou, poskytuje knižničné služby, poskytuje služby v oblasti ľudských práv.

Na základe vyššie špecifikovaného ustanovenia preto vo všeobecnosti Slovenské národné stredisko pre ľudské práva monitoruje dodržiavanie ľudských práv, poskytuje právnu pomoc obetiam diskriminácie, uskutočňuje výskumy, realizuje osvetové aktivity, ako aj vzdeláva verejnosť.⁴⁴

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v roku 2024 prijalo 488 podnetov (medziročný nárast o 14 %), vypracovalo celkovo 40 odborných stanovísk, zrealizovalo desiatky vzdelávacích aktivít pre stovky študentov a študentiek a uverejnilo 10 publikačných výstupov.⁴⁵

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva aj v roku 2024 pripomienkovalo právne predpisy, avšak len z pozície verejnosti, nakoľko aj napriek silnému mandátu v oblasti ochrany ľudských práv, ani 30 rokov od jeho zriadenia, nepredstavuje povinne pripomienkujúci subjekt, a teda komplexne nenapĺňa Parížske princípy.⁴⁶ Slovenské národné

⁴⁴ Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, dostupné na <https://www.snslp.sk/>

⁴⁵ Bližšie informácie pozri v kapitole 3.1, 3.2, 3.3

⁴⁶ Parížske princípy, dostupné na <https://ennhri.org/about-nhris/un-paris-principles-and-accreditation/>

stredisko pre ľudské práva, preto patrí medzi národné ľudskoprávne inštitúcie len so statusom B.⁴⁷

Zároveň, v roku 2024, úspešne predložilo projektovú žiadosť a získanie podpory pre medzinárodný projekt cez schému EK CERV-2024-DAPHNE na medzinárodný projekt v oblasti sexuálneho obťažovania (5 krajín: Litva, Česká republika, Severné Macedónsko, Albánsko, Portugalsko), ktorého súčasťou sú výskumné aj preventívne aktivity.

1.1.10 Neziskové organizácie

Neziskové organizácie majú v podmienkach Slovenskej republiky významné postavenie v praktickom zabezpečovaní rodovej rovnosti, či už vo vzťahu k eliminácii diskriminácie alebo rodovo podmieneného násillia a domáceho násillia. Neziskové organizácie v rámci svojej činnosti vykazujú diverzné spektrum aktivít, od osvetových a vzdelávacích po konkrétnu pomoc prežívším osobám rodovo podmieneného násillia.

Okrem, vyššie uvedeného, neziskové organizácie v pozícií spolugestorstva participujú na plnení, napr. akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 a národného akčného plánu zamestnanosti žien na roky 2022-2030. Neziskové organizácie, taktiež bez formálneho gestorstva, resp. spolugestorstva, prakticky participujú na plnení opatrení Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2022-2027.

Vo vzťahu k rodovo podmienenému násilliu a domácejmu násilliu neziskové organizácie zabezpečujú nenahraditeľnú pomoc prežívším osobám násillia, napríklad aj v pozícií tzv. bezpečných ženských domov, pomocných centier, či intervenčných centier.⁴⁸

1.2 Európske inštitúcie

Vzhľadom na skutočnosť členstva Slovenskej republiky v Európskej únii je okrem vnútroštátnych inštitúcií, nevyhnutné rovnako reflektovať niektoré inštitúcie Európskej únie, ktoré svojou činnosťou determinujú a formujú právo a/alebo politiku Európskej únie, a tým aj SR.

1.2.1 Inštitúcie Európskej únie

Vo všeobecnosti je vo vzťahu k Európskej únii a jej jednotlivým inštitúciám, ako aj členským štátom, relevantné predovšetkým primárne právo Európskej únie, ktoré tvoria zakladajúce zmluvy, pozmeňujúce zmluvy, prístupové zmluvy, protokoly prijaté k týmto zmluvám, doplnkové dohody, ktorými sa menia konkrétne oddiely zakladajúcich zmlúv a Charta základných práv Európskej únie. Už samotné zakladajúce zmluvy reflektujú ciele

⁴⁷ Prehľad krajín a národných ľudskoprávnych inštitúcií, dostupné na <https://ennhri.org/our-members/>

⁴⁸ Intervenčné centrá predstavujú Poradenské Centrum Nádej, Centrum Slniečko, LUNA n.o., Kanisová&Kanis Advokátska kancelária s.r.o., žena v tiesni, Centrum sociálnych služieb KA, MyMamy, o.z., Fenestra, OZ Hana, Pomoc rodine

rodovej rovnosti, a to napr. čl. 8, čl. 153 ods. 1 pís. i) Zmluvy o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie), čl. 2 a 3 Zmluvy o Európskej únii (konsolidované znenie).⁴⁹

V zmysle čl. 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie)⁵⁰ inštitúcie Únie prijímajú nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania a stanoviská.

Vo vzťahu k sekundárnemu právu Európskej únie bola v roku 2024 vo vzťahu k agende rodovej rovnosti a priori prijatá *smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácemu násiliu*.⁵¹ Cieľom predmetnej smernice v zmysle rec. 1 je poskytnúť komplexný rámec na účinnú prevenciu a boj proti násiliu na ženách a domácemu násiliu v celej únii. Na dosiahnutie stanoveného cieľa sa v dotknutej smernici posilňujú, ako aj zavádzajú opatrenie vo vzťahu k oblastiam – vymedzenie príslušných trestných činov a sankcií, ochrana detí a ich prístup k spravodlivosti, podpora obetí, zlepšenie zberu údajov, prevencia, koordinácia a spolupráca.

Ďalšiu, veľmi relevantnú, smernicu predstavuje *smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1500 zo 14. mája 2024 o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi a rovnosti príležitostí pre ženy a mužov v otázkach zamestnania a povolania a o zmene smerníc 2006/54/ES a 2010/41/EÚ*.⁵² V zmysle rec. 50 je cieľom tejto smernice zabezpečiť také fungovanie subjektov pre rovnaké zaobchádzanie v súlade s minimálnymi normami v záujme zvýšenia ich účinnosti a zaručenia ich nezávislosti, aby sa posilnilo uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania. V podmienkach SR je týmto subjektom Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, pričom Ministerstvo spravodlivosti SR zabezpečuje transpozíciu smernice do slovenského právneho poriadku.

Inštitúcie Európskej únie, v roku 2024, prijali aj ďalšie smernice, ktoré majú subsidiárne materiálny prienik s cieľmi, resp. agendou rodovej rovnosti a ochrany a podpory ľudských práv, a to napríklad:

- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1712 z 13. júna 2024, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania,⁵³

⁴⁹ Zmluva o Európskej únii, dostupné na https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0011.02/DOC_1&format=PDF

⁵⁰Zmluva o fungovaní Európskej únie, dostupné na https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0021.01/DOC_3&format=PDF

⁵¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácemu násiliu, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj?locale=sk>

⁵² Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1500 zo 14. mája 2024 o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi a rovnosti príležitostí pre ženy a mužov v otázkach zamestnania a povolania a o zmene smerníc 2006/54/ES a 2010/41/EÚ, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1500&qid=1743516200363>

⁵³Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1712 z 13. júna 2024, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1712&qid=1743516200363>

- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/2841 z 23. októbra 2024, ktorou sa ustanovuje európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím a európsky parkovací preukaz pre osoby so zdravotným postihnutím,⁵⁴
- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1069 z 11. apríla 2024 o ochrane osôb zapojených do verejnej účasti pred zjavne neopodstatnenými nárokmi alebo zneužívajúcimi súdnymi konaniami („strategické žaloby proti verejnej účasti“).⁵⁵

Vo vzťahu k Európskej komisii, tá v roku 2024 prijala napr. odporúčanie Komisie z 23. apríla 2024 o rozvoji a posilňovaní integrovaných systémov ochrany detí v najlepšom záujme dieťaťa.⁵⁶ V júli 2024 Európska komisia prijala nové priority Komisie na roky 2024-2029, ktoré obsahujú aj záväzok posilňovať každodennú prácu s cieľom usilovať sa o rodovú rovnosť, podporiť plán pre práva žien, či zabezpečiť medzigeneračnú spravodlivosť.⁵⁷ Aj v zmysle uvedeného Európska komisia v priebehu roka intenzívne pracovala na pláne pre práva žien.⁵⁸ V predmetnom dokumente Európska komisia za hlavných 8 kritických oblastí vymedzila: oslobodenie od rodovo podmieneného násillia, zaručenie najvyššieho zdravotného štandardu, rovná odmena a posilnenie ekonomického postavenia žien, rovnováha medzi pracovným a súkromným životom a starostlivosťou, rovné príležitosti na zamestnanie a adekvátne pracovné podmienky, kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, politická angažovanosť a rovné zastúpenie žien a mužov v politike, inštitucionálne mechanizmy, ktoré umožnia uplatňovanie ženských práv.

Niektoré inštitúcie Európskej únie majú vytvorené pracovné skupiny, ktorých stálym členom je aj Slovenská republika, a to prostredníctvom zastupujúcich osôb z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí.

Európska komisia v roku 2024 organizovala prvé dva implementačné workshopy k *smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania*. Prvý implementačný workshop, na ktorom sa prezenčne zúčastnila aj zástupkyňa Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, odboru rodovej rovnosti

⁵⁴Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/2841 z 23. októbra 2024, ktorou sa ustanovuje európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím a európsky parkovací preukaz pre osoby so zdravotným postihnutím, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32024L2841&qid=1743516200363>

⁵⁵Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1069 z 11. apríla 2024 o ochrane osôb zapojených do verejnej účasti pred zjavne neopodstatnenými nárokmi alebo zneužívajúcimi súdnymi konaniami („strategické žaloby proti verejnej účasti“), dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1069&qid=1743516200363>

⁵⁶ Odporúčanie Komisie z 23. apríla 2024 o rozvoji a posilňovaní integrovaných systémov ochrany detí v najlepšom záujme dieťaťa, dostupné na [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=PI_COM:C\(2024\)2680&qid=1743663392842](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=PI_COM:C(2024)2680&qid=1743663392842)

⁵⁷Nové priority Európskej komisie na roky 2024-2029, dostupné na https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_sk?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_SK.pdf

⁵⁸ Plán pre práva žien, dostupné na https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_sk

a rovnosti príležitostí, sa konal 28. mája 2024 a jeho predmetom bola analýza vybraných článkov (predovšetkým čl. 1-10) a zodpovedanie otázok od jednotlivých členských štátov. Druhý implementačný workshop, ktorého sa prezenčne zúčastnil zástupca z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, odboru ochrany práce, sa konal 9. decembra 2024 a obsahovo bol zameraný na kritériá práce rovnakej hodnoty, vybrané otázky členských štátov z 1. workshopu a úlohe monitorovacieho orgánu.

V rámci Európskej komisie, v priebehu kalendárneho roka 2024, taktiež 2-krát zasadala pracovná skupina „Sieť EÚ pre prevenciu rodovo podmieneného a domáceho násillia“(tzv.EU Network on the Prevention of Gender-Based and Domestic Violence), v ktorej má svoje zastúpenie aj Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí. V termíne 10.-11. apríla 2024 sa uskutočnilo vo všeobecnosti v poradí 2. zasadnutie tejto pracovnej skupiny, ktorého esenciálnou témou bola prevencia rodovo podmieneného a domáceho násillia vo vzdelávaní, a to najmä s dôrazom na úlohu a zapojenie chlapcov a mužov. Následne sa 27. - 28. novembra 2024 konalo v poradí 3. zasadnutie predmetnej skupiny, ktoré bolo obsahovo zamerané na definíciu nekonsenzuálneho zdieľania intímnych materiálov v jednotlivých členských krajinách a možnostiach prevencie, príklady kampaní na zvýšenie povedomia týkajúceho sa rodovo podmienených nenávistných prejavov v online priestore a nekonsenzuálneho zdieľania intímnych materiálov, rodovo podmienené nenávistné prejavy v kyberpriestore a možnosti zaangažovania online platforiem a médií v oblasti kontroly nenávistných prejavov.

Pod záštitou Európskej komisie sa ďalej 4. júna 2024 konalo 61. zasadnutie poradného výboru o rovnakých príležitostiach pre ženy a mužov, ktorého hlavnými témami boli najnovšie trendy v oblasti rodovej rovnosti v EÚ, ale aj vybrané smernice Európskeho parlamentu a Rady EÚ.

V rámci inštitucionálneho zabezpečenia Rady Európskej únie sa v roku 2024 konali 2 zasadnutia, v rámci ktorých malo svoje zastúpenie aj Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, a to:

- v termíne 28.-30. januára 2024 - zasadnutie skupiny na vysokej úrovni pre rodovú rovnosť počas predsedníctva Belgického kráľovstva v Rade EÚ, ktorého predmetom bol program prezidentského tria – Španielsko, Belgicko, Maďarsko, výskum Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť o finančnej nezávislosti a rodovej rovnosti, 68. zasadnutie Komisie OSN pre postavenie žien a i.,
- v termíne 03.-04. septembra 2024 - zasadnutie skupiny na vysokej úrovni pre rodovú rovnosť počas predsedníctva Maďarskej republiky v Rade EÚ, ktoré bolo zamerané na priority v oblasti rodovej rovnosti, perspektívu medzigeneračnej solidarity, zabezpečenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, podporu duševného zdravia žien a i..

Európsky parlament, ako ďalšia z významných inštitúcií Európskej únie, v roku 2024 osobitne prijal viaceré uznesenia, ktoré sa vo všeobecnosti obsahovo týkali problematiky rovnosti, či eliminácie rodovo podmieneného násillia. Medzi vecne príslušné uznesenia možno zaradiť napríklad: Uznesenie Európskeho parlamentu z 25. apríla 2024 o navrhovanom zrušení zákona zakazujúceho mrzačenie ženských pohlavných orgánov

v Gambii; Uznesenie Európskeho parlamentu z 19. septembra 2024 o zhoršujúcej sa situácii žien v Afganistane v dôsledku nedávneho prijatia zákona o „podpore cnosti a prevencii neresti“; Uznesenie Európskeho parlamentu z 10. októbra 2024 o Iraku, najmä situácii v oblasti práv žien a nedávnom návrhu na zmenu zákona o osobnom postavení; Uznesenie Európskeho parlamentu z 18. januára 2024 o rozšírení zoznamu trestných činov v EÚ o nenávistné prejavy a trestné činy páchané z nenávisťi; Uznesenie Európskeho parlamentu z 8. februára 2024 o prioritách EÚ pre 68. zasadnutie Komisie OSN pre postavenie žien; Uznesenie Európskeho parlamentu z 28. februára 2024 o správe Komisie o právnom štáte za rok 2023; Uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. marca 2024 o represívnom prostredí v Afganistane vrátane verejných poprav a násilia páchaného na ženách a ďalšie.⁵⁹

Európsky parlament v termíne 09. – 15. decembra organizoval Európsky týždeň rodovej rovnosti. Hlavnou témou Európskeho týždňa rodovej rovnosti v roku 2024 bola téma „*Ženy v digitálnom svete: Bezpečnosť a posilnenie postavenia*“. Parlament chcel v rámci tohto týždňa zdôrazniť rastúci problém online obťažovania a kybernetického násilia.⁶⁰

Z hľadiska inštitúcií je na záver, aspoň okrajovo, potrebné reflektovať Súdny dvor Európskej únie, ktorý poskytuje výklad práva Európskej únie, a teda aj Charty základných práv Európskej únie, ktorá v čl. 21 upravuje nediskrimináciu a v čl. 23 rovnosť medzi ženami a mužmi, či tzv. antidiskriminačných smerníc. Aj v roku 2024 boli Súdnym dvorom Európskej únie rozhodnuté vo viacerých konaniach, ktoré sa týkali napr. vo všeobecnosti rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov, či špecificky rovnosti v odmeňovaní.^{61,62}

1.2.2 Európsky inštitút pre rodovú rovnosť

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť, ako agentúra Európskej únie, pracuje na tom, aby sa rodová rovnosť stala skutočnosťou. Európsky inštitút pre rodovú rovnosť zabezpečuje výskum, relevantné údaje a osvedčené postupy, tým, že spracúva štúdie a zostavuje štatistiky, ktoré sa týkajú rodovej rovnosti v Európskej únii, dohliada na to, ako si Európska únia plní medzinárodný záväzok v oblasti rodovej rovnosti (Pekinskú akčnú platformu), bojuje proti násiliu páchanom na ženách a koordinuje kampane v tejto oblasti, sprostredkúva svoje poznatky a online zdroje a podporuje inštitúcie Európskej únie, členské štáty Európskej únie a zainteresované strany.⁶³

⁵⁹ Európsky parlament, dostupné na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-01-16-TOC_SK.html

⁶⁰ Európsky týždeň rodovej rovnosti, dostupné na <https://www.europarl.europa.eu/gender-equality-week/cs/>

⁶¹ K tomu pozri napr. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 4. októbra 2024 vo veci Sindicato de Tripulantes Auxiliares de Vuelo de Líneas Aéreas (STAVLA), Ministerio Fiscal proti Air Nostrum, Líneas Aéreas del Mediterráneo SA, Federación de Servicios de Comisiones Obreras (CCOO), Unión General de Trabajadores (UGT), Unión Sindical Obrera (USO), Comité de empresa de Air Nostrum Líneas Aéreas del Mediterráneo SA, Dirección General de Trabajo a Instituto de las Mujeres, č. C-314/23

⁶² K tomu pozri napr. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 29. júla 2024 vo veci IK,CM proti KfH Kuratorium für Dialyse und Nierentransplantation V, č. C-184/22 a C-185/22

⁶³ Európsky inštitút pre rodovú rovnosť, dostupné na <https://eige.europa.eu/>

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť na svojom oficiálnom webovom sídle uverejňuje index rodovej rovnosti za jednotlivé členské štáty Európskej únie, ako aj Európskej únie ako celku.⁶⁴ Slovenská republika za rok 2024 získala 59,9 bodov.⁶⁵

V roku 2024, vzhľadom na svoju vecnú pôsobnosť, Európsky inštitút pre rodovú rovnosť publikoval viaceré odborné materiály súvisiace s rôznorodými parciálnymi aspektmi agendy rodovej rovnosti, ako napríklad: Ženy a muži v rozhodovaní: Metodická správa; Boj proti kybernetickému násiliu páchanému na ženách a dievčatách: úloha digitálnych platforiem; Na slovách záleží: Podpora rodovej rovnosti prostredníctvom jazyka a komunikácie; Prieskum EÚ o rodovo motivovanom násilí: Kľúčové výsledky; Osvedčené postupy uplatňovania hľadiska rodovej rovnosti v Európskej zelenej dohode: Smerom k rodovej rovnosti a ekologickejšej Európe; Aspekty kvality databázy rodových štatistík inštitútu EIGE (2. vydanie): Vyvíjajúce sa trendy pri vytváraní údajov o rodovej rovnosti a prierezové perspektívy; Zber údajov o rodovo citlivých parlamentoch za rok 2023 – metodická správa; Návrat na trh práce po rodičovskej dovolenke: rodová analýza; Rodová vyváženosť v podnikaní a financiách; Rodovo responzívne hodnotenie udržateľnej budúcnosti pre všetkých: Súbor nástrojov GREENA krok za krokom pre zelenú a rodovo rovnoprávnu Európu; Rodová rovnosť v Európskom parlamente a národných parlamentoch Európskej únie: súčasný stav v roku 2023; Podpora rodovej a prierezovej perspektívy v prognóze EÚ; Rodová rovnosť v Európskom parlamente a národnom parlamente pred volebným rokom 2024; Finančná nezávislosť a rodová rovnosť: Spájanie bodov medzi príjmom, bohatstvom a mocou; Ženy utekajúce pred vojnou: prístup k sexuálnej a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti v EÚ podľa smernice o dočasnej ochrane a ďalšie.⁶⁶

V roku 2024, Európsky inštitút pre rodovú rovnosť, okrem vyššie uvedeného, uverejnil aj strategickú prognózu pod názvom „*Aké sú najväčšie problémy rodovej rovnosti v nasledujúcich 15 rokoch?*“. V rámci príspevku autorstvo vymedzilo 5 kľúčových oblastí, a to digitalizácia, zelená transformácia, budúcnosť práce, diverzifikácia nerovností a posúvanie hodnôt. Každá z oblastí bližšie obsahuje niekoľko podtém. Vo všeobecnosti medzi podtémami možno identifikovať napríklad flexibilita a kultúra pracoviska, zručnosti a vzdelávanie pre budúcu pracovnú silu, interseksionalita a viacnásobné identity, ekonomické nerovnosti a prístup k zdrojom, politické zastúpenie a vedenie, legislatíva a politika pre rodovú rovnosť, boj proti naratívom proti rovnosti, náhle otrasy v demokratických systémoch, kultúrne normy a mediálna reprezentácia, atď.⁶⁷

Slovenská republika, resp. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, má svoje členky (hlavnú a alternantku) aj v správnej rade Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť (tzv. EIGE MANAGEMENT BOARD), kde plnia úlohy v *zmysle nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1922/2006, ktorým sa zriaďuje Európsky inštitút pre rodovú rovnosť*. Správna rada prijíma ročný pracovný program, strednodobý pracovný program, ako aj

⁶⁴ Index rodovej rovnosti, dostupné na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/SK>

⁶⁵ Bližšie informácie pozri v kapitole 3.1

⁶⁶ Publikácie Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť, dostupné na <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications>

⁶⁷ Aké sú najväčšie problémy rodovej rovnosti v nasledujúcich 15 rokoch?, dostupné na https://eige.europa.eu/about/our-work/strategic-foresight?language_content_entity=en

rozpočet inštitútu. Skladá sa z osemnástich zástupcov a zástupkyň z jednotlivých členských štátov. Správna rada funguje na rotačnom princípe, čím sa zaručuje celkové zastúpenie spojené s prevádzkovou efektívnosťou. Jeden člen alebo členka zastupuje aj Európsku komisiu. V júni 2024 sa konalo zasadnutie správnej rady vo Vilniuse.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť má okrem správnej rady, aj poradný orgán – fórum odborníkov (a odborníčok). V zmysle čl. 11 *Nariadenia o EIGE*, Fórum odborníkov (a odborníčok) tvoria členovia a členky príslušných orgánov, ktorí a ktoré sa špecializujú na otázky rodovej rovnosti, pričom každý členský štát vymenúva jedného zástupcu, či zástupkyňu. Fórum predstavuje mechanizmus pre výmenu informácií o otázkach rodovej rovnosti a zhromažďovanie poznatkov. Zaručuje úzku spoluprácu medzi inštitútom a príslušnými orgánmi v členských štátoch. Slovenskú republiku v poradnom orgáne zastupuje zástupca z Inštitútu pre výskum práce a rodiny.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, sa 26. septembra 2024 zúčastnil zasadnutia expertov a expertiek Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť k štatistikám rodovej rovnosti, a taktiež zasadnutia expertov a expertiek Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť k inštitucionálnym mechanizmom pre rodovú rovnosť a uplatňovanie rodového hľadiska v EÚ.

Predmetnom prvého zasadnutia bolo predstavenie hlavných prvkov databázy, cieľov, noviniek, ktoré boli zavedené, ale súčasne aj výziev. Databáza je v činnosti už 8 rokov, a pri tej príležitosti bol odprezentovaný aj jej vývoj. Pozornosť bola upriamená aj na špecifický segment databázy „ženy a muži v rozhodovacích pozíciách“ alebo na začlenenie intersekcionality do agendy rodovej rovnosti. Účastníci a účastníčky následne odpovedali na otázky, ktoré mali dopomôcť k vývoju databázy do budúcnosti a k zadefinovaniu najžiadanejších oblastí, kde sú dáta od EIGE prospešné pre ich prácu, napr. pridaná hodnota databázy, najväčšie výzvy pri uplatňovaní prierezovosti, čo by malo byť najvyššou prioritou pre budúci zber údajov a i..

Stretnutie expertov a expertiek na tému „*Inštitucionálne mechanizmy pre rodovú rovnosť a uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti v EÚ*“ bolo zamerané na odprezentovanie predbežných výsledkov Indexu rodovej rovnosti s vysvetlením postupu a kritérií hodnotenia, ako aj samotnej metodológie prieskumu. Rovnako boli predstavené predbežné hodnoty, ktoré dosiahli jednotlivé členské štáty v určených oblastiach, na ktoré mohli v nasledujúcich týždňoch štáty reagovať. V rámci stretnutia bol poskytnutý aj priestor na zdieľanie dobrej praxe a politických odporúčaní do budúcnosti.

V novembri 2024 Európsky inštitút pre rodovú rovnosť organizoval už 2. ročník Fóra rodovej rovnosti, ktorého sa zúčastnila aj zástupkyňa Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí. Hlavnou úlohou fóra rodovej rovnosti bolo upriamiť pozornosť na najväčšie problémy a najnovšie trendy, s ktorými sa rodová rovnosť potýka. Nosnou časťou bolo predstavenie výsledkov Indexu rodovej rovnosti (GEI) za rok 2024 a poskytnutie platformy pre mladú generáciu. Mladá generácia bola zastúpená prostredníctvom 50 mladých zástupcov a zástupkyň z rôznych krajín, s ktorými Európsky inštitút pre rodovú rovnosť spolupracoval už pred konferenciou, a takisto im bol

poskytnutý priestor na participáciu a vyjadrenie názoru počas konferencie. Fórum trvalo dva dni a bolo zostavené z viacerých panelov, inšpiratívnych prejavov, umeleckých vystúpení, či výstav alebo workshopov. Účasť na fóre pre rodovú rovnosť bolo priestorom pre zlepšenie znalostí o rodovej rovnosti v rôznych oblastiach, miestom na výmenu dobrej praxe a networkovania. Hlavnými témami fóra rodovej rovnosti boli Index rodovej rovnosti 2024; rodovo podmienené násilie; zastúpenie žien vo vedúcich pozíciách; rodová rovnosť a migrácia; rodová rovnosť v čase konfliktov a vojny; intersekcionalita; rodová rovnosť a geopolitické zmeny; ľudské práva, rodová rovnosť a aktuálne výzvy; starostlivosť; antirodové hnutia.

1.2.3 Štatistický úrad Európskej únie

Štatistický úrad EÚ predstavuje hlavný štatistický úrad Európskej únie, ktorý má sídlo v Luxemburgu. Hlavné úlohy Štatistického úradu Európskej únie predstavujú najmä v spolupráci s národnými štatistickými orgánmi vymedziť harmonizované definície, klasifikácie a metodiky na tvorbu oficiálnej európskej štatistiky; zhromažďovať súhrnné údaje za EÚ a eurozónu, s využitím údajov, ktoré zozbierali národné štatistické orgány podľa harmonizovaných noriem; umožniť voľný prístup k európskej štatistike pre subjekty s rozhodovacími právomocami a občianstvo prostredníctvom webovej stránky Eurostatu a ďalších nástrojov. Štatistický úrad EÚ je na základe uvedeného zodpovedný za uverejňovanie kvalitnej celoeurópskej štatistiky a ukazovateľov, ktoré umožňujú porovnanie krajín a regiónov, pričom je priamo podriadený Európskej komisii.⁶⁸

Štatistický úrad EÚ sumarizuje dáta vo viacerých štatistických témach, resp. oblastiach ako ukazovatele politiky EÚ; všeobecná a regionálna štatistika; hospodárstvo a financie; obyvateľstvo a sociálne podmienky; priemysel, obchod a služby; poľnohospodárstvo, rybárstvo a lesné hospodárstvo; medzinárodný obchod; doprava; životné prostredie a energia; veda, technika a digitálna spoločnosť a osobitne v téme špeciálneho záujmu, ktorú predstavuje Ukrajina. Dáta k rovnosti a nediskriminácií, ako aj rodovo podmienenému násiliu sú subsumované pod štatistickou témou „*obyvateľstvo a sociálne podmienky*“.⁶⁹

Štatistický úrad EÚ aj v roku 2024 vydal viaceré odborné materiály (napr. články, infografiky), ako napríklad Štatistika rovnosti v Európskej únii, Európsky mesiac rozmanitosti 2024; Každá tretia žena v EÚ zažila rodovo motivované násilie, Ženy v roku 2021 tvorili takmer tretinu absolventov STEM a i.⁷⁰

1.2.4 Európska sieť pre právo v oblasti rovnosti

Európska sieť pre právo v oblasti rovnosti (EELN) spája dve predtým existujúce siete, a to Európsku sieť právnych expertov (a expertiek) v oblasti nediskriminácie a Európsku sieť právnych expertov (a expertiek) v oblasti rodovej rovnosti. Európska sieť pre právo v oblasti rovnosti zabezpečuje periodický prehľad o stave transpozície právnych predpisov Európskej

⁶⁸ Štatistický úrad Európskej únie, dostupné na <https://ec.europa.eu/eurostat>

⁶⁹ Štatistické témy, dostupné na <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/statistical-themes>

⁷⁰ Publikácie Štatistického úradu EÚ, dostupné na <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/publications>

únie v oblasti rovnosti a nediskriminácie podľa jednotlivých krajín, a to vo výročných správach.⁷¹

Európska sieť pre právo v oblasti rovnosti začiatkom roka 2024 uverejnila na svojom oficiálnom webovom sídle Správu o rodovej rovnosti za rok 2023. Následne, bola v priebehu roka uverejnená Správa o rodovej rovnosti za rok 2024, ako aj Správa o nediskriminácii za rok 2024.⁷²

Okrem publikovania vyššie špecifikovaných správ Európska sieť pre právo v oblasti rovnosti každoročne organizuje aj právny seminár. V roku 2024 boli workshopy na seminári zamerané na nasledovné témy: aktuálne informácie o európskej judikatúre; rodová rovnosť v zákonom sociálnom zabezpečení; právo EÚ vo svetle Istanbulskeho dohovoru: právne dôsledky po pristúpení; škodlivý rodovo podmienený obsah v online a offline reklame v médiách v Európe: nové výzvy a príležitosti; národné opatrenia na boj proti nenávisti voči moslimom; diskriminácia na základe asociácie a diskriminácia na základe predpokladu, resp. domnienky.⁷³

Európska sieť pre právo v oblasti rovnosti, taktiež v rozhodnom období uverejnila aj viaceré tematické správy, publikácie či porovnávacie analýzy, ako napríklad Zázornenie pokroku: Komparatívna analýza národných akčných plánov pre rovnosť LGBTIQ osôb v EÚ; Právny rámec na boj proti antisemitizmu v Európskej únii; Transpozícia smernice o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom v členských štátoch EÚ (II): Je potrebné vykonať ešte veľa práce; Postupy súdov týkajúce sa diskriminácie na základe zdravotného postihnutia vrátane primeraných úprav na úrovni EÚ a členských štátov a vzhľadom na Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím; Komparatívna analýza právnych predpisov v oblasti rodovej rovnosti v Európe 2023; Komparatívna analýza nediskriminačného práva v Európe 2023.

V priebehu roka 2024 bola pozornosť Európskej siete pre právo v oblasti rovnosti upriamená aj na rozhodovaciu činnosť súdov SR, ktorá súvisela s diskrimináciu rómskych občanov a občianok.

1.2.5 Agentúra EÚ pre základné práva

Z hľadiska vzdelávania významnú nezávislú inštitúciu predstavuje Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA). Agentúra EÚ pre základné práva poskytuje poradenstvo inštitúciám EÚ a vládam členských štátov o základných právach, a to hlavne v oblasti nediskriminácie, rasizmu a xenofóbie, práv obetí, detí a prístupu k spravodlivosti.⁷⁴

Agentúra EÚ pre základné práva v roku 2024 realizovala viaceré webináre, napr. k systémom ochrany detí, webinár občianskej spoločnosti o zdrojoch pre obhajcov a obhajkyne ľudských práv, a i.

⁷¹ Európska sieť pre právo v oblasti rovnosti, dostupné na <https://www.equalitylaw.eu/>

⁷² Správy a rozhodovacia činnosť, dostupné na <https://www.equalitylaw.eu/country/slovakia>

⁷³ Právny seminár, dostupné na <https://www.equalitylaw.eu/seminars>

⁷⁴ Agentúra EÚ pre základné práva, dostupné na <https://fra.europa.eu/sk>

Agentúra EÚ pre základné práva každoročne vydáva aj správu o základných právach. V rámci správy sa skúma vývoj v oblasti základných práv, identifikujú sa dosiahnuté výsledky, ale aj sumarizujú odporúčania do budúcnosti. Zo stanovísk, ktoré sú reflektované v správe, vyplýva napríklad nasledovné:

- pri plánovaní a vykonávaní politických a právnych reakcií na krízu životných nákladov EÚ majú členské štáty zohľadniť skutočnosť, že vplyv tejto krízy nie je rovnomerne rozložený. Štáty majú tiež zabezpečiť, aby opatrenia prispievali k boju proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu;
- členské štáty EÚ majú zabezpečiť, aby politické a právne opatrenia týkajúce sa klimatických cieľov a energetickej chudoby zohľadňovali základné právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní, aby sa zabezpečila dôstojná existencia pre všetkých, ktorí nemajú dostatok prostriedkov;
- členské štáty EÚ by mali občianskej spoločnosti poskytnúť dostatočný čas na to, aby mohla zmysluplným spôsobom reagovať na legislatívne a politické iniciatívy. Mali by zabezpečiť, aby osoby, ktoré sa zúčastnili na konzultáciách, boli informované o výsledku.;
- na základe výziev občianskej spoločnosti by Európska komisia mohla zvážiť zriadenie monitorovacieho strediska na monitorovanie situácie obhajcov a obhajkýň ľudských práv v EÚ. Takéto monitorovacie stredisko by sa malo zriadiť po konzultácii s občianskou spoločnosťou a príslušnými existujúcim;
- členské štáty by mali vyvinúť zvýšené úsilie na ochranu základných práv migrantov a migrantiek, utečencov a utečenkýň a žiadateľov a žiadateľiek o azyl na hranici;
- pri posudzovaní súladu financovania EÚ s právom EÚ by členské štáty a Európska komisia mali zohľadniť aj normy stanovené v Istanbulskej dohovore Rady Európy;
- členské štáty sa vyzývajú, aby posilnili kapacity svojich kontaktných miest pre Chartu primeranými ľudskými a finančnými zdrojmi, ktoré im umožnia zlepšiť koordináciu a spoluprácu so všetkými príslušnými aktérmi a aktérkami;
- členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby deti, ženy, staršie osoby, osoby so zdravotným znevýhodnením a etnické menšiny, ktoré sa nachádzajú v zraniteľnej situácii, mali prístup k súdnym opravným prostriedkom a boli informovaní o svojich procesných právach prístupným spôsobom, ako sa to vyžaduje v práve EÚ.⁷⁵

1.3 Medzinárodné inštitúcie a iné

Ďalšiu kategóriu inštitúcií, ktoré v značnej miere determinujú napredovanie rodovej rovnosti nielen na individuálnej, ale predovšetkým globálnej úrovni predstavujú medzinárodné inštitúcie.

1.3.1 Organizácia spojených národov

Organizácia spojených národov predstavuje medzinárodnú organizáciu, ktorá združuje väčšinu štátov sveta, ktoré sa spoločne zaviazali spolupracovať pri podpore zásad a cieľov

⁷⁵ Správa o základných právach, dostupné na https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-fundamental-rights-report-2024-opinions-sk.pdf

vytýčených v Charte Organizácie spojených národov. Hlavným cieľom tejto organizácie je predovšetkým zachovávať medzinárodný mier a bezpečnosť a v záujme uvedeného vykonávať účinné kolektívne opatrenia, aby sa predišlo ohrozeniu mieru.

Organizácia spojených národov za účelom napĺňania stanoveného cieľa v rámci svojej dlhoročnej činnosti prijala viaceré medzinárodné pramene, ktoré ochraňujú ľudské práva, akými sú napríklad Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, či Dohovor o právach dieťaťa.

V súvislosti s Organizáciou spojených národov má významnú medzinárodnú relevanciu aj Agenda 2030, ktorá predstavuje komplexný súbor priorít pre dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja.⁷⁶ Agenda 2030 obsahuje 17 cieľov udržateľného rozvoja, pričom cieľ 5 sleduje dosiahnutie rodovej rovnosti a posilnenie všetkých dievčat a žien.

Čiastkovými aspektmi cieľa 5 sú:

1. ukončiť všetky formy diskriminácie všetkých žien a dievčat všade na svete;
2. odstrániť všetky formy násilia páchaného na všetkých ženách a dievčatách vo verejnej a súkromnej sfére, vrátane obchodovania s ľuďmi a sexuálneho a iného vykorisťovania;
3. odstrániť všetky škodlivé praktiky, ako sú detské, skoré a nútené manželstvá a mrzačenie ženských pohlavných orgánov;
4. uznávať a oceňovať neplatenú starostlivosť a prácu v domácnosti prostredníctvom poskytovania verejných služieb, infraštruktúry a politik sociálnej ochrany a podpory spoločenskej zodpovednosti v rámci domácnosti a rodiny aj na vnútroštátnej úrovni;
5. zabezpečiť plnú a účinnú účasť žien a rovnaké príležitosti na vedúce postavenie na všetkých úrovniach rozhodovania v politickom, hospodárskom a verejnom živote;
6. zabezpečiť univerzálny prístup k sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu a reprodukčným práva, ako bolo dohodnuté v súlade s akčným programom medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji a Pekinskou akčnou platformou a záverečnými dokumentami ich hodnotiacich konferencií;
7. uskutočniť reformy, ktoré ženám poskytnú rovnaké práva na hospodárske zdroje, ako aj prístup k vlastníctvu a kontrole pôdy a iných foriem vlastníctva, finančných služieb, dedičstva a prírodných zdrojov v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi;
8. zvýšiť využívanie podporných technológií, najmä informačných a komunikačných technológií, na odporu posilnenia postavenia žien;
9. prijať a posilniť zdravé politiky a vynútiteľné právne predpisy na podporu rodovej rovnosti a posilnenia postavenia všetkých žien a dievčat na všetkých úrovniach.

Organizácia spojených národov na svojom webovom sídle aktívne informuje o výzvach, ale aj aktivitách a príbehoch v oblasti ľudských práv po celom svete, napríklad:" Nič nie je

⁷⁶ Agenda 2030, dostupné na <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

nemožné"; Práva migrantov/tiek sú základnými ľudskými právami; Oslavy Dňa ľudských práv na celom svete; "Digitálne práva sú ľudské práva:" Aktivistky bojujú proti kybersexizmu; Na ukončenie rodovo motivovaného násilia v konfliktoch je potrebná opätovná angažovanosť, zodpovednosť a zdroje; Rasizmus a umelá inteligencia: "Predsudky z minulosti vedú k predsudkom v budúcnosti"; Podpora inkluzívnosti v športe a prostredníctvom športu; Ekonomika ľudských práv, kľúč k pokroku v oblasti rovnosti žien; Prelomenie tabu okolo menštruačného zdravia pre rodovú rovnosť a iné. Organizácia spojených národov informuje aj formou podcastov. V roku 2024 uverejnila podcast na témy ako napr. Mládež hovorí, čo ich motivuje k mobilizácii za ľudské práva; Hovoriť o rovnosti pre všetkých; Ženy ako budovateľky mieru.⁷⁷

Rozvojová agentúra OSN,⁷⁸ ktorá pomáha odstraňovať chudobu, znižovať nerovnosti a vylúčenie a budovať odolnosť s cieľom dosiahnuť udržateľný rozvoj publikovala, okrem iného, aj Globálny multidimenzionálny index chudoby (MPI) za rok 2024, z ktorého vyplýva, že viac ako polovicu z 1,1 miliardy chudobných osôb tvoria maloleté a mladistvé osoby mladšie ako 18 rokov.⁷⁹

V roku 2024 súčasne Pracovná skupina pre diskrimináciu žien a dievčat OSN kontaktovala štáty, vrátane SR, s dotazníkom, ktorý bol zameraný na informácie vo vzťahu k správe o rodových rozmeroch v systémoch starostlivosti a podpory.

1.3.2 Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien

Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien⁸⁰ v súvislosti so 7. periodickou správou Slovenskej republiky o implementácii dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien adresoval Slovenskej republike viaceré (opakované aj nové) odporúčania.⁸¹ Pre implementáciu viacerých odporúčaní je nevyhnutná multiinštitucionálna spolupráca.

Aj napriek skutočnosti, že predmetné odporúčania neboli Slovenskej republike adresované v roku 2024, Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien žiadal, aby štáty zabezpečili šírenie týchto záverečných pripomienok príslušným štátnym inštitúciám na všetkých úrovniach (národnej, regionálnej, miestnej), najmä vláde, parlamentu a súdnictvu. Za účelom plnenia predmetnej žiadosti nižšie uvádzame vybrané odporúčania⁸²:

- prijať inštitucionálne, legislatívne a politické opatrenia na nápravu dlhodobých nerovností medzi ženami a mužmi a dať nový impulz dosiahnutiu rodovej rovnosti

⁷⁷Informácie, dostupné na https://www.ohchr.org/en/latest?hide_hero_cards=TRUE&field_content_category_target_id%5B145%5D=145&field_published_date_value%5Bmin%5D=&field_published_date_value%5Bmax%5D=&sort_bef_combine=field_published_date_value_DESC

⁷⁸ Rozvojová agentúra OSN, dostupné na <https://www.undp.org/>

⁷⁹ Globálny multidimenzionálny index chudoby, dostupné na <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdp-document/mpireport2024en.pdf>

⁸⁰ Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien, dostupné na <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cedaw>

⁸¹ Záverečné odporúčania, dostupné na https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2FCO%2F7&Lang=en

⁸² Záverečné odporúčania, dostupné na https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2FCO%2F7&Lang=en

- tým, že ženy budú ústredným bodom stratégií obnovy po pandémie COVID 19 ako strategická priorita pre udržateľnú zmenu v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja;
- zabezpečiť, aby v kontexte plánov obnovy po kríze neboli ženy a dievčatá odsunuté do stereotypných rodových rolí;
 - revidovať antidiskriminačný zákon s cieľom odstrániť akúkoľvek formu diskriminácie žien vo všetkých oblastiach, na ktoré sa vzťahuje článok 2 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, v súlade so všeobecným odporúčaním č. 28 (2010) o základných povinnostiach zmluvných strán podľa článku 2 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien v súlade s odporúčaním v predchádzajúcich záverečných pripomienkach (CEDAW/C/SVK/CO/5-6, ods. 9);
 - poskytovať systematické budovanie kapacít a odbornú prípravu pre vládnych úradníkov a úradníčky, sudcov a sudkyne, prokurátorov a prokurátorky, policajtov a policajtky a iných predstaviteľov a predstaviteľky orgánov činných v trestnom konaní, ako aj právnikov a právničky, o dohovore o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, jeho opčnom protokole a všeobecných odporúčaní výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien;
 - prijať všetky potrebné opatrenia na zlepšenie efektívnosti a účinnosti súdneho konania, zabezpečenia realizácie presunu dôkazného bremena v prípadoch diskriminácie na základe pohlavia a rodu, poskytnutia primeraných a včasných súdnych opravných prostriedkov vrátane finančných kompenzácií a bojovať proti strachu z možnej stigmatizácie a viktimizácie príslušných žien;
 - prijať všetky potrebné opatrenia na odstránenie prekážok pri získavaní prístupu k spravodlivosti, ktorým čelia ženy a dievčatá, ktoré čelia prelínajúcim sa a viacnásobným formám diskriminácie, najmä pre rómske ženy a iné zraniteľné skupiny žien;
 - zabezpečiť, aby odbor pre rovnosť žien a mužov a rovnosť príležitostí mal rozhodovaciu kapacitu a právomoc potrebnú na koordináciu a úplnú implementáciu celoštátnej stratégie a akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021 – 2027, a to aj vyčlenením primeraných dostatočných technických, ľudských a finančných zdrojov;
 - stanoviť jasné a transparentné kritériá oprávnenosti založené na medzinárodných normách v oblasti ľudských práv vrátane dohovoru na financovanie mimovládnych organizácií a monitorovať vplyv ich činností na presadzovanie rodovej rovnosti a uplatňovanie práv žien v súlade s odporúčaním v predchádzajúcich záverečných pripomienkach (CEDAW/C/SVK/CO/5-6, ods. 15);
 - prijať účinné opatrenia na podporu chápania rodovej rovnosti v súlade s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv vrátane dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a na boj proti postojom, ktoré bagatelizujú alebo ponížujú snahu o rodovú rovnosť, a prijať právne predpisy na posilnenie vnútroštátnych noriem na predchádzanie nenávisťným prejavom a rodovej diskriminácie v sociálnych médiách;
 - urýchliť prijatie komplexnej legislatívy o prevencii a odstraňovaní násillia na ženách a novelizáciu zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon v znení neskorších predpisov* s

cieľom zahrnúť domáce násilie do kategórie násilných trestných činov a zvýšiť trest za násilie zo strany intímneho partnera a vraždu žien;

- zabezpečiť dostupnosť a primerané financovanie útlukov pre ženy a dievčatá, ktoré sú obeťami rodovo motivovaného násillia na celom území zmluvnej strany, zjednotila postup registrácie pre útulky a poskytla právnu, lekársku a psychologickú pomoc všetkým obetiam fyzického a sexuálneho násillia, ako aj odbornú prípravu v oblasti zručností a vzdelávania;
- prijať opatrenia vrátane dočasných osobitných opatrení, ako sú zvýšené kvóty, tzv. zipsové systémy pre volebné listiny politických strán a cielené financovanie kampane pre kandidátky, s cieľom dosiahnuť rovnaké zastúpenie žien a mužov vo volených pozíciách vo federálnom, regionálnom a komunitnom parlamente a v politických stranách;
- poskytovať dievčatám a chlapcom vzdelávanie o sexuálnom a reprodukčnom zdraví a právach, ktoré je primerané veku a založené na vedeckých dôkazoch a medzinárodných normách v oblasti ľudských práv, ako súčasť bežných školských osnov, a to aj s využitím digitálnych technológií, a zahrnúť informácie o zodpovednom sexuálnom správaní a prevencii skorého tehotenstva a pohlavne prenosných chorôb do takýchto učebných osnov a vybudovať kapacitu pedagogických zamestnancov a zamestnankýň na poskytovanie takéhoto vzdelávania;
- prijať opatrenia vrátane dočasných osobitných opatrení na odstránenie rodovej segregácie vo vzdelávaní a podporovať netradičné možnosti vzdelávania žien a dievčat v oblastiach, ako je matematika, veda a technika, a zväžiť zavedenie dočasných osobitných opatrení, ako sú zákonné kvóty, na zabezpečenie rovnakého zastúpenia žien a mužov na vysokých akademických pozíciách;
- posilniť úsilie o odstránenie segregácie rómskych dievčat vo vzdelávacom systéme a zabezpečiť im rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu na všetkých stupňoch a prijať účinné opatrenia na zvýšenie ich dochádzky na základných a stredných školách prostredníctvom dočasných osobitných opatrení a podporu;
- zintenzívniť svoje úsilie o odstránenie horizontálnej a vertikálnej segregácie medzi ženami a mužmi na trhu práce a odstrániť rozdiely v odmeňovaní žien a mužov, a to aj prehodnotením miezd vo všetkých sektoroch, uplatňovaním rodovo citlivých analytických metód klasifikácie a hodnotenia pracovných miest, vykonávaním pravidelných mzdových prieskumov a vyzvaním zamestnávateľských inštitúcií k tomu, aby zverejnili opis svojich údajov o rozdieloch v odmeňovaní žien a mužov s cieľom lepšie pochopiť dôvody rozdielov v odmeňovaní žien a mužov a prísne presadzovali zásadu rovnakej odmeny za prácu rovnakej hodnoty;
- prijať všetky potrebné opatrenia vrátane dočasných osobitných opatrení na boj proti štruktúrnym prekážkam, ktorým čelia ženy zo znevýhodnených skupín, najmä rómske ženy, ženy so zdravotným znevýhodnením a migrujúce ženy, vrátane utečencov a utečenkýň a žiadateľov a žiadateľiek o azyl, s cieľom zabezpečiť plné a produktívne zamestnanie a dôstojnú prácu a rovnakú odmenu za prácu rovnakej hodnoty;

- odstrániť obmedzenia prístupu k bezpečným interrupčným službám, ako je požiadavka na povinné poradenstvo, zbytočné čakacie doby z medicínskeho hľadiska a autorizácia treťou stranou v súlade s odporúčaniami Svetovej zdravotníckej organizácie;
- prijať účinné a cielené opatrenia na zníženie chudoby medzi rómskym obyvateľstvom;
- posilniť úsilie o odstránenie a sankcionovanie segregácie rómskych žien v nemocničných pôrodniciach, ako aj verbálneho a fyzického napádania zo strany zdravotníckeho personálu, a zabezpečiť rómskym ženám prístup k primeraným službám zdravotnej starostlivosti;
- zabezpečiť, aby rómske ženy neboli predmetom nedobrovoľných sterilizácií, a uľahčiť obetiam prístup k spravodlivosti, a to aj zvýšením informovanosti, odstránením finančných prekážok, predĺžením času na podanie sťažností a uľahčením ich prístupu k zdravotným záznamom a zverejneniu predbežných súdnych dôkazov na podporu svojich tvrdení;
- zabezpečiť, aby transrodové ženy mohli naďalej získavať právne uznanie svojho pohlavia a meniť svoje mená na matrikách bez toho, aby podstúpili nedobrovoľnú sterilizáciu, a zaviazat sa neprijať právne predpisy o povinnej sterilizácii, atď.

Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien, okrem záverečných odporúčaní, v rámci svojej činnosti realizuje aj pravidelné zasadnutia, vydáva vyhlásenia, informačné poznámky, či oznámenia, ako aj organizuje alebo sa účastní rôznych podujatí.

V rámci svojej rozmanitej činnosti Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien v roku 2024 napríklad uverejnil informáciu k všeobecnému odporúčaniu č. 40 o rovnakom a inkluzívnom zastúpení žien v rozhodovacích systémoch a všeobecnému odporúčaniu č. 41 o rodových stereotypoch.⁸³

1.3.3 Komisia OSN pre postavenie žien

Komisia OSN pre postavenie žien (CSW) predstavuje hlavný globálny orgán, ktorý riadi pokrok v oblasti rodovej rovnosti a posilnenia postavenia žien. Uvedenou činnosť Komisia OSN pre postavenie žien sleduje naplnenie cieľa 5. trvalo udržateľného rozvoja, ktorým je dosiahnutie rodovej rovnosti a posilnenie postavenia všetkých dievčat a žien.

Komisia OSN pre postavenie žien každoročne v mesiaci marec organizuje výročné dvojtýždňové zasadnutie, na ktorom sa zúčastňujú zástupcovia a zástupkyne za jednotlivé členské štáty OSN, organizácie občianskej spoločnosti a iné subjekty OSN, a to priamo v sídle OSN v New Yorku. Cieľom predmetného stretnutia je diskutovať o pokroku v oblasti postavenia a práv žien, ako aj zaviazat sa k ďalším opatreniam. Všetky aspekty práce Komisie OSN pre postavenie žien podporuje OSN Ženy.⁸⁴

V roku 2024 sa konalo v poradí už 68. zasadnutie Komisia OSN pre postavenie žien na ktorom sa zúčastnil aj zástupca a zástupkyňa za Slovenskú republiku z Ministerstva práce,

⁸³Činnosť Výboru pre odstránenie diskriminácie žien za rok 2024, dostupné na <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cedaw/activities>

⁸⁴ OSN Ženy, dostupné na <https://www.unwomen.org/en/about-us/about-un-women>

sociálnych vecí a rodiny SR. Generálny tajomník pri otvorení Komisie OSN pre postavenie žien zdôraznil, že "chudoba má ženskú tvár".

V rámci 2 týždňov sa konali rôzne formáty podujatí, ktoré zahŕňali diskusie, neformálne stretnutia, interaktívne dialógy, či ministerské okrúhle stoly. V rámci zasadnutia bola prioritnou témou „*Urýchlenie dosiahnutia rodovej rovnosti a posilnenie postavenia všetkých žien a dievčat riešením chudoby a posilnením inštitúcií a financovania s rodovým hľadiskom.*“. Hodnotiacou témou, resp. témou preskúmania bola následne téma „*Systémy sociálnej ochrany, prístup k verejným službám a udržateľná infraštruktúra pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien a dievčat.*“. Zastúpenie SR vystúpilo na ministerskom okrúhlym stole k hlavnej téme, v rámci ktorého poukázalo na prekážky v oblasti financovania ženských organizácií, na potrebu vypracovania fiškálnych politík berúc do úvahy rodové nerovnosti a zriadenia odolných a zodpovedných inštitúcií.

Závery preskúmania prioritnej témy počas 68. zasadnutia majú podobu dohodnutých záverov, ktoré sú verejne dostupné.⁸⁵ Všetky oficiálne dokumenty, vrátane vyhlásení mimovládnych organizácií sú taktiež dostupné na oficiálnej stránke OSN Ženy.⁸⁶

1.3.4 Medzinárodná organizácia práce

Medzinárodná organizácia práce (ILO) predstavuje špecializovanú agentúru OSN, ktorá sa usiluje o presadzovanie sociálnej spravodlivosti a medzinárodne uznávaných ľudských, pracovných a sociálnych práv.

Medzinárodná organizácia práce v rámci svojho pôsobenia prijala viacero dohovorov, ktoré sa vecne týkajú agendy rodovej rovnosti, najmä parciálne oblasti diskriminácie na pracovisku, či rovného odmeňovania. Medzi kľúčové dohovory Medzinárodnej organizácie práce možno zaradiť najmä Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o rovnakom odmeňovaní mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty č. 100 z roku 1951; Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o diskriminácii, pokiaľ ide o zamestnanie a povolanie č. 111 z roku 1958; Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o rovnakých príležitostiach a rovnakom zaobchádzaní s mužmi pracovníkmi a ženami pracovníčkami: pracovníkmi so zodpovednosťou za rodinu č. 156 z roku 1981; Dohovor Medzinárodnej organizácie práce č. 183 z roku 2000 o revidovaní Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o ochrane materstva (revidovaného) z roku 1952; Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o dôstojnej práci pre domácich pracovníkov č. 189 z roku 2011 a Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o násilí a obťažovaní č. 190 z roku 2019.

Aj v roku 2024 Medzinárodná organizácia práce pokračovala v publikačnej činnosti, pričom na svojom oficiálnom webovom sídle publikovala napríklad nasledovné dokumenty: Správa o sociálnom dialógu za rok 2024: Sociálny dialóg na vrcholnej úrovni pre hospodársky rozvoj a sociálny pokrok; Globálna správa o mzdách 2024-25: Klesá mzdová nerovnosť na celom svete?; Správa o svetovej sociálnej ochrane na roky 2024 – 26: Všeobecná sociálna ochrana pre opatrenia v oblasti klímy a spravodlivú transformáciu; Svetový výhľad

⁸⁵ Závery, dostupné na <https://docs.un.org/en/E/CN.6/2024/L.3>

⁸⁶ Vyhlásenia, dostupné na <https://www.unwomen.org/en/csw/csw68-2024/official-documents>

zamestnanosti a sociálnej situácie: trendy na rok 2024; Zabezpečenie sociálnej ochrany pre rodovú rovnosť: Ako to vyzerá? Ako sa tam dostaneme?; Sociálna spravodlivosť a práca žien v postkonfliktnom kontexte: Pochopenie úlohy žien v sociálnej reprodukcii a jej vplyvu na ich zamestnanosť a produktivitu; Vplyv opatrovateľských povinností na účasť žien na trhu práce.⁸⁷

1.3.5 Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj so sídlom v Paríži predstavuje medzinárodnú organizáciu, ktorá poskytuje členským štátom priestor na odborné diskusie a analýzy politik, a to s cieľom zlepšiť sociálno-ekonomické blaho občianstva jednotlivých štátov. Cieľom organizácie je podpora a rozvoj spolupráce vo všetkých oblastiach hospodárstva, predovšetkým v oblasti životného prostredia, zamestnanosti, sociálnej politiky, energetickej spolupráce. Za účelom dosiahnutia stanoveného cieľa má Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj zriadené svoje pracovné orgány, ktoré tvoria Výbory OECD.⁸⁸

V roku 2024, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, vydala viaceré publikácie a správy, ako napríklad Globálne trendy v inováciách verejnej správy 2024; Súbor nástrojov OECD na boj proti bezdomovectvu; Majú dospelí zručnosti, ktoré potrebujú, aby sa im darilo v meniacom sa svete?; Financovanie rozvoja pre rodovú rovnosť 2024; Skupina G20 a podpora rovnakých príležitostí; Ako žiješ? 2024 - Blahobyť a odolnosť v čase krízy; Je starostlivosť dostupná pre starších ľudí?; Podpora sociálneho a emocionálneho učenia na celom svete; Zdaňovanie a nerovnosť; Riešenie nerovnosti pri zostavovaní rozpočtu; Boj proti nerovnostiam v oblasti rakoviny v EÚ a ďalšie.⁸⁹

Osobitne, vo vzťahu k Slovenskej republike, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj publikovala v roku 2024, okrem iného, aj správu „*Ekonomické prieskumy OECD: Slovenská republika 2024*“, v rámci ktorej spracovala hlavné zistenia a kľúčové odporúčania. Medzi hlavné zistenia patrí napríklad:

- Fiškálna pozícia sa od roku 2019 výrazne zhoršila. Inflácia zostáva zvýšená. Strednodobé a dlhodobé fiškálne tlaky, najmä v súvislosti so starnutím obyvateľstva, sú vysoké;
- Daňové zaťaženie práce je vysoké, zatiaľ čo dane z majetku sú nedostatočne využívané;
- Zariadenia starostlivosti o deti sú nedostatočné, najmä v niektorých regiónoch. Platená rodičovská dovolenka je dlhšia ako inde, čo negatívne ovplyvňuje kariérne vyhliadky matiek a rodovú rovnosť miezd;
- Kvalita výskumu vysokých škôl je nízka, mnohí študenti a študentky opúšťajú krajinu za štúdiom a len málo z nich sa po štúdiu vracia domov, čo prispieva k úniku mozgov;
- Podiel nezamestnaných dospelých, ktorí sa zúčastňujú na formálnom a neformálnom vzdelávaní, je nízky;

⁸⁷ Publikácie, dostupné na <https://www.ilo.org/research-and-publications/flagship>

⁸⁸ Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, dostupné na <https://www.oecd.org/en/about.html>

⁸⁹ Publikácie, dostupné na <https://www.oecd.org/en/publications.html>

- Štandardné nájomné zmluvy na dobu neurčitú sa stali zriedkavými vzhľadom na vysokú úroveň ochrany nájomníckych osôb;
- Fond sociálneho bývania je nedostatočný a verejné výdavky na výstavbu sociálneho nájomného bývania sú nízke;
- Mnohí Rómovia a mnohé Rómky žijú v neformálnych osadách bez právneho nároku na pôdu, čo im bráni v prístupe k základnej infraštruktúre (napr. prístup k elektrine, pitnej vode) a často vedie k nútenému vystaňovaniu a bezdomovectvu a ďalšie.⁹⁰

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj každoročne zasiela členským štátom aj rôzne dotazníky. V roku 2024 išlo napríklad o dotazník zameraný na budovanie vládnych kapacít pre rodové a intersekciónálne údaje - dotazník pre ústredné inštitúcie pre rodovú rovnosť, dotazník týkajúci sa antidiskriminačných a inkluzívnych politík a právnych predpisov.

Súčasne, OECD vydáva analytický index SIGI –sociálne inštitúcie a rodový index, ktorý je bližšie analyzovaný v Globálnej správe SIGI.⁹¹ Tento index meria diskrimináciu žien v sociálnych inštitúciách v približne 179 krajinách, a teda zachytáva základne faktory rodovej nerovnosti. V roku 2024, však bola uverejnená len regionálna správa SIGI za rok 2024 pre juhovýchodnú Áziu.

1.3.6 Rada Európy

Rada Európy (Council of Europe, RE) predstavuje medzinárodnú organizáciu, ktorej cieľom je presadzovať ľudské práva, demokraciu a právny štát v Európe.⁹² Rada Európy v súčasnosti združuje 46 členských štátov, vrátane Slovenskej republiky.

Rada Európy stanovuje štandardy, monitoruje dodržiavanie právnych predpisov a spolupracuje so štátmi v boji proti násiliu páchanému na ženách, sexuálnemu zneužívaniu detí, korupcii, počítačovej kriminalite, diskriminácii, rasizmu, obchodovaniu s ľuďmi, praniu špinavých peňazí, obchodovaniu s orgánmi, terorizmu a mučeniu, ochrane slobody prejavu, slobody médií, slobodných volieb, súkromia, osobných údajov, sociálnych práv, národnostných menšín a menšinových jazykov, podpore občianskej spoločnosti, atď.

Rada Európy sa intenzívne venuje vzdelávaniu právnických profesií prostredníctvom Európskeho programu vzdelávania v oblasti ľudských práv pre právnikov a právničky (HELP). Predmetný program má podporovať občianstvo členských štátov Rady Európy pri vykonávaní práv vyplývajúcich (nielen) z Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z hľadiska rodovej rovnosti a násilia príslušný portál vzdelávania obsahuje kurzy napríklad o rodovej rovnosti a uplatňovaní rodového hľadiska; nediskriminácií; násiliu na ženách a domácejmu násiliu, práv osôb so zdravotným znevýhodnením.⁹³

Najvýznamnejším dokumentom Rady Európy je Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (a k nemu prislúchajúce dodatkové protokoly), ktorý v čl. 8 stanovuje

⁹⁰Ekonomické prieskumy OECD: Slovenská republika 2024, dostupné na https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-slovak-republic-2024_397ca086-en.html

⁹¹ SIGI, dostupné na <https://www.oecd.org/en/blogs/2023/03/what-is-sigi--the-social-institutions-gender-index.html>

⁹² Rada Európy, dostupné na <https://www.coe.int/en/web/portal/the-council-of-europe-at-a-glance>

⁹³ HELP portál, dostupné na <https://help.elearning.ext.coe.int/>

právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života a v čl. 14 zákaz diskriminácie. Vo vzťahu k výkladu a porušeniam predmetného dokumentu je následne relevantná rozhodovacia činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva. V tejto súvislosti Ministerstvo spravodlivosti SR každoročne uverejňuje Správu o činnosti zástupcu/kyne SR pred Európskym súdom pre ľudské práva.⁹⁴

Slovenská republika má svoje zastúpenie aj v Komisii pre rodovú rovnosť (GEC) Rady Európy,⁹⁵ a to prostredníctvom zástupkyne z odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Plenárne zasadnutie Výboru pre rodovú rovnosť GEC sa konalo v termíne 19.-21. novembra 2024 a jeho obsahom boli témy ako potreba zohľadnenia rodového hľadiska pri používaní systémov umelej inteligencie, dôsledky na ženy a dievčatá v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine a ľudským právom na čisté a zdravé životné prostredie, ako aj vplyvom klimatických zmien, sexizmus v politike, vplyv kríz na ženy a dievčatá, prepojenie rodovej rovnosti a životného prostredia, vrátane priblíženia rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva v súvislosti s právom na životné prostredie.

Súčasne sa pod záštitou Rady Európy v termíne 29.-31. máj 2024 konala výročná konferencia k stratégii rodovej rovnosti Rady Európy 2024-2029, v rámci ktorej bola predmetná stratégia bližšie predstavená.

1.3.7 Svetové ekonomické fórum

Svetové ekonomické fórum (WEF) predstavuje medzinárodnú organizáciu so sídlom v Ženeve, ktorá každoročne organizuje zasadnutie, v rámci ktorého sa stretávajú podnikatelia a podnikateľky, politici a političky, novinári a novinárky a iné relevantné osoby, aby mohli diskutovať o rôznych problémoch a formovať globálne, regionálne a priemyselné programy.⁹⁶ Svetové ekonomické fórum disponuje statusom pozorovateľa pri Ekonomickej a sociálnej rade OSN.

Svetové ekonomické fórum v rámci svojej činnosti vydáva odborné správy zamerané na rôzne publikácie vo vzťahu ku konkurencieschopnosti, globálnym rizikám a strategickému plánovaniu. Ešte koncom roka 2023, bola vo vzťahu k roku 2024, na webovej stránke Svetového ekonomického fóra uverejnená správa „*Majáky v oblasti diverzity, rovnosti a inklúzie 2024*“, ktorá sumarizuje prehľad najnovších trendov a osvedčených postupov pri podpore rozmanitosti, rovnosti a inklúzie.⁹⁷

V roku 2024 svetové ekonomické fórum následne vydalo viacero odborných výstupov, ako napríklad: Posilnenie rodového rozmeru v mechanizme preskúmania obchodnej politiky; Inovácie pre rovnosť: Odomknutie hodnoty pre komunity a podniky; Odstránenie rozdielov v zdraví žien: Príležitosť na zlepšenie životov a ekonomík v hodnote 1 bilióna dolárov;

⁹⁴Správa o činnosti zástupcu SR pred Európskym súdom, dostupné na <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/zastupca-sr-pred-europskym-sudom-pre-ludske-prava/spravy-zastupcu-pred-eslp/>

⁹⁵Gender Equality Commission, dostupné na <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gec1>

⁹⁶Svetové ekonomické fórum, dostupné na <https://www.weforum.org/>

⁹⁷Majáky v oblasti diverzity, rovnosti a inklúzie 2024, dostupné na <https://www.weforum.org/publications/diversity-equity-and-inclusion-lighthouses-2024/>

Zručnosti na prvom mieste: príležitosti na budovanie efektívnych a spravodlivých trhov práce a iné.

V tejto súvislosti je potrebné osobitne poukázať na materiál „*Globálna správa o rodových rozdieloch za rok 2024*“.⁹⁸ Predmetná správa každoročne porovnáva súčasný stav, ako aj vývoj v štyroch kľúčových kategóriách, a to ekonomická účasť a príležitosti, dosiahnuté vzdelanie, zdravie a prežitie a politické posilnenie.⁹⁹

⁹⁸ Globálna správa o rodových rozdieloch, dostupné na <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/>

⁹⁹Bližšie informácie pozri v kapitole 3.1

2. FINANČNÝ MECHANIZMUS V OBLASTI RODOVEJ ROVNOSTI

V podmienkach Slovenskej republiky sa financovanie rôznorodých aktivít, ktoré smerujú k napĺňaniu cieľa rodovej rovnosti aj v roku 2024 realizovalo primárne prostredníctvom dotačných schém, ktoré sú vo vecnej pôsobnosti niekoľkých ústredných orgánov štátnej správy. Sekundárne, sa v rozhodnom období predmetné aktivity realizovali, resp. prípadne aj budú naďalej realizovať prostredníctvom projektov finančne krytých z eurofondov v rámci Programu Slovensko.¹⁰⁰ Terciárny finančný mechanizmus predstavovali dodatočné finančné prostriedky z grantu EHP a Nórska.¹⁰¹

Negatívny aspekt finančného systému, ktorý je zabezpečovaný prostredníctvom dotácií a eurofondov, predstavuje jeho problematická udržateľnosť, ako aj predvídateľnosť, ktoré v praktickej rovine predstavujú potenciálnu prekážku pre systematickú realizáciu potrebných aktivít.

Pozitívny aspekt, v porovnaní s rokom 2023, predstavuje skutočnosť počtu projektov, ktoré sa priamo alebo nepriamo týkajú rodovej rovnosti, podporených z Programu Slovensko.

2.1 Dotačné schémy

Esenciálny nástroj na finančnú podporu inštitucionálneho zabezpečenia rodovej rovnosti predstavujú dotačné schémy vo vecnej pôsobnosti 3 ministerstiev.

2.1.1 Dotácie na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí

Pre finančné zabezpečenie aktivít v oblasti rodovej rovnosti nosný dotačný titul predstavuje dotácia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí podľa ust. § 9a zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

V zmysle predmetného ustanovenia dotáciu na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí možno poskytnúť na aktivity alebo činnosti zamerané na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí a podporu uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania, odstraňovanie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov, podporu zosúladovania rodinného a pracovného života, podporu prorodinných opatrení na pracovisku, podporu výkonu rodičovských práv a povinností obidvomi rodičmi, predchádzanie chudoby jednotlivcov a rodín, predchádzanie a podporu riešenia domáceho násillia a iného ohrozenia správaním iných fyzických osôb.

Oprávneným žiadateľským subjektom pri tomto dotačnom titule je nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby alebo občianske združenie registrované podľa osobitného predpisu, ak majú v predmete činnosti aktivity alebo činnosti zamerané na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí. Zároveň, pri vymedzených aktivitách

¹⁰⁰ Program Slovensko, dostupné na <https://eurofondy.gov.sk/program-slovensko/>

¹⁰¹ Granty EHP a Nórska, dostupné na <https://www.eeagrants.sk/?csrt=12042359582830865478#>

alebo činnostiach je oprávneným subjektom registrovaná cirkev alebo náboženská spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky alebo právnická osoba, ktorá odvodzuje svoju právnu subjektivitu od tejto registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

V roku 2024 dotáciu na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí bolo možné poskytnúť žiadateľskému subjektu najviac v sume 20 000 Eur s výnimkou žiadostí zameraných na predchádzanie a podporu riešenia domáceho násillia a iného ohrozenia správaním iných fyzických osôb, pri ktorých bolo možno poskytnúť dotáciu vo výške 150 000 Eur.

Zmena súvisiaca s maximálnou výškou dotácie na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí nastala v roku 2024 účinnosťou zákona č. 84/2024 Z. z. ktorým sa mení a doplňa zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov .

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v roku 2024 v rámci tohto dotačného titulu prijalo spolu 45 žiadostí o poskytnutie dotácie, a z toho bolo 22 schválených žiadostí a 23 neschválených žiadostí.¹⁰² Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, tak v roku 2024 poskytlo prostredníctvom tohto dotačného titulu finančnú podporu spolu vo výške 731 977 Eur.

V rámci predmetného dotačného titulu boli podporené nasledovné inštitúcie: ALEJ poradenské centrum, Aliancia žien - Cesta späť, BUDÚCNOSŤ, n.o., Centrum Slniečko, n.o., Centrum sociálnych služieb KA, LUNA, n. o., MYMAMY, o.z., Občianske združenie Brána do života, POMOC RODINE, TENENET o.z., ŽENA V TIESNI, Akčné ženy, Centrum konkrétnej pomoci Femina, n.o., Informačný a vzdelávací inštitút, Kália TENENET - organizačná zložka TENENET o.z., MELÓDIA SRDCA, Nezávislé kresťanské odbory Slovenska, Občianske združenie Odysseus, Poradňa ALEXIS, n.o., Únia materských centier, Ženy pomáhajú ženám.

2.1.2 Dotácie na podporu plnenia funkcie rodiny

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v zmysle zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov každoročne podporuje aj organizácie pôsobiace v oblasti podpory rodiny so zameraním na prevenciu ich rozpadu, posilňovanie vzťahov a rodičovských zručností. Preventívnymi aktivitami a posilňovaním rovnosti medzi mužmi a ženami prispievajú k budovaniu funkčných rodinných väzieb, predchádzaniu rozpadu rodín, rovnomernému rozdeleniu rodičovských a partnerských úloh, zosúladovaniu rodinného a pracovného života a medzigeneračnej solidarite, pričom zohľadňujú špecifické potreby rôznych typov rodín (napr. osamelých rodičov či viacdenných rodín).

V roku 2024 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR evidovalo celkovo 40 žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu plnenia funkcie rodiny (s výnimkou dotácií podľa ust. § 9b

¹⁰²Prehľad schválených a neschválených dotácií, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/poskytovanie-dotacii/archiv/poskytovanie-dotacii-roku-2024/>

ods. 1 písm. e) predmetného zákona – ihriská). Z celkového počtu podaných žiadostí bolo 21 žiadostí schválených a 19 žiadostí neschválených.

V rámci uvedeného dotačného titulu bolo celkovo poskytnutých 85 210 Eur. Medzi podporené žiadateľské inštitúcie patrí: AETÓS, Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v Slovenskej republike, Centrum konkrétnej pomoci Femina, n. o., Centrum pomoci pre rodinu, Centrum rodiny, n. o., CPR Trenčín, Fórum pre pomoc starším – národná sieť, KAMBEK, Kolko lásky, o. z., Maják nádeje, MELÓDIA SRDCA, Metanoia centrum, o. z., Múdry pes, o. z., Poradňa ALEXIS, n. o., TENENET, o. z., Tlakový hrniec, n. o., Trnavská arcidiecézna charita, V.I.A.C. – Inštitút pre podporu a rozvoj mládeže, Zdenkina ruža, Združenie Manželské stretnutia, ZDRUŽENIE PRE ROZVOJ RODINY.¹⁰³

2.1.3 Dotácie na podporu dobrovoľníckej činnosti

Dotácie na podporu dobrovoľníckej činnosti poskytuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR na základe ust. § 9c zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Predmetnú dotáciu možno poskytnúť na výdavky spojené s dobrovoľníckou činnosťou vykonávanou podľa osobitného predpisu v sociálnej oblasti, ako aj v oblasti rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí, a to do výšky 5 000 Eur.

V roku 2024 bolo v rámci tohto dotačného titulu uplatnených 27 projektov, pričom 13 projektov bolo podporených a 14 nepodporených. Celkovo boli podporené projekty vo výške 21 850 Eur.¹⁰⁴

Medzi podporenými inštitúciami boli Asociácia Nepočujúcich Slovenska, Centrum pomoci pre rodinu, CPR Trenčín, Kolko Lásky, o.z., Maják nádeje, Nauč sa pomáhať, Občianske združenie SAMARIA, Sigord pre rodinu, Trnavská arcidiecézna charita, ÚNIA DETÍ A MLÁDEŽE, V.I.A.C. – Inštitút pre podporu a rozvoj mládeže, Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy, ZDRUŽENIE PRE ROZVOJ RODINY.

2.1.4 Dotácie na podporu ľudských práv

Dotačný titul v pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti SR podľa zákona č. 302/2016 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č. 545/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č. 617/2007 Z. z. o oficiálnej rozvojovej pomoci a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 287/2012 Z. z. v znení neskorších predpisov, predstavuje dotácia na podporu ľudských práv.

Predmetná dotácia sa podľa ust. § 2 predmetného zákona poskytuje na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám

¹⁰³Prehľad schválených a neschválených dotácií, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/poskytovanie-dotacii/archiv/archiv.html>

¹⁰⁴ Prehľad schválených a neschválených dotácií, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/poskytovanie-dotacii/archiv/poskytovanie-dotacii-roku-2024/>

diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie a/alebo poskytovanie odbornej pomoci obetiam trestných činov.

Na rok 2024 boli účel tejto dotácie vyčlenené finančné prostriedky v celkovej výške 769 500 Eur. Výzva LP/2024 vyhlásená 15. októbra 2023 bola zrušená. Následne bola dňa 11. júna 2024 vyhlásená výzva LP/2024-II. Ministerstvo spravodlivosti SR obdržalo celkovo 216 žiadostí o poskytnutie dotácie. Celková suma dotácií požadovaných žiadateľskými inštitúciami predstavovala 6 251 078,33 Eur. Na účely hodnotenia žiadostí bola ministrom menovaná hodnotiaca komisia, ktorej členovia od 25. septembra 2024 hodnotili doručené žiadosti o dotácie a súvisiace projekty. Dňa 11. októbra 2024 sa uskutočnilo rokovanie hodnotiacej komisie, ktorá rozhodla o žiadostiach odporučených ministrovi na schválenie.¹⁰⁵

V rámci dotácie na podporu ľudských práv boli aj v roku 2024 schválené viaceré projekty obsahovo zamerané na nediskrimináciu alebo prevenciu a elimináciu násilia, napríklad projekt Posilňovanie kapacít v zdravotníctve v oblasti nediskriminácie: vzdelávanie, mapovanie a procesy (EQUITA), Linka dôvery Nezábudka - dištančné poradenstvo pre ochranu duševného zdravia obyvateľstva, pomoc obetiam násilia, intolerancie a diskriminácie (Liga za duševné zdravie SR), Znižovanie zraniteľnosti žien a dievčat prostredníctvom zvyšovania informovanosti o násilí (ALEJ poradenské centrum), Brána k odstráneniu násilia na ženách (Občianske združenie Brána do života).

2.1.5 Dotácie pre akreditované subjekty

Ministerstvo spravodlivosti SR, okrem dotácií na podporu ľudských práv, poskytuje aj tzv. dotácie na poskytovanie všeobecnej odbornej pomoci obetiam trestných činov alebo špecializovanej odbornej pomoci obetiam trestného činu domáceho násilia pre subjekty s označením „*intervenčné centrum*“. Pri predmetných dotáciách sú oprávnenými inštitúciami subjekty, ktoré sú akreditované podľa zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

V roku 2024 bolo prostredníctvom dotácie na poskytovanie odbornej pomoci obetiam trestných činov podporených 9 projektov v celkovej výške 382 162 Eur. Podporené boli nasledovné žiadateľské subjekty: Aliancia žien-Cesta späť, Centrum podpory VIDIA, n.o., Centrum sociálnych služieb KA, BUDÚCNOSŤ, n.o., Iniciatíva Inakosť, Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, Ženy pomáhajú ženám, ALEJ poradenské centrum, Liga za ľudské práva.¹⁰⁶

Intervenčné centrá boli podporené nasledovne:

- LUNA, n. o. finančné prostriedky vo výške 130 209,00 Eur;
- MyMamy, o. z. finančné prostriedky vo výške 217 940,00 Eur;
- Poradenské centrum Nádej finančné prostriedky vo výške 277 609,00 Eur;
- Centrum sociálnych služieb KA finančné prostriedky vo výške 194 162,00 Eur;

¹⁰⁵Prehľad schválených a neschválených dotácií, dostupné na <https://www.justice.gov.sk/sluzby/dotacie/dotacie-na-podporu-ludskych-prav/>

¹⁰⁶Zoznam podporených subjektov, dostupné na <https://www.justice.gov.sk/sluzby/dotacie/dotacie-pre-akreditovane-subjekty/>

- Kanisová&Kanis Advokátska kancelária s.r.o. finančné prostriedky vo výške 171 634,00 Eur;
- POMOC RODINE finančné prostriedky vo výške 82 898,00 Eur;
- OZ HANA finančné prostriedky vo výške 70 300,00 Eur;
- Fenestra finančné prostriedky vo výške 92 802,00 Eur;
- ŽENA V TIESNI finančné prostriedky vo výške 180 000,00 Eur;
- Centrum Slniečko, n. o. finančné prostriedky vo výške 199 000,00 Eur.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že intervenčným centrám bola v roku 2024 poskytnutá dotácia v celkovej výške 1 616 554,00 Eur.

2.1.6 Dotácie na podporu kultúry osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva

Osobitný dotačný titul predstavuje dotácia Ministerstva kultúry SR na podporu kultúry osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených osôb podľa *zákona č. 299/2020 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*.

V zmysle ust. § 2 ods. 2 *zákona č. 299/2020 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov* dotácia na podporu kultúry osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva sa môže poskytnúť na podporu kultúrnej aktivity osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva vrátane projektov podporujúcich rovnosť príležitostí, integráciu do spoločnosti osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva, prevenciu a odstraňovanie všetkých foriem násillia, neznášanlivosti alebo diskriminácie, boj proti extrémizmu alebo predsudkom, výchovu k tolerancii, posilnenie sociálnej alebo rodinnej súdržnosti alebo rozvoj medzikultúrneho dialógu, alebo podporu fyzickej debarierizácie alebo informačnej debarierizácie kultúry pre osoby so zdravotným postihnutím; kultúrnou aktivitou osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva sa na účely tohto zákona rozumie kultúrna aktivita pripravená alebo vykonávaná týmito osobami alebo skupinami, alebo kultúrna aktivita organizovaná alebo zabezpečovaná iným subjektom pre tieto osoby alebo skupiny.

Program, Kultúra znevýhodnených skupín, subsumuje 6 podprogramov, a to podprogram Živá kultúra; Vydavateľská a publikačná činnosť; Periodická tlač (noviny a časopisy); Neformálne vzdelávanie a výskum; Fyzická debarierizácia; Informačná debarierizácia.

V roku 2024 boli v programe Kultúra znevýhodnených skupín stanovené 3 priority, a to podpora kultúrnych aktivít pre deti a mládež, kultúrne aktivity zamerané na podporu zdravia, podpora sprístupňovania kultúrnych formátov a kultúrnej infraštruktúry pre osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené skupiny obyvateľstva.

V dotačnom programe Ministerstva kultúry SR Kultúra znevýhodnených skupín, ktorý je zameraný aj na podporu kultúrnych projektov, ktorých cieľom je prevencia a eliminácia domáceho násillia a podpora rodovej rovnosti (podpora rovnosti príležitostí žien a mužov)

nebol v roku 2024 podporený žiadny projekt v oblasti rodovej rovnosti a jeden projekt sumou 3 500 Eur v oblasti prevencie a eliminácie domáceho násillia.¹⁰⁷

2.2 Program Slovensko

V roku 2024 boli projekty zamerané na podporu rodovej rovnosti v rámci Programu Slovensko v politickom ciele 4 „*Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv*“ podporované zo zdrojov ESF+ prostredníctvom dvoch priorít.

V prioritě 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce. Těmy rodovej rovnosti rezonujú v dvoch špecifických cielech:

ESO 4.3 „*Podpora rodovo vyváženej účasti na trhu práce, rovnakých pracovných podmienok a lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom vrátane prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a odkázané osoby (ESF+)*“.

ESO 4.4. „*Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôsobeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká*“.

2.2.1 Informačná kampaň na zvyšovanie povedomia verejnosti o vybraných sociálnych témach (ďalej len „NP Kampaň“)

Cieľom NP Kampaň je zvýšenie informovanosti a povedomia širokej verejnosti o vybraných sociálnych témach a inovatívnych zmenách sociálneho systému na Slovensku.

V rámci priority 4P1 v špecifickom ciele ESO 4.3 sú oprávneným typom akcie: „*Osvetové, informačné a poradenské činnosti zamerané na zmenu spoločenského vnímania postavenia žien v zamestnaní*“. A v špecifickom ciele ESO 4.4 je oprávneným typom akcie: „*Posilnenie povedomia o práve na zdravé a prispôsobené pracovné prostredie*“.

V rámci 4P5 v špecifickom ciele ESO 4.8 sú oprávneným typom akcie „*Informačné aktivity a mediálne kampane zamerané na niektorú z nasledovných oblastí: násillie na ženách a deťoch, práva detí, podmienky života a práva osôb so zdravotným postihnutím, bývanie, deinštitucionalizácia a komunitné sociálne služby*“.

Komunikačné aktivity pre širokú verejnosť budú realizované ako mediálna kampaň, komerčné komunikáty, odborné eventy s mediálnym pokrytím, priama komunikácia s cieľovými skupinami a interaktívne formy osvety pre mladú generáciu.

Predpokladaná doba realizácie projektu je 48 mesiacov.

2.2.2 Vekový manažment: Práca prispôsobená životným etapám

Cieľom národného projektu je nastaviť podmienky na zavádzanie vekového manažmentu do firemnej kultúry podnikov vo všetkých sektoroch hospodárstva, vrátane podmienok na udržanie seniorov a senioriek v zamestnaní, ako aj nastavením opatrení na využívanie

¹⁰⁷ Štatistiky poskytnutých dotácií, dostupné na <https://ds.culture.gov.sk/Default.aspx#5ca7e12f-a240-4f50-9cef-8130458b93fd;45537e36-3fba-bc72-d2d8-0b46dff6d327>

flexibilných foriem práce pre rodičov malých detí a osoby s neformálnymi opatrovateľskými povinnosťami.

Oprávnené typy akcií sú rozdelené nasledovne:

V rámci špecifického cieľa ESO4.3 je oprávneným typom akcie *„Vytváranie flexibilných foriem práce pre rodičov malých detí a pre osoby, ktoré poskytujú neformálnu pomoc rodinným príslušníkom odkázaným na pomoc inej osoby pri sebaobsluže.“*.

V rámci špecifického cieľa ESO4.4 je oprávneným typom akcie: *„Zavádzanie vekového manažmentu, vrátane vytvárania strategických nástrojov a zabezpečovania súvisiacich údajov.“*.

Predpokladaná doba realizácie projektu je 44 mesiacov.

2.2.3 Prevencia a eliminácia násillia a sociálneho vylúenia prostredníctvom národných liniek pomoci

Cieľom projektu je podpora aktívneho začlenenia prostredníctvom dištančnej krízovej pomoci osobám v nepriaznivej sociálnej situácii v dôsledku ohrozenia násillím alebo ohrozenia duševného zdravia, vrátane detí, a zvyšovaním povedomia o nenásillí a duševnom zdraví.

V rámci tohto projektu sú oprávnené dva typy akcií zo špecifického cieľa ESO4.8 Programu Slovensko: *„Prevencia a eliminácia násillia, individualizované poradenské služby pre obeť násillia a v oblasti podpory duševného zdravia, vrátane anonymizovanej podpory prostredníctvom IKT“* a *„Informačné aktivity a mediálne kampane zamerané na niektorú z nasledovných oblastí: násillie na ženách a deťoch, práva detí, podmienky života a práva osôb so zdravotným postihnutím, bývanie, deinštitucionalizácia a komunitné sociálne služby.“*.

Predpokladaná doba realizácie projektu je 24 mesiacov.

2.2.4 Sieť podpory pre každý krok

Cieľom projektu je zabezpečiť dostupnú sieť dištančného poradenstva a anonymizovanej pomoci pre osoby zažívajúce násillie a v oblasti podpory duševného zdravia. Realizácia projektov v rámci uvedenej výzvy prispeje k zavedeniu minimálnych štandardov kvality tohto typu poradenstva a stabilizácii systému poskytovania dištančného poradenstva, ktoré zohráva kľúčovú rolu v oblasti primárnej prevencie a má nezastupiteľnú úlohu pri intervencii v krízových situáciách.

Projekt je podporený zo špecifického cieľa ESO4.8 v rámci oprávnenej akcie *„Prevencia a eliminácia násillia, individualizované poradenské služby pre obeť násillia a v oblasti podpory duševného zdravia, vrátane anonymizovanej podpory prostredníctvom IKT.“*.

Predpokladaná doba realizácie projektu je 33 mesiacov.

2.2.5 Rovnosť príležitostí prospieva všetkým

Cieľom projektu je zabezpečiť transpozíciu, resp. podporiť *implementáciu smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje*

uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania.

V rámci špecifického cieľa ESO4.3 je oprávneným typom akcia: *„Vzdelávacie a iné odborné činnosti zamerané na podporu zamestnávateľov pri zabezpečovaní nediskriminačných a primeraných podmienok.“*

Projekt pomôže k vytvoreniu efektívnych nástrojov hodnotenia práce, zabezpečenie transparentnosti v procesoch odmeňovania a poskytnutie metodickej podpory zamestnávateľským subjektom pri zavádzaní rodovo neutrálnych systémov hodnotenia pracovných miest. Zároveň posilní právne povedomie subjektov pracovnoprávných vzťahov o právach a povinnostiach v oblasti rovnakého odmeňovania, a tým prispeje k znižovaniu rodového mzdového rozdielu na slovenskom pracovnom trhu.

Predpokladaná doba realizácie je 48 mesiacov.

2.2.6 Rodinné poradne II.- rozvoj poskytovania poradensko-psychologických služieb pre jednotlivcov, páry a rodiny

V roku 2024 sa začala realizácia Národného projektu Rodinné poradne II. - rozvoj poskytovania poradensko-psychologických služieb pre jednotlivcov, páry a rodiny. Projekt podporuje rovnosť žien a mužov, najmä prostredníctvom zvyšovania dostupnosti psychologických, sociálnych a právnych poradenských služieb pri riešení problémov v oblasti manželstva, rodičovstva a rodinných vzťahov. Poradenské služby, so zameraním na rovnakú podporu mužov i žien pri riešení životných situácií, prispievajú k posilňovaniu partnerských vzťahov a k spravodlivému deleniu rodičovských a rodinných povinností.

Projekt je podporený zo špecifického cieľa ESO4.12 v rámci oprávnenej akcie *„Poskytovanie bezplatných poradensko-psychologických služieb pre jednotlivcov, páry a rodiny“*.

V rámci projektu sa dotvárala celoslovenská sieť Rodinných poradní, pričom v roku 2024 sa otvorilo 5 poradní, a to v Bratislave, Banskej Bystrici, Trenčíne, Prešove a Nitre. Celkovo v 10 rodinných poradniach, ktoré pokrývali všetky krajské mestá, Nové Zámky a Humenné pôsobilo 52 odborných zamestnancov a zamestnankýň, pričom poskytli 5 411 konzultácií 1 322 klientom a klientkam a podali ďalších 2 322 základných informácií.

Predpokladaná doba realizácie projektu je 43 mesiacov.

2.2.7 Poskytovanie potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci najodkázanejším osobám

Cieľom projektu je zabezpečiť pomoc a podporu skupinám obyvateľov a obyvateľiek postihnutých materiálnou a potravinovou depriváciou, vrátane detí a zmierniť extrémne formy chudoby s najväčším vplyvom na sociálne vylúčenie, ako sú bezdomovstvo, chudoba detí a potravinová a materiálna deprivácia. Napĺňanie cieľa má byť dosiahnuté realizáciou aktivít ako sú distribúcia potravinových a hygienických balíčkov vybraným skupinám

príjemcov a príjemkýň pomoci v hmotnej núdzi, poskytovanie teplého jedla, či distribúcia základnej materiálnej pomoci osobám bez prístrešia.

V rámci tohto projektu sú oprávnené štyri typy akcií zo špecifického cieľa ESO4.13 Programu Slovensko:

- Distribúcia potravinovej pomoci ako nástroj riešenia potravinovej deprivácie,
- Poskytovanie teplého jedla ako nástroj riešenia potravinovej deprivácie,
- Distribúcia materiálnej pomoci na zabezpečenie hygieny ako nástroj riešenia materiálnej deprivácie,
- Distribúcia základnej materiálnej pomoci ako nástroj riešenia materiálnej deprivácie.

Predpokladaná doba realizácie projektu je 60 mesiacov.

Posledný projekt je podporený z obidvoch priorít t. j. 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce aktívny a 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby a je príkladom prepájania služieb zamestnanosti a sociálnych služieb.

2.2.8 Podpora a profesionalizácia odborných kapacít v oblasti sociálneho začlenenia

Hlavným cieľom národného projektu „*Podpora a profesionalizácia odborných kapacít v oblasti sociálneho začlenenia*“ je prostredníctvom plánovaných aktivít prispieť k tvorbe funkčného systému rezortného vzdelávania a k podpore profesionalizácie výkonu odborných činností v oblasti sociálneho začlenenia. Realizáciou národného projektu sa má zabezpečiť podpora vzdelávania odborných kapacít subjektov v oblasti sociálneho začlenenia, lepšia koordinácia vzdelávania v rezorte a systematické napĺňanie vzdelávacích potrieb v nadväznosti na vykonávané odborné činnosti.

Projekt je realizovaný prostredníctvom dvoch hlavných aktivít. Hlavná aktivita č. 1 je zameraná na podporu systému vzdelávania odborných kapacít v oblasti sociálneho začlenenia a na odborné vzdelávanie potrebné pre výkon odborných činností zamestnancami a zamestnankyňami v oblasti sociálneho začlenenia, ako aj zamestnancami a zamestnankyňami vykonávajúcimi politiky a opatrenia v oblasti prevencie diskriminácie a/alebo sociálneho začlenenia vo verejnom aj neverejnom sektore. Hlavná aktivita č. 2 je následne zameraná na poskytovanie finančných príspevkov na individuálne vzdelávanie zamestnancov a zamestnankýň v oblasti sociálneho začlenenia.

Cieľom vzdelávania odborných kapacít v oblasti sociálneho začlenenia je prispieť k ich odbornému rastu, adaptabilite a profesionalizácii výkonu odborných činností. Zvyšovanie odbornosti a posilňovanie zručností zamestnancov a zamestnankýň v oblasti sociálnej inklúzie bude prispievať ku skvalitneniu služieb poskytovaných klientom a klientkam rezortu, ktorí a ktoré sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii a sú ohrození a ohrozené sociálnym vylúčením.

Cieľovú skupinu tvoria sociálni pracovníci, sociálne pracovníčky, asistenti sociálnej práce a asistentky sociálnej práce a ďalšie skupiny odborných zamestnancov a zamestnankýň v odvetvovej pôsobnosti rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny, najmä úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstva práce,

sociálnych vecí a rodiny SR, samosprávy, poskytovateľov sociálnych služieb a centier pre deti a rodiny.

V júni 2024 sa úspešne spustilo vzdelávanie v špecializačných vzdelávacích programoch Sociálna kuratela a Sociálna posudková činnosť.

V auguste 2024 sa začalo realizovať profesijne orientované odborné vzdelávanie formou poskytovania finančných príspevkov na individuálne vzdelávanie vo vybraných témach. V rámci tohto vzdelávania je cieľovým skupinám odborných zamestnancov a zamestnankýň umožnené absolvovať vzdelávanie vo vybraných témach v nimi zvolenej vzdelávacej inštitúcii v rámci celého Slovenska. Následné od septembra 2024 sa rozšírilo vzdelávanie aj na kompetenčné/odborné vzdelávanie za účelom prehĺbovania odborných vedomostí a zručností zamestnancov a zamestnankýň.

2.3 Granty EHP a Nórska

Aj v roku 2024 v určitej miere pokračoval finančný mechanizmus granty EHP, ktorý predstavuje finančný príspevok Islandu, Lichtenštajnska a Nórska. Esenciálnym cieľom grantov je prispieť k znižovaniu ekonomických a sociálnych rozdielov v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru, ako aj posilnenie spolupráce medzi štátmi.¹⁰⁸

Vo vzťahu k cieľom rodovej rovnosti boli, resp. sú relevantné primárne 2 programy, prostredníctvom ktorých sa realizujú rôznorodé projekty zamerané na znevýhodnené a zraniteľné kategórie osôb, a to program „Domáce a rodovo podmienené násilie“ a „Miestny rozvoj a inklúzia“.

2.3.1 Domáce a rodovo podmienené násilie

V rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násilie“,¹⁰⁹ ktorého cieľom bolo predchádzanie domácejmu a rodovo podmienenému násiliu a ochrana a pomoc obetiam pokračovala aj v roku 2024 finančná podpora na základe dodatočnej výzvy z 3. mája 2023, t. j. Výzvy na pridelenie dodatočných finančných prostriedkov na realizáciu existujúcich projektov v programe Domáce a rodové násilie (DGVPD). V rámci výsledkov dodatočnej výzvy boli v ďalšom období podporené tieto inštitúcie: MyMamy, o.z., Inštitút ľudských práv, Únia materských centier, Alej Poradenské centrum, Aliancia žien Slovenska, BUDÚCNOŠŤ, n.o., TENENET o.z.. Dodatočná finančná podpora bola spolu vo výške 603 520 Eur.¹¹⁰

2.3.2 Miestny rozvoj a inklúzia

Obdobná situácia bola aj v rámci programu „Miestny rozvoj a inklúzia“, ktorého cieľom vo všeobecnosti bolo prispieť k posilneniu miestneho rozvoja a k odstraňovaniu chudoby, so silným zameraním sa na zraniteľné skupiny s vysokým rizikom vylúčenia, ako sú Rómovia a Rómky. Dňa 22. júna 2023 bola uverejnená výzva na pridelenie dodatočných finančných

¹⁰⁸ Granty EHP a Nórska, dostupné na <https://www.eeagrants.sk/#>

¹⁰⁹ Program Domáce a rodovo podmienené násilie, dostupné na <https://www.eeagrants.sk/programy/domace-a-rodovo-podmienene-nasilie/projekty/?csrt=12042359582830865478#>

¹¹⁰ Dodatočná výzva a jej vyhodnotenie, dostupné na <https://www.eeagrants.sk/vyzvy/vyzva-na-pridelenie-dodatocnych-financnych-prostriedkov-na-realizaciu-existujucich-projektov-v-programe-domace-a-rodove-nasilie/?csrt=12042359582830865478>

prostriedkov na realizáciu existujúcich projektov v programe Miestny rozvoj a inklúzia (LDIDP2), na základe ktorej vyhodnotenia boli ďalej finančne podporené inštitúcie ako Obnovme Gemer, n.o., nezisková organizácia Projekt DOM.ov, Agentúra práce BBSK, n.o., Obec Zborov, Mesto Spišská Belá, Karpatská nadácia, Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu, Centrum komunitného organizovania, Mesto Moldava nad Bodvou, Centrum komunitného organizovania, Mesto Spišská Belá, Mesto Svidník, Združenie mladých Rómov. Dodatočný grant pri tomto programe bol spolu vo výške 1 345 120 Eur.¹¹¹

¹¹¹Dodatočná výzva a jej vyhodnotenie, dostupné na <https://www.eeagrants.sk/vyzvy/vyzva-na-pridelenie-dodatocnych-financnych-prostriedkov-na-realizaciu-existujucich-projektov-v-programe-miestny-rozvoj-a-1/?csrt=9816931311127781427>

3. ROVNOSŤ A NEDISKRIMINÁCIA

Predmetná kapitola, zameraná na rovnosť a nediskrimináciu, resp. rodovú rovnosť, v nasledujúcich podkapitolách poskytuje prehľad dát, publikačnej činnosti, vzdelávania, odbornej a osvetovej činnosti, plnenia strategických dokumentov a stav vo vybraných deviatich oblastiach za rozhodné obdobie kalendárneho roka 2024, ak z kontextu nevyplýva iné.

3.1 Dáta

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť

Index rodovej rovnosti každoročne uverejňuje Európsky inštitút pre rodovú rovnosť na svojom oficiálnom webovom sídle.¹¹² V predmetnom indexe sa každému členskému štátu, ako aj Európskej únii ako celku, priradzuje skóre. Index reflektuje stav toho-ktorého štátu, či Európskej únii v oblasti rodovej rovnosti, pričom používa stupnicu od 1, ktorá znamená úplnú nerovnosť do 100, ktorá naopak znamená úplnú rovnosť medzi ženami a mužmi.

V predmetnom indexe sa skóre posudzuje v 6. fundamentálnych oblastiach, ktoré sú následne vnútorne diferencované na ďalšie parciálne suboblasti. Esenciálnych 6 oblastí predstavujú práca (work), peniaze (money), vedomosti (knowledge), čas (time), moc (power) a zdravie (health).

V roku 2024 sa Slovenská republika so skóre 59,9b. zo 100 umiestnila v indexe rodovej rovnosti na zdieľanom 22. mieste v rámci 27 členských štátov Európskej únie, pričom s horším skóre sa umiestnilo len Chorvátsko (59,7b), Grécko (59,3b), Maďarsko (57,8b) a Rumunsko (57,5b).

V rámci jednotlivých oblastí, ktoré monitoruje Index rodovej rovnosti, dosiahla Slovenská republika nasledovné skóre:

- *Práca* – 72,5b., v tejto oblasti skóre v komparácii s rokom 2023 vzrástlo o 0,6b.;
- *Peniaze* – 74,5b., táto oblasť narástla o 0,3b.;
- *Vedomosti* – 66,0b., v tejto oblasti Slovenská republika dosiahla najväčší pozitívny progres, a to až o 3,9b.;
- *Čas* – 61,0b., v tejto oblasti nedošlo k žiadnemu posunu;
- *Moc* – 30,4b., oblasť s miernym poklesom o 0,7b.
- *Zdravie* – 85,5b., nárast o 0,4b.

Index rodovej rovnosti obsahuje aj ďalšiu špecifickú oblasť – násilie. Oblasť násilie je špecifická v troch rovinách, a to primárne v tom, že nemeria rozdiely medzi ženami a mužmi ako je to v prípade ostatných oblastí, ale meria a analyzuje skúsenosti žien s násilím. Sekundárne špecifikum následne predstavuje cieľ, ktorým nie je zmenšiť rozdiely v násilí medzi ženami a mužmi, ale úplne odstrániť násilie. Terciárny aspekt predstavuje „obrátenu“ stupnicu hodnotenia, pri ktorej 1 reflektuje situáciu kedy násilie neexistuje a naopak 100

¹¹² Index rodovej rovnosti, dostupné na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/SK>

situáciu, kedy je násilie na ženách mimoriadne bežné a závažné. V dôsledku uvedeného sa oblasť násilie nezapočítava do celkového skóre Indexu rodovej rovnosti. Slovenská republika, podobne ako viaceré iné členské štáty, nateraz nemá pri oblasti násilie priradené bodové ohodnotenie.

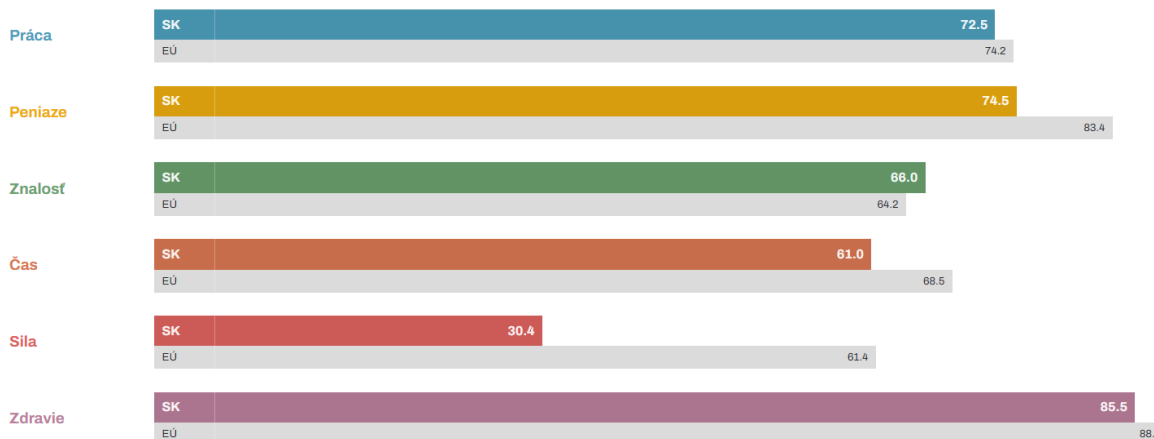
Zdroj: EIGE, Index rodovej rovnosti

Na základe vyššie uvedených dát možno vo všeobecnosti skonštatovať, že Slovenská republika v roku 2024 v komparácii s rokom 2023 mierne zlepšila svoje celkové skóre, a to o 0,7 bodov, ako aj svoje umiestnenie v rebríčku, v rámci ktorého sa mierne posunula z 23. miesta na (zdieľané) 22. miesto. Aj napriek zlepšenému skóre Slovenská republika stále zaostáva za Európskou úniou o 11,1b.

Zdroj: EIGE, Index rodovej rovnosti

Z komparácie skóre, ktoré v Indexe rodovej rovnosti dosiahla Slovenská republika a Európska únia vyplýva, že Slovenská republika v porovnaní s Európskou úniou dosahuje najväčší rozdiel v oblasti moci, resp. sily a najmenší v oblasti práce. Súčasne, Slovenská republika dosiahla lepší výsledok ako Európska únia len v jednej z parciálnych oblastí, a to znalosť, resp. vedomosti.

Zdroj: EIGE, Index rodovej rovnosti

Vo všeobecnosti najlepšie osobitné postavenie Slovenskej republiky spomedzi všetkých členských štátov je na 11. mieste, a to v oblasti vedomosti, resp. znalostí. Naopak, najnižšie osobitné postavenie má Slovenská republika v oblasti moci, čím sa spomedzi všetkých členských štátov umiestnila až na 25. mieste a pri subkategórii sociálneho rozhodovania na 26. mieste. V oblasti moci má tak Slovenská republika najväčší priestor na zlepšenie.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť konštatoval, že Slovenská republika patrí medzi krajiny, ktorých rovnosť sa zlepšuje pomalším tempom ako je to pri ostatných členských štátoch a že síce sa postavenie Slovenska v Indexe rodovej rovnosti zlepšuje stále zostáva trvalo a výrazne nižšie ako je priemer Európskej únie.¹¹³

Štatistický úrad EÚ

Štatistický úrad Európskej únie sumarizuje v štatistickej téme rovnosť a nediskriminácia dáta za rodovú rovnosť so zameraním na členenie podľa veku a pohlavia a ďalších kritérií v 7 hlavných oblastiach, ktorými sú demografia, príjem a životné podmienky, zdravie, trh práce a zárobky, vzdelávanie, odborná príprava a zručnosti, účasť v spoločnosti, skúsenosti s diskrimináciou a osobnou bezpečnosťou, ktoré sú následne vnútorne diferencované na ďalšie podoblasti.¹¹⁴

Štatistický úrad EÚ v roku 2024 vydal publikáciu „Štatistika o rovnosti a nediskriminácií v Európskej únii“.¹¹⁵ Z informácií spracovaných v publikácii napríklad vyplýva, že vyšší podiel ľudí s nízkou mzdou bol medzi mladším zamestnanectvom (a nie v dvoch starších vekových skupinách) pozorovaný u 21 členských štátov Európskej únie, pričom výnimkou bolo aj práve Slovensko, kde vyššie podiely boli určené pre zamestnanectvo vo veku 50 rokov a viac.

Vzhľadom na skutočnosť, že Európska únia dodržiava Agendu 2030, Štatistický úrad Európskej únie monitoruje pokrok pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja. Zmapovaný pokrok následne sumarizuje v publikácii „Trvalo udržateľný rozvoj v Európskej únii. Monitorovacia správa o pokroku smerom k cieľom udržateľného rozvoja v kontexte EÚ“.¹¹⁶ Podrobné výsledky monitorovania sú v rámci materiálu prezentované v 17 kapitolách, pričom každá kapitola predstavuje sumarizáciu jedného z cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Piata kapitola, ktorá reflektuje cieľ dosiahnutie rodovej rovnosti, sumarizuje dáta v štyroch oblastiach, ako rodovo podmienené násilie, vzdelávanie, trh práce, resp. zamestnanosť, vedúce pozície, a to za Európsku úniu ako celok, ako aj za jednotlivé členské štáty. Z predmetných dát vo vzťahu k Slovenskej republike vyplývajú rôzne skutočnosti, ako napríklad mierny pokles rodového mzdového rozdielu v období rokov 2017-2023, mierne zvýšenie zastúpenia žien v národných parlamentoch, ako aj vrcholovom manažmente v období 2018-2023 a iné.

¹¹³ Index rodovej rovnosti, dostupné na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country/SK>

¹¹⁴ Štatistický úrad Európskej únie, dostupné na <https://ec.europa.eu/eurostat/web/equality-non-discrimination/database>

¹¹⁵ Štatistika o rovnosti a nediskriminácií, dostupné na <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/7870049/20101952/KS-FT-24-002-EN-N.pdf/9957200d-2d34-8e49-4fcf-0d941c2bd02e?version=2.0&t=1728386850354>

¹¹⁶ Trvalo udržateľný rozvoj v Európskej únii, dostupné na <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/19397895/KS-05-24-071-EN-N.pdf/730c983a-fa93-6ce2-7905-2379de04f3e9?version=1.0&t=1718611411114>

Svetové ekonomické fórum

Svetové ekonomické fórum, v rámci globálneho indexu rodových rozdielov, každoročne porovnáva súčasný stav rodovej rovnosti za vymedzené obdobie v štyroch oblastiach – ekonomická účasť a príležitosti, dosiahnuté vzdelanie, zdravie a prežitie, politické zastúpenie.

Správa prezentuje informácie a údaje, ktoré poskytujú pokrok jednotlivých krajín vo vymedzených štyroch dimenziách, pričom úroveň pokroku smerom k rodovej parite (paritné skóre) pre každý ukazovateľ sa vypočítava ako pomer hodnoty každého ukazovateľa pre ženy na hodnotu pre mužov. V rámci tohto indexu skóre 1 znamená úplnú paritu.¹¹⁷

Celkové skóre SR v správe za rok 2024 je 0,731. V celkovom rebríčku štátov sa Slovenská republika s udeleným skóre umiestnila na 56. mieste zo 146. V komparácii s rokom 2023, teda došlo k zlepšeniu v skóre o 0,011 a v pomyselnom rebríčku si Slovensko prilepšilo o 7 miest.

V rámci príslušných subindexov sa SR umiestnila na 52. mieste so skóre 0,720 pri kategóriách ekonomická participácia a príležitosti, na 1. mieste so skóre 1,000 pri kategórii dosiahnuté vzdelanie, na 1. mieste so skóre 0,980 pri kategórii zdravie a prežitie a na 71. mieste so skóre 0,224 pri kategórii politického zastúpenia.

V porovnaní s rokom 2023 najvyšší progres možno identifikovať v oblasti politickej reprezentácie, a to o 0,041. V oblasti ekonomická participácia a príležitosti je posun na úrovni 0,002, avšak v tejto oblasti došlo k prepadu v umiestnení o 2 miesta. V zostávajúcich dvoch oblastiach nenastal žiaden posun.

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

Index sociálnych inštitúcií a rodovej rovnosti (SIGI) od Rozvojového centra Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj meria diskrimináciu žien v 179 krajinách, pričom cieľom indexu je posilniť tvorbu politík, výskumu, ako aj poznanie verejnosti, a to prostredníctvom poskytnutia relevantných dát. Predmetný index je súčasne jeden z oficiálnych zdrojov na monitorovanie cieľa 5.1.1. udržateľného rozvoja.¹¹⁸

Index sociálnych inštitúcií a rodovej rovnosti reflektuje dáta v rôznych dimenziách, napríklad diskriminácia v rodine, obmedzená fyzická integrita, obmedzený prístup k produktívnym a finančným zdrojom, obmedzené občianske slobody.

V súčasnosti Index obsahuje informácie za rok 2023, ktoré boli aktualizované v priebehu roka 2024. Vo všeobecnosti skóre SR predstavuje 14,2 (0 = žiadna diskriminácia, 100 úplná diskriminácia), pričom skóre EÚ je 13,8 a skóre OECD 15,3.

¹¹⁷Globálna správa o rodových rozdieloch za rok 2024, dostupná na <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/>

¹¹⁸ SIGI, dostupné na <https://www.oecd.org/en/data/dashboards/social-institutions-gender-index.html?oecdcontrol-18ae15c5e9-var1=SVK>

Štatistický úrad SR

Štatistický úrad SR každoročne uverejňuje publikáciu Ženy a muži v SR. Realizácia predmetnej štatistickej ročenky vecne príslušnej inštitúcií vyplýva z úlohy č. 42 Akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí, v zmysle ktorej má Štatistický úrad Slovenskej republiky realizovať „*Dlhodobé zisťovanie, spracovávanie a poskytovanie štatistických informácií v členení podľa pohlavia*“.

Štatistický úrad Slovenskej republiky, v zmysle vyššie uvedeného, aj v novembri 2024 vydal publikáciu Ženy a muži v SR 2024, ktorá sumarizuje komplexný prehľad štatistických informácií o postavení žien a mužov v oblastiach demografia, trh práce, sociálne štatistiky a zdravie, vzdelávanie, výskum a vývoj, kriminalita, násilie a súdnictvo, verejný život a rozhodovanie.¹¹⁹ V predmetnej publikácii sú najaktuálnejšie dáta reflektované za rok 2023.

Zo štatistickej oblasti „*demografia*“ napríklad vyplýva, že v rámci obyvateľstva Slovenskej republiky je značná prevaha žien (približne o 118 253) nad mužmi, avšak v produktívnom veku je viac mužov ako žien, a to približne o 49 543.

Z ďalšej štatistickej oblasti, ktorú predstavuje „*trh práce*“ napríklad vyplýva, že v roku 2023 (avšak podľa predmetnej ročenky je uvedené systematicky identifikovateľné od roku 2019) bola vyššia nezamestnanosť žien, predovšetkým vydatých ako mužov. Z tejto oblasti súčasne vyplýva, že priemerná hrubá mesačná mzda v roku 2023 bola o 330 Eur vyššia u mužov (1 792 Eur) v porovnaní so ženami (1 462 Eur).

Z oblasti „*sociálne štatistiky a zdravie*“ vyplýva, že v roku 2023 bolo viac poberateľiek dôchodkov, ako poberateľov, pričom ženy aj muži boli poberateľkami a poberateľmi v najväčšom rozsahu primárne starobného a invalidného dôchodku.

V oblasti „*vzdelávanie*“ je systematicky možné pozorovať väčšiu účasť žien na vzdelávacom procese, ako mužov. Uvedené v podmienkach Slovenskej republiky súvisí aj s demograficky vyšším zastúpením žien v spoločnosti. Výraznejší rozdiel v účasti žien a mužov vo vzdelávacom procese je možné identifikovať pri študentstve vysokých škôl.

Dáta z kategórie „*kriminalita, násilie, súdnictvo*“ vo všeobecnosti systematicky od roku 2019 poukazujú na vyššiu mieru páchatel'ov trestných činov, ako páchateliek a súčasne vyššiu mieru mužských ako ženských obetí trestných činov.

Oblasť „*verejný život a zdravie*“ poukazuje na systematicky vyššiu účasť mužov na verejnom živote a rozhodovaní.

¹¹⁹ Ženy a muži v Slovenskej republike 2024, dostupné na https://slovak.statistics.sk/wps/portal/fe95777e-e5a8-4a10-b1b0-5e7cbd04a7bd/lut/p/z1/rVJNU8lwEP0tHHpss_0ixVsAhw_hgAxCc3GSkrYR2pQ2UPn3BseDzoiijDIkspv3dt_mBVG_0QbRkJ5kxLVXJ9iaOafd5gSdRv-8SABwOYTJdDRJzC-FANAToogmpa50jmLFG5bbzc6ujtwCs-3ljiVSWHBqhN6dP2dS0QsxxsiWIYvsgLjgc5eDHQqc8C0EDPPtpXaVyC2Kb0KvfxNLzTVcWQQMn75DBiMyDvAMIJq_NQpiQ8eqxt_B9IP4H4IcasdGAR2p48ND6JEWLVgWqC_O-yz-OOAY0RVTywmmTgwHH9SLcDTw3iHgeb84Xw-TL4UCJcUWVWrxqtPI3W0wTr54P5pnRznRuyzJVaHMrlZTcjwy1FqmoRe0ca_PPcq2r5s4CC9q2dTKlsr1wEIVY8B0IV_42Z6ysSVUUR-Wd7l87v_YDys78_zQjpdN4ACO-WZQ!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

Ministerstvo spravodlivosti SR

V roku 2024 bolo v Slovenskej republike právoplatne skončených 21 sporov, ktoré sa všeobecne týkali práva na rovnaké zaobchádzanie a ochranu pred diskrimináciou, a to v súvislosti so *zákonom č.365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov*.

Z 21 sporov týkajúcich sa všeobecne práva na rovnakého zaobchádzania bolo súdmi Slovenskej republiky 8 žalobným návrhom vyhovené, a to 6 celkom a 2 len v časti. V 12 sporoch boli žalobné návrhy zamietnuté a v jednom spore bolo súdne konanie zastavené.

Dĺžka súdnych konaní, v ktorých bolo v roku 2024 žalobným návrhom vyhovené úplne alebo v časti, bola v trvaní od 305 dní do 2 392 dní. Z hľadiska príslušností súdov najviac konaní (5) bolo vedených na mestskom súde Bratislava IV.

Z dát súčasne vyplýva, že celkového počtu využilo možnosť právneho zastúpenia advokátom (advokátskou kanceláriou) 10 diskriminovaných osôb, jedna osoba využila možnosť právneho zastúpenia osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou a možnosť právneho zastúpenia nevyužilo vôbec celkom 10 diskriminovaných osôb.¹²⁰

Národný inšpektorát práce

Národný inšpektorát práce každoročne uverejňuje informatívnu správu o diskriminácii a rodovej rovnosti v pracovnoprávných vzťahoch, ktorej účelom je informovať o stave v oblasti rovnakého zaobchádzania so zamestnanectvom a o stave rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí.¹²¹

Spracovaním Informatívnej správy o diskriminácií a rodovej rovnosti v pracovnoprávných vzťahoch Národný inšpektorát práce realizuje úlohu č. 47 vyplývajúcu z Akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027.

Z predmetnej správy vyplýva, že v roku 2024 bolo orgánom inšpekcie práce doručených 286 podaní, ktoré v zmysle tvrdení autorov alebo autoriek poukazovali na porušenie zásady rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie, pričom uvedený počet podaní predstavoval 3,1 % z celkového počtu 9 239 doručených podaní. V komparácii s rokom 2023 ide o nárast v počte doručených podaní, a to o 33 podaní.

Z hľadiska členenia podaní namietajúcich porušenie zásady rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie podľa pohlavia 115 podaní podali ženy, 63 muži a zvyšných 108 podaní bolo podaných anonymne.

Predmetom týchto podaní boli napríklad: bossing alebo mobbing na pracovisku, šikanovanie, nerovnaké zaobchádzanie v mzdovej oblasti, podozrenie na diskrimináciu z dôvodu rómskej etnickej príslušnosti pri skončení pracovného pomeru, diskriminácia na

¹²⁰ Dáta odboru rezortných stratégií Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky

¹²¹ Informatívna správa o diskriminácii a rodovej rovnosti v pracovnoprávných vzťahoch <https://www.ip.gov.sk/diskriminacia-a-rodova-rovnost-v-pracovnopravnych-vztahoch/>

pracovisku z dôvodu veku, sexuálne obťažovanie, monitorovanie zamestnanectva na pracovisku kamerovým systémom bez predchádzajúceho prerokovania so zástupcami a zástupkyňami zamestnanectva a bez informovania zamestnanectva a ďalšie.

V roku 2024 bolo výkonmi inšpekcie práce zistených celkovo 42 porušení ust. § 13 zákona č. 311/2001 Z. z. *Zákonník práce v znení neskorších predpisov*, ktoré upravujú pravidlá rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných vzťahov. V komparácii s rokom 2023 bol zaznamenaný mierny pokles zistených porušení, a to o 3 porušená.

Počet zistených porušení sa týkal predovšetkým ust. § 13 ods. 3 a 4 zákona č. 311/2001 Z. z. *Zákonník práce v znení neskorších predpisov*.

Najviac zistených porušení bolo v pôsobnosti Inšpektorátu práce Prešov (10 zistených porušení), a následne Inšpektorátu práce Banská Bystrica a Nitra (v oboch 8 zistených porušení).

Z hľadiska personálneho zabezpečenia zamestnávateľského subjektu bol zistený najvyšší počet porušení v inštitúciách s počtom zamestnancov a zamestnankýň v rozpätí 10 až 49. Z celkového počtu 42 porušení bolo z hľadiska právnej formy najviac porušení konštatovaných v spoločnostiach s ručeným obmedzeným, a to až 25.

Počet zamestnancov	Zákonník práce § 13							Spolu
	ods. 1	ods. 2	ods. 3	ods. 4	ods. 5	ods. 6	ods. 7	
1 až 9	1	0	2	6	1	0	0	10
10 až 49	1	1	4	3	5	0	2	16
50 až 249	0	0	2	2	1	1	3	9
250 a viac	0	0	2	2	0	0	3	7
Spolu	2	1	10	13	7	1	8	42

Zdroj: Národný inšpektorát práce, Informatívna správa

V oblasti rovného odmeňovania bolo v roku 2024 zistených spolu 24 porušení ust. § 119a zákona č. 311/2001 Z.z. *Zákonník práce v znení neskorších predpisov*. Zistené porušená sa primárne týkali ods. 2 predmetného ustanovenia. V komparácii s rokom 2023 bol zaznamenaný mierny nárast, a to o 4 porušená.

Najviac zistených porušení (8) bolo v pôsobnosti Inšpektorátu práce Prešov, následne v pôsobnosti Inšpektorátu práce Žilina (6 porušení).

Najvyšší počet porušení ust. § 119a zákona č. 311/2001 Z.z. *Zákonník práce v znení neskorších predpisov* bolo zistených u zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnanectva 10 až 49 (11 porušení). Z hľadiska právnej formy zamestnávateľskej inštitúcie bolo najviac (20) porušení zistených v spoločnostiach s ručením obmedzeným.

Počet zamestnancov	Zákonník práce § 119a			
	ods. 1	ods. 2	ods. 4	Spolu
1 až 9	3	4	0	7
10 až 49	2	8	1	11
50 až 249	3	1	0	4
250 a viac	1	1	0	2
Spolu	9	14	1	24

Zdroj: Národný inšpektorát práce, Informatívna správa

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v roku 2024 celkovo prijalo 488 podnetov (medziročný nárast o 14 %), pričom v 320 podnetoch osoby namietali porušenie zákazu diskriminácie. V 17 podnetoch klienti a klientky namietali diskrimináciu z dôvodu pohlavia. V 2 prípadoch išlo konkrétnejšie o namietanú diskrimináciu z dôvodu materstva. V žiadnom z uvedených prípadov nešlo o namietanú diskrimináciu z dôvodu rodu alebo rodovej identity. V 5-tich, z uvedených 17 prípadov, dospelo Slovenské národné stredisko pre ľudské práva k vyvrátiteľnej právnej domnienke o diskriminácii z dôvodu pohlavia.

Súčasne, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v roku 2024 vypracovalo celkovo 40 odborných stanovísk týkajúcich sa namietaného nedodržania zásady rovnakého zaobchádzania, pričom 24 z nich zverejnilo na svojom webovom sídle. Vo vzťahu k rodovej rovnosti je potrebné poukázať najmä na nasledovné odborné stanoviská:

- Zavedenie tzv. „*dámskych kupé*“ národným dopravcom - Podľa medializovaných informácií zaviedol národný dopravca kupé, do ktorého mohli vstúpiť iba ženy, čo klient – muž považoval za diskrimináciu v zmysle zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*antidiskriminačný zákon*) v znení neskorších predpisov. Domnieval sa, že ich zavedením dopravca diskriminuje mužov, ktorí nemajú žiadnu možnosť takéto kupé využiť. Stredisko dospelo k záveru, že zriadenie „*dámskych kupé*“ vo vlakoch je v súlade s ust. § 8 ods. 7 písm. c) predmetného zákona;¹²²
- Absencia vyvrátiteľnej právnej domnienky o diskriminácii – Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v odbornom stanovisku konštatovalo, že samotná skutočnosť, že klientka je „*nositeľkou chráneného dôvodu*“ bez ďalšieho neznamená, že sa zamestnávateľský subjekt voči nej dopustil menej priaznivého zaobchádzania písomným upozornením na porušenie pracovnej disciplíny. Tvrdenia zakladajúce dojem, že motiváciou menej priaznivého zaobchádzania zamestnávateľského subjektu bolo klientkine pohlavie, sa nejavia dostatočne presvedčivo, aby bolo možné dospieť k dôvodnému záveru o vyvrátiteľnej právnej domnienke diskriminácie z dôvodu pohlavia v namietanom prípade;¹²³

¹²²Zavedenie tzv. „*dámskych kupé*“ národným dopravcom, dostupné na <https://www.snsip.sk/wp-content/uploads/OS-Nediskriminacny-charakter-tzv.-damskych-kupe.pdf>

¹²³Absencia vyvrátiteľnej právnej domnienky o diskriminácii, dostupné na <https://www.snsip.sk/wp-content/uploads/OS-Absencia-vyvratitelnej-pravnej-domnienky-o-diskriminacii-z-dovodu-pohlavia.pdf>

- Nerovné odmeňovanie v práci z dôvodu iného postavenia – Slovenské národné stredisko pre ľudské práva dospelo k právnej domnienke o priamej diskriminácii v oblasti pracovnoprávných a im obdobných právnych vzťahov z dôvodu iného postavenia spočívajúceho v mieste výkonu práce. Vo veci po neúspešnej snahe o mimosúdne urovnanie sporu podalo antidiskriminačnú žalobu;¹²⁴
- Sexuálne obťažovanie na pracovisku – Podnet k namietanému sexuálnemu obťažovaniu na pracovisku v podobe vyvesenia kalendára s erotickým obsahom kolegom v spoločnej kancelárii podala jeho kolegyňa, ktorá toto konanie vnímala ako obťažujúce. Umiestnenie akýchkoľvek prostriedkov sexuálneho charakteru, nesúvisiacich s náplňou práce v kancelárii predstavuje prejav sexualizácie pracoviska. Pre splnenie zákonných povinností vyplývajúcich zo zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov je podstatné, aby zamestnávateľský subjekt venoval pozornosť aj menej invazívnym a zdanlivo neškodným prejavom sexuálneho obťažovania. V tomto prípade Slovenské národné stredisko pre ľudské práva konštatovalo naplnenie všetkých znakov diskriminácie vo forme sexuálneho obťažovania z dôvodu pohlavia v oblasti pracovnoprávných vzťahov.¹²⁵

3.2 Publikačná činnosť

V rámci publikačnej činnosti, v podmienkach Slovenskej republiky, je možné za rok 2024 identifikovať viaceré relevantné publikácie, ktoré sa týkajú rôznorodých parciálnych aspektov širokospektrálnej agendy rodovej rovnosti. Cieľom predmetným publikácií je nielen zvýšiť informovanosť, ale aj identifikovať problematické oblasti a navrhnúť potenciálne úvahy de lege ferenda a odporúčania, ktoré budú smerovať k eliminácii týchto normatívnych a/alebo praktických nedostatkov.

Odborná vedecko-výskumná činnosť predstavuje fundamentálny predpoklad pre exaktné poznanie existujúceho stavu v Slovenskej republike, ako aj pre ďalšie kreovanie národných politík, resp. individuálnych opatrení špecifikovaných v rámci akčných plánov alebo pro futuro národných projektov v oblasti rodovej rovnosti.

3.2.1 Inštitút pre výskum práce a rodiny

Dobrovoľníctvo starších ľudí – dopadová výskumná štúdia. Záverečná správa¹²⁶

Výskumná štúdia bola zameraná na prevalenciu dobrovoľníctva medzi osobami 55+, ich socio-demografické charakteristiky a vybrané ukazovatele kvality života. Z kvantitatívnych zistení vypláva napríklad to, že miera participácie starších ľudí vo formálnom dobrovoľníctve

¹²⁴Nerovné odmeňovanie v práci z dôvodu iného postavenia, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/OS-nerovne-odmenovanie-v-praci-z-dovodu-ineho-postavenia.pdf>

¹²⁵Sexuálne obťažovanie na pracovisku, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/OS-sexualne-obtazovanie-na-pracovisku.pdf>

¹²⁶Dobrovoľníctvo starších ľudí – dopadová výskumná štúdia. Záverečná správa, dostupná na <https://ivpr.gov.sk/dobrovolnictvo-starsich-ludi-dopadova-vyskumna-studia-zaverecna-sprava-kvetoslava-repkova-alzbeta-brozmanova-gregorova-2024/>

je nižšia v porovnaní s ich zapojením do neformálneho dobrovoľníctva; existujú významné rozdiely medzi uvedomovaným a neuvedomovaným dobrovoľníctvom; najviac starších dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa angažuje v oblasti životného prostredia a ďalšie. V závere sú formulované sociálno-politické implikácie k dobrovoľníctvu starších ľudí, ako napríklad nevyhnutnosť rôznorodosti dobrovoľníckych ponúk, formálne dobrovoľníctvo starších osôb by malo byť súčasťou sociálnej politiky samosprávy, a pod.

*Služby starostlivosti pre deti do troch rokov veku dieťaťa v kontexte zvýšenia dostupnosti služieb zameraných na podporu zosúladovania rodinného a pracovného života*¹²⁷

Empirický výskum bol zameraný na analýzu fungovania zariadení starostlivosti do troch rokov veku dieťaťa s monitorovaním dostupnosti a kapacít, pričom sa súčasne snaží identifikovať esenciálne bariéry relevantných subjektov, t. j. rodičov aj prevádzkovateľských inštitúcií.

V rámci záveru správa načrtla viacero problémov v súvislosti s ďalším rozvojom služieb na podporu zosúladovania rodinného, súkromného a pracovného života, špecificky rozvojom zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku maloletého dieťaťa. Medzi identifikované (potenciálne) problematické okruhy patrí najmä dopyt po zariadeniach starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa zo strany klientov a klientok; harmonizácia či zrovnoprávenie, resp. zosúladenie podmienok činnosti detských jasí a materských škôl; otázky inštitucionálneho rámca služieb starostlivosti o maloleté osoby do 3 rokov; financovanie zariadení starostlivosti a i.

*Potreby rodín s maloletými deťmi. Výsledky empirického výskumu*¹²⁸

Cieľom empirického výskumu bolo identifikovať v širšom kontexte potrieb rodín s maloletými osobami hlavné dôvody odkladania založenia rodiny do vyššieho veku, podmienky nevyhnutné pre založenie rodiny, ako aj aspirácie vo vzťahu k počtu detí.

Zo záverov výskumu napríklad vyplýva, že primárnymi dôvodmi odkladania rodiny sú nedostupnosť bývania a dostatočne platenej práce. K uvedenému priamo úmerne následne korelujú kľúčové predpoklady založenia rodiny, ktorými sú dostatočný príjem a rezidenčná samostatnosť. V tejto súvislosti autorstvo identifikovalo, okrem iného, potrebu podpory rozvoja štátneho nájomného bývania.

¹²⁷Služby starostlivosti pre deti do troch rokov veku dieťaťa v kontexte zvýšenia dostupnosti služieb zameraných na podporu zosúladovania rodinného a pracovného života, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/sluzby-starostlivosti-pre-deti-do-troch-rokov-veku-dietata-v-kontexte-zvysenia-dostupnosti-sluzieb-zameranych-na-podporu-zosuladovania-rodinneho-a-pracovneho-zivota-daniel-skobla-2024/>

¹²⁸Potreby rodín s maloletými deťmi. Výsledky empirického výskumu, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/potreby-rodin-s-maloletymi-detmi-vysledky-empirickeho-vyskumu-zuzana-turkovic-martina-micicova-luptakova-2024/>

Analyza dát o dostupnosti a prepojení služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti na Slovensku¹²⁹

Zámerom výskumnej úlohy bolo podporiť nastavenie optimálneho modelu služieb, ktoré sú zamerané na podporu rodín s maloletými osobami s rizikovým vývinom, zdravotným znevýhodnením alebo zo sociálne znevýhodneného prostredia. Predmetná analýza predstavuje prvú časť výskumnej úlohy, ktorá bola zameraná na popis teoretických východísk a platnej legislatívy v kontexte dostupnosti a prepájania služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti, pričom obsahuje aj analýzu dostupných štatistických dát. Jedným z problematických faktorov, ktorý je zdôraznený v závere tohto výstupu, je personálna poddimenzovanosť.

Vyhodnotenie materskej dovolenky pre otcov vo vzťahu k ich reálnemu zapojeniu do starostlivosti o deti¹³⁰

Štúdia, ktorá je predmetom uvedeného materiálu, na základe údajov z prieskumov písomne reprodukuje aktuálny stav vo využívaní materskej, resp. otcovskej dovolenky mužmi a súčasne aj v dopadoch starostlivosti otcov na rodinu ako aj spoločnosť, pričom stručne popisuje aj vývoj legislatívy v iných krajinách EÚ.

Z publikácie napríklad vyplýva, že stimuly pre otcov v tom istom na otcovskú dovolenku sú: finančná výhodnosť, snaha pomôcť partnerke zvládnuť starostlivosť o dieťa a tiež umožniť jej vrátiť sa na trh práce. Autorstvo publikácie súčasne v závere konštatuje, že zvýšenie príťažlivosti materskej dovolenky (a dávky materské) pre otcov malo za následok posilnenie zapájania mužov do domácich prác a do starostlivosti o členov a členky rodiny.¹³¹

¹²⁹Analýza dát o dostupnosti a prepojení služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti na Slovensku, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/analyza-dat-o-dostupnosti-a-prepojeni-sluzieb-vcasnej-intervencie-a-ranej-starostlivosti-na-slovensku-darina-kvalova-martina-micicova-luptakova-2024/>

¹³⁰Vyhodnotenie materskej dovolenky pre otcov vo vzťahu k ich reálnemu zapojeniu do starostlivosti o deti, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/vyhodnotenie-materskej-dovolenky-pre-otcov-vo-vztahu-k-ich-realnemu-zapojeniu-do-starostlivosti-o-deti-rastislav-bednarik-daniela-keselova-2024/>

¹³¹ Vo vzťahu uvedenému na okraj uvádzame, že zo záverov referátu štátneho dozoru v Sociálnej poisťovni, ktorý vykonal sériu štátnych dozorov v pobočkách Sociálnej poisťovne na problematiku nemocenských dávok v rokoch 2016, 2017 a 2023 a z pohľadu Sociálnej poisťovne vyplýva iný záver. Problematikou poberania materského inými poistencami – otcami, sa orgán dozoru štátu zaoberá už od roku 2016, kedy bola vykonaná prvá séria štátnych dozorov na tému nemocenských dávok v piatich pobočkách Sociálnej poisťovne. Výdavky na materské – iných poistencov (otcov) neúmerne rástli, keďže sa neskúmala reálna strata príjmu u muža. V priebehu rokov sa menil prístup Sociálnej poisťovne k žiadateľom o dávku tak, že sa každý prípad začal posudzovať individuálne. V súčasnosti má nárok na materské len ten otec, u ktorého reálne došlo k zníženiu alebo strate príjmu a ktorého pracovná doba v prípadnom novom zamestnaní je zlučiteľná so zabezpečením starostlivosti o dieťa v rozsahu, ako ho dovtedy poskytovala matka dieťaťa. K zmenenému prístupu prispeli aj početné rozsudky súdov, ktoré v sporných prípadoch rozhodli v prospech Sociálnej poisťovne. Zo strany otcov často dochádza k predstieraniu splnenia podmienok na čerpanie dávok, keďže naďalej majú zabezpečený výkon zárobkovej činnosti z iného pracovného pomeru a ich pracovná doba nie je prispôsobená starostlivosti o dieťa. Napr. celkovo bol v roku 2022 nárok na materské uplatnený iným poistencom – otcom dieťaťa v 16 335 prípadoch. Z celkového počtu uplatnených nárokov bolo prešetrovaných 1 912 prípadov (12 % otcov), kde bolo zistené, že po priznaní nároku na materské poistenci naďalej počas poberania materského súběžne vykonávali zárobkovú činnosť. Z vyššie uvedeného počtu nebol nárok na materské priznaný v 50 prípadoch. Pred sprísnením pravidiel dochádzalo vo väčšine prípadov k zneužívaniu sociálneho systému, nakoľko muži naďalej pracovali a zároveň mali príjem z materského.

Analýza ekonomickej hodnoty neplatenj práce vo vzťahu k HDP ako podklad pre vytvorenie nástrojov pre vyváženú deľbu práce¹³²

Predkladaná analýza prezentuje pojednania o neplatenj domácej práci vo vzťahu k hrubému domácemu produktu a upozorňuje na výsledky vybraných prieskumov na Slovensku a v Írsku. Prezentované výsledky prieskumov v publikácií, svedčia o tom, že je možné vybudovať spoľahlivý systém podpory pre formalizovanie domácich prác, ako aj starostlivosti a tým odbremeňovať členstvo domácnosti od neplatenj práce. Dáta za Slovenskú republiku zatiaľ nepotvrdzujú väčšiu ochotu domácností využívať substitúty neplatenj práce, ale predsa sa začínajú uplatňovať v niektorých službách pre domácnosť, ako napríklad príprava jedál, upratovanie a pod. Podľa autorstva sa súčasne ukazuje, že sú potrebné zmeny v sociálnej politike a politike zamestnanosti spočívajúce v podpore opatrovateľských osôb, uľahčovania kombinácie starostlivosti a zamestnania a podpory väčšej účasti mužov na starostlivosti.

Stav sociálnej ochrany na Slovensku. Situácia k 1. januáru 2024¹³³ a Stav sociálnej ochrany na Slovensku. Situácia k 1. júlu 2024¹³⁴

Inštitút pre výskum práce a rodiny 2 krát ročne uverejňuje publikáciu k stavu sociálnej ochrany na Slovensku. Správy obsahujú informácie k stavu právnej ochrany občianstva pri pokrytí rizikách, ako choroba, materstvo, invalidita, staroba, strata živeľskej osoby, pracovné úrazy a choroby z povolania, rozširovanie rodiny, nezamestnanosť, zabezpečenie vo finančnej núdzi, dlhodobá starostlivosť a sociálna ochrana samostatne zárobkovo činných osôb.

Zlepšenie podpory zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím v štátnej a verejnej správe – pilotné monitorovanie v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny SR¹³⁵

Výstup zhodnocuje súčasný stav zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, resp. zdravotne znevýhodnených osôb v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny SR s cieľom navrhnúť odporúčania pre ďalšiu podporu zamestnávania týchto osôb vo verejnom sektore. Materiál približuje skúsenosti so zamestnáváním takýchto osôb, predstavuje štatistické dáta, zistenia z rozhovorov so zodpovednými osobami. Z monitorovania, okrem iného, vyplynulo, že rezort nemá vytvorené štandardizované postupy a mechanizmy na zabezpečovanie primeraných úprav pre uchádzačov a uchádzačky a zamestnanectvo so zdravotným postihnutím, resp. znevýhodnením.

¹³²Analýza ekonomickej hodnoty neplatenj práce vo vzťahu k HDP ako podklad pre vytvorenie nástrojov pre vyváženú deľbu práce, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/analiza-ekonomickej-hodnoty-neplatenj-prace-vo-vztahu-k-hdp-ako-podklad-pre-vytvorenie-nastrojov-pre-vy vazenu-delbu-prace-rastislav-bednarik-2024/>

¹³³Stav sociálnej ochrany na Slovensku. Situácia k 1. januáru 2024, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/stav-socialnej-ochrany-na-slovensku-situacia-k-1-januaru-2024-rastislav-bednarik-2024/>

¹³⁴Stav sociálnej ochrany na Slovensku. Situácia k 1. júlu 2024, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/stav-socialnej-ochrany-na-slovensku-situacia-k-1-julu-2024-rastislav-bednarik-2024/>

¹³⁵Zlepšenie podpory zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím v štátnej a verejnej správe – pilotné monitorovanie v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/zlepsenie-podpory-zamestnavania-osob-so-zdravotnym-postihnutim-v-statnej-a-verejnej-sprave-pilotne-monitorovanie-v-rezorte-prace-socialnych-veci-a-rodiny-sr-darina-kvalova-daniela-keselov/>

3.2.2 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Dočasné vyrovnávacie opatrenia na zvýšenie zamestnanosti Rómov a Rómkov na Slovensku – Príklady dobrej praxe¹³⁶

Predmetná publikácia sumarizuje príklady dobrej praxe v prípade inštitútu dočasných vyrovnávacích opatrení pri vytváraní rovnosti príležitostí v oblasti zamestnávania a odborného vzdelávania Rómov a Rómkov. Predmetný materiál má slúžiť ako inšpirácia pre zamestnávateľské subjekty a zároveň prispieť k odstráneniu štrukturálnej diskriminácie.

V rámci publikácie Slovenské národné stredisko pre ľudské práva identifikovalo 5 nosných princípov pre monitorovanie a vyhodnotenie konkrétneho dočasného vyrovnávacieho opatrenia, a to objektivita postupu monitorujúceho a hodnotiaceho subjektu, dôveryhodnosť monitorovania a vyhodnocovania, použitie merateľných ukazovateľov monitoringu, partnerstvo pri monitorovaní a užitočnosť monitorovania. Súčasťou materiálu je aj formulár na nahlasovanie dočasných vyrovnávacích opatrení. Publikácia je dostupná aj v anglickom jazyku.¹³⁷

Správa o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike za rok 2023¹³⁸

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva každoročne uverejňuje objektívnu správu o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike, v rámci ktorej sumarizuje prehľad stavu dodržiavania ľudských práv a základných slobôd za predchádzajúci kalendárny rok. Súčasťou predmetnej správy sú aj konkrétne a adresné odporúčania pre relevantné subjekty.

Zo systematického hľadiska je uvedená správa zameraná na 4 základné kapitoly, ktoré sa venujú vyhodnoteniu odporúčaní za rok 2022; náznakom mocenského obmedzovania politických práv v nadväznosti na ústavné a medzinárodnoprávne garancie ich ochrany; identifikovaným problémom, ktorým čelia utečenci a utečanky a migranti a migrantky v Slovenskej republike; diskriminácií Rómov a Rómkov s akcentom na prípady Slovenského národného strediska pre ľudské práva.

V závere dokumentu Slovenské národné stredisko zosumarizovalo pre rôznorodé subjekty k vymedzeným oblastiam vecne príslušné odporúčania, ako napríklad zdržanie sa akýchkoľvek legislatívnych, či iných iniciatív, ktoré by mohli negatívne obmedziť slobodu šírenia informácií, ako aj slobodu ich prijímania; zdržanie sa akýchkoľvek legislatívnych, či iných iniciatív, ktoré by mohli negatívne obmedziť činnosť neziskového sektora; zväziť zavedenie možnosti získania živnostenského oprávnenia pre osoby, ktorým bol udelený tolerovaný pobyt; zväziť možnosti získať preukaz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a parkovacieho preukazu pre utečencov a utečanky so zdravotným postihnutím a i.

¹³⁶Dočasné vyrovnávacie opatrenia na zvýšenie zamestnanosti Rómov a Rómkov na Slovensku – Príklady dobrej praxe, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/DVO-dobra-prax.pdf>

¹³⁷Dočasné vyrovnávacie opatrenia na zvýšenie zamestnanosti Rómov a Rómkov na Slovensku – Príklady dobrej praxe v anglickom jazyku, dostupné na https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/DVO-dobra-prax_ENG.pdf

¹³⁸Správa o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike za rok 2023, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Sprava-o-LP-za-rok-2023.pdf>

*Ľudské práva v médiách. O dôležitosti korektného zobrazovania ľudskoprávnej problematiky v mediálnom diskurze*¹³⁹

Správa „Ľudské práva v médiách“ predstavuje materiál monitorujúci mediálny diskurz o ľudských právach s osobitným dôrazom na určité skupiny obyvateľstva. Zámerom predmetnej správy bolo aj identifikovanie možností na zlepšenie mediálneho zobrazovania ľudskoprávnej problematiky.

V závere publikácia sumarizuje odporúčania Slovenského národného strediska pre ľudské práva napríklad venovať pri informovaní o ochrane ľudských práv jednotlivých skupín zvýšenú pozornosť medzinárodným ľudskoprávnym záväzkom, ktorými je Slovenská republika viazaná; venovať zvýšenú pozornosť korektnému a dôslednému informovaniu o ľudskoprávnej problematike; venovať zvýšenú mediálnu pozornosť práci ľudskoprávných obhajcov a obhajkyň s cieľom zvýšiť pozitívne povedomie verejnosti o ich práci.

*Ľudské práva v médiách II. O dôležitosti korektného zobrazovania ľudskoprávnej problematiky v mediálnom diskurze*¹⁴⁰

Druhá správa „Ľudské práva v médiách“ sa zaoberala tým, akým spôsobom média v reáliách Slovenskej republiky od júna do novembra 2024 reflektovali témy súvisiace s ľudskými právami, pričom skúmala, ktoré skupiny obyvateľstva sú spomínané a ktoré naopak prehliadané.

V rámci predmetnej správy vo vzťahu k zistenému stavu Slovenské národné stredisko pre ľudské práva opakovane apelovalo na relevantné aktérstvo s tým, aby venovalo zvýšenú pozornosť korektnému a dôslednému informovaniu o ľudskoprávnej problematike.

*Zobrazovanie migrantov a migrantiek v mediálnom diskurze. Mediálny monitoring*¹⁴¹

Publikácia analyzovala prezentovanie migrantov a migrantiek v slovenských médiách, pričom bola zameraná na to, aké témy dominujú, aký jazyk sa používa a v akej miere médiá prispievajú k stereotypom a stigmatizácii.

Zo záverov predmetnej publikácie vyplýva, že v médiách je prítomný častý výskyt výrazov, ktoré predstavujú bežnú súčasť jazyka, ale v spojení s migrantkami a migrantmi implicitne vyvolávajú dojem neregulovaného nebezpečenstva; používanie fakticky nesprávneho spojenia „nelegálny migrant/ka“ či absencia individuálnej roviny migrácie.

¹³⁹Ľudské práva v médiách. O dôležitosti korektného zobrazovania ľudskoprávnej problematiky v mediálnom diskurze, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Ludske-prava-v-mediach.pdf>

¹⁴⁰Ľudské práva v médiách II. O dôležitosti korektného zobrazovania ľudskoprávnej problematiky v mediálnom diskurze, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Ludske-prava-v-mediach-2.pdf>

¹⁴¹Zobrazovanie migrantov a migrantiek v mediálnom diskurze. Mediálny monitoring, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Monitoring-migracie.pdf>

Náboženské skupiny v mediálnom diskurze: Mediálny monitoring¹⁴²

Tento mediálny monitoring skúmal ako sú v médiách prezentované náboženské skupiny a aké témy sa s nimi najčastejšie spájajú, pričom cieľom bolo poukázať na prípadne negatívne zobrazovanie.

Medzi najdôležitejšie zistenie patrí identifikovanie rozdielu v spôsobe informovania o niektorých náboženských skupinách, ktoré je pozorovateľné predovšetkým pri islame.

Ľudskoprávne princípy v učebniciach občianskej náuky. Analýza učebníc občianskej náuky pre druhý stupeň základných škôl podľa Referenčného rámca kompetencií pre demokratickú kultúru¹⁴³

Uvedená publikácia analyzuje učebnice občianskej náuky pre druhý stupeň základných škôl vo vzťahu k pokrývaniu tém ľudských práv a demokracie, pričom cieľom bolo pomôcť aj školám v poskytovaní kvalitnejšieho a inkluzívnejšieho vzdelávania.

Zo záverov analýzy vyplynulo napríklad: analyzované učebnice pomerne jasne a zrozumiteľne uvádzajú základné ľudskoprávne princípy, avšak v slabšej miere deklarujú ich univerzálnu uplatniteľnosť; v učebniciach sa opakovane hovorilo o škodlivosti predsudkov a nevyhnutnosti (národnostnej, etnickej, či náboženskej) tolerancie, iné skupiny obyvateľstva, často diskriminované napríklad na základe pohlavia, rodu, či sexuálnej orientácie boli v učebniciach v rámci ilustratívnych príkladov systematicky opomínané, prípadne zobrazované spôsobom, ktorý ďalej (aj neúmyselne) replikuje stereotypné a stigmatizujúce zobrazovanie. Zároveň boli v rámci záverov sumarizované aj odporúčania pre Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky a vydavateľstvá.

Dostupnosť obecného nájomného bývania¹⁴⁴

Predmetná publikácia reflektuje zistenia v oblasti uplatňovania práva na bývanie pre rôzne skupiny obyvateľstva, upozorňuje na možné diskriminačné postupy, odzrkadľuje dobrú prax a zároveň navrhuje riešenia.

V zmysle uvedeného preto záver publikácie sumarizuje zistenia, ako aj navrhuje odporúčania medzi ktorými sú: Mapovať potreby obyvateľstva v oblasti nájomného bývania s dôrazom na znevýhodnené skupiny; Zosúladiť kritériá pridelovania nájomných bytov so znením zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v oblasti priamej aj nepriamej diskriminácie v zmysle zistení tejto štúdie; nastaviť interné procesy pri overovaní platobnej schopnosti klientov a klientok tak, aby nedochádzalo k porušovaniu zásady rovného zaobchádzania a ďalšie.

¹⁴²Náboženské skupiny v mediálnom diskurze: Mediálny monitoring, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Nabozenske-skupiny-v-medialnom-diskurze.pdf>

¹⁴³Ľudskoprávne princípy v učebniciach občianskej náuky. Analýza učebníc občianskej náuky pre druhý stupeň základných škôl podľa Referenčného rámca kompetencií pre demokratickú kultúru, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Analiza-ucebnic-obcianskej-nauky.pdf>

¹⁴⁴Dostupnosť obecného nájomného bývania, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Dostupnost-obecneho-najomneho-byvania.pdf>

V súvislosti touto publikáciou bol vydaný aj „*Sprievodca pre samosprávy, ako postupovať nediskriminačne a participatívne*“.¹⁴⁵

Diskriminácia Rómov a Rómok pri poskytovaní reštauračných služieb¹⁴⁶

Publikácia sumarizuje priebeh a závery situačného zisťovania, ktoré bolo zamerané na overenie výskytu diskriminačnej praxe voči Rómom a Rómkam. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva toto testovanie realizovalo v období september až november 2024 prezenčnou aj dištančnou formou prevádzkach reštauračných služieb.

Z 95 navštívených prevádzok bolo zaznamenaných 11 prípadov menej priaznivého zaobchádzania s rómskou dvojicou v porovnaní s nerómskou dvojicou. Z telefonicky kontaktovaných 42 prevádzok bolo zaznamenaných 8 prípadov menej priaznivého zaobchádzania.

3.3 Vzdelávanie, odborné a osvetové aktivity

3.3.1 Ministerstvá

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR realizuje niektoré osvetové aktivity prostredníctvom oficiálneho webového sídla, či sociálnych sietí. V roku 2024 uverejnilo na webovom sídle viaceré tlačové správy, ktoré sa (v určite miere) týkali agendy rodovej rovnosti, resp. zraniteľných, či znevýhodnených kategórií osôb, napríklad príspevok:

- AIDS a diskriminácia,
- Odstránenie bariér a rovnaké príležitosti pre zdravotne znevýhodnených v celej EÚ,
- Nové podmienky rovnakého odmeňovania žien na trhu práce a ďalšie.

Špecificky k agende rodovej rovnosti boli koncom roka 2024 vytvorené osobitné účty odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí na 3 sociálnych sieťach. V rámci krátkeho obdobia prevádzkovania sociálnych sietí v roku 2024 boli uverejnené viaceré príspevky, ktoré sa týkali konferencie k 20. výročiu zákona č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*antidiskriminačný zákon*) v znení neskorších predpisov, informácie o zahraničných pracovných cestách, ako aj spoločnom pracovnom stretnutí odboru ochrany práce a odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí s inšpektorkami a inšpektormi práce.

Zároveň, bol december na sociálnych sieťach odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí determinovaný rodovým adventným kalendárom. Cieľom rodového adventného kalendára bolo vysvetlenie obsahu esenciálnych pojmov, ktoré sa používajú v rámci rodovej terminológie, a to pojmov rodová rovnosť, rovnosť príležitostí, rod, rodová rola, rodový stereotyp, predsudok, diverzita, sklený strop, sklený útes, sklený výťah, rodovo podmienené

¹⁴⁵Sprievodca pre samosprávy, ako postupovať nediskriminačne a participatívne, dostupné na <https://www.snspl.sk/wp-content/uploads/Dostupnost-obecneho-najomneho-byvania.pdf>

¹⁴⁶Diskriminácia Rómov a Rómok pri poskytovaní reštauračných služieb, dostupné na <https://www.snspl.sk/wp-content/uploads/Diskriminacia-pri-poskytovani-restauracnych-sluzieb.pdf>

násilie, deravé potrubie, lepkavá podlaha, objektivizácia žien, neplatená práca, penalizácia materstva, resp. materská pokuta, bonus otcovstva, feminizácia chudoby, rodový mzdový rozdiel, rodové štatistiky, rodová analýza, uplatnenie rodového hľadiska, rodové rozpočtovanie.

Dňa 11. decembra 2024 sa konala konferencia s názvom „20 rokov Antidiskriminačného zákona: Bilancia a výzvy do budúcnosti“ pri príležitosti 20. výročia zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších zákonov, ktorú organizovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, sekcia ľudských práv. Konferencia pozostávala zo 4 panelov, ktoré boli obsahovo zamerané na samotný zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších zákonov a jeho bilanciu, rovnú odmenu, seniorstvo a zdravotne znevýhodnené osoby, a taktiež na ochranu pred diskrimináciou v teórii a praxi.

Zamestnanectvo sa v roku 2024 súčasne zúčastnilo externého vzdelávania na tému „Antidiskriminačný zákon a jeho aplikácia v praxi“, ako aj rodového tréningu, ktorý bol zameraný na reprodukčné zdravie, práva a násilie páchané na ženách. Zamestnankyne odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí sa taktiež zúčastnili (v termíne 15.-16. apríla a 6.-8. novembra) aj seminára Európskej právnej akadémie, ktorý bol zameraný na EÚ právo rodovej rovnosti. Cieľom seminára bolo poskytnúť prehľad súčasného právneho ukotvenia rodovej rovnosti v európskej legislatíve a predniesť praktické príklady aplikovania tejto legislatívy v praxi. Medzi témy, ktoré boli predmetom vzdelávania, patrili napr. aj relevantná judikatúra Súdneho dvora EÚ, dokazovanie diskriminácie, algoritmická diskriminácia, rodovo-podmienené násilie, rovnováha medzi pracovným a súkromným životom, rovná odmena za prácu rovnakej hodnoty, rodová vyváženosť medzi riadiacimi pracovníkmi kótovaných spoločností.

Súčasne, Inštitút pre výskum práce rodiny prostredníctvom stránky „*Toto je rovnosť*“ prevádzkovalo online vzdelávanie zamerané na priblíženie života predovšetkým žien v rôznych jeho etapách a otvára témy nerovnosti špecificky pre každé životné obdobie. Kurz primerane pozostáva z piatich modulov, ktoré sú zamerané na detstvo, školský vek, dospelosť, dospelosť a starobu.¹⁴⁷

Ministerstvo financií SR

V roku 2024 sa osobný úrad Ministerstva financií SR zúčastnil vzdelávania na seminári v súvislosti s transpozíciou smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania do legislatívy SR. V súvislosti s predmetnou smernicou bola zamestnankyňa z osobného úradu Ministerstva financií SR nominovaná za zástupkyňu, resp. členku pracovnej skupiny, ktorá vznikla na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

¹⁴⁷Toto je rovnosť, dostupné na <https://totojערovnost.online/>

Zároveň sa v roku 2024 sa vybraný okruh vedúcich zamestnankýň zúčastnil vzdelávania na workshope, ktorý bol zameraný na postavenie žien vo vedúcich pozíciách a možnosti ich rozvoja.

Ministerstvo dopravy SR

Ministerstvo dopravy SR v spolupráci so Slovenským národným stredisko pre ľudské práva pripravilo online seminár na tému „Diverzita v rámci rezortu dopravy v kontexte rovnosti príležitostí“, ktorý sa uskutočnil 18. júna 2024. Seminár bol okrem zamestnancov a zamestnankýň ministerstva aj pre zástupcov a zástupkyne organizácií v jeho pôsobnosti. Obsah bol zameraný najmä na základné východiska rovnosti príležitostí, diskriminačné oblasti a dôvody, prístupnosť k fyzickému prostrediu, doprave a ďalší službám dostupným verejnosti, osobnú mobilitu a manažment rozmanitosti.

Súčasne sú na účely štúdia na intranete ministerstva v záložke „Vzdelávanie“ zverejnené informačné materiály o rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí (diskriminácia, rod, obťažovanie).

Ministerstvo obrany SR

Ministerstvo obrany plnenie úloh spojených so vzdelávaním realizovalo v súlade s Celoštátnou stratégiou rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v SR na roky 2021-2027 a Akčným plánom rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027, konkrétne vo vzťahu k napĺňaniu úlohy č. 35: *Podporovať zvyšovanie právneho povedomia zamestnancov relevantných rezortov prostredníctvom seminárov, e-learningových kurzov a iných vzdelávacích aktivít v oblasti rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v rámci vzdelávania.*

Rok 2024	Vzdelávacie aktivity	Počet účastníkov/čok	Počet - muži	Počet - ženy	Poznámka
priebežne	Vzdelávanie kadetov a kadetiek	50	33	17	Akadémia ozbrojených síl Liptovský Mikuláš, téma: Mládež a ženy v OS SR
20.2.2024	Kariérny kurz – základný veliteľsko – štábny kurz	75	54	21	Centrum vzdelávania Akadémie ozbrojených síl Liptovský Mikuláš, téma: Stratégia rodovej rovnosti
6.3.2024, 24.9.2024	Dôstojnícky kurz absolventov/tiek vysokých škôl	208	149	59	
20.9.2024	Kariérny kurz – vyšší veliteľsko – štábny kurz	63	58	5	Podpora lektorky Koordinačno-metodického centra, téma: Uplatňovanie rodovej rovnosti

					a agendy Ženy, mier a bezpečnosť
--	--	--	--	--	----------------------------------

Zdroj: Ministerstvo obrany SR

Osobitná pozornosť bola vo vzdelávaní venovaná realizácii aktivít spojených s operačným cieľom 2.1 Národného akčného plánu na vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti na roky 2021 – 2025 k prijímaniu opatrení zohľadňujúcich špecifické potreby a ochranu práv žien a dievčat vo všetkých štádiách a oblastiach riešenia konfliktov. Jednotky ozbrojených síl SR sa pri svojej činnosti v priestoroch nasadenia riadia predpismi, štandardnými operačnými postupmi a opatreniami platnými pre každú operáciu medzinárodného krízového manažmentu. Pred každým vyslaním do operácií medzinárodného krízového manažmentu je vojenský personál informovaný o problematike rodovej rovnosti a agendy o ženách, mieri a bezpečnosti prostredníctvom foriem prezenčných a e-learningových vzdelávacích aktivít zabezpečovaných ozbrojenými silami SR.

V roku 2024 absolvovalo uvedené prezenčné vzdelávanie v rámci výcviku pred vyslaním na plnenie úloh mimo územia Slovenskej republiky 280 príslušníkov a príslušníčok ozbrojených síl SR, z toho 18 profesionálnych vojačiek. Profesionálni vojaci a vojačky vyslaní a vyslané do operácií medzinárodného krízového manažmentu dokladujú certifikát o splnení e-learningového vzdelávacieho programu s názvom ADL 169 – „*Improving Operational Effectiveness by Integrating Gender Perspective*“.

Na vývesnej tabuli Osobného úradu v priestore Ministerstva obrany SR je trvale zverejnená publikácia „*Rodová rovnosť v organizácii*“ od autoriek Olgy Pietruchovej a Adriany Mesochoritisovej. Na intranetovej stránke Osobného úradu v časti Vzdelávanie je zverejnená digitálna publikácia Život žien a mužov v Európe – štatistický portrét 2019, s možnosťou otestovať svoje vedomosti v danej oblasti.

Problematiku rodovej rovnosti obsahovali nasledovné vzdelávacie aktivity zamestnanectva Ministerstva obrany SR:

Rok 2024	Vzdelávacia aktivita	Počet preškolených
9.4.2024	Riešenie konfliktných situácií	22
11.-12.6.2024	Tímová spolupráca	13
6.-7.6.2024	Komunikácia a riešenie konfliktov	4
12.3.2024	Riadenie ľudských zdrojov	3
18.4.2024	Age management	3

Zdroj: Ministerstvo obrany SR

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

V roku 2024 Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR realizovalo prednášku pre 22 zamestnancov a zamestnankýň na tému „*Muži a ženy – rodovo citlivý prístup na pracovisku*“ a v rámci atestačného vzdelávania bola informácia o rodovom zastúpení prezentovaná na prednáške „*Špecifiká služobného úradu Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR v kontexte zahraničnej služby*“ pre 29

zamestnancov a zamestnankýň predmetného ministerstva. Táto prednáška bola aj súčasťou Letnej školy diplomacie Š. Osuského, kde si ju vypočulo 30 mladých zamestnancov a zamestnankýň z Ústredného orgánu štátnej správy.

V oblasti posilnenia postavenia žien v spoločnosti realizovalo predmetné ministerstvo viacero komunikačných aktivít, ako napríklad:

- Medzinárodný deň žien v multilateralizme (25. január 2024). Účelom tohto dňa bolo uznať zásadnú úlohu, ktorú zohrávajú ženy pri presadzovaní ľudských práv, mieru a trvalo udržateľného rozvoja v rámci multilaterálneho systému. Snahou bolo zvýšiť zastúpenie žien v kľúčových rozhodovacích pozíciách. Napriek ich nepopierateľnej dôležitej úlohe ženy stále čelia nerovnostiam v politickom vedení a rozhodovacích procesoch;¹⁴⁸
- Pri príležitosti Medzinárodného dňa žien (8. marec 2024) Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR zdôraznilo význam a nenahraditeľnú úlohu žien v slovenskej diplomacii. Na rezorte diplomacie pôsobí na Slovensku i v zahraničí spolu 579 žien, vyše polovica z celkového počtu zamestnanectva. Prevalu medzi riadiacim personálom na úrovni stredného manažmentu v rezorte na Slovensku majú rovnako ženy v manažérskych pozíciách a cieľom Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR je podporiť ich pôsobenie aj v zahraničnej službe;
- Matica slovenská 13. – 14. júna 2024, pod záštitou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, zorganizovala v Martine medzinárodnú odbornú konferenciu prezentujúcu život, tvorbu a odkaz významných ženských osobností, ktoré dokázali napriek náročným podmienkam spolupôsobiť pri upevňovaní prirodzeného vlastenectva a slovenských tradícií doma i v zahraničí. Matica slovenská zároveň vyhlásila rok 2024 ako Rok slovenských žien v národnom hnutí. Súčasťou konferencie bola aj putovná výstava „Slovenské ženy v národnom hnutí“, ktorú si verejnosť mohla pozrieť vo viacerých slovenských mestách.¹⁴⁹ Publikácia Slovenské ženy v národnom hnutí vyšla s podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR;
- Dňa 24. júna 2024 si Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR pripomenulo Medzinárodný deň žien v diplomacii a pri tej príležitosti sa 25. júna 2024 minister Juraj Blanár stretol so štyrmi diplomatkami ministerstva zahraničných vecí, s ktorými diskutoval o slovenskej diplomacii, ale tiež o aktuálnych výzvach domácej a zahraničnej politiky. Pri príležitosti Medzinárodného dňa žien v diplomacii vyjadrili svoje postoje a názory predstaviteľky troch generácií slovenských diplomatiek, ktoré aj prostredníctvom realizovaných videoposolstiev poslali svoj odkaz ďalším generáciám žien v diplomacii.¹⁵⁰

¹⁴⁸Medzinárodný deň žien v multilateralizme, dostupné na https://www.mzv.sk/pressreleasedetail?p_p_id=sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=20590060

¹⁴⁹ Matica slovenská, dostupné na <https://matica.sk/maticna-vedecka-konferencia-slovenske-zeny-v-narodnom-hnuti-s-medzinarodnou-ucastou/>

¹⁵⁰Príspevok a videá, dostupné na <https://www.facebook.com/mzv.sk/posts/%C3%BAspe%C5%A1n%C3%A9-%C5%BEeny-v-slovenskej-diplomacii-minister-juraj-blanar-sa-dnes-stretol-so-%C5%A1t/889097449927955/>, <https://www.facebook.com/mzv.sk/videos/970918674823434/>

Zastupiteľské úrady, si taktiež pripomínajú tieto významné dni a následne realizujú aktivity primárne prostredníctvom svojich sociálnych sietí.

Ešte v roku 2023 bola na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí SR zriadená pozícia konzultanta pre rozvoj ľudských zdrojov, ktorý plní úlohy rezortného psychológa. Jeho úlohou je najmä poskytovanie konzultácií zamestnanectvu a ich rodinným príslušníkom a príslušníčkam v oblasti zosúladenia pracovného a súkromného života, interpersonálnej komunikácie, asertívnej komunikácie, pomoci pri riešení pracovných, rodinných a krízových situácií v podmienkach ústredia, aj na zastupiteľských úradoch. Uvedené činnosti boli konzultantom vykonávané počas celého kalendárneho roka 2024.

Zároveň, v rámci partnerstva medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Rozvojovým programom OSN (UNDP) na roky 2022 - 2024 pokračovala podpora druhej fázy projektu SEESAC „*Posilnenie regionálnej spolupráce pri uplatňovaní rodového hľadiska v reforme bezpečnostného sektora (SSR) na západnom Balkáne*“ v celkovej sume 150 tisíc eur. Projekt podporoval regionálnu spoluprácu a posilnenie kapacít ministerstiev obrany a ozbrojených síl Bosny a Hercegoviny, Čiernej Hory, Severného Macedónska a Srbska. Aktivity boli zamerané na uplatňovanie rodovej rovnosti a začlenenie rodovej perspektívy do riadenia ľudských zdrojov i širšieho vzdelávania armádnych zložiek a rezortov obrany, čo prispieva k zvýšeniu stability, bezpečnosti a rozvoju v juhovýchodnej Európe.

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže prostredníctvom Národného inštitútu vzdelávania a mládeže uvedenú problematiku rieši prierezovo na vzdelávaní predovšetkým formou odborných podujatí. V roku 2024 boli poskytnuté odborné podujatia tematicky zamerané na vytváranie priaznivého a bezpečného prostredia v škole vyplývajúceho z potrieb dieťaťa; vytváranie bezpečného prostredia pri stresových situáciách; podporu prevencie a preventívnych programov v školskom prostredí; rodovo citlivú výchovu, rodovú nerovnosť ako príčinu násillia páchaného na ženách, jeho následky na deťoch ako primárnych obetiach; prevenciu obchodovania s ľuďmi; prevenciu šikanovania, kyberšikanovania a iných foriem násillia v školskom a multikultúrnom prostredí; výchovu charakteru v intenciách nového kurikula; stratégie riešenia negatívnych prejavov v správaní detí a žiakov; prevenciu rizikového správania sa detí a žiakov v školskom prostredí; podporu rešpektovania a tolerancie v triede a škole; internetovú bezpečnosť na školách; ľudské práva a ich implementáciu do edukačného procesu; sebazpoznanie a poznanie druhých.

V roku 2024 bolo do vzdelávania zapojených 1 310 pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň. Národný inštitút vzdelávania a mládeže v uvedenej problematike spolupracoval predovšetkým s odborom prevencie a kriminality Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, s jeho jednotlivými krajskými pracoviskami v regiónoch, príp. neziskovými organizáciami v regiónoch, ktoré sa venujú danej problematike.

<https://www.facebook.com/mzv.sk/videos/1696384307432794/>
<https://www.facebook.com/mzv.sk/videos/768262335197865>

Z inovačných vzdelávaní, ktorých obsah prierezovo súvisí s danou problematikou, boli v roku 2024 ponúkané nasledujúce programy inovačného vzdelávania:

- Tvorba inkluzívnej kultúry školy a školského zariadenia z pohľadu pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň;
- Tvorba inkluzívnej kultúry školy a školského zariadenia z pohľadu pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň – aplikácia aktivít na rozvíjanie inkluzívnej kultúry;
- Klíma triedy/skupiny – dôvera, bezpečie a prijatie všetkých bez rozdielu;
- Duševné zdravie a duševná imunita pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň,
- Projektovanie edukačnej jednotky s dôrazom na kritické myslenie;
- Inovácia stratégií výchovno-vzdelávacej činnosti vo výchove mimo vyučovania v súlade s rešpektovaním rôznorodosti detí a žiakov;
- Zvládanie záťažových situácií a konfliktov cestou sebapoznania;
- Prevencia a eliminácia prejavov násilia a šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach.

V obsahu vyššie špecifikovaných programov vzdelávania sa lektori a lektorky podľa záujmu a potreby vzdelávacích skupín venovali nastolenej téme a v rámci diskusií odkazovali aj na organizácie poskytujúce pomoc ľuďom zažívajúcim rodovo-podmienené násilie. V roku 2024 bola venovaná pozornosť aj výskumu „*Postoje stredoškolských učiteľov a učiteliek k štúdiu IKT u dievčat a žien*“, ktorého výsledky budú publikované v časopise Pedagogické rozhľady.

K téme rovnosti sa vzťahujú i nasledujúce odborné podujatia a vzdelávacie programy za rok 2024:

- MPC_EDU: vzdelávací program pre učiteľstvo Bezpečnosť detí a žiakov v digitálnom priestore (Ako sa brániť manipulácii a hoaxom v online prostredí), 50 účastníkov, akreditácia platná do 31. decembra 2024,¹⁵¹
- Vzdelávanie Ľudské práva v primárnom vzdelávaní,¹⁵²
- Vzdelávanie Ľudské práva v školskej praxi,¹⁵³
- Školenie: Ako rozprávať s mladými o ľudských právach cez neformálne vzdelávanie; 29. september – 3. október 2024,¹⁵⁴
- Systém podporných opatrení pre deti a žiakov/čky,¹⁵⁵
- Vzdelávací program Školský psychológ/čka v online prostredí zameraný na rizikové správanie žiakov,¹⁵⁶

¹⁵¹ Vzdelávací program, dostupné na <https://mpc-edu.sk/sk/edu/program/923>

¹⁵² Vzdelávanie, dostupné na <https://edu.nivam.sk/sk/edu/program/717>

¹⁵³ Vzdelávanie, dostupné na <https://edu.nivam.sk/sk/edu/program/1040>

¹⁵⁴Školenie: Ako rozprávať s mladými o ľudských právach cez neformálne vzdelávanie, dostupné na <https://nivam.sk/udalost/skolenie-ako-rozpravat-s-mladymi-o-ludskych-pravach-cez-neformalne-vzdelavanie/>

¹⁵⁵Podporné opatrenia, dostupné na <https://nivam.sk/podporne-opatrenia-pre-deti-a-ziakov/> , <https://nivam.sk/podporne-opatrenia-pre-deti-a-ziakov/webinare-podporne-opatrenia-pre-deti-a-ziakov/>

¹⁵⁶Vzdelávací program, dostupné na <https://nivam.sk/wp-content/uploads/2023/08/NIVAM-KATALOG-FINALOBALKKA.pdf>

- Odborný seminár: Rizikové správanie detí a žiakov v školskom prostredí so zameraním na kyberšikanu, Národný inštitút vzdelávania a mládeže krajské pracovisko Trenčín, 25. november 2024 (17 účastníkov a účastníčok),¹⁵⁷
- Odborné podujatie: Prevencia rizikového správania detí alebo žiakov v školskom prostredí, 28. máj 2024: NIVaM krajské pracovisko Trenčín, problematika prevencie drogových a iných závislostí, problematika prevencie násilia a šikanovania na školách, vrátane kyberšikanovania (31 účastníkov a účastníčok),¹⁵⁸
- Odborný seminár: Ľudské práva vo vyučovaní so zameraním na problematiku šikany a kyberšikany, dátum platnosti do 31.decembra 2025 (13 účastníkov a účastníčok),¹⁵⁹

K ľudskoprávnemu vzdelávaniu, vzdelávaniu k demokratickému občianstvu, celkovej kultivácii poznatkov a postojov študujúcej mládeže i k téme rodovej rovnosti prispievajú aj Olympiády ľudských práv (OLP). Sú určené stredoškolskej mládeži a sú postupové. Realizujú sa písomnými a ústnymi súťažnými formami: testami, poznatkovo-postojovou prezentáciou téz, riešením modelových prípadov/situácií, obhajobou písomných prác a riešením finálových zadaní. Súťaž je trojúrovňová, prebieha v školských a krajských kolách a vrcholí v celoštátnom kole. Témy Olympiády ľudských práv pružne reagujú na aktuálne spoločenské dianie.¹⁶⁰

Školské športové súťaže, vyhlasované Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR systematicky členia súťaže podľa pohlavia – osobitne pre kategórie dievčat a chlapcov. V niektorých súťažiach, ako napríklad vo volejbale (kategória MIX) či McDonald's Cup, je explicitne stanovená povinnosť zapojenia oboch pohlaví v jednom tíme (napr. minimálne jedno dievča v hre počas celého zápasu). Podľa údajov z evidencie školských športových súťaží za školský rok 2023/2024 sa súťaže konali v týchto kategóriách:

- 12 súťaží bolo určených výhradne pre dievčatá,
- 13 súťaží pre chlapcov,
- 5 súťaží pre zmiešané družstvá (MIX kategória).

Spolu bolo zorganizovaných 30 súťaží, pričom štruktúra kategórií reflektuje úsilie o rovnomernom zastúpení a prístupe oboch pohlaví k športovým aktivitám.

V rámci štatistických ukazovateľov za program Erasmus + možno uviesť, že za rok 2024 sa podporných aktivít a hodnotiaceho cyklu, respektíve projektov dobrovoľníckych aktivít programu Európsky zbor solidarity zúčastnilo 82 žien, 75 mužov a 4 iné. Za rok 2024 Národná agentúra programu EÚ Erasmus+ pre oblasť mládeže a športu nehostovala vzdelávaciu aktivitu TCA (činnosti odbornej prípravy a spolupráce) a NET (Networkingové aktivity) zameranú priamo na oblasť a tému rodovej rovnosti. Čo sa celkovo týka pomeru žien a mužov zastúpených v TCA a NET vzdelávacích aktivitách realizovaných za rok 2024, tak pomer bol v prospech vyššieho počtu zúčastnených žien oproti mužom. V pomere 70 % žien a 30 % mužov.

¹⁵⁷ Seminár, dostupné na <https://edu.nivam.sk/sk/edu/group/6706>

¹⁵⁸ Odborné podujatie, dostupné na <https://edu.nivam.sk/sk/edu/group/6010>

¹⁵⁹ Odborný seminár, dostupné na <https://edu.nivam.sk/sk/edu/program/698>

¹⁶⁰ Olympiáda ľudských práv, dostupné na <https://www.olp.sk/>

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, tiež prostredníctvom Národného inštitútu vzdelávania a mládeže rieši program „*Tréneri v škole*“, ktorý prepája školský šport s inkluzívnym prístupom a aktívne podporuje rovnosť príležitostí pre všetky deti na prvom stupni základných škôl. V školskom roku 2023/2024 bolo do programu zapojených 236 škôl, 979 tried a bolo odučených 30 736 hodín športových aktivít.

Slovenská republika sa v roku 2025 po siedmykrát zúčastnila European Girls' Mathematical Olympiad (EGMO), ktorá sa konala v Prištine od 11. do 17. apríla. Cieľom súťaže bolo motivovať dievčatá k zotrvaníu v odboroch STEM a poskytnúť im súťažné prostredie bez predsudkov. Slovensko reprezentovali štyri žiačky, 3 z Gymnázia Grösslingová, Bratislava (jedna získala striebornú a jedna bronzovú medailu) a 1 žiačka z Bilingválneho gymnázia M. Hodžu v Sučanoch

V rámci predmetových olympiád zaznamenala mimoriadne úspechy aj žiačka zo Súkromného gymnázia CENADA v Bratislave, ktorá v roku 2024 získala na štyroch medzinárodných olympiádach v informatike a matematike tri zlaté a jednu bronzovú medailu.

Vo vzťahu k príkladom dobrej praxe je relevantné napríklad zviditeľňovanie úspechov dievčat v súťažiach a olympiádach prostredníctvom sociálnych sietí a mediálnych kanálov rezortu ako forma podpory ich sebavedomia a motivácie, či mix kategória vo volejbale na stredných školách (súťažné družstvá sú zložené z troch chlapcov a troch dievčat, čím sa priamo uplatňuje princíp rodovej rovnosti), McDonald's Cup (futbal pre žiakov 1. stupňa ZŠ pravidlá určujú povinnosť mať v každom tíme počas hry minimálne jedno dievča na ihrisku, čo podporuje zapojenie dievčat aj v tradične chlapčenských športoch).

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR sa predmetnej problematike venuje aj prostredníctvom Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie. Predmetný ústav sa v rámci metodickej podpory a vzdelávania odborníkov a odborníčok a laickej verejnosti venuje šíreniu osvetu o psychickom vývine detí a mládeže ako podpory pre porozumenie k ľudským právam, rodovej rovnosti. Z hľadiska činností ide napríklad o aktivity ako:

- Podcasty „*Nahlas o deťoch*“ ktoré sú venované detskému vývinu, správaniu detí v norme aj v riziku či patológii, prevencii, deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a i,¹⁶¹
- Podcasty „*Odborne na slovíčko*“, ktoré sú pre odbornú verejnosť, venované sú aktuálnym témam, ktoré odrážajú potreby školského prostredia a systému poradenstva a prevencie,¹⁶²
- Webináre pre odborných a pedagogických zamestnancov a zamestnankyne škôl, zariadení poradenstva a prevencie, špeciálnych výchovných zariadení a Centier pre

¹⁶¹ Nahlas o deťoch, dostupné na <https://vudpap.sk/pre-rodicov-verejnost/nahlas-o-detoch/>

¹⁶² Odborne na slovíčko, dostupné na <https://vudpap.sk/podporne-cinnosti-vudpap/podcasty/odborne-na-slovicko/>

deti a rodinu, ktoré sú venované odborným témam v rámci metodologickej podpory a metodického usmerňovania,¹⁶³

- Vzdelávania, napr. Spolupráca v multidisciplinárnych tímoch formou sociálno-psychologického výcviku, Manažment krízových situácií a ich prevencia, Metódy korektívnej práce s klientom v kontexte výchovy a vzdelávania,
- Štandardy odborných činností v systéme poradenstva a prevencie, ktorých aktualizácia prebehla v roku 2024,¹⁶⁴
- Metodické materiály,¹⁶⁵
- Konferencie, napr. Konferencia Dieťa v ohrození (31.ročník (29.-30. máj 2024), počet účastníkov a účastníčok: 290, počet lektorov a lektoriek: 51, počet prednášok: 35, počet workshopov: 10), Konferencia 3×KaM - 5. ročník (bezplatná medzinárodná online konferencia pre študentov a študentky (ale aj odborných pracovníkov a pracovníčky z praxe) pedagogických, psychologických a sociálnych smerov na Slovensku, ale aj v Českej republike, pričom každoročne sú reflektované aj témy rizikového správania, šikanovania, kyberšikanovania, násilia),
- Časopisy, napr. Dieťa v centre pozornosti 1-3/2024.¹⁶⁶

Ministerstvo zdravotníctva SR

Nakoľko je pre zdravie žien a detí s pozitívnym vplyvom na všetky oblasti rozvoja verejného zdravia celej spoločnosti dojčenie a vzťahová väzba na základe EBM kľúčovým prvkom pre zdravie Ministerstvo zdravotníctva SR v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti matke a dieťaťu v peripôrobnom období evidovalo aj v roku 2024 ako relevantné nasledovné dokumenty:

- Štandardný postup na výkon prevencie: Starostlivosť o matku a novorodenca podľa zásad Babyfriendly Hospital Initiative (BFHI) – podpory vzťahovej väzby a laktácie;¹⁶⁷
- Akreditovaný študijný program sústavného vzdelávania v zdravotníckych povolaniach sestra, pôrodná asistentka a lekár: „Príprava profesionálneho laktáčného konzultanta.“ Rozhodnutie MZ SR číslo: S02193-2019-OZdV-12;¹⁶⁸
- Dokument Program Slovensko, Špecifický cieľ: ESO4.11. Zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám a podporou ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov gynekologicko-

¹⁶³ Webináre, dostupné na <https://vudpap.sk/hlavne-cinnosti/vzdelavania-a-webinare/webinare/>

¹⁶⁴ Štandardy, dostupné na <https://www.minedu.sk/standardy-odbornych-cinnosti-v-systeme-poradenstva-a-prevencie/>

¹⁶⁵ Metodické materiály, dostupné na <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2024/05/zadefinovanie-rozsirenia-svvp-1.pdf> , <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2024/10/Bezpecnost-v-digitalnom-svete-Ako-zvladnut-socialne-siete.pdf>

¹⁶⁶ Časopisy, dostupné na <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2024/06/dcp-2024-1-v102.pdf> , <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2024/10/dcp-2024-2.pdf> , <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2024/12/DCP-2024-3.pdf>

¹⁶⁷ Štandardný postup, dostupné na <https://www.health.gov.sk/?Pred-verzie-BFHI>

¹⁶⁸ Akreditovaný študijný program sústavného vzdelávania v zdravotníckych povolaniach, dostupné na <https://www.health.gov.sk/?zoznam-akreditovanych-studijnych-programov-dalsieho-vzdelavaniazdravotnickych-pracovnikov>

pôrodných a neonatologických pracovísk v oblasti dodržiavania zásad BFHI (Baby friendly hospital initiative) vrátane podpory vykonávania klinických auditov).

S poukazom na vyššie uvedené dokumenty a potrebu podporiť aplikačnú prax v rámci predpôrodnej zdravotnej starostlivosti na úrovni maximálnej kvality podľa odporúčaní Svetovej zdravotníckej organizácie, predložilo Ministerstvo zdravotníctva SR Komisii pri Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021 – 2027 Národný projekt „Podpora vzdelávania zdravotníckych pracovníkov v podpore dojčenia a vzťahovej väzby a vykonávanie klinických auditov v oblasti Baby friendly hospital initiative (BFHI)“, ktorý bol už dňa 9. novembra 2023 predmetnou komisiou schválený. Súčasne, Ministerstvo zdravotníctva SR ďalej realizovalo Projekt pre podporu reprodukčného zdravia žien na základe Dvojročnej dohody BCA medzi Ministerstvom zdravotníctva SR a Svetovou zdravotníckou organizáciou, cieľom ktorého bolo vyvinúť základné podklady pre vytvorenie profesionálneho medicínskeho nástroja - dokumentu evidenčnej politiky pre liečbu pacientiek s neplodnosťou.

Rozvoj zdravotnej starostlivosti zameranej na reprodukčné zdravie ženy a bezpečné materstvo sa premieta aj do interných predpisov Ministerstva zdravotníctva SR v oblasti výkonu prevencie, štandardných diagnostických postupov a štandardných terapeutických postupov v širokom spektre oblastí zdravia žien, napr. peripartálne krvácanie, karcinóm vulvy, ektopická gravidita, spontánny potrat, viacplodová tehotnosť a i.¹⁶⁹ Okrem podpory a ochrany oblasti reprodukčného zdravia žien sa MZ SR osobitne venuje téme verejného zdravia žien v oblasti prevencie, diagnostiky a terapie onkologických ochorení.

3.3.2 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v roku 2024 zrealizovalo 33 vzdelávacích aktivít na tému „rodová rovnosť“ spolu pre 780 účastníkov a účastníčok. Z toho 15 aktivít pre základné školy (341 žiakov a žiačok), 15 pre stredné školy (397 žiakov a žiačok) a 3 aktivity pre dospelých (42 účastníkov a účastníčok).

Ďalšie vzdelávania, ktoré Slovenské národné stredisko pre ľudské práva realizovalo v rozhodnom období kalendárneho roka vo vzťahu k témam rodovej rovnosti, boli napríklad na tému:

- Mobbing, bossing, šikanovanie na pracovisku, nediskriminácia, ktorá bola 2x odprednášaná pre 49 zamestnancov a zamestnankýň Strednej odbornej školy strojníckej v Kysuckom Novom Meste,
- Šikana na Pracovisku (2 prednášky) pre 119 zamestnancov a zamestnankýň Slovenskej elektrizačnej prenosovej sústavy a pre 12 zamestnancov a zamestnankýň Úradu vlády SR,
- Sexuálne obťažovanie, prednáška pre 9 zamestnancov a zamestnankýň Žilinskej univerzity,

¹⁶⁹ Štandardné klinické postupy, dostupné na <https://www.health.gov.sk/?Standardne-Postupy-V-Zdravotnictve>

- Šikana/Mobbing v pracovnom prostredí, prednáška pre 29 študentov a študentiek predmetu Fakulty bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva sa téme rovnosti mužov a žien a rovnosti príležitostí venovalo aj v rámci témy nediskriminácia, ktorá bola v roku 2024 odprednášaná 30x spolu pre 747 účastníkov a účastníčok, z toho 7x na základných školách (165 žiakov a žiačok), 7x stredných školách (207 študentov a študentiek) a 16x pre dospelých (379 účastníkov a účastníčok), 3x bola téma Nediskriminácia spojená s témami Protirómsky rasizmus, Ľudské práva a Obchodovanie s ľuďmi (63 zamestnancov a zamestnankýň komunitných center).

Zároveň, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, v roku 2024 realizovalo vzdelávanie aj v rámci jednotlivých aktivít, ktoré vyplývajú z akčných plánov, ako napríklad Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022-2027, Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2022-2027, či Akčný plán prioritnej oblasti Zamestnanosť k stratégii pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov (*a Rómkov*) do roku 2030.¹⁷⁰

V roku 2024 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva realizovalo na tému rodovej rovnosti vzdelávania na základných a stredných školách (celkom 28 podujatí) pre 693 žiakov a žiačok aj v rámci projektu RODRO. Zrealizované boli tieto vzdelávania:

- dňa 10. januára 2024 sa uskutočnili 2 vzdelávacie podujatia pre Strednú odbornú školu, Nerudova 13, Hlohovec (32 študentov a študentiek),
- dňa 16. januára 2024 sa uskutočnili 2 vzdelávacie podujatia pre Základnú školu Eduarda Schreibera v Lednických Rovniach (30 žiakov a žiačok),
- dňa 17. januára 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Strednú odbornú školu technickú, Hlohovec (27 študentov a študentiek),
- dňa 18. januára 2024 Eduarda Schreibera v Lednických Rovniach (40 žiakov a žiačok),
- dňa 24. januára 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Základnú školu Tvrdošovce (27 žiakov a žiačok),
- dňa 06. februára 2024 sa uskutočnili 2 vzdelávacie podujatia pre Základnú školu Janka Matušku, Dolný Kubín (44 žiakov a žiačok),
- dňa 07. februára 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Strednú odbornú školu poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Žiline (24 študentov a študentiek),
- dňa 13. februára 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Strednú odbornú školu chovu koní a služieb v Šali (19 študentov a študentiek),
- dňa 15. februára 2024 sa uskutočnili 2 vzdelávacie podujatia pre Strednú priemyselnú školu strojársku, Považská Bystrica (62 študentov a študentiek),
- dňa 27. februára 2024 sa uskutočnili 2 vzdelávacie podujatia pre Spojenú školu v Detve (54 študentov a študentiek),
- dňa 11. marca 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Špeciálnu základnú školu v Čiernom Balogu (31 žiakov a žiačok),

¹⁷⁰ Bližšie informácie pozri v kapitole 3.4

- dňa 12. marca 2024 sa uskutočnili 2 vzdelávacie podujatia pre Gymnázium, Poštová 9, Košice (100 študentov a študentiek),
- dňa 19. marca 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Školu umeleckého priemyslu, Trenčín (15 študentov a študentiek),
- dňa 21. marca 2024 sa uskutočnili 2 vzdelávacie podujatia pre Spojenú školu Turčianske Teplice (31 žiakov a žiačok),
- dňa 22. marca 2024 sa uskutočnili 2 vzdelávacie podujatia pre Základnú školu Gejzu Dusíka v Galante (57 žiakov a žiačok),
- dňa 25. marca 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Základnú školu, Dolná Mariková (46 žiakov a žiačok),
- dňa 25. marca 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Obchodnú akadémiu Považská Bystrica (19 študentov a študentiek),
- dňa 11. marca 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Základnú školu v Žitavonoch (24 žiakov a žiačok),
- dňa 16. apríla 2024 sa uskutočnilo 1 vzdelávacie podujatie pre Základnú školu Za vodou Stará Ľubovňa (11 žiakov a žiačok).

3.3.3 Neziskové organizácie

OZ Melódia srdca

V roku 2024 OZ MELÓDIA SRDCA podporovalo rodovú rovnosť resp. rovnosť žien a mužov.¹⁷¹ Rovnaké sociálne postavenie mužov i žien vo všetkých sférach verejného a súkromného života. Zastúpenie OZ Melódia srdca absolvovalo pracovné cesty s aktivitami, prednáškami, osvetou, workshopmi, pre témy:

- Cesta Sebapoznania (osobnostný rozvoj),
- Zvýšenie úrovne finančnej gramotnosti,
- Šťastný život (pre rodiny, ktoré zažívajú domáce násillie).

V rámci osvetových programov, prednášok, workshopov boli reflektované nasledovné témy:

- Rodová rovnosť ako kľúčová súčasť života a rovnosti príležitostí, či už pri výbere zamestnania, ohodnotenia, odmeňovania.. tak, aby všetci ľudia mali možnosť slobodne rozvíjať svoje schopnosti a využívať príležitosti bez obmedzení, ktoré sú dôsledkom rodovo stereotypných predstáv o úlohe ženy a muža v spoločnosti;
- Lepšie uplatnenie pre zamestnanectvo s rodičovskými, či opatrovateľskými povinnosťami na trhu práce, vytvorené lepšie pracovné podmienky po návrate z materskej či rodičovskej dovolenky, jednoduchší výber pre zaradenie sa do pracovného procesu pre študentstvo stredných a vysokých škôl.

Vďaka týmto osvetovým programom sa OZ Melódia srdca dostalo do povedomia verejnosti a začalo ich kontaktovať klientstvo, ktoré má a zažíva problém s rovnosťou priamo vo svojich rodinách alebo na pracovisku.

¹⁷¹ OZ Melódia srdca, dostupné na <https://www.melodiasrdca.sk/>

V roku 2024 aktivity, programy, projekty a osvetu, tvorilo klientstvo:

- Vek 15 – 25 rokov - Pomoc pre študentov a študentky, rodová rovnosť pri výbere zamestnania a odmeňovania, predchádzanie a podpora riešenia domáceho násilia a iného ohrozenia správaním iných fyzických osôb.
- Vek 35 – 45 rokov (prevažne ženy) po materskej alebo rodičovskej dovolenke pre opätovné zaradenie do pracovného procesu a pri klientoch dlhodobo nezamestnaných.
- Vek 50 – 60 rokov klientstvo pred dôchodkom, ktoré prichádza o zamestnanie kvôli veku, predchádzanie a podpora riešenia domáceho násilia a iného ohrozenia správaním iných fyzických osôb, zvýšenie úrovne finančnej gramotnosti žien (ale aj celej populácie), ženy si zaslúžia rovnaké príležitosti, podmienky a rovnaké uznanie aj ohodnotenie ako muži.

V roku 2024 pokračoval aj program Cesta Sebapoznania, v rámci ktorého sa pracuje s klientkami a klientmi na spracovaní strachov a niektorých traumatických zážitkov.

Vo vzťahu k poskytnutým službám - počet klientov osobne bol 1 286. Vo vzťahu k osвете a prevencii bolo zúčastnených 1 324 osôb. Počet klientov a klientok na linke pomoci bol 2 435 osôb (maloleté a dospelé osoby). Počet prednášok, osvetových a preventívnych aktivít, v 8 krajoch 36 okresoch bol 62 a osobitne na školách 18.

Pomoc obetiam násilia, o.z.

Pomoc obetiam násilia, o.z.¹⁷² sa v súvislosti s rodovou rovnosťou, dňa 29. novembra 2024, zúčastnilo prednášky v rámci Konferencie o logoterapii – Od osamelosti k blízkosti, ktorú organizovali Slovenský inštitút Siloe, Katedra psychológie Filozofická fakulta Trnavskej univerzity; Občianske združenie Pomoc obetiam násilia, a to prednášky Mgr. Ivety Schusterovej, PhD. „Skúsenosť s osamelosťou matky počas materskej dovolenky v dôsledku spoločenského ideálu – dokonalej matky“.

Možnosť voľby, o.z.

Nezisková organizácia Možnosť voľby, o.z. vykonáva v oblasti rodovej rovnosti rozsiahle činnosti, ktoré zahŕňajú napríklad: monitoring a advokácia v oblasti dodržiavania a implementácie ľudských práv žien v SR, litigácia v oblasti reprodukčných práv žien, primárna prevencia v oblasti násilia páchaného na ženách, rodové vzdelávanie formou interaktívnych tréningov, poradenstvo, konzultácie a expertízy v rodovej problematike, informovanie verejnosti o situácii v oblasti rodovej rovnosti a ľudských práv žien a ďalšie.¹⁷³

Vo vzťahu k rodovému vzdelávaniu formou interaktívnych tréningov Možnosť voľby, o.z. v roku 2024 realizovala v 2 navzájom súvisiacich cykloch (24.10.-26.10. a 12.12.-14.12.) „Rodový tréning s dôrazom na reprodukčné zdravie, práva a násilie páchané na ženách“, ktorý bol

¹⁷² Pomoc obetiam násilia, dostupné na <http://pomocobetiam.sk/>

¹⁷³ Možnosť voľby, dostupné na <https://moznostvolby.sk/>

zameraný na posilnenie ľudskoprávnej a rodovej kompetencie a zručností pri implementácii tém ako reprodukčné zdravie, rodová rovnosť a rodovo podmienené násilie do praxe.

Informačný a vzdelávací inštitút

Informačný a vzdelávací inštitút v období júl až december 2024 realizoval projekt, ktorého zámerom bolo pôsobiť na širokú verejnosť a špecifické skupiny – zamestnávateľské inštitúcie a mládež - vo vzťahu k zvyšovaniu informovanosti v oblasti rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí a napĺňaniu potrieb týchto cieľových skupín. Projektom sa podarilo naplniť stanovené ciele, a to:

1. Zvyšovať informovanosť širokej verejnosti v oblasti rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí,
2. Realizovať osvetu v regionálnej tlači a na školách zameranú na zvýšenie citlivosti verejnosti voči prejavom nerovnosti mužov a žien, zvýšenie znalosti práv a možností ochrany a prevencie diskriminácie, možnosti zosúladenia rodinného a pracovného života a pod.

Súčasne bola v Podduklianských novinkách realizovaná osvetová kampaň na 3 školách v Prešovskom kraji a Košickom kraji na zvýšenie citlivosti verejnosti voči prejavom nerovnosti mužov a žien, zvýšenie znalosti práv a možností ochrany. Kampaň bola realizovaná publikovaním 7 článkov na témy:

- Mzdový rozdiel v odmeňovaní,
- Rovnosť žien a mužov, rovnosť príležitostí a prístup na trh práce,
- Inštitucionálne zabezpečenie rovnosti žien a mužov,
- Ekonomické a zdravotné riziká žien vzhľadom na zamestnanie,
- Zosúladenie rodinného a pracovného života,
- Ekonomická závislosť a chudoba žien,
- Politická a ekonomická participácia žien a účasť na rozhodovaní.

Na 3 školách boli realizované osvetové kampane v témach Politická a ekonomická participácia žien a účasť na rozhodovaní; Mzdový rozdiel v odmeňovaní; Odstraňovanie rozdielov medzi ženami a mužmi vo vzdelávaní, vede a v oblasti výskumu; Rovnosť žien a mužov, rovnosť príležitostí a prístup na trh práce; Ekonomické a zdravotné riziká žien vzhľadom na zamestnanie; Zosúladenie rodinného a pracovného života.

Súčasne, bol na oficiálnom webovom sídle v časti Projekty vytvorený projekt Rovnosť žien a mužov a rovnosť príležitostí II., ktorý bol pravidelne aktualizovaný a obsahoval/obsahuje informácie zamerané na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí, ako napr. Mzdový rozdiel v odmeňovaní, Rovnosť žien a mužov, rovnosť príležitostí a prístup na trh práce, Inštitucionálne zabezpečenie rovnosti žien a mužov, Ekonomické a zdravotné riziká žien vzhľadom na zamestnanie, Zosúladenie rodinného a pracovného života, Ekonomická závislosť a chudoba žien, Politická a ekonomická participácia žien a účasť na rozhodovaní.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Informačný a vzdelávací inštitút, dostupné na <https://www.informacnyavzdelavaciinstitut.sk/projekty/>

Združenie podnikateliek a manažérok

Združenie podnikateliek a manažérok,¹⁷⁵ ktoré združuje, zviditeľňuje, prepája a vzdeláva podnikateľky, manažérky a ženy vo vysokých riadiacich pozíciách, v roku 2024 zrealizovalo prieskum na tému: bariéry, ktorým ženy čelia počas svojej kariéry, pričom obdržalo 835 odpovedí.

Zároveň, združenie podnikateliek a manažérok od januára do 2023 do júla 2024 realizovalo projekt prostredníctvom Erasmus plus na tému Digitálne riešenia pre vzdelávanie dospelých. Cieľom projektu bolo posilniť digitálne zručnosti žien, budovanie pozitívneho vnímania digitálnych aplikácií a ich využívanie v pracovnom ako aj v súkromnom živote, podpora celoživotného vzdelávania prostredníctvom digitálnych aplikácií a predstaviť najpoužívanejšie aplikácie, ktoré sa používajú na Slovensku, v Čechách a v Maďarsku. V rámci projektu sa v júli 2024 konala záverečná konferencia v Maďarsku, kde boli predstavené výsledky projektu.

Od októbra 2024 do januára 2025 združenie podnikateliek a manažérok realizovalo Akadémiu pre začínajúce podnikateľky, ktoré absolvovalo 24 účastníčok.

Prostredníctvom projektov financovaných CIPE Združenie podnikateliek a manažérok v roku 2024 zrealizovalo nasledovné aktivity:

- 21. marec 2024: Workshop k téme: Vybuduj si svoju značku. Ako byť vo svojej kariére úspešná a spokojná,
- 11. apríl 2024: Workshop k téme: Koučingový prístup v leadershipe,
- 23. apríl 2024 Workshop: Autenticita ako zdroj sily pre manažérky a líderky.

Ďalšie zrealizované aktivity zamerané na vzdelávanie žien na rôzne témy predstavovali napríklad:

- 13.máj 2024: Online workshop: Budovanie značky na LinkedIn,
- 21. máj 2024: ONLINE SPEED Biznis networking SK-CZ podnikateliek a manažérok,
- 30. máj 2024: Cup of Tea s Britským veľvyslancom: Inspiration&Biznis&Networking podujatie,
- 11. september 2024: Workshop: Riešenie konfliktov a sporov na pracovisku a v podnikaní,
- 17. október 2024: Workshop: Ženské zásady pre biznis a kariéru,
- 29. október 2024: Diskusia na tému: Investment diversity gap na Holandskom veľvyslanectve,
- 13. november 2024 Konferencia a moderovaná diskusia: Autentický leadership,
- 21. november 2024: Webinár: Ako spoznať svoje silné stránky a naplno ich využívať a ďalšie.

Žena v tiesni

Nezisková organizácia Žena v tiesni realizovala v roku 2024 viaceré preventívne aktivity, ktoré boli prierezovo financované z viacerých zdrojov, predovšetkým z programu „Domáce

¹⁷⁵Združenie podnikateliek a manažérok, dostupné na <https://www.uspesnezeny.sk/>

a rodovo podmienené násilie“. Hlavné témy realizovaných aktivít boli orientované najmä na ženy zažívajúce násilie, ľudské práva, scitlivovanie verejnosti v téme násilia na ženách.¹⁷⁶

Vo vzťahu k vzdelávaniu v téme ľudských práv nezisková organizácia v roku 2024 zrealizovala 18 prednášok na 5 stredných školách a 1 základnej škole v štyroch okresoch (Martin, Turčianske Teplice, Ružomberok, Žilina) v Žilinskom kraji pre 399 žiakov a žiačok. Počas prednášok boli žiakom a žiačkam, učiteľkám a učiteľom distribuované propagačné materiály vytvorené a vyrobené počas realizácie projektu - Príručka pre učiteľov a učiteľky a príručka o rodových stereotypoch aj pre rómskych žiakov a žiačky, letáky, nálepky.

Súčasne bola v období marec-apríl 2024 organizovaná Kampaň (výstava)-ženské práva sú ľudské práva, a to prezenčne v Ružomberku a v Martine a súčasne aj v online priestore.

Únia miest Slovenska

Členské mestá Únie miest Slovenska dobudovaním kapacít v materských školách pre deti od troch rokov, v mnohých prípadoch už od dvoch rokov, umožňujú matkám návrat do pracovného procesu po ukončení rodičovskej dovolenky. Vďaka klesajúcej demografickej krivke bude dostupnosť v materskej škole možná pre čoraz širšiu skupinu detí. Mnohé samosprávy poskytujú starostlivosť aj pre deti do troch rokov (jasle), prípadne uvažujú nad ich zriadením. Aktuálne prebieha intenzívna spolupráca medzi Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR a Úniou miest Slovenska o možnosti prechodu jaslí pod rezort školstva, čo Únia miest Slovenska považuje za správny krok.¹⁷⁷

V oblasti podpory zosúladenia rodinného a pracovného života mnohé mestá vytvárajú flexibilné pracovné podmienky pre matky s maloletými osobami (skrátaná pracovná doba, homeoffice, dovolenka v čase prázdnin, finančný príspevok).

Poradňa Alexis, n.o.

Poradňa Alexis, n.o. v rámci hlavnej činnosti poskytuje základné sociálne, psychologické a právne poradenstva ženám (ale aj mužom), ktoré sú zaskočené neplánovaným tehotenstvom a rodičom, ktorí sa nevedia vyrovnáť so stratou nenarodeného dieťaťa počas tehotenstva. Poradenstvo je v rámci organizácie poskytované bezplatne a môže byť poskytované aj anonymne.¹⁷⁸

Poradňa Alexis, n.o. v roku 2024 riešila celkovo 321 nových prípadov s personálnym zabezpečením 2 poradkýň na plný úväzok. Z uvedených prípadov bolo 290 žien, 19 mužov, 4 páry a 8 prípadov bez bližšej špecifikácie. Celkovo bolo zrealizovaných viac než 750 kontaktov. V 56 prípadoch bolo poskytnuté poradenstvo tehotným ženám v zložitej životnej situácii, čo im umožnilo pokračovať v tehotenstve.

Konkrétna pomoc, ktorú poradňa v roku 2024 poskytovala predstavuje:

1. Psychologická podpora

¹⁷⁶ Žena v tiesni, dostupné na <https://www.zenavtiesni.sk/>

¹⁷⁷ Únia miest Slovenska, dostupné na <https://www.uniamiest.sk/>

¹⁷⁸ Poradňa Alexis, dostupné na <https://alexisporadna.sk/>

- konzultácie (individuálne poradenstvo na zvládanie traumy a emocionálnych následkov násilia, pomoc pri spracovaní traumatických zážitkov a poskytnutie bezpečného priestoru na vyjadrenie pocitov a obáv),
 - krízové intervencie (okamžitá podpora v prípade akútnej krízy),
 - laické poradenstvo (možnosť porozprávať sa so ženou, ktorá obdobnú situáciu riešila),
 - podporné skupiny (pre ženy, ktoré prišli o dieťa počas tehotenstva alebo v období okolo pôrodu a nevedia sa s touto stratou vyrovnáť. Podporné skupiny sú ako doplnok iného poradenstva a pomáhajú ženám znova sa začleniť do osobného aj pracovného života),
2. Základné sociálne poradenstvo (posúdenie povahy problému fyzickej osoby, rodiny, poskytnutie základných informácií o možnostiach riešenia problému a podľa potreby aj odporúčanie a sprostredkovanie ďalšej odbornej pomoci (najčastejšie konzultácia s gynekológom alebo právničkou)),
3. Právna pomoc
- právne poradenstvo (Poskytovanie informácií o právach),
 - zastupovanie (Pomoc pri podávaní návrhov na súd – napr. úprava rodičovských práv a povinností vrátane vymáhania výživného, trestných oznámení. Ďalej pomoc pri úprave pracovných podmienok počas tehotenstva, príp. návrh riešení v prípade porušenia pracovnoprávných záväzkov, súvisiacich s tehotenstvom).

Medzi ďalšie aktivity Poradne Alexis, n.o. patrilo v roku 2024 organizovanie workshopov pre odborníčky a odborníkov prioritne z pomáhajúcich profesií, preventívne aktivity na základných a stredných školách – zamerané na prevenciu patologických partnerských vzťahov s dôrazom na zodpovedné správanie vo vzťahoch; prevenciu neplánovaného tehotenstva a prípadne možnosti riešenia neplánovaného tehotenstva.

Nezisková organizácia na základe svojej činnosti vníma viacero výziev a odporúčaní, napríklad potrebu dostupnosti bývania pre ženy, rodiny v krajných životných situáciách, potrebu komplexných informácií pred podstúpením interrupcie, potreba podpory od štátu pre tehotné študentky (napr. škôlky pri vysokých školách), potrebu konzultácií so psychológom, možnosť byť práceneschopná (na vysporiadanie sa so stratou dieťaťa), možnosť mať pri sebe partnera (otca dieťaťa), aby ženy neostávali samé, povinnosť zdravotníckeho personálu informovať o možnosti pochovania nenarodeného dieťaťa, priestor/možnosť na vyrovnanie sa so stratou už v priestoroch zdravotníckeho zariadenia (zariadenie eviduje negatívne skúsenosti s bagatelizovaním smútenia), vzdelávanie (zdravotníckeho personálu).

OZ Odysseus

OZ Odysseus v roku 2024 realizoval projekt, ktorého cieľom bolo zabezpečenie dostupnosti služieb pre klientelu z vylúčených komunit, ich podpora a zlepšovanie podmienok na kvalitnejší život, pričom svojimi podaktivitami sa projekt zamerl na: poskytovanie dostupných a nízkoprahových služieb pre všetkých bez rozdielu vrátane uplatňovania zásad rovnakého zaobchádzania, dostupnosť odborných a overených informácií

a podpora rovnosti príležitostí, zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti a k riešeniu dlhodobo zanedbaného zdravotného stavu, ale aj akútnych zhoršení zdravotného stavu, zabezpečenie sociálnej, psychologickkej pomoci a podpory, podpora zameraná na predchádzanie chudoby, pomoc a podpora v prípade zažívajúceho násillia pre ženy a mužov, aktivity v rámci komunitných stretnutí zameriavať tematicky a podporovať u klientely, napr. pracovné zručnosti a iné.¹⁷⁹

Odborní pracovníci a pracovníčky OZ Odyseus vo všeobecnosti pracujú so špecifickou cieľovou skupinou, ktorú tvoria ľudia užívajúci drogy a osoby pracujúce v sexbiznise. Títo ľudia čelia ohrozeniam na viacerých úrovniach, pričom aj v roku 2024 sa odborný tím stretával s témami ako sú bezdomovectvo, stigmatizácia a predsudky, zdravotné problémy, dlhy, výkon trestu odňatia slobody, či násillie a vzťahové problémy.

V roku 2024 odborný tím pokračoval v pravidelných komunitných službách. Súčasne, pracovníčky organizácie pravidelne každý mesiac pripravovali témy a zadania pre klientelu, ktoré boli tematicky zaradené v rámci medzinárodných dní a poskytovali dôležité informácie. Počas roka 2024 sa služby zamerali na nasledovné medzinárodné dni: Európsky deň ochrany osobných údajov, Svetový deň proti rakovine, Deň zápasu za ľudské práva, Medzinárodný deň Rómov a Rómok, Svetový deň hepatitídy, Svetový deň životného prostredia, Medzinárodný deň priateľstva, Svetový deň prvej pomoci, Medzinárodný deň hrdosti ľudí pracujúcich v sexbiznise, Svetový deň duševného zdravia, Svetový deň odstránenia násillia na ženách, Svetový deň boja proti AIDS.

Odborné poradenstvo a konzultácie sú taktiež súčasťou komplexných služieb OZ Odyseus. Medzi 5 najčastejšie konzultovaných tém patrilo:

- 210-krát poskytnuté konzultácie na tému zdravia;
- 157-krát poskytnutá konzultácie na témy sociálnoprávne;
- 73 konzultácií poskytnutých na tému hepatitíd;
- 55 konzultácií na tému vzťahov, rodiny;
- 52 konzultácií na tému základných životných istôt.

Súčasne, OZ Odyseus, v roku 2024 uskutočnilo 111 sprevádzaní, medzi iné najčastejšie za účelom vybavenia občianskeho preukazu, k lekárovi a do iných inštitúcií. Počas roka bolo poskytnutých celkových 11 ošetroví nehojajich sa rán a klientom a klientkam bol počas roka distribuovaný zdravotnícky materiál na ošetrovanie celkovo 156-krát. OZ Odyseus do budúcej činnosti stojí pred výzvou spočívajúcou v neustálom zlepšovaní a vytváraní nových, dostupnejších služieb a rovnakých podmienok pre klientelu.

3.4 Plnenie strategických dokumentov

Slovenská republika má vo vecnej pôsobnosti viacerých relevantných inštitúcií stratégie a/alebo národné akčné plány, ktoré sa priamo týkajú alebo stanovenými opatreniami smerujú aj k cieľu rodovej rovnosti.

¹⁷⁹ OZ Odyseus, dostupné na <https://www.ozodyseus.sk/>

Primárne sa predmetné strategické dokumenty nachádzajú vo vecnej pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktorý je na základe ust. §15 ods. 1 pís. h) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii strednej štátnej správy v znení neskorších predpisov ústredný orgán štátnej správy pre rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí a koordináciu štátnej politiky v predmetnej oblasti.

3.4.1 Celoštátna stratégia a akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027

Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 a Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 bol schválený vládou SR uznesením č. 233 z 28. apríla 2021.¹⁸⁰

Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027, ako realizačný dokument Celoštátnej stratégie rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027, obsahuje rôznorodé opatrenia v 8 strategických oblastiach, a to:

- 1) Dôstojnosť a telesná integrita;
- 2) Zosúladenie rodinného a pracovného života;
- 3) Vzdelávanie, veda a výskum;
- 4) Rovnosť príležitostí a prístup na trh práce, ekonomická závislosť a chudoba žien;
- 5) Politická a ekonomická participácia a účasť na rozhodovaní;
- 6) Zabezpečenie participatívneho mechanizmu na presadzovanie rovnosti žien a mužov a inštitucionálne zabezpečenie rovnosti žien a mužov;
- 7) Začleňovanie zraniteľných skupín a viacnásobná diskriminácia žien a maloletých detí, dievčat;
- 8) Medzinárodná rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc.

Vo všeobecnosti, opatrenia špecifikované vo vyššie uvedenom akčnom pláne smerujú k parciálnym cieľom jednotlivých oblastí, ako napríklad: znižovanie a postupné odstránenie všetkých foriem obťažovania, násilia vrátane domáceho násilia, posilnenie ekonomickej nezávislosti žien a posilnenie ekonomickeho postavenia žien, zníženie príjmového rozdielu medzi mužmi a ženami, podpora rovnosti žien a mužov na všetkých stupňoch vzdelávacieho systému, posilňovanie ekonomickej nezávislosti žien, odstraňovanie príčin vedúcich k ženskej chudobe, rovnomernejšie a reprezentatívnejšie zastúpenie žien na vedúcich a rozhodovacích pozíciách vo verejnej i v súkromnej sfére, vytvorenie komplexnej štruktúry v rámci verejnej správy na presadzovanie rovnosti žien a mužov, uplatňovanie rovnosti žien a mužov a posilnenie postavenia žien v medzinárodnej rozvojovej spolupráci a humanitárnej pomoci.

Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 obsahuje viacero opatrení, ktoré mali termín realizácie rok 2024, prípadne priebežne. Z predmetných opatrení sa v roku 2024 gestorskými a/alebo spolugestorskými inštitúciami realizovali, resp. do predmetného termínu boli zrealizované napríklad:

¹⁸⁰Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 a Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25845/1>

Opatrenie č. 30 v spojení s opatrením č. 41 - *Zabezpečiť vzdelávanie mládeže o rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí a Zabezpečiť vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň škôl o rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí*, pričom predmetná úloha bola plnená vo vysokoškolskom prostredí, ako aj na pôde stredných škôl.

V súvislosti s týmto opatrením Slovenské národné stredisko pre ľudské práva poskytlo dňa 12. novembra 2024 prednášku pre zamestnancov a zamestnankyne, študentov a študentky Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave na tému „*Vyváženosť pracovného a súkromného života (v akademickom prostredí)*“. Na prednáške a následnej diskusii sa zúčastnilo 15 účastníkov/účastníčok. Ďalej, dňa 27. novembra 2024 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva zrealizovalo 2 prednášky na tému „*Rodová rovnosť*“ spolu pre 45 študentov a študentiek na Strednej obchodnej škole obchodu a Služieb v Trnave. Následne, 12. decembra 2024, taktiež 2 prednášky na tému „*Rodová rovnosť*“ spolu pre 51 študentov a študentiek pre Gymnázium Ľ. Štúra vo Zvolene.

Ďalším realizovaným opatrením bolo opatrenie č. 6 - *Monitorovať problematiku obťažovania na pracoviskách a odstraňovanie prejavov diskriminácie, šikanovania a sexizmu v pracovnoprávných vzťahoch*.

V rámci predmetného opatrenia Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v spolupráci s Konfederáciou odborových zväzov uskutočnilo dve fokusové skupiny a osem individuálnych rozhovorov k otázke vstupovania odborových organizácií do riešenia prípadov sexuálneho obťažovania a vnímanie tejto problematiky v rámci činnosti odborových zväzov a konfederácie odborových zväzov.¹⁸¹

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva nadviazalo na výskumné výsledky publikované v roku 2023 potvrdením spolupráce s Ministerstvom zdravotníctva SR formou memoranda. Ministerstvo zdravotníctva oslovilo 10 vybraných nemocníc s ponukou preventívneho programu. Na oslovenie reagovala Nemocnica v Piešťanoch, kde bol uskutočnený audit preventívnych mechanizmov a v roku 2025 budú prebiehať školenia a implementácia opatrení. Prezentovanie výsledkov výskumu a možnosti právnej pomoci Slovenského národného strediska pre ľudské práva v prípadoch sexuálneho obťažovania na dvoch konferenciách Slovenskej komory zdravotných sestier a pôrodných asistentiek, a to v Banskej Bystrici 15. mája 2024 a v Prešove 13. júna 2024. Prezentácia výsledkov výskumu sa realizovala na fokusovej skupine Stredoeurópskeho inštitútu pre výskum práce a na workshope, ktorý sa uskutočnil 13. decembra 2024 v spolupráci so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva.

¹⁸¹Výskumná správa bude publikovaná v roku 2025.

V rámci opatrenia bol publikovaný aj odborný článok hlbšie analyzujúci zistenia z výskumu v zdravotníctve o miere povedomia o sexuálnom obťažovaní a možných právnych prostriedkoch ako ho riešiť.¹⁸²

V roku 2024 sa realizovalo napríklad aj opatrenie 39. - *V rámci odborného časopisu Sociálna prevencia publikovať články z oblasti prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách.* Predmetnú aktivitu napĺňala príspevková organizácia Ministerstva kultúry SR, Národné osvetové centrum, ktorá v roku 2024 kontinuálne venovala pozornosť problematike rodovej rovnosti, a to najmä v rámci odborného časopisu Sociálna prevencia, v rámci ktorého boli publikované články z oblasti rodovej rovnosti, prevencie a eliminácie domáceho násilia a násilia páchaného na ženách, napr.:

- JAŠŠOVÁ, Mária: Traumu rešpektujúci prístup pre každého. In: Sociálna prevencia č. 1/2024,
- BAMBURÁKOVÁ, Martina: Ako rozpoznať násilie. In: Sociálna prevencia č. 1/2024,
- POPPER, Miroslav: Zmeny v súčasnej rodine. In: Sociálna prevencia č. 2/2024,
- KAŠČÁKOVÁ, Natália: Posttraumatická stresová porucha súvisiaca s pôrodom. In: Sociálna prevencia č. 2/2024,
- DRAKOVÁ, Zuzana: Rodová rovnosť: Trend súčasnej doby alebo nevyhnutnosť?. In: Sociálna prevencia č. 2/2024.¹⁸³

3.4.2 Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022-2030

Od roku 2022 má Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vo svojej vecnej pôsobnosti, okrem Celoštátnej stratégie rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 a Akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027, aj Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022-2030.¹⁸⁴

Predmetný akčný plán vymedzuje opatrenia v troch nosných oblastiach, a to legislatívne opatrenia, zlepšenie prístupu žien na trh práce a zosúladovanie rodinného a pracovného života a oblasť zlepšenie príležitosti žien vo vzdelávaní a zvyšovanie ich zručností.

V roku 2024 sa realizovali z národného akčného plánu zamestnanosti žien na roky 2022-2030 napríklad nasledovné opatrenia:

Opatrenie 2.8 - *Poskytovanie finančného príspevku ženám (Uchádzači/čky o zamestnanie) na začatie vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti, v súvislosti s ktorým sa v roku 2024 začal realizovať národný projekt „Finančné stimuly pre zamestnanosť“.*

¹⁸² Povedomie personálu v zdravotníctve o právnych prostriedkoch ochrany pred sexuálnym obťažovaním a sexuálnym násilím, dostupný na https://stella.uniba.sk/texty/PDF_KM_sexualne_nasilie_obtazovanie_vyskum.pdf

¹⁸³ Časopis - Sociálna prevencia, dostupné na <https://www.nocka.sk/studeo-noc/socialna-prevencia/>

¹⁸⁴ Národný akčný plán zamestnanosti žien, dostupný na https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap_zamestnanosti_zien_22-30.pdf

Opatrenie 3.1- *Vzdelávacie aktivity zamerané na odstraňovanie stereotypného prístupu a predsudkov voči ženám a znevýhodneným skupinám*, v rámci ktorého Slovenské národné stredisko pre ľudské práva dňa 18. júla 2024 organizovalo workshop na tému „*Rodová rovnosť a zosúladzovanie pracovného a súkromného života, práva rodičov v zamestnaní*“ pre 16 zamestnancov a zamestnankýň British American Tobacco Slovakia.

Opatrenia 3.2 - *Riešenie sexuálneho obťažovania na pracovisku*. Vo vzťahu k predmetnému opatreniu Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v roku 2024 realizovalo viacero vzdelávacích aktivít:

- dňa 22. januára 2024 prednáška na tému „*Mobbing, bossing, šikanovanie na pracovisku, nediskriminácia*“ pre 25 zamestnancov a zamestnankyne Strednej odbornej školy strojníckej v Kysuckom Novom Meste,
- dňa 23. januára 2024 prednáška na tému „*Mobbing, bossing, šikanovanie na pracovisku, nediskriminácia*“ pre 24 zamestnancov a zamestnankyne Strednej odbornej školy strojníckej v Kysuckom Novom Meste,
- dňa 24. apríla 2024 tréning na tému „*Prevenčia a eliminácia násillia na pracovisku*“ pre 11 zamestnancov a zamestnankýň Žilinskej univerzity v Žiline,
- dňa 24. mája 2024 prednáška na tému „*Šikana na Pracovisku*“ pre 119 zamestnancov a zamestnankýň Slovenskej elektrizačnej prenosovej sústavy v Bratislave, pričom prednáška bola organizovaná v spolupráci s odborovou organizáciou ECHOZ hybridnou formou,
- dňa 25. júna 2024 prednáška na tému „*Sexuálne obťažovanie*“ pre 9 zamestnancov a zamestnankýň Žilinskej univerzity v Žiline,
- dňa 17. septembra 2024 prednáška na tému „*Prevenčia a eliminácia násillia na pracovisku - sexuálne obťažovanie, nediskriminácia*“ pre 45 príslušníčok a príslušníkov Policajného zboru SR realizovaná v rámci viacdňového seminára „*Využi svoj potenciál a buď líderka*“ organizovaného odborom kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru v Donovaloch,
- dňa 18. septembra 2024 prednáška na tému „*Šikana na Pracovisku*“ pre 12 zamestnancov a zamestnankýň Úradu vlády SR v Bratislave,
- dňa 09. októbra 2024 workshop na tému „*Rodová rovnosť a eliminácia násillia voči ženám v pracovnoprávných vzťahoch*“ pre 11 zamestnancov a zamestnankýň Všeobecnej úverovej banky, a.s. v Bratislave,
- dňa 12. novembra 2024 prednáška na tému „*Šikana/Mobbing v pracovnom prostredí*“ pre 29 študentov a študentiek Fakulty bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline, ktorá bola realizovaná v rámci predmetu Psychológia a krízová intervencia,
- dňa 06. decembra 2024 prednáška na tému „*Eliminácia násillia voči ženám v pracovnoprávných vzťahoch*“ pre 26 zamestnancov a zamestnankýň Úradu vlády SR v Bratislave.

3.4.3 Národný program aktívneho starnutia

Národný program aktívneho starnutia na roky 2021-2030, ktorý schválila Vláda SR uznesením č. 657 zo 16. novembra 2021 a ktorého cieľom je podporiť budovanie udržateľnej spoločnosti cez podporu a zhodnocovanie potenciálu ľudí všetkých vekových kategórií predovšetkým v kontexte procesu ich starnutia súčasne obsahuje aj čiastkové opatrenia zamerané na prevenciu a elimináciu násilia starších osôb.¹⁸⁵

V rámci jednotlivých opatrení v Národnom programe aktívneho starnutia 2021-2030 sa v roku 2024 uskutočnilo niekoľko významných plnení v súvislosti s ochranou seniorstva. Za najvýznamnejšie možno považovať právnu analýzu práv starších osôb pod názvom „*Normatívny rozmer práv starších osôb vo vybraných oblastiach podporujúcich ich potreby/záujmy/ ochranu*“.

Skupina starších osôb patrí medzi zvlášť ohrozené skupiny obyvateľstva (zaradované do explicitne daných skupín ako sú (tehotné) ženy, rodičia, mladistvé osoby a osoby so zdravotným postihnutím, resp. zdravotným znevýhodnením), na ktorú aj v normatívnej oblasti musí zákonodarná inštitúcia osobitne citlivo reagovať čo do realizácie plnej podstaty sociálnych práv, ako aj pri zmenách právnej úpravy zasahujúcich do hodnotovej podstaty sociálnych práv pri uskutočňovaní sociálno-ekonomických zámerov, resp. cieľov.

Viac ako vhodné sa preto je zakotviť do antidiskriminačnej právnej úpravy koncept viacnásobnej diskriminácie (ktorej sú viac vystavené práve zraniteľnejšie skupiny obyvateľstva, napr. kombinácia rodovo podmienenej diskriminácie a diskriminácie na základe ďalšieho diskriminačného dôvodu, napr. veku), ktorý predstavuje vysokú mieru zásahu do práv osoby, ktorá je v dôsledku svojho špecifického postavenia (či iného znaku) vystavená takejto forme diskriminácie.

Ďalším významným krokom v rámci ochrany starších osôb v roku 2024 bola príprava Národného projektu pod názvom „*Vekový manažment: Práca prispôsobená životným etapám*“. Cieľom predmetného projektu je prostredníctvom riadeného sektorového prístupu vytvoriť predpoklady na implementáciu vekového manažmentu, podporiť zotrvanie seniorov a senioriek na trhu práce a zvýšiť povedomie zamestnávateľských subjektov o výhodách flexibilných foriem práce pre rodičov malých detí a osoby s neformálnymi opatrovateľskými povinnosťami za účelom ich efektívnejšieho uplatnenia sa na trhu práce.

Súčasne, bol v roku 2024 v procese dôležitý projekt vo veci dobrovoľníctva starších ľudí, ako nástroj k aktivizovaniu starších k pomoci ostatným osobám s pracovným názvom „*Aktivizácie dobrovoľníckych sietí starších dobrovoľníkov a dobrovoľníčok 55+ (preventívne programy bezpečnosti, vzdelávanie o veciach moderných s cieľom zvýšenia kvality života seniorstva) / Dobrovoľníctvo ako spôsob aktívneho starnutia a zvyšovania kvality života starších ľudí*“, pričom cieľom tohto projektu je systematicky podporiť a rozvíjať dobrovoľnícke aktivity vo veku 55+ a pre osoby vo veku 55+ a viac rokov, prostredníctvom ktorého sa očakáva zlepšenie infraštruktúry pre rozvoj dobrovoľníctva starších ľudí a pre

¹⁸⁵Národný program aktívneho starnutia, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/aktivne-starnutie/narodny-program-aktivneho-starnutia/>

starších ľudí, zvýšená miera vnímania dobrovoľníctva ako nástroja aktívneho starnutia medzi seniorstvom.

3.4.4 Národný akčný plán na vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti na roky 2021 – 2025

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 605 z 30. septembra 2020 schválila národný akčný plán na vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti na roky 2021-2025.¹⁸⁶

Predmetná rezolúcia podporuje zlepšenie postavenia žien v konfliktných oblastiach; účasť a zapojenie žien v bezpečnostných politikách a pri budovaní mieru, aj začlenenie rodového hľadiska do úsilia o postkonfliktnú obnovu a medzinárodný rozvoj.

Agenda ženy, mier a bezpečnosť je preto založená na štyroch pilieroch – prevencia, participácia, ochrana, post-konfliktná obnova. Priamo úmerne stanoveným pilierom a cieľu sú následné strategické ciele diferencované do štyroch hlavných oblastí, a to:

- 1) Zvýšenie participácie žien v oblasti mieru a bezpečnosti,
- 2) Zohľadňovanie a ochrana ľudských práv žien a ich špecifických potrieb v súlade napĺňaním agendy Ženy, mier a bezpečnosť,
- 3) Zvýšenie povedomia a prehĺbovanie odbornosti v oblasti agendy Ženy, mier a bezpečnosť,
- 4) Medzinárodná spolupráca.

Vo vzťahu k agende ženy, mier a bezpečnosť boli v roku 2024 realizované napríklad tieto opatrenia:

- Operačný cieľ 1.1. – *Prijatie opatrení s cieľom zvýšiť zastúpenie žien v ozbrojených silách SR a Policajnom zbore, vrátane rozhodovacích pozícií* (napr. vytvorenie historicky prvej funkcie národného poradcu/kyne pre rodovú rovnosť v ozbrojených silách SR v štruktúre Ministerstva obrany SR k 01. februáru 2024; vytvorenie a schválenie prvej rezortnej Koncepcie rodovej rovnosti profesionálnych vojakov a vojačiek; realizácia interného sociologického výskumu medzi profesionálnymi vojakmi a vojačkami);
- Operačný cieľ 2.2 - *Prijímanie špecifických opatrení na prevenciu násillia na ženách vrátane sexuálneho násillia a sexuálneho obťažovania, a to v internom aj externom prostredí* (napríklad v roku 2024 bol vydaný rozkaz prezidenta Policajného zboru č. 112/2024, ktorým bol novelizovaný rozkaz prezidenta Policajného zboru č. 112/2023 o pracovnej skupine na problematiku domáceho násillia za účelom skvalitnenia služobnej činnosti Policajného zboru na úseku riešenia problematiky domáceho násillia);
- Operačný cieľ 3.3. - *Vzdelávacie aktivity* (napr. v septembri 2024 sa uskutočnili „Vyšetrovateľské dni“ s cieľom skvalitnenia vyšetrovania trestných činov proti

¹⁸⁶Národného akčného plánu na vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti na roky 2021 – 2025, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25304/1>

ľudskej dôstojnosti. Tejto vzdelávacej aktivity sa zúčastnilo 60 vyšetrovateľov a vyšetrovateliek Policajného zboru SR);

- Operačný cieľ 4.2 - *Spolupráca a odovzdávanie informácií medzi partnerskými krajinami o problematike Ženy, mier a bezpečnosť* (napr. v júni 2024 kosponzorovala SR rezolúciu Rady OSN pre ľudské práva o eliminácii všetkých foriem diskriminácie žien a k technológiou uľahčovanému rodovo podmienenému násiliu a v októbri 2024 kosponzorovala SR rezolúciu Eliminácia domáceho násilia) a ďalšie.

Na okraj, Ministerstvo zahraničných vecí a európsky záležitostí SR, v rámci ktorého vecnej pôsobnosti je vyššie reflektovaná agenda ženy, mier a bezpečnosť, v roku 2024 pokračovalo v uplatňovaní rodovej rovnosti ako jednej z dvoch prierezových tém rozvojovej spolupráce SR aj v súlade so Strednodobou stratégiou rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 - 2023 predĺženou do roku 2024. Dôraz sa kládol najmä na začleňovanie princípov rodovej rovnosti a zohľadňovanie špecifických potrieb žien a dievčat, resp. mužov a chlapcov vo všetkých projektoch rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci. Zároveň boli podporené aj projekty špecificky zamerané na oblasť rodovej rovnosti. Pre žiadateľské subjekty o poskytnutie dotácie v rámci dotačnej schémy Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (ďalej len „SAMRS“) bolo aj v roku 2024 vydané metodické usmernenie na zohľadnenie témy rodovej rovnosti v žiadosti o poskytnutie dotácie.¹⁸⁷

3.4.5 Akčný plán rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v rezorte obrany na roky 2024-2030

V roku 2024 bola v rezorte obrany vytvorená a schválená prvá rezortná Koncepcia rodovej rovnosti profesionálnych vojakov a vojačiek, ktorej súčasťou je Akčný plán rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosti v rezorte obrany na roky 2024 – 2030, obsahujúci konkrétne úlohy a termíny pre ich plnenie.

Aj napriek skutočnosti, že vyššie špecifikovaný akčný plán bol prijatý v prvej polovici kalendárneho roka 2024, v rozhodnom období boli realizované niektoré jeho opatrenia, a to napríklad:

- Opatrenie 1.1 – *Vytvoriť stálu pracovnú skupinu pre podporu a vyhodnocovanie implementácie rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť* (súčasťou rezortnej pracovnej skupiny je široká škála osôb z rôznych zložiek Ozbrojených síl SR a Ministerstva obrany SR);
- Opatrenie 1.3 – *Vypracovať metodické usmernenie pre realizáciu, monitorovanie a vyhodnocovanie implementácie rodovej rovnosti v ozbrojených silách SR a k agende ženy, mier a bezpečnosť* (interné Metodické usmernenie na implementáciu rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v rezorte obrany schválené dňa 18.

¹⁸⁷Z dotačnej schémy SAMRS bolo v roku 2024 podporených 7 projektov v celkovej výške 1 299 915,28 Eur, ktoré boli buď priamo zamerané na podporu rodovej rovnosti alebo rodové hľadisko zohľadňovali. Išlo o projekty realizované na Ukrajine (2 projekty), v Moldavsku, Sýrii, Keni, Bosne a Hercegovine a v Gambii. V rámci tzv. mikrograntovej schémy (projekty do 10 000 eur) bolo schválených 7 takýchto projektov v celkovej výške 57 035 Eur, a to v Gruzínsku, Bielorusku, Albánsku, Severnom Macedónsku, Srbsku a v Keni (2 projekty). Prostredníctvom finančného príspevku vo výške 100 000 Eur bol podporený jeden projekt v Iraku s pozitívnym vplyvom na rodovú rovnosť.

decembra 2024 s účinnosťou od 1. januára 2025, ktoré okrem ďalšieho zavádza povinnosť štatistickej evidencie pomeru žien s rozlišovaním riadiacich pozícií);

3.4.6 Stratégia a akčné plány rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030

Vláda SR uznesením č. 181 zo 07. apríla 2021 schválila stratégiu rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030¹⁸⁸ a uznesením č. 256 zo 06. apríla 2022 akčné plány k stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na roky 2022-2024, ktoré sa realizovali v roku 2024. Súčasne, boli v roku 2024 uznesením č. 793 z 18. decembra 2024 schválené akčné plány k Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na roky 2025 – 2027.¹⁸⁹

V rámci Akčného plánu 2022 – 2024 sa v roku 2024 v prioritnej oblasti Zamestnanosť témou rodovej rovnosti zaoberajú ciele:

- špecifický cieľ 1. - Zabezpečiť pre MRK rovnaké príležitosti, zvýšiť potrebné zručnosti a získať praktické skúsenosti na prechod zo vzdelávania na trh práce,
- špecifický cieľ 3. - Vytvárať podmienky pre podporu zamestnávania MRK u zamestnávateľov, s dôrazom na zamestnávateľov v oblasti sociálnej ekonomiky a
- špecifický cieľ 4. - Znížiť diskrimináciu na trhu práce a iné prejavy protirómskeho rasizmu.

V gescii, resp. spolugescii Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity sa však nachádzala iba 1 aktivita, a to aktivita 1.5.4. *Vzdelávacie aktivity na posilnenie účasti rómskych dievčat a žien vo vzdelávaní a na trhu práce*. Táto aktivita bola naplnená. Realizované činnosti zahŕňali, najmä modelovacie a situačné aktivity, konkrétne nácvik komunikačných zručností; ponuku rekvalifikačných kurzov v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny SR v danej lokalite, kde pôsobia rómske komunity; ponuku štúdia na stredných školách a vysokých školách, mapovanie lokálneho trhu práce; pracovný pohovor, sprevádzanie a sledovanie zamestnanosti žien. Merateľným ukazovateľom tejto aktivity bol počet žien a dievčat, ktoré prešli vzdelávacími aktivitami. Cieľová hodnota pre rok 2024 bola stanovená na počet 1 000 žien a dievčat, ktoré prešli vzdelávacími aktivitami, pričom dosiahnutá hodnota v danom roku predstavovala až 2 032. Na trvalý pracovný pomer sa zamestnalo 342 žien. Spolugestorom aktivity boli subjekty mimovládneho sektora, a zdrojom financovania boli fondy EÚ (85 %) a štátny rozpočet (15 %).

V rámci Akčného plánu 2022 – 2024 sa v roku 2024 v prioritnej oblasti Boj s protirómskym rasizmom a podpora participácie sa postupne (aj počas roku 2024) realizovala aktivita 1.3.2. *Vypracovanie analýzy rizík nepriamej a viacnásobnej diskriminácie špecificky so zameraním na práva žien a iných zraniteľných skupín vrátane mládeže do 26 rokov a detí*, ktorá by mala slúžiť ako podklad pre súvisiace aktivity Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity v tejto oblasti do nasledujúceho obdobia, avšak realizácia tejto aktivity ešte nie je ukončená.

¹⁸⁸ Stratégia, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25860/1>

¹⁸⁹ Akčné plány, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30312/1>

3.5 Stav vo vybraných oblastiach

3.5.1 Legislatívna úprava

Zákon č. 300/2024 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s riadením kótovanej spoločnosti

Dňa 28. decembra 2024 nadobudol účinnosť zákon č. 300/2024 Z. z. o *niektorých opatreniach súvisiacich s riadením kótovanej spoločnosti*. Zámerom predmetného zákona bola transpozícia *smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2381 z 23. novembra 2022 o zlepšení rodovej vyváženosti medzi riadiacimi pracovníkmi kótovaných spoločností a súvisiacich opatreniach*.¹⁹⁰

Cieľom predmetného zákona bolo, resp. je pre vymedzené kótované spoločnosti primárne stanoviť kvantitatívne ciele v oblasti dosiahnutia vyváženjšieho zastúpenia žien a mužov vo vrcholových orgánoch kótovaných spoločností, t. j. v dozornej rade a predstavenstve a sekundárne stanoviť súbor procedurálnych požiadaviek, ktoré sa týkajú výberu kandidátov a kandidátok na pozície v týchto vrcholových orgánoch. Predmetný zákon sa vzťahuje na kótované spoločnosti so sídlom na území Slovenskej republiky, avšak s výnimkou mikropodnikov, malých a stredných podnikov.

V zmysle stanovených cieľov vyváženosti majú dotknuté kótované spoločnosti zabezpečiť, aby v ich vrcholových orgánoch príslušníci, či príslušníčky menej zastúpeného pohlavia zastávali najmenej 40 % pozícií nevýkonných riadiacich pracovníkov, resp. pracovníčok alebo v relevantnom prípade najmenej 33 % všetkých pozícií riadiacich pracovníkov a pracovníčok.

Predmetný zákon, okrem kvantitatívnych cieľov, súčasne stanovil informačné povinnosti kótovaných spoločností, a to tak vo vzťahu ku kandidátom a kandidátkam (na základe žiadosti), ako aj voči ústrednému orgánu štátnej správy (ex lege). Na základe zákona ústredný orgán štátnej správy, ktorým je v tomto prípade Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, za nesplnenie informačnej povinnosti (v dodatočnej lehote) ukladá konkrétnej kótovanej spoločnosti pokutu do výšky 100 000 Eur.

Zákon č. 526/2023 Z. z. o pomoci pri splácaní úverov na bývanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov

S nárastom úrokových sadzieb pri úveroch na bývanie sa zvýšilo najmä finančné zaťaženie nízkopríjmových domácností. V záujme predísť tomu, aby bola vážne ohrozená schopnosť splácať ich úvery, štát prijal opatrenie vo forme *zákona č. 526/2023 Z. z. o pomoci pri splácaní úverov na bývanie v znení neskorších predpisov*, ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. januára 2024. Príspevok na zvýšenú splátku úveru na bývanie sa poskytuje vo výške 75 % z navýšenej sumy splátky úveru, maximálne v sume 150 Eur. Jednou z podmienok je uzatvorenie zmluvy o úvere na bývanie pred 1. januárom 2024.

¹⁹⁰ Smernica, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2381>

Vyhláška Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR č. 287/2022 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR pri *novеле vyhlášky č. 287/2022 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania v znení neskorších predpisov*, ktorá nadobudla účinnosť 01. septembra 2024, zaviedlo pri nových odboroch vzdelávania to, že názvy týchto odborov sa uvádzajú v ženskom a mužskom rode (napr. barbier, barbierka; veterinárny asistent pre ambulancie, veterinárna asistentka pre ambulancie; autotronik, autotronička; procesný špecialista pre chemický a farmaceutický priemysel, procesná špecialistka pre chemický a farmaceutický priemysel; ...).

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce

V roku 2024 bol niekoľkokrát novelizovaný aj zákon č. 311/2001 Z. z. *Zákonník práce. Zákonom č. 178/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov* bol zákon č. 311/2001 Z. z. *Zákonník práce* doplnený, okrem iného, aj o ust. §130a upravujúce vyplatenie mzdy v osobitných prípadoch v subdodávateľských vzťahoch.

Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

V roku 2024 bola pripravovaná novela zákona č. 281/2015 Z. z. *o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Súčasťou predmetnej novely je napríklad aj zavedenie započítania prestávky na odpočinok a jedenie do služobného času.

Koncepcia reformy financovania sociálnych služieb

V roku 2024 sa vo vecnej pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR pripravovala koncepcia reformy financovania sociálnych služieb, ktorá má byť predpokladom pre budúce legislatívne zmeny. Koncepcia reformy financovania sociálnych služieb; príloha č. 1 *Analýza sociálnych služieb v SR zahŕňa časť 2.3. Služby na podporu rodiny s deťmi*. Tie sú zamerané na:

1. starostlivosť alebo pomoc pri starostlivosti o dieťa poskytovanú rodičovi dieťaťa, resp. náhradnému rodičovi, keď sa z rôznych dôvodov nemôže sám alebo za pomoci rodiny starať o svoje dieťa. Ide o služby pomoci pri osobnej starostlivosti o dieťa, služby na podporu zosúladovania rodinného a pracovného života, zariadenia dočasnej starostlivosti o deti, zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa – tzv. „jasle“;
2. stimuláciu komplexného vývinu dieťaťa so zdravotným postihnutím do siedmeho roku veku dieťaťa – služba včasnej intervencie.

V zariadeniach starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa bola v roku 2023 sociálna služba poskytnutá 3 177 prijímateľským osobám - deťom (pričom údaje boli vykázané za 157 služieb z celkového počtu 227). Podľa registra sociálnych služieb majú najvyšší podiel pri

poskytovaní tejto služby neverejné poskytovateľské inštitúcie, ktoré poskytujú službu v 158 prípadoch (76 %), pričom obce len v 49 prípadoch (24 %).

Rovnako aj v prípade služby včasnej intervencie je služba poskytovaná predovšetkým neverejnými poskytovateľskými inštitúciami, a to v 78 prípadoch (70 %) z celkového počtu 111 registrovaných služieb včasnej intervencie. Celkovo bola poskytnutá 2 940 prijímateľským osobám (údaje boli vykázané za 122 služieb zo 131). Najčastejšie sa služba včasnej intervencie poskytuje deťom vo veku 4 – 7 rokov, a to (57 %) - 1 680 detí a 1 120 deťom (38 %) vo veku 1-3 rokov. Najčastejšie ide o deti s pervazívnou vývinovou poruchou (944).

Služba na podporu rodinného a pracovného života bola poskytnutá 83 prijímateľským osobám (údaje boli vykázané za 16 služieb z 29). Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa bola poskytnutá 12 prijímateľským osobám.¹⁹¹

Vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 328/2023 o jednotnom systéme označovania a spôsobe jeho uplatňovania

Dňa 1. januára 2024 nadobudla účinnosť *vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 328/2023 o jednotnom systéme označovania a spôsobe jeho uplatňovania*, ktorou sa zaviedli obsahové deskriptory diskriminácia a prislúchajúca veková vhodnosť, závislosť a prislúchajúca veková vhodnosť, vulgarizmy a prislúchajúca veková vhodnosť.

3.5.2 Rodovo citlivý jazyk

Používanie rodovo citlivého jazyka je v úzkej korelácii s praktickým presadzovaním rodovej rovnosti, vzhľadom na skutočnosť, že podstatou rodovo citlivého jazyka je, resp. má byť nevylučovať, neznevažovať či nediskriminovať určitú osobu alebo skupinu osôb.¹⁹²

Ako vyplýva z odbornej literatúry, na základe rôznych definícií diskriminácie možno skonštatovať, že diskriminácia z lexikografického, sociologického a sociálnopsychologického predstavuje komplexný a viacvrstvový jav. Medzi uvedené vrstvy, resp. roviny možno zaradiť diskrimináciu ako poškodzujúce rozlišovanie; diskrimináciu ako nerovné zaobchádzanie a diskrimináciu ako znevýhodňovanie. Vo všeobecnosti je preto možné na jazyk nahliadať z hľadiska dialektického vzťahu jazyk-diskurz ako na nástroj a/alebo prostriedok diskriminácie.¹⁹³

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, aj v roku 2024, vydalo analýzy reflektujúce výsledky z mediálnych monitoringov, ktoré boli tentokrát špecificky zamerané na náboženské skupiny a Rómov a Rómky.

¹⁹¹ Koncepcia, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/koncepcia-reformy-financovania-socialnych-sluzieb.html>

¹⁹² Ako používať rodovo vyvážený jazyk, dostupné na http://www.ruzovymodrysvet.sk/chillout5_items/1/5/9/9/1599_8a6542.pdf

¹⁹³ Rusnáková, J. *Diskriminačná instrumentalizácia jazyka*. VEDA. Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. 2023. ISBN: 978-80-224-2038-9

Z prieskumu, ktorý prebiehal v období od 1.januára 2024 do 30.júna 2024 a bol zameraný na náboženské skupiny v mediálnom diskurze, vyplynulo viacero skutočností. Medzi tieto skutočnosti napríklad patrí to, že zistenie spočívajúce v rozdielom spôsobe informovania o niektorých náboženských skupinách, ako napríklad islam, pri ktorom bol pozorovateľný dôraz na politickú rovinu a zároveň dôraz na náboženstvo, ktoré obmedzuje alebo porušuje práva osôb, ale absentoval dôraz na informovanie o tom, že čelia negatívnym javom, medzi ktoré patria napríklad nenávistné prejavy. Ako konštatovalo Slovenské národné stredisko pre ľudské práva výhradne negatívne informovanie môže ďalej prispievať k stigmatizovaniu takejto skupiny obyvateľstva.¹⁹⁴

Ďalší realizovaný prieskum zo strany Slovenského národného strediska pre ľudské práva bol v tomto prípade zameraný na zobrazovanie migrantov a migrantiek. Prieskum bol realizovaný v období od 1. januára 2024 do 30. júna 2024. Kľúčové slová obsahovalo 2 246 článkov. Zistenia z prieskumu napríklad ukázali, používanie nekorektného pojmu „nelegálny migrant/migrantka“,¹⁹⁵ ktorý okrem faktickej nesprávnosti aj posilňuje negatívne vnímanie určitých ľudí. Ďalej aj to, že 9,5 % príspevkov obsahovalo slová, ktoré môžu vyvolávať voči migrujúcim osobám negatívny sentiment ako napríklad prílev (identifikovaný najčastejšie), prílív a iné, ktoré v súvislosti s migráciou, resp. v jej kontexte navodzujú dojem, že príchod migrujúcich osôb je nekontrolovaný, čo môže znásobovať evokovaný pocit ohrozenia; v niektorých prípadoch boli migranti a migrantky priamo pomenovaní a pomenované ako bezpečnostná hrozba.¹⁹⁶

Uvedené v určitej miere korelovalo aj s výsledkami monitoringu sociálnych sietí na Slovensku 2023 -2024 od digiQ – Digitálna inteligencia. Z predmetnej správy vyplýva, že najčastejším cieľom útokov v online priestore sú ľudia s odlišnou sexuálnou orientáciou alebo rodovou identitou (46,8 % všetkých nahlásení, pričom odstraňovanie zo strany sociálnych sietí predstavovalo len 4 %). Ďalšie zistenie napríklad predstavuje to, že v online priestore je silne prítomný rasistický a xenofóbny obsah (viac ako 50 % všetkých nahlásení) a cieľovými skupinami nenávistných prejavov sú najmä migranti a migrantky, Rómovia a Rómky a Židia a Židovky.¹⁹⁷

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť v roku 2024 reflektoval dôležitosť rodovo citlivého jazyka, resp. komunikácie v príručke „*Na slovách záleží: Podpora rodovej rovnosti prostredníctvom jazyka a komunikácie*“.¹⁹⁸ Predmetná príručka je zameraná na zosúladenie usmernení so súčasnými štandardmi európskych a globálnych inštitúcií, pričom jej cieľom je zdôrazniť dôležitosť zohľadnenia rodovej a intersekcionalnej perspektívy pri používaní jazyka. V závere vymedzil hlavné princípy rodovo inkluzívneho prístupu, ktorými sú rozpoznať a spochybníť rodové stereotypy; udržiavať inkluzívnosť zabezpečením viditeľnosti žien, mužov,

¹⁹⁴Náboženské skupiny v mediálnom diskurze, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Nabozenske-skupiny-v-medialnom-diskurze.pdf>

¹⁹⁵ Nelegálne môže byť len konanie, nie osoba.

¹⁹⁶Zobrazovanie migrantov a migrantiek v mediálnom diskurze, dostupné na <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Monitoring-migracie.pdf>

¹⁹⁷ Správa, dostupné na <https://drive.google.com/file/d/1S4GwSwCPra1WVYEFKocZGc6UIN9ibNwl/view>

¹⁹⁸ Na slovách záleží: Podpora rodovej rovnosti prostredníctvom jazyka a komunikácie, dostupné na <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/words-matter-supporting-gender-equality-through-language-and-communication.pdf>

dievčat a chlapcov vo všetkých ich rozmanitých situáciách; dodržiavať hodnoty dôstojnosti, rešpektu a rovnakého zaobchádzania.

3.5.3 Rodová rovnosť v rozhodovaní

Vyvážené zastúpenie žien a mužov na úrovni riadenia, resp. rozhodovania v súkromnom a verejnom sektore patrí už dlhší časový rámec k cieľu, ku ktorému smerujú rôzne právne, či politické akty jednotlivých inštitúcií Európskej únie.

Vyvážené zastúpenie žien a mužov v národnej a nadnárodnej politike

Európska komisia v rámci stratégie pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025 konštatovala, že „Vytvorenie rovnakých príležitostí na zabezpečenie účasti žien a mužov má zásadný význam pre zastupiteľskú demokraciu na všetkých úrovniach – európskej, národnej, regionálnej aj miestnej.“¹⁹⁹

Dáta za Európsku úniu, ako aj Slovenskú republiku vo vzťahu k zastúpeniu žien a mužov dlhodobo vykazujú značný nepomer v zastúpení žien a mužov, ktorý je v neprospech žien.

Krajina	Podiel ministrov (%)		Podiel členov parlamentu (%)		Podiel členov regionálnych zhromaždení/miestnych samospráv (%)	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži
SK	14	86	23	77	17	83
EÚ	35	65	33	67	31	69

Zdroj: Index rodovej rovnosti 2024

Ako vyplynulo z dát Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť upravených v Indexe rodovej rovnosti za rok 2024 Slovenská republika má najhoršie hodnotenie práve v subdoméne moci (30,4b), pričom v roku 2024 v tejto kategórii ako jedinej došlo k zníženiu skóre, a to o 0,7b.²⁰⁰

Okrem, uvedeného Indexu rodovej rovnosti, Európsky inštitút pre rodovú rovnosť tejto téme osobitne venoval pozornosť aj v rámci materiálu „Rodová rovnosť v Európskom parlamente a v národných parlamentoch v Európskej únii pred voľbami v roku 2024“. Už v rámci úvodu bolo poukázané na to, že parlamenty citlivé na rodové hľadisko „zabezpečujú, aby neexistovali žiadne prekážky, ktoré bránia ženám a mužom v celej ich rozmanitosti rovnocenne sa zúčastňovať a mať rovnaký vplyv na rozhodovanie. Slúžia ako pozitívny príklad bezpečných, rodovo rovných pracovísk, ktoré zabezpečujú, že všetky osoby – poslanci

¹⁹⁹ Stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020-2025, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152>

²⁰⁰ Index rodovej rovnosti, dostupné na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country/SK>

a poslankyne aj parlamentní zamestnanci a zamestnankyne – majú rovnaké príležitosti plne prispieť k práci, ktorá je základom legislatívneho procesu...“²⁰¹

Na európskej úrovni sa v roku 2024 konali voľby do Európskeho parlamentu. V porovnaní s rokom 2023, kedy Slovenská republika v Európskom parlamente disponovala 14 miestami, z ktorých len 4 reprezentovali ženy sa situácia po voľbách v roku 2024 v miere zastúpenia žien zlepšila. Po voľbách Slovenská republika disponovala (a disponuje) v Európskom parlamente 15 miestami, z ktorých 7 miest zastávajú za Slovenskú republiku europoslankyne a 8 miest europoslanci.²⁰²

Po prezidentských voľbách v roku 2024 nastala zmena aj na úrovni vrcholovej reprezentácie SR, kedy po júrovej inaugurácii prezidentku následne vystriedal prezident.

Z hľadiska vládnej reprezentácie v roku 2024 nastala zmena v zastúpení žien a mužov, ktorá sa odzrkadlila v nižšom zastúpení žien. Z pôvodného počtu 3 ministeriek (ministerka zdravotníctva, ministerka hospodárstva, ministerka kultúry) mala ku koncu roka 2024 Slovenská republika už len 2 ministerky (ministerka hospodárstva, ministerka kultúry). Zastúpenie žien a mužov na úrovni vlády SR tak koncom roka 2024 bolo 15 mužov a 2 ženy.²⁰³

Vo vzťahu k Národnej rade SR sa v roku 2024, taktiež zmenil počet v zastúpení žien a mužov, avšak v komparácii s rokom 2023 sa naopak, zvýšil o jednu poslankyňu.²⁰⁴ Aj napriek tejto skutočnosti, je pozícia SR, v pravidelnom rebríčku zastúpenia žien v rámci parlamentov naprieč celým svetom, ktorý zverejňuje Medziparlamentná únia, nezmenená, a aj za rok 2024, tak SR ostáva na 107. mieste.²⁰⁵

Posledné voľby do orgánov samosprávnych krajov sa konali v roku 2022. Z dát za predmetné obdobie vyplýva kvantitatívne značné prevýšenie kandidovaných, ako aj zvolených poslancov (347) nad poslankyňami (72).²⁰⁶

Vo všeobecnosti, na základe vyššie špecifikovaných skutočností, možno konštatovať, že aj napriek miernemu navýšeniu zastúpenia žien v súvislosti s Európskym parlamentom, či Národnou radou SR, ženy v SR zostávajú naďalej nedostatočne zastúpené v rámci inštitucionálnej štruktúry politického rozhodovania.

²⁰¹ Rodová rovnosť v Európskom parlamente a v národných parlamentoch v Európskej únii pred voľbami v roku 2024, dostupné na <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-european-and-national-parliaments-ahead-2024-election-year>

²⁰²Zoznam europoslancov a europoslankyň, dostupné na <https://www.europarl.europa.eu/meps/sk/search/advanced?countryCode=SK>

²⁰³ Členovia a členky vlády SR, dostupné na <https://www.vlada.gov.sk/vlada-sr/clenovia-vlady/>

²⁰⁴ Zmeny v zložení NR SR, dostupné na <https://www.nrsr.sk/web/?sid=poslanci/zmeny>

²⁰⁵Global data on national parliaments, dostupné na https://data.ipu.org/women-ranking/?date_month=12&date_year=2024

²⁰⁶ Ženy a muži v SR, 2024, dostupné na https://slovak.statistics.sk/wps/portal/fe95777e-e5a8-4a10-b1b0-5e7cbd04a7bd/lut/p/z1/rVJNU8lwEP0tHHpss_0ixVsAhw_hgAxCc3GSkrYR2pQ2UPn3BseDzoiijDIkspv3dt_mBVG_0QbRkJ5kxLVXJ9iaOafd5gSdRv-8SABwOYTJdDRRejZc-FANAToogmpa50jmLFG5bbzc6ujtwCs-3IjiVSWHBqHn6dP2dS0QsxxsiWIYvsgLlgc5eDHQqc8C0EDPtpXaVyC2Kb0KvfxNLzTVcWQQMn75DBiMyDvAMIJq_NQpiQ8eqxt_B9IP4H4IcasdGAR2p48ND6JEWLVgWqC_O-yz-OOAY0RVTywmmTgwHH9SLcDTw3iHgeb84Xw-TL4UCJcUWVWrxqtPI3W0wTr54P5pnRznRuyzJVahMrlZTcjwy1FqmoRe0ca_PPcq2r5s4CC9q2dTKlSr1wEIVY8B0IV_42Z6ysSVUUR-Wd7l87v_YDys78_zQjpdN4ACO-WZQ!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

Vyvážené zastúpenie žien a mužov vo verejnej sfére

Rada pre štátnu službu, ktorá mala kompetenciu každoročne vypracúvať a predkladať Národnej rade SR správu o vývoji v štátnej službe, bola zákonom č. 201/2024 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony zrušená v júli 2024. Vzhľadom na túto skutočnosť predmetná kapitola poskytuje len parciálne informácie o zastúpení žien a mužov v ústredných orgánoch štátnej správy.

Pre rodové posúdenie je limitom dát za vedúce pozície skutočnosť, že neobsahujú podrobnejšie členenie za osobitné hierarchicky štruktúrované vedúce pozície ako vedúci a vedúca oddelenia, riaditeľ a riaditeľka odboru, generálny riaditeľ a generálna riaditeľka.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na MPSVR SR	1128	292	836	25,89	74,11
celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na MPSVR SR ²⁰⁷	148	48	100	32,43	67,57

Zdroj: MPSVR SR, Osobný úrad

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vo všeobecnosti z dlhodobého časového hľadiska patrí k inštitúciám, ktoré majú výrazné zastúpenie žien v porovnaní s mužmi, a to aj na vedúcich pozíciách, avšak s výnimkou hierarchicky najvyšších pozícií.

Inštitút pre výskum práce a rodiny

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na IVPR	41	4	37	9,75	90,25
celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na IVPR	3	1	2	33,33	66,67

²⁰⁷ vedúci zamestnanci a zamestnankyne, vrátane Ministra, 2 Štátnych tajomníkov, Generálneho tajomníka služobného úradu

Zdroj: Inštitút pre výskum práce a rodiny

Príspevková inštitúcia, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, Inštitút pre výskum práce a rodiny patrí taktiež k inštitúciám, v rámci ktorej sú štatisticky viac zastúpené, nielen za rok 2024, ženy, a to vrátane vedúcich pozícií, akými sú napríklad riaditeľka.

Ministerstvo spravodlivosti SR

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na MS SR	386	126	260	23	67
celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na MS SR	52	25	27	48	52

Zdroj: MS SR

Dáta za Ministerstvo SR za rok 2024, taktiež reflektujú štatistickú prevahu žien v ministerstve, pričom vo vzťahu k vedúcim pozíciám sa vyššie špecifikované dáta vo všeobecnosti približujú k priamej parite.

Ministerstvo financií SR

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na MF SR	777	276	501	35,52	64,48
celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na MF SR	148	85	63	57,43	42,57

Zdroj: Ministerstvo financií SR

Dáta o zastúpení žien a mužov v rezorte financií odzrkadľujú vyššie zastúpenie žien v rezorte, avšak uvedené už nie je v priamej úmernosti so zastúpením vo vedúcich pozíciách, v rámci ktorých naopak dominujú muži.

Ministerstvo kultúry SR

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na MK SR	217	70	147	32,26	67,74
celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na MK SR	38	20	18	52,63	47,37

Zdroj: Ministerstvo kultúry SR

Obdobne, ako pri Ministerstve financií SR, tak aj pri Ministerstve kultúry, dáta vo všeobecnosti poukazujú na vyššie zastúpenie žien na ministerstve, avšak na nižšie zastúpenie vo vedúcich pozíciách.

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na MŠVVM SR	704	226	478	32,1	67,9
celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na MŠVVM SR ²⁰⁸	123	49	74	39,84	60,16

Zdroj: MŠVVM SR

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR patrí taktiež k ministerstvám s personálnym prevýšením žien. Priemerný evidenčný stav za rok 2024 je 452,89 zamestnankýň a 210,54 zamestnancov.

Ministerstvo zdravotníctva SR

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na MZ SR	458	129	329	28,17	71,83

²⁰⁸ Ústavní činitelia v tomto počte nie sú zahrnutí, ak by sa započítali, tak + 5 mužov.

celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na MZ SR	55	21	34	38,18	61,82
--	----	----	----	-------	-------

Zdroj: MZ SR

Dáta za Ministerstvo zdravotníctva SR reflektujú vyššie personálne zastúpenie žien, vo všeobecnosti, ako aj vo vedúcich funkciách.

Ministerstvo dopravy SR

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na MD SR	563	234	329	41,56	58,44
celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na MD SR	114	56	58	49,12	50,88

Zdroj: Ministerstvo dopravy SR

Ako vyplýva z dát Ministerstva dopravy SR, predmetné ministerstvo má vo všeobecnosti najvyváženejšie zastúpenie žien a mužov na vedúcich pozíciách.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

	celkový počet zamestnanectva	počet mužov	počet žien	% zastúpenia mužov	% zastúpenia žien
celkové zastúpenie mužov a žien na MZVEZ SR	1 142	550	592	48	52
celkové zastúpenie mužov a žien vo vedúcich funkciách na MZVEZ SR	178	117	61	66	34

Zdroj: Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Z celkového zastúpenia mužov a žien v rámci Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR vyplýva mierne vyššie zastúpenie žien. V rámci vedúcich pozícií je možné pozorovať opačný fenomén z pohľadu celkového zamestnanectva. V tejto súvislosti, je, ale pozitívny trend možné detekovať na úrovni stredného manažmentu, ktorý je najbližšie paritnému zastúpeniu – zastúpenie žien: 53%.²⁰⁹

Ministerstvo vnútra SR

Celkový počet príslušníkov a príslušníčok Policajného zboru k 1. decembru 2024 bol 18 767 policajtov a policajtiiek. Z tohto počtu bolo 14 061 mužov a 4 706 žien (podiel žien 25,08 %). V riadiacich funkciách pôsobilo 2 343 policajtov a policajtiiek - z tohto počtu bolo 1 931 mužov a 412 žien. Zastúpenie žien v riadiacich funkciách predstavovalo podiel 17,58 %. V práporčických hodnostiach pôsobilo 6 400 policajtov a policajtiiek, z toho počtu bolo 4 895 mužov a 1 505 žien (podiel žien 23,52 %). V dôstojníckych hodnostiach pôsobilo 12 271 policajtov a policajtiiek, pričom išlo o 9 119 mužov a 3 152 žien (podiel žien 25,69 %). Najväčšie zastúpenie mali ženy medzi najmladšími policajtmi a policajtkami, tzv. kadetmi a kadetkami. Z celkového počtu 96 kadetov a kadetiek, bolo 47 mužov a 49 žien (podiel žien 51,04 %).

Pomer žien a mužov v PZ	Celkový počet príslušníkov a príslušníčok PZ	ŽENY	MUŽI	% podiel žien
Rok 2022	20 714	4 657	16 057	22,5
Rok 2023	20 082	4 731	15 351	23,6
Rok 2024	18 767	4706	14061	25,08

Členenie podľa riadiacej pozície	Celkový počet príslušníkov a príslušníčok PZ v riadiacich funkciách	ŽENY	MUŽI	% podiel žien
Rok 2022	3 184	393	2 791	12,3
Rok 2023	2 443	397	2 046	16,3
Rok 2024	2 343	412	1 931	17,58

Členenie podľa hodností	Práporčická hodnosť (Ženy)	% podiel žien	Dôstojnícka hodnosť (Ženy)	% podiel žien
Rok 2022	1 398	19,8	3 066	23,1
Rok 2023	1 449	21,6	3 165	24,1
Rok 2024	1505	23,52	3 152	25,69

²⁰⁹ Pozn. Zamestnanosť v rámci rezortu je možné sledovať aj v iných dimenziách, osobitne v členení na ústredie a zastupiteľské úrady SR v zahraničí, pričom v ústredí je vyššie zastúpenie žien na celkovej zamestnanosti – 59%, vo vedúcich pozíciách ústredia je zastúpenie žien na úrovni 43%.

Ministerstvo obrany SR

Zvýšenie a podpora plnej a rovnocennej účasti žien na prevencii a riešení konfliktov, mierových rokovaniach, budovaní mieru a udržiavaní mieru sú považované za kľúčový predpoklad pre trvalo udržateľný mier a bezpečnosť. Z celkového počtu 12 935 profesionálnych vojakov a vojačiek (stav k 31. decembru 2024) bolo v Ozbrojených silách SR 2 040 žien (15,77 %). V hodnostnom zbore mužstva bolo 16,46 % žien, v hodnostnom zbore poddôstojníkov 9,89 % žien, v hodnostnom zbore dôstojníkov 23,98 % žien. V riadiacich funkciách v Ozbrojených silách SR bolo 306 žien z celkového počtu 2 040 žien, čo predstavuje 15,00 %. Z celkového počtu riadiacich funkcií to predstavuje 9,57 %. Počet žien v Ozbrojených silách SR, vrátane počtu žien v riadiacich funkciách, kontinuálne narastá.

Pomer žien a mužov v OS SR	Celkový počet vojenského personálu OS SR	ŽENY	% podiel žien
Rok 2022	13 252	1802	13,59
Rok 2023	13 008	1 896	14,58
Rok 2024	12 935	2 040	15,77

Členenie podľa riadiacej pozície	% podiel žien
Rok 2022	8,90
Rok 2023	9,30
Rok 2024	9,57

Percentuálny podiel žien v OS SR podľa hodnostných zborov	Mužstvo	Poddôstojníci	Dôstojníci
Rok 2022	12,84 %	9,96 %	20,85
Rok 2023	14,55 %	9,77 %	22,63
Rok 2024	16,46 %	9,89 %	23,98

Zdroj: Ministerstvo obrany SR

Pomer žien v rámci vojenského personálu Ozbrojených síl SR vyslaného do misií a operácií medzinárodného krízového manažmentu sa v roku 2024 v porovnaní s predchádzajúcim obdobím kontinuálne zvýšil. Z celkového počtu 441 profesionálnych vojakov a vojačiek bolo vyslaných 44 žien (9,98 %). V riadiacich funkciách v operáciách a misiách v zahraničí bolo v roku 2024 celkom 10 žien z počtu 44 žien, čo predstavuje 22,73 % (6 v UNFICYP Cyprus, 4 v eFP (PPL) Lotyšsko). Z celkového počtu riadiacich funkcií v operáciách a misiách v zahraničí majú ženy zastúpenie na úrovni 9,90 %. Od septembra 2023 sa stala podplukovníčka Katarína Gargalíková historicky prvou ženou v dejinách Ozbrojených síl SR v pozícii veliteľky vojenskej jednotky v zahraničí - slovenského kontingentu misie UNFICYP na Cypre.

Pri výberoch vojenského personálu Ozbrojených síl SR do operácií, misií a pozorovateľských misií OSN a EÚ sa môžu na vybrané pozície prihlasovať aj profesionálne

vojačky v nižších hodnostiach v súlade rodovou stratégiou OSN s názvom „*Uniformed Gender Parity Strategy*“. Jedným spomedzi opatrení je aj to, že v prípade nominácií profesionálnych vojačiek, ktoré majú deti mladšie ako sedem rokov, je v súlade s uvedenou stratégiou OSN možné skrátiť dobu nasadenia vo vybranej misii z dvanásť na šesť mesiacov.

V rámci sledovania objektívnych a subjektívnych faktorov vplývajúcich na vojenskú kariéru profesionálnych vojakov a vojačiek boli do vlastného reprezentatívneho sociologického výskumu v Ozbrojených silách SR zakomponované otázky zamerané na vnímanie zastávania rozhodovacích pozícií profesionálnymi vojačkami. Viac ako polovica profesionálnych vojakov a vojačiek považuje súčasný počet žien na riadiacich pozíciách za dostatočný, bez potreby ich navyšovania. Zistenia z výskumu potvrdzujú potrebu systematickej osvetly a organizovania vzdelávacích aktivít s cieľom zvyšovania povedomia o význame a úlohe žien v prostredí Ozbrojených síl SR.

Ďalším opatrením Ministerstva obrany SR smerujúcimi k zvyšovaniu počtu profesionálnych vojačiek v Ozbrojených silách SR je rozhodnutie schválené podpredsedom vlády a ministrom obrany SR o zámere vytvorenia pozícií koordinátorov/ok podporných programov na veliteľstvách všetkých vojenských posádok na území SR, pričom súčasťou ich zodpovednosti bude od roku 2025 implementácia agendy rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť na úrovni vojenských útvarov (ekvivalent zahraničného „*Gender Focal Point - GFP*“).

Vyvážené zastúpenie žien a mužov vo vedení kótovaných spoločností

V rámci politickej agendy rodovej rovnosti Európskej únie má dlhodobo svoje miesto aj problematika nedostatočného zastúpenia žien vo vedúcich pozíciách podnikov, osobitne kótovaných spoločností, ktoré sú hospodársky významné pre celú EÚ.

Na európskej úrovni bola v tejto súvislosti už v roku 2022 prijatá *smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2381 z 23. novembra 2022 o zlepšení rodovej vyváženosti medzi riadiacimi pracovníkmi kótovaných spoločností a súvisiacich opatreniach*,²¹⁰ ktorá sa v slovenskom právnom poriadku premietla do *zákona č. 300/2024 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s riadením kótovanej spoločnosti*.

V súvislosti s predmetnou smernicou bola na túto tému v období roka 2023 špecificky upriamená aj pozornosť Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť, ktorý následne v júli 2024 publikoval materiál „*Rodová vyváženosť v podnikaní a financiách*“ zaoberajúci sa stavom a existujúcimi opatreniami v tejto oblasti v rámci jednotlivých krajín.²¹¹ Z uvedeného vyplýva skutočnosť, že SR bola (pred prijatím, resp. transpozíciou vyššie špecifikovanej smernice) jednou zo 7 krajín EÚ, ktoré nemali prijaté žiadne vnútroštátne opatrenia na vyvážené zastúpenie žien a mužov vo vedúcich pozíciách (kótovaných) spoločností.

V podmienkach Slovenskej republiky sa pôsobnosť *zákona č. 300/2024 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s riadením kótovanej spoločnosti* priamo týka 2 kótovaných

²¹⁰ Smernica, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2381>

²¹¹ Rodová vyváženosť v podnikaní a financiách, dostupné na <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-balance-business-and-finance>

spoločností. Prvá kótovaná spoločnosť mala k 31. decembru 2024 pomer žien a mužov v predstavenstve 1:2 v dozornej rade 1:8. Druhá kótovaná spoločnosť mala k 31. decembru 2024 pomer žien a mužov v predstavenstve 2:5 a v dozornej rade 3:5.²¹²

3.5.4 Rovnosť v odmeňovaní

Zásada rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty predstavuje jednu z fundamentálnych tém, ktoré bezprostredne súvisia s otázkou rodovej rovnosti a nediskriminácie v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov.

Rovnosť v oblasti odmeňovania patrí k základným pilierom a hodnotám Európskej únie, ktorá je reflektovaná už v samotnej Zmluve o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie) (čl. 157), či v Charte základných práv Európskej únie (čl. 23).

Slovenská republika dlhodobo patrí ku krajinám, ktoré vykazujú rodový mzdový rozdiel, teda rozdiel medzi priemerným príjmom zo zamestnania mužov a žien, vyjadrený ako percento z priemerného príjmu mužov.²¹³ V roku 2023 bol podľa Eurostatu rodový mzdový rozdiel v neupravenej forme na úrovni 15,7 %.²¹⁴ Aj napriek každoročnej variabilite výšky rodového mzdového rozdielu SR, systematicky platí skutočnosť, že rodový mzdový rozdiel Slovenskej republiky je nad priemerom Európskej únie. Z dát Štatistického úradu EÚ súčasne vyplýva, že pri pracovnom pomere, tzv. plnom úväzku je rozdiel vyšší ako pri pracovnom pomere na kratší pracovný čas, tzv. čiastočný úväzok. Z hľadiska sektora z dát za rok 2023 vyplýva, že rozdiel v odmeňovaní je vyšší v súkromnom sektore, ako vo verejnom.²¹⁵ Vo vzťahu k mzdovému rozdielu medzi ženami a mužmi sa každoročne určuje Deň rovnosti v odmeňovaní, ktorý sa každý rok mení a symbolizuje to, koľko dní navyše musia ženy odpracovať do konca roka, aby zarobili toľko čo muži.

Právny poriadok SR rovné odmeňovanie upravuje primárne v ustanovení § 119a *zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov*, ktorý upravuje mzdu za rovnakú prácu a za prácu rovnakej hodnoty.

Ako bolo reflektované v kapitole 3.1 v oblasti rovného odmeňovania bolo v roku 2024 jednotlivými inšpektorátmi práce zistených spolu 24 porušení ust. § 119a *zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov*. V komparácii s rokom 2023 uvedené predstavuje mierny nárast, a to o 4 porušenia. Identifikované porušenia sa primárne týkali ust. § 119a ods. 2 predmetného zákona.

Najvyšší počet porušení ust. § 119a *zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov* bolo zistených u zamestnávateľských subjektov s počtom

²¹² Burza cenných papierov, a.s. a Obchodný register SR

²¹³Rodový mzdový rozdiel, dostupné na <https://slovak.statistics.sk/PACVPEM/vocabPagesDetails.html?id=16203&lang=sk>

²¹⁴Eurostat, dostupné na https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_05_20/default/table?lang=en

²¹⁵Dáta, dostupné na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_pay_gap_statistics#Gender_pay_gap_higher_in_the_private_sector

zamestnanectva 10 až 49 (11 porušení). Z hľadiska právnej formy zamestnávateľskej inštitúcie bolo najviac (20) porušení zistených v spoločnostiach s ručením obmedzeným.²¹⁶

Pre nerovné odmeňovanie je v určitej miere príznačná tzv. *multikausalita*. Multikausalita zjednodušene znamená, že faktory, ktoré spôsobujú alebo môžu spôsobovať nerovnosť v odmeňovaní, teda faktory, ktoré sa v určitej miere (priamo a/alebo nepriamo) podieľajú na následku, ktorým je rozdiel v odmeňovaní, je prakticky viacero. Medzi tieto faktory najčastejšie patrí najmä samotné nedodrievanie rovnakej mzdy za rovnakú prácu a za prácu rovnakej hodnoty, horizontálna a/alebo vertikálna segregácia, sklený výťah, sklený strop a pretrvávajúce stereotypy a predsudky.²¹⁷

Európsky parlament a Rada Európskej únie s cieľom zlepšiť presadzovanie rovnakej odmeny pre ženy a mužov za vykonávanie rovnakej práce alebo práce rovnakej už v roku 2023 prijali *smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania*, ktorej príprava procesu transpozície sa začala v priebehu roka 2024, napríklad účasťou na implementačných workshopoch, prípravou projektu „Rovnosť príležitostí prospieva všetkým“, mapovaním zahraničnej (dobrej) praxe, bilaterálnymi stretnutiami, či vznikom nadrezortnej pracovnej skupiny.

Štatistický úrad SR každoročne sumarizuje dáta k priemernej hrubej mesačnej mzde podľa zamestnaní. Z najaktuálnejších dát, ktoré však reflektujú údaje za rok 2023 vyplýva, že vo väčšine zamestnaní/povolanií existuje rozdiel v hrubej mzde, resp. plate, ktorý je značne v neprospech žien. Z dát súčasne vyplýva, že vo všeobecnosti je v priemernej hrubej mzde/plate žien a mužov rozdiel 330 Eur, pričom v komparácii s rokom 2022 ide o nárast v rozdiel o necelých 20 Eur.

Rovnako, ako v roku 2022, aj v roku 2023, dosahuje pri niektorých špecifických zamestnaniach mzdový, príp. platový rozdiel, ktorý je v neprospech žien, výšku aj niekoľko sto Eur, či prekračuje tisíc Eur. V takýchto prípadoch ide o zamestnania, resp. povolania ako napríklad: riadiaci pracovníci/čky v oblasti financií (rozdiel 1 231 Eur), riadiaci pracovníci/čky v oblasti reklamy a styku s verejnosťou (rozdiel 1 025 Eur), riadiaci pracovníci/čky v priemysle (rozdiel 832 Eur), riadiaci pracovníci/čky v doprave, logistických a poštových službách (rozdiel 1 279 Eur), riadiaci pracovníci/čky v oblasti v oblasti informačných a komunikačných technológií (rozdiel 861 Eur), riadiaci pracovníci/čky v oblasti zdravotnej starostlivosti (rozdiel 1691 Eur), riadiaci pracovníci/čky vo finančníctve a poisťovníctve (rozdiel 1375 Eur), riadiaci pracovníci/čky vo veľkoobchode a maloobchode (rozdiel 693 Eur), chemickí špecialisti/stky (rozdiel 626 Eur), špecialisti/ky v oblasti telekomunikácií (rozdiel 841 Eur), lekári/ky špecialisti/ky (rozdiel 650 Eur), špecialisti/ky v oblasti reklamy a marketingu (rozdiel 768 Eur), špecialisti/ky v oblasti predaja informačných a komunikačných technológií (rozdiel 1 150 Eur), vývojári/ky webových, multimediálnych aplikácií (rozdiel 701 Eur), vývojári/ky, analytici/čky softvéru a aplikácií (rozdiel 802 Eur), špecialisti a špecialistky

²¹⁶ Pre podrobnejšie informácie pozri kapitolu 3.1 Dáta

²¹⁷ Faktory, dostupné na <https://rovnaodmena.cz/co-je-nerovne-odmenovani-a-jak-se-pocita/>

v oblasti ekonómie (rozdiel 664 Eur), elektroniky/čky (rozdiel 838 Eur), riadiaci/ce letovej prevádzky a odborní pracovníci/čky v leteckej doprave (rozdiel 4 003 Eur), odborní pracovníci a pracovníčky v daňovej oblasti (rozdiel 1 300 Eur), sekretári a sekretárky (rozdiel 1 328 Eur), operátori a operátorky strojov na výrobu výrobkov z gumy (rozdiel 862 Eur) a ďalšie.

Naopak rozdiel v priemernej hrubej mesačnej mzde/plate, ktorý je v prospech žien, možno identifikovať len pri niekoľkých kategóriách zamestnaní, a to v menšom rozdiel (generalizovane v rozmedzí približne od 3 Eur do 376 Eur). V tomto prípade ide napríklad o zamestnania ako: riadiace pracovníčky a pracovníci v oblasti ľudských zdrojov (rozdiel 315 Eur), riadiace pracovníčky a pracovníci v stavebníctve (rozdiel 172 Eur), riadiace pracovníčky a pracovníci v oblasti sociálnej starostlivosti (rozdiel 190 Eur), riadiace pracovníčky a pracovníci v ubytovacích zariadeniach (rozdiel 201 Eur), stavebné architektky a architekti (rozdiel 293 Eur), učiteľky a učitelia v stredných školách (rozdiel 71 Eur), učiteľky a učitelia v základných školách (rozdiel 186 Eur), lektorky a lektori umenia (rozdiel 105 Eur), špecialistky a špecialisti v oblasti religionistiky (rozdiel 103 Eur), fyzioterapeutické techničky, asistentky a fyzioterapeutickí technici a asistenti (rozdiel 3 Eur), zdravotné záchranárky a záchranári (rozdiel 202 Eur), športové trénerky/ri, rozhodkyne/covia a funkcionárky a funkcionári (rozdiel 376 Eur), recepčné a recepční, okrem hotelových (rozdiel 6 Eur), administratívne pracovníčky/ci v oblasti ľudských zdrojov (rozdiel 113 Eur) a ďalšie.

3.5.5 Rodová segregácia

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť rodovú segregáciu vo všeobecnosti definuje ako „rozdiely vo vzorcach zastúpenia žien a mužov na trhu práce, vo verejnom a politickom živote, v neplatennej domácej práci a starostlivosti a vo výbere vzdelania medzi mladými ženami a mužmi.“²¹⁸

Rodová segregácia má dve dimenzie, ktoré predstavujú horizontálna a vertikálna. Horizontálna segregácia reflektuje koncentráciu, resp. zastúpenie žien a mužov v jednotlivých odvetviach, sektoroch alebo povolaniach. Vertikálna segregácia naopak znamená koncentráciu žien a mužov na určitých hierarchických profesných pozíciách, resp. úrovniach zodpovednosti.²¹⁹

Trh práce

Vzhľadom na vyššie uvedené, a to, že rodová segregácia ako fenomén sa vyskytuje v rôznych spoločenských oblastiach, ani trh práce nie je voči tomuto javu izolovaným, resp. absolútne imúnnym prostredím, nevynímajúc pritom realie (nielen) slovenského trhu práce.

Posledné dáta za Európsku úniu ukazujú, že zamestnané osoby (ženy a muži) v oblasti vzdelávania, zdravotníctva a sociálnej pomoci sú v pomere 30:8 (ženy vs. muži).²²⁰

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť sa už v roku 2017 zaoberal ekonomickými výhodami rodovej rovnosti v EÚ a jej pozitívnemu vplyvu na hodnotu hrubého domáceho

²¹⁸ Rodová segregácia, dostupné na <https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1122>

²¹⁹ Vertikálna a horizontálna segregácia, dostupné na <https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus>

²²⁰ EIGE, dostupné na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/domain/work>

produktu.²²¹ V roku 2024 sa na rodovú rovnosť a hospodársky rast zamerala aj organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj v analýze poskytujúcej prehľad o potenciálne významných hospodárskych prínosoch odstraňovania pretrvávajúcich rodových rozdielov.²²²

V štatistickej publikácii Ženy a muži v Slovenskej republike 2024 od Štatistického úradu SR sú uvedené aj dáta, ktoré odzrkadľujú rozdelenie žien a mužov na trhu práce podľa spektra - klasifikácie zamestnania, vzdelania a podľa ekonomických činností.²²³

Ženy / Women

Muži / Men

Pracujúci a nezamestnaní¹⁾

Employed and unemployed¹⁾

Podľa ekonomických činností - SK NACE Rev.2 (tis. osôb)	Pracujúci			Nezamestnaní			Employed			Unemployed			By economic activity - SK NACE (thous. persons)
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	16,0	15,1	15,6	1,2	0,6	0,6	47,2	51,0	46,3	2,2	2,0	2,3	A Agriculture, forestry and fishing
B Ťažba a dobývanie	0,7	1,4	1,5	0,0	-	-	6,2	5,8	5,1	0,3	0,9	0,0	B Mining and quarrying
C Priemyselná výroba	225,1	214,8	197,3	12,6	13,6	10,2	411,3	407,0	381,6	19,5	15,3	18,7	C Manufacturing
D Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	10,2	7,2	8,3	0,4	0,2	0,1	23,4	19,7	19,7	0,6	0,3	0,3	D Electricity, gas, steam and air-condition supply
E Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady	4,2	5,2	4,4	0,4	0,2	0,2	17,3	17,0	26,6	2,2	1,1	0,9	E Water supply, sewerage, waste manag. and remediation
F Stavebníctvo	19,2	19,4	24,2	1,0	1,8	1,7	220,8	235,5	241,0	13,0	12,9	9,6	F Construction
G Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov	183,6	194,2	197,2	13,4	11,2	9,6	129,5	121,0	132,8	6,3	6,6	4,6	G Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
H Doprava a skladovanie	37,7	45,5	43,0	1,2	1,1	1,5	113,2	114,2	122,6	3,9	4,7	3,4	H Transport and storage
I Ubytovacie a stravovacie služby	53,2	53,3	64,4	9,1	5,0	5,4	30,8	37,0	37,5	6,6	1,9	2,3	I Accommodation and food service activities
J Informácie a komunikácia	32,8	32,5	27	0,8	0,5	0,2	72,6	75,3	72,3	1,3	1,2	0,6	J Information and communication
K Finančné a poisťovnícke činnosti	38,3	37,7	45,0	1,7	0,8	0,7	18,7	25,2	28,1	0,3	0,2	0,0	K Financial and insurance activities
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	8,1	10,4	10,8	0,0	-	-	9,5	8,7	9,6	0,0	-	-	L Real estate activities
M Vedecké, vedecké a technické činnosti	51,7	59,4	60,1	0,9	0,9	1,1	33,4	38,2	36,6	0,5	0,4	0,6	M Professional, scientific and technical activities
N Administratívne a podporné služby	20,7	21,5	24,0	3,1	1,4	1,2	32,5	28,6	28,6	2,5	1,8	1,1	N Administrative and support service activities
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	116,8	115,6	119,6	3,5	4,1	2,2	98,7	94,0	91,4	3,2	1,9	2,0	O Public administration and defence; compulsory social security
P Vzdelávanie	177,0	183,4	174,4	2,5	3,2	2,0	35,9	40,3	37,0	0,9	1,1	0,4	P Education
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	161,4	162,2	166,5	4,1	4,5	3,5	34,0	33,1	36,7	1,4	1,0	0,2	Q Health and social work activities
R Umenie, zábava a rekreácia	15,4	16,9	15,9	1,6	0,1	0,4	15,6	16,5	15,9	0,6	0,1	0,7	R Arts, entertainment and recreation
S Ostatné činnosti	24,4	25,0	26,0	1,7	1,2	1,7	8,3	11,5	11,4	0,8	0,5	0,3	S Other service activities
T Činnosti domácností ako zamestnávateľov	2,6	1,0	1,6	0,1	-	-	0,0	0,2	0,2	0,0	-	-	T Activities of households as employers
U Činnosti extraterritoriálnych organizácií a združení	1,3	0,9	0,9	0,0	-	-	0,2	0,7	0,5	0,0	-	-	U Activities of extraterritorial organizations
Nezistené	0,5	0,3	0,1	7,1	7,5	10,2	0,6	0,4	0,6	8,0	9,5	9,6	Not identified
Nezamestnaní, ktorí ešte nemali zamestnanie	x	x	x	23,9	25,4	25,0	x	x	x	23,2	23,5	26,9	Unemployed without work experience

Zdroj: Štatistický úrad SR, Ženy a muži v SR, 2024

Z posledných aktuálnych dát špecifikovaných podľa ekonomických činností za rok 2023 vyplýva, rovnako ako tomu bolo aj v roku 2022 skutočnosť, že zastúpenie žien a mužov v jednotlivých ekonomických činnostiach, resp. zamestnaniach je nepomerné. Vyššie zastúpenie pracujúcich žien je napríklad v nepodnikateľskom sektore v oblastiach ako vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna práca. Naopak, vyššie zastúpenie mužov je naopak v oblastiach ako priemyselná výroba, stavebníctvo, doprava a skladovanie.

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie na základe žiadosti Európskej komisie, ktorá si uvedomovala napr. nízke zastúpenie žien v sektore dopravy, vypracoval už v roku 2021 materiál „Učebná pomôcka na boj proti rodovým stereotypom na prvom stupni základnej školy. Ako podnikateľ žiačky a žiakov, aby objavovali svet príležitostí na základe

²²¹Ekonomické benefity rodovej rovnosti v EÚ, dostupné na https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/economic_benefits_of_gender_equality_in_the_europe_an_union_overall_economic_impacts_of_gender_equality.pdf

²²² Rodová rovnosť a hospodársky rast, dostupné na https://www.oecd.org/en/publications/gender-equality-and-economic-growth_fb0a0a93-en.html

²²³ Ženy a muži v Slovenskej republike 2024, dostupné na https://slovak.statistics.sk/wps/portal/fe95777e-e5a8-4a10-b1b0-5e7cbd04a7bd/lut/p/z1/rVJNc8lgFPwtHnJMePmS2Btqx4_qwTpWw6UDkSRUE2KCpv77YqeHdqa2dqYc3sBjd1IYEEUbrEt2khnTUpVsb9Yx7T4v8CTq910CgMMhTKar4WK07LkQAHPcFNGk1JXOUax4w3K72dnVkvTgyI7uWCKFBa dG6N35cycVvRBJLgWRssgOmAs2dznYocAJ30LAMN9etKtEblF8E3r9m1lqtuHKIGD49B0yGJFvgGcA0WwUwoSMV4-9he8D8T8AP2jExgO-6uHBQ-uTFC1alaouzPsu_3jFMAApoplXTpsUDjiuF-Fu4LlB1PN8M78E5tXzwTwzskzntixThTY3aRugfDkcdKdGBqIKLV402_56oOYSU3l-Mv1qkoha1c6zNP8u1rpo7Cyxo29bJlMr2wklUYcF3lFw1xtxXJKqKivLP9i6d3_sB5Wd_f5oR0um8ARnXglw!dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

príkladu zo sektora dopravy“, ktorej cieľom je podporiť učiteľstvo pri príprave diskusií v triede, aby sa mohli venovať otázke rodových stereotypov na základe príkladu práve zo sektora dopravy, a tým aj pomôcť žiakom a žiačkam pochopiť, že povolania nie sú rodovo podmienené.²²⁴

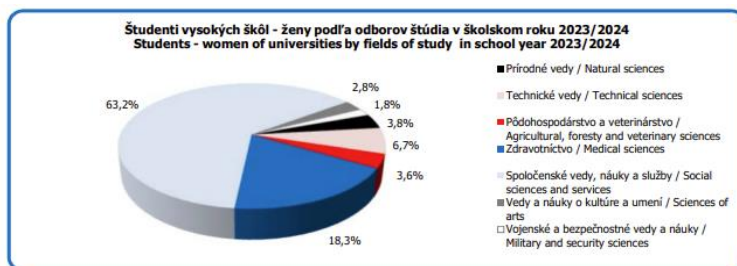
Vzdelávanie

Vo vzťahu k vzdelávaniu posledné aktuálne dáta Štatistického úradu SR pri žiakoch a žiačkach stredných škôl za rok 2023 reflektujú prevahu žiačok (108 144) nad žiakmi (104 667). Z hľadiska druhu strednej školy mali žiačky personálnu prevahu v rámci konzervatórií (64,6 %) a gymnázií (56,4 %) a žiaci na stredných odborných školách (52,6 %). Ako vyplýva z nižšie prezentovaných dát takáto určitá diferenciácia vo vzťahu k druhu strednej školy je identifikovateľná systematicky od roku 2019.

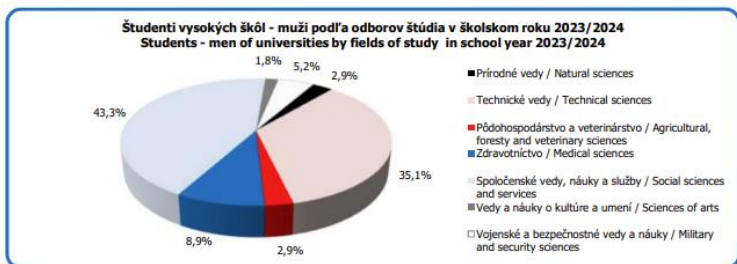
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	
Študenti¹⁾											Students¹⁾
Stredné školy (denné štúdium a externá forma štúdia spolu)											Secondary schools (Full-time study and part-time study in total)
Žiaci stredných škôl	105 277	105 521	106 312	106 970	108 144	102 696	102 473	102 920	103 337	104 667	Students of secondary schools
Gymnázia	40 994	40 576	41 540	41 950	41 923	30 619	30 552	31 696	31 861	32 370	Grammar schools
Stredné odborné školy	62 318	62 932	62 708	63 071	64 298	70 963	70 785	70 091	70 432	71 242	Specialised secondary schools
Konzervatóriá	1 965	2 013	2 064	1 949	1 923	1 114	1 136	1 133	1 044	1 055	Conservatories
Štruktúra žiakov stredných škôl (%)											Structure of students of secondary schools (%)
Gymnázia	57,2	57,0	56,7	56,8	56,4	42,8	43,0	43,3	43,2	43,6	Grammar schools
Stredné odborné školy	46,8	47,1	47,2	47,2	47,4	53,2	52,9	52,8	52,8	52,6	Specialised secondary schools
Konzervatóriá	63,8	63,9	64,6	65,1	64,6	36,2	36,1	35,4	34,9	35,4	Conservatories

Zdroj: ŠÚ SR, Ženy a muži v SR 2024

V súvislosti so štúdiom na vysokých školách v podmienkach SR v akademickom roku 2023/2024 z dát vyplýva, že 63,2 % žien študovalo spoločenské vedy, náuky a služby v porovnaní 43,3 % mužmi a 18,3 % žien študovalo zdravotnícke odbory v porovnaní s 8,9 % mužmi. Výrazný pomer v prospech mužov je pri technických vedách, ktoré študovalo 35,1 % mužov v porovnaní s len 6,7 % žien.

Zdroj: ŠÚ SR, Ženy a muži v SR 2024

Zdroj: ŠÚ SR, Ženy a muži v SR 2024

²²⁴ Učebná pomôcka, dostupné na <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/e534f832-3085-11ec-bd8e-01aa75ed71a1/>

Z dát vo všeobecnosti vyplýva, že v rámci vysokoškolskej dennej a externej formy štúdia dominujú ako študentky, ale aj absolventky ženy, teda ženy v podmienkach SR dosahujú veľmi dobrú vzdelanostnú úroveň a sú kvantitatívne viac vzdelané ako muži. V roku 2023 absolvovalo denné štúdium 15 903 žien v porovnaní s 10 358 mužmi a externé 3 289 žien v porovnaní s 1 370 mužmi. Z vyššie uvedených dát súčasne vyplýva, že prevaha vzdelávania žien je v oblastiach, ktoré sa zvyknú označovať ako tzv. *ženské oblasti* (napr. zdravotníctvo), pričom tieto oblasti zvyknú byť horšie finančne ohodnotené, čo v konečnom dôsledku predstavuje významný faktor existencie (aj generačnej) chudoby, či chudoby žien v starobe.

Veda, výskum

Aj napriek skutočnosti, ktorá bola reflektovaná v predchádzajúcej časti vzdelávanie, a to, že z hľadiska dosiahnutého formálneho vzdelávania sú vzdelanejšie ženy, ich prítomnosť vo vysokoškolskom prostredí, resp. osobitne vo vedeckej sfére v reprezentatívnej miere dlhodobo absentuje.

Z údajov, ktoré sú obsiahnuté v štatistickej ročenke Ženy a muži v SR 2024 vyplýva, že v roku 2023 ukončilo doktorandské štúdium (spolu vo verejnom, súkromnom a štátnom sektore, vrátane cudzincov a cudziniiek) o 42 mužov viac ako žien, pričom prevaha absolventov doktorandského štúdia bola aj v roku 2021. V rokoch 2022,2020,2019 bolo naopak viac absolventiek doktorandského štúdia.

Rovnako, ako v predchádzajúcich obdobiach (2019-2022) vo vzťahu k vede a výskumu platí, že na začiatku „štartovacieho poľa“ kariér jednotlivých osôb v tejto oblasti ženská populácia tvorí štatisticky väčšinu. Pomyselné nožnice sa roztvárajú vo vzťahu k ďalším úrovňam na vyšších akademických a výskumných pozíciách – docent a docentka, profesor a profesorka.

Z dát za rok 2023 vyplýva, že kým na pozícii odborná asistentka bolo 2 243 žien a na pozícii odborný asistent 1 889 asistentov, tak na pozícii docent a docentka z komparatívneho hľadiska dominujú už docenti (1 750) nad docentkami (1 355). Pri pozícii profesor a profesorka je kvantitatívny údaj, taktiež značne v neprospech žien, pričom profesoriek je 540 a profesorov 1 107.

V určitej miere možno poznamenať, že sa v tejto oblasti vyskytuje tzv. efekt „*deravého potrubia*“, pri ktorom dochádza k úbytku (výpadku) ženského talentu, resp. žien na ceste k vyššej akademickej pozícii v rámci hierarchickej štruktúry danej akademickej inštitúcie.

Učiteľia ¹⁾

	2019	2020	2021	2022	2023	End of table					Teachers ¹⁾
						2019	2020	2021	2022	2023	
Vysoké školy podľa sektorov						Higher education institutions by sectors					
Učiteľia na ustanovený pracovný čas spolu (interni)						Teachers to set working hours (internal)					
verejné	4 616	4 619	4 554	4 550	4 481	5 281	5 241	5 097	5 070	4 977	Public
súkromné	263	261	294	290	268	251	247	255	237	236	Private
štátne	126	142	145	144	164	182	195	193	185	207	State
z toho											of which:
profesori	416	424	458	525	540	1 087	1 048	1 074	1 130	1 107	Professors
verejné	373	379	410	464	471	974	934	954	1 003	986	Public
súkromné	33	36	41	52	51	76	147	83	88	86	Private
štátne	10	9	7	9	18	37	97	37	39	35	State
docenti	1 101	1 103	1 185	1 364	1 355	1 513	1 496	1 570	1 763	1 750	Associate professors
verejné	1 019	1 017	1 078	1 255	1 242	1 388	1 378	1 454	1 651	1 621	Public
súkromné	53	57	74	74	77	81	74	74	70	77	Private
štátne	29	29	33	35	36	44	44	42	42	52	State
odborní asistenti	2 774	2 747	2 550	2 319	2 243	2 472	2 475	2 239	1 945	1 889	Fellowships
verejné	2 580	2 544	2 357	2 123	2 056	2 319	2 311	2 080	1 814	1 741	Public
súkromné	133	127	116	119	104	81	85	82	66	63	Private
štátne	61	76	77	77	83	72	79	77	65	85	State
Učiteľia na kratší pracovný čas spolu (externi)						Teachers for part-time (external)					
verejné	679	715	740	882	980	972	1 032	1 052	1 108	1 149	Public
súkromné	516	515	510	500	550	797	831	831	792	821	Private
štátne	50	45	58	186	224	70	61	61	139	153	State
štátne	113	155	172	196	206	105	140	160	177	175	State

Zdroj: ŠÚ SR, Ženy a muži v SR 2024

Zároveň, z dát za rok 2023, vo vzťahu k priemernej hrubej mesačnej mzde vysokoškolských pedagógov a pedagogičiek vyplýva rozdiel vo výške 96 Eur, ktorý je, ako pri väčšine povolání, v neprospech žien.

Aj v roku 2024 sa v podmienkach Slovenskej republiky v súvislosti s vedou organizoval dňa 27. septembra jedinečný a najväčší vedecký festival – Európska noc vedy (do roku 2023 Európska noc výskumníkov), ktorého cieľom bolo, resp. je priniesť novinky a informácie zo sveta výskumu a inovácií, pričom hlavnou témou bola komplexita.²²⁵

Súčasne sa v roku 2024 organizoval ďalší ročník podujatia Vedec roka SR, ktorého cieľom je profesionálne a spoločensky vyzdvihnúť najvýznamnejšie osobnosti vedeckého života.²²⁶ Názov predmetného podujatia, však naďalej zneviditeľňuje prínos vedkýň.

3.5.6 Zosúladienie rodinného, pracovného a súkromného života

Uznesenie Európskeho parlamentu z 13. septembra 2016 o vytvorení podmienok na trhu práce priaznivých pre rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom v rámci všeobecných zásad upozorňuje, že „zosúladienie pracovného, súkromného a rodinného života je široký pojem, ktorý zahŕňa všetky ústredné politiky legislatívnej a nelegislatívnej povahy zamerané na presadzovanie vhodnej a primeranej rovnováhy medzi rozličnými aspektmi života ľudí.“²²⁷

Už v rámci predmetného uznesenia z roku 2016 Európsky parlament reflektoval aj dôležitosť poskytovania kvalitnej a cenovo dostupnej starostlivosti o deti, ako aj podporu prístupu otcov k rodičovskej, resp. otcovskej dovolenke.

²²⁵ Komplexita sa zaoberá skúmaním systémov s mnohými vzájomne prepojenými časťami, kde správanie celého systému nemožno pochopiť iba na základe vlastností jeho jednotlivých častí. Je definovaná vzájomnou prepojenosťou a nelinearitou, dostupné na <https://vedanadosah.cvtisr.sk/podujatie/noc-vedy-2024/>

²²⁶ Vedec roka, dostupné na

²²⁷ Uznesenie Európskeho parlamentu, dostupné na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0338_SK.html

Napríklad, v Indexe rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom v Európe, za rok 2024, sa Slovenská republika umiestnila na 33. mieste so skóre 50,52 bodov.²²⁸

Flexibilné pracovné podmienky predstavujú jeden z aspektov na dosiahnutie adekvátnejšieho zosúladenia pracovného, súkromného a rodinného života osôb.

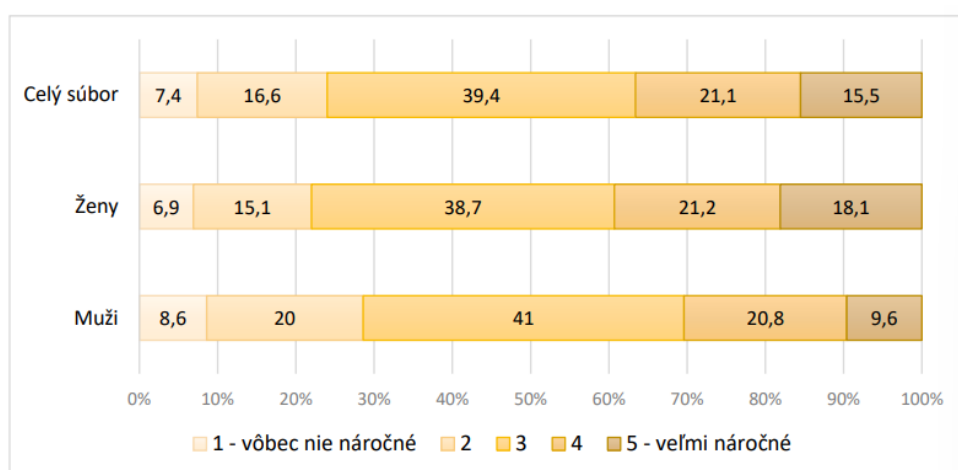
V podmienkach Slovenskej republiky flexibilné formy práce nepredstavujú žiadne novum. Medzi flexibilné formy práce, ktoré upravuje zákon č. 311/2001 Z. z. *Zákonník práce v znení neskorších predpisov* možno subsumovať, napríklad pracovný pomer na kratší pracovný čas (ust. §49), delené pracovné miesto (ust. §49a), domácka práca a telepráca (ust. §52). Osobitnú formu flexibilnejšieho rozvrhnutia pracovného času predstavuje aj konto pracovného času (ust. § 87a).

Potreby rodín s maloletými deťmi

Inštitút pre výskum práce a rodiny v roku 2024 publikoval výsledky empirického výskumu, ktorý bol zameraný na potreby rodín s maloletými deťmi.²²⁹

Predmetný výskum poskytuje cenné dáta a poznatky, ktoré prispievajú k hodnoteniu stavu rodovej rovnosti a zosúladovania rodinného a pracovného života na Slovensku. Výskum, taktiež reflektuje pretrvávajúce výzvy, ktorým čelia rodičia – najmä matky – pri návrate na trh práce, ale zároveň identifikuje aj pozitívne posuny, ktoré môžu byť považované za náznaky kultúrnej zmeny v oblasti rodičovstva. Zistenia z predmetného výskumu majú potenciál byť cenným podkladom aj pri tvorbe efektívnych politík podporujúcich rodiny s maloletými deťmi. Výskum súčasne analyzoval hlavné prekážky, ktorým čelia rodiny pri plánovaní a realizácii rodičovstva. Medzi zmapovanými faktormi sú aj také, ktoré majú priamy dopad na schopnosť rodičov, najmä matiek, zosúladiť rodinné a pracovné povinnosti.

Vo vzťahu k zosúladeniu rodinného, pracovného a súkromného života z výskumu vyplýva, že zosúladovanie považovali za náročné častejšie ženy ako muži.

Zdroj: Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

²²⁸ Index, dostupné na <https://remote.com/resources/research/european-life-work-balance-index>

²²⁹ Potreby rodín s maloletými deťmi, dostupné na https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2025/04/Potreby-rodin-s-maloletymi-detmi_2024.pdf

Spomedzi opatrení, resp. nástrojov podporujúcich zlepšenie rovnováhy medzi rodinným, pracovným a súkromným životom rodičov maloletých detí boli za najviac nápomocné uvedené práca z domu (*Home Office*, 52,6 %) a flexibilná pracovná doba (50,1 %). Vysokú podporu mali aj iné opatrenia, ako napríklad dovolenka v rozsahu nad rámec zákona č. 311/2001 Z. z. *Zákonník práce v znení neskorších predpisov* (46,5 %), skrátený pracovný úväzok (42,2 %), ale aj dobrá dostupnosť zariadení starostlivosti o deti (41,7 %), rovnomerné rozdelenie rodinných povinností (40 %).

Z hľadiska možností, ktoré sú využívané bola najvyužívanejšia pomoc zo strany príbuzných, rovnomerné rozdelenie rodinných povinností, či flexibilná pracovná doba.

Opatrenie/nástroj	Podiel (%)
Možnosť vykonávať prácu alebo jej časť z domu (<i>home office</i>)	24,8
Flexibilná (kĺzavá) pracovná doba	27,3
Dovolenka navyše (nad rámec Zákonníka práce)	18,0
Zníženie počtu pracovných hodín v týždni (kratší pracovný úväzok)	9,2
Firemná škôlka	3,3
Rovnomerné rozdelenie rodinných povinností medzi oboch partnerov žijúcich v spoločnej domácnosti	31,4
Pomoc zo strany príbuzných (napr. starých rodičov)	42,9

Zdroj: IVPR, Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

Vo vzťahu k záujmu rodičov detí o konkrétne formy opatrení, resp. nástrojov, ktoré majú potenciál prispieť k ľahšiemu zosúladovaniu ich rôznorodých životných aspektov za najsilnejšiu preferenciu bola označená možnosť plateného voľna navyše na zabezpečenie starostlivosti o maloleté deti (54 %). Aj napriek skutočnosti, že zákon č. 311/2001 Z.z. *Zákonník práce v znení neskorších predpisov* stanovuje v ust. § 157 povinnosť zamestnávateľských subjektov zaradiť zamestnankyňu alebo zamestnanca po návrate z materskej, otcovskej alebo rodičovskej dovolenky na pôvodnú prácu na pracovisku ako druhá najsilnejšia preferencia bola označená možnosť záruky vrátiť sa na svoje pôvodné pracovné miesto (40,6 %). Treťou najpreferovanejšiu možnosťou bol príspevok na úhradu poplatkov za služby pre deti (30,2 %).

Vo vzťahu k deklarovanej potrebám rodín s maloletými deťmi bola najpreferovanejšou potreba „*mať viac peňazí*“ (53,5 %), za ktorou nasledovala potreba „*mať na seba viac času*“ (40,9 %). Potreba „*pomoc so zabezpečením starostlivosti o deti*“ bola reflektovaná v 14,5 %. Vysoké skóre dosiahli tak materiálne, ako aj nemateriálne potreby, ktorých dôležitosť vo väčšine prípadov nie je determinovaná vekom detí v domácnosti.

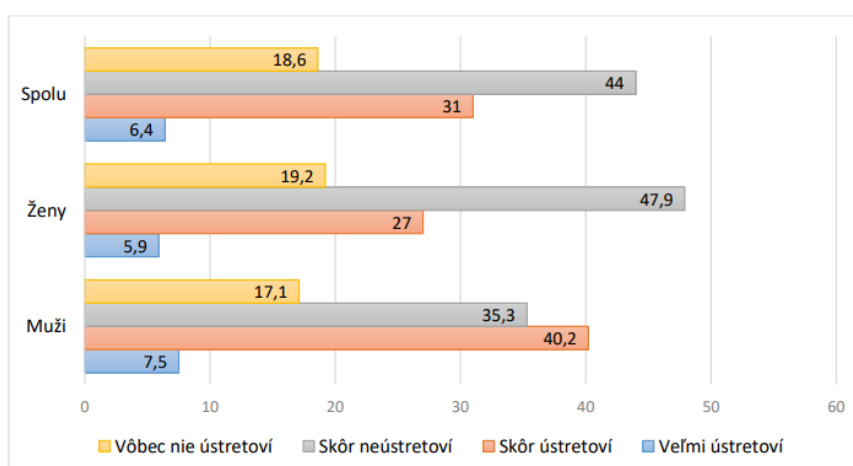
Potreba	Podiel (%)
Mať viac peňazí	53,5
Mať na seba viac času	40,9
Mať väčšie bývanie (väčší byt alebo dom)	17,4
Mať medzi sebou lepšie vzťahy	17,2
Pomoc so zabezpečením starostlivosti o deti	14,5
Mať vlastné bývanie (nie u rodičov, príbuzných, známych)	9,7
Vlastniť byt alebo dom	8,8
Nič	3,8
Iné	2,1

Zdroj: IVPR, Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

Výsledky výskumu zároveň odhaľujú niekoľko pozitívnych trendov v oblasti zapájania otcov do starostlivosti o deti a zmien v postojoch k rodičovským rolám:

- Takmer 20 % rodičov považuje za ideálnu formu starostlivosti o deti vo veku 2 – 3 roky striedanie matky a otca na rodičovskej dovolenke alebo v domácej starostlivosti.
- Muži častejšie ako ženy označili striedanie rodičov za ideálnu formu starostlivosti aj pri deťoch do jedného roka.
- Postoje otcov naznačujú posun smerom k rovnocennej účasti na výchove a starostlivosti, čo je dôležitý aspekt pre dosiahnutie rodovej rovnosti v praxi.

Naopak, značne negatívny aspekt predstavuje to, že na základe vlastnej skúsenosti považuje zamestnávateľské inštitúcie za neústretové voči rodičom s malými deťmi až 62,2 % rodičov maloletých detí – viac ako dve tretiny všetkých respondentiek – žien (67,1%) a 52,3 % všetkých respondentov – mužov.

Zdroj: IVPR, Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

Jednorodičovské rodiny

Vyššie špecifikovaný výskum, ktorý bol zameraný na potreby rodín s maloletými deťmi, zahŕňal aj doplnujúci výskumný modul zameraný výhradne na jednorodičovské domácnosti, ktoré podľa sčítania obyvateľstva v roku 2021 predstavovali približne štvrtinu z celkového

počtu rodinných domácností, pričom celový počet jednorodičovských domácností je najvyšší v Košickom kraji.²³⁰

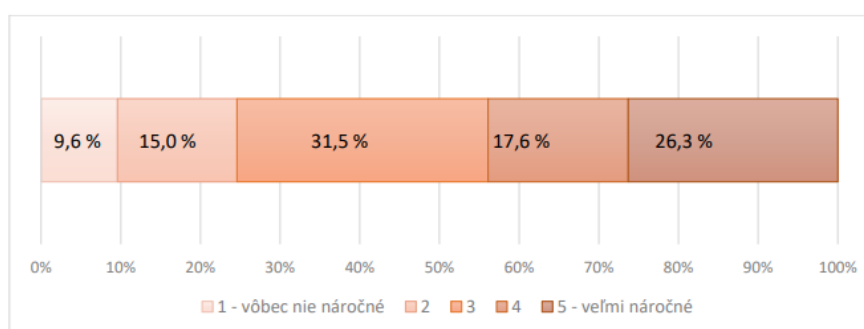
Do realizovaného výskumu bolo zapojených 501 rodičov maloletých detí, a to 413 žien samoživiteliek a 88 mužov – samoživiteľov, ktoré a ktorí v čase zisťovania nemali partnerský vzťah a súčasne mali aspoň jedno dieťa do veku 16 rokov.

Z hľadiska dôsledkov samoživiteľstva z výsledkov výskumu vyplynulo, že samoživiteľstvo má nepriaznivé dôsledky na viaceré oblasti života, pričom najviac negatívne ovplyvňuje finančnú situáciu (65,5 %), voľný čas (52,9 %), šancu udržať si alebo získať zaujímavú prácu (50,4 %), zabezpečenie starostlivosti o deti (49,1 %) a ďalšie.

Vo vzťahu k zosúladieniu rodinného, súkromného a pracovného života väčšina (81,4 %) samoživiteliek a samoživiteľov považovala prevádzkové hodiny škôlok ako vyhovujúce. Aj napriek tejto skutočnosti, sa polovici zo všetkých jednorodičovských osôb vo výskume v uplynulých troch mesiacoch stalo (z toho väčšine opakovane), že museli z práce odísť skôr, aj keď potrebovali ešte pracovať, aby stihli vyzdvihnúť dieťa zo škôlky. Väčšina by potrebovala, aby boli škôlky otvorené dlhšie v poobedných hodinách (79,7 %) a súčasne by 36,5 % potrebovalo, aby boli škôlky ráno otvorené skôr.

Obdobne, ako v prípade škôlok, väčšina respondentiek a respondentov (88,5 %) považuje prevádzkové hodiny školského klubu, resp. družiny za vyhovujúce. Avšak, 43 % opýtaných rodičov sa v uplynulých troch mesiacoch stalo, že museli taktiež z práce odísť skôr, aj napriek pretrvávajúcej potrebe pracovať, aby stihli vyzdvihnúť dieťa zo školského klubu, z toho väčšine opakovane.

Jednorodičia mali možnosť odpovedať na otázku „Do akej miery je pre Vás vo všeobecnosti náročné skĺbiť pracovný a rodinný život?“. Z odpovedí vyplýva, že väčšina rodičov – samoživiteľov a samoživiteliek považuje skĺbenie rodinného a pracovného života za náročné.

Zdroj: IVPR, Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

Výsledky realizovaného výskumu, okrem iného, poukázali aj na nepriaznivú finančnú situáciu jednorodičovských rodín, ktorú podľa respondentiek a respondentov uspokojivo nezlepšuje ani štátna podpora. Uvedené sa priamo úmerne odzrkadlilo vo výsledku zisťovania deklarovaných potrieb rodičov – samoživiteliek a samoživiteľov, kedy najviac

²³⁰ Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi, dostupné na https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2025/04/Potreby-rodin-s-maloletymi-detmi_2024.pdf

frekventovanou potrebou bola potreba „*mať viac peňazí*“ (70,7 %). Až 21,8 % uviedlo potrebu „*mať viac voľného času*“ a 14,8 % potrebu „*pomoc so zabezpečením starostlivosti o deti*“. Uvedené potreby sa v určitej miere diferencujú v prípade jednorodičovských rodín na základe hodnotenia finančnej situácie domácnosti.

Potreba	Rodiny, ktoré majú problém vyjsť s príjmom	Rodiny, ktoré nemajú problém vyjsť s príjmom
Mať viac peňazí	76,8	64,4
Mať väčšie bývanie (byt alebo dom)	11,0	13,8
Vlastniť byt alebo dom	27,6	24,7
Udržať si aktuálne bývanie	18,5	7,3
Pomoc so zabezpečením starostlivosti o deti	16,5	13,0
Mať viac voľného času	15,7	27,9

Zdroj: IVPR, Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

Rodičovská a materská dovolenka

Slovenská republika poskytuje rodičom možnosť poberať rodičovský príspevok, ktorý predstavuje kľúčové opatrenie na podporu rodín a starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa (do 6 rokov v prípade dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu), čo zohľadňuje preferencie rodičov aj vývinové potreby dieťaťa. Touto finančnou podporou štát prispieva rodinám na pokrytie základných nákladov spojených s výchovou dieťaťa a zároveň im umožňuje venovať sa starostlivosti o dieťa bez bezprostredného finančného tlaku. Z pohľadu rovnosti príležitostí je dôležité, že rodičovský príspevok je možné poberať aj popri výkone zárobkovej činnosti, čo umožňuje flexibilnejšie kombinovanie pracovných a rodičovských povinností. Nárok poberať rodičovský príspevok má rovnako otec aj matka, avšak v danom období vždy len jeden z nich.

S účinnosťou od 30. mája 2023 sa v súvislosti so zmenami zákona č. 181/2023 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, zaviedlo poskytovanie rodičovského príspevku aj na dieťa po dovŕšení troch rokov veku, ktoré nebolo prijaté do spádovej materskej školy podľa miesta trvalého pobytu dieťaťa. Toto opatrenie významne podporuje možnosti rodičov – predovšetkým matiek – pri návrate na trh práce po ukončení rodičovskej dovolenky. Reflektuje skutočnosť, že kapacity verejných predškolských zariadení sú v mnohých regiónoch Slovenska nedostatočné, čo bráni skoršiemu zapojeniu rodičov do pracovného života, a tým aj plnohodnotnému uplatneniu ich odborného potenciálu. Príspevok tak môže čiastočne kompenzovať náklady na zabezpečenie starostlivosti o dieťa, napríklad formou súkromných materských škôl, opatrovania v domácom prostredí alebo alternatívnych služieb. Tento mechanizmus pomáha najmä matkám, ktoré chcú zostať ekonomicky aktívne, no čelia bariéram spojeným s nedostupnosťou inštitucionálnej starostlivosti o dieťa.

Angažovanosť otcov pri starostlivosti o potomstvo a domácnosť predstavuje dôležitý aspekt znižovania tzv. „*dvojitého bremena*“ žien, a súčasne má významne pozitívny vplyv na

osobnostný vývoj a blaho detí. Otcovská dovolenka a rodičovská dovolenka pre otcov nepredstavuje len nástroj na rovnomernejšiu deľbu práce v domácnosti, ale taktiež prostriedok na plnohodnotnejšie realizovanie rodičovských práv otcov. V zmysle záverov výskumu vyplýva, že záujem otcov do zapojenia sa do starostlivosti o deti, a to v prípade najmenších (vo veku do 1 roka) aj starších detí (vo veku 2 – 3 roky) narastá. Muži zároveň častejšie ako ženy považujú za ideálnu formu starostlivosti o deti v oboch vekových kategóriách striedanie matky a otca na rodičovskej dovolenke, resp. v domácnosti.²³¹ Ďalší z výskumov Inštitútu pre výskum práce a rodiny, súčasne v závere konštatuje a tým aj v určitej miere potvrdzuje vyššie uvedené, že zvýšenie príťažlivosti materskej dovolenky (a dávky materské) pre otcov malo za následok posilnenie trendu zapájania mužov do domácich prác a do starostlivosti o členov, členky rodiny.²³²

V roku 2024 dosiahol priemerný mesačný počet poberateľov a poberateľiek rodičovského príspevku 133 019 osôb, z toho 9 271 poberateľov a poberateľiek z dôvodu dlhodobu nepriaznivého zdravotného stavu dieťaťa a 1 293 poberateľov a poberateľiek z dôvodu neprijatia dieťaťa do spádovej materskej školy.

Vo vzťahu k poberateľom dávky materské sú dáta za rok 2024 z hľadiska mužov a žien nasledovné:

Rok	Počet poberateľov a poberateľiek dávky materské		
	Muži	Ženy	Spolu
2024	29 696	53 252	82 948

Zdroj: Sociálna poisťovňa

3.5.7 Feminizácia chudoby a generačná chudoba

Pojem „feminizácia chudoby“ sa používa na označenie, resp. pomenovanie javu, pri ktorom sú z rôznych príčin ohrozené chudobou alebo chudobou trpia predovšetkým ženy.²³³ Uvedené v stručnosti teda označuje jav väčšieho výskytu chudoby u žien v komparácii s jej výskytom medzi mužmi.

V súvislosti s feminizáciou chudoby Európsky inštitút pre rodovú rovnosť uvádza, že „Feminizácia chudoby by sa mala vnímať ako dôsledok rôznych štrukturálnych faktorov vrátane stereotypov, existujúcich rozdielov v odmeňovaní žien a mužov, prekážok spôsobených nedostatočným zosúladením rodinného a pracovného života, dlhšej strednej dĺžky života žien a vo všeobecnosti rôznych druhov rodovej diskriminácie, ktoré postihujú

²³¹ Potreby rodín s maloletými deťmi, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/potreby-rodin-s-maloletymi-detmi-vysledky-empirickeho-vyskumu-zuzana-turkovic-martina-micicova-luptakova-2024/>

²³² Vyhodnotenie materskej dovolenky pre otcov vo vzťahu k ich reálnemu zapojeniu do starostlivosti o deti, dostupné na https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2024/04/Vyhodnotenie_materskej_dovolenky_pre_otcov_Bednarik_Keselova_2024.pdf

²³³Feminizácia chudoby, dostupné na <https://www.gender.gov.sk/aktivity/temy/zakladne-pojmy/feminizacia-chudoby/>

najmä ženy.“²³⁴Uvedené aspekty, ktorým počas života čelia primárne ženy, následne vystavujú ženy vyššiemu ohrozeniu chudobou aj v starobe.

Generačná chudoba následne predstavuje systémový a trvalý jav, kedy sa chudoba stala, pre najmenej dve generácie, určitým „rodinným modelom“, t. j. „prechádza“ z jednej generácie na druhú. Práve určitá trvalosť, či systematickosť odlišuje generačnú chudobu od situačnej chudoby, pri ktorej rodiny, či jednotlivá osoba zažíva chudobu počas kratšieho obdobia.

Strategické smerovanie Európskej únie v oblasti sociálnej ochrany určuje koncept Európskeho piliera sociálnych práv z roku 2017.²³⁵ Jeho cieľom je, aby sa v EÚ do roku 2030 vymanilo z rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia najmenej 15 mil. ľudí a z toho najmenej 5 mil. detí. Ide o takých ľudí, ktorí žijú v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou a/alebo sú v riziku chudoby po sociálnych transferoch a/alebo sú závažne materiálne a sociálne deprivovaní.²³⁶ Slovenská republika si do roku 2030 stanovila za cieľ vymaniť z rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia najmenej 70 tis. ľudí a z toho najmenej 21 tis. detí.²³⁷

Vývoj chudoby na Slovensku je pravidelne monitorovaný v rámci Správy o sociálnej situácii obyvateľstva SR,²³⁸ ktorá sa publikuje každoročne. Na základe zisťovania EU SILC bolo na Slovensku v roku 2024 v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia cca 980 tisíc ľudí, čo predstavovalo 18,3 % na celkovom počte obyvateľstva. V rámci medziročného porovnania pritom išlo o nárast o 0,7 p. b., v absolútnom vyjadrení cca o 37 tisíc ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením.

Zo štatistického zisťovania EU SILC o príjmoch a životných podmienkach domácností za rok vyplýva, že miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia je pri celkovej populácii vo všeobecnosti na úrovni 18,3 %, pričom pri mužoch je to 18,1 % a pri ženách 18,4 %. Pri jednotlivých vekových kategóriách je miera rizika chudoby a sociálneho vylúčenia nasledovná: pri osobách vo vekovej skupine 0-17 rokov je miera rizika vo všeobecnosti na úrovni 22,6 %, pri osobách vo vekovej skupine 18-64 rokov je miera rizika vo všeobecnosti na úrovni 18,5 %, pričom u mužov 18,4 % a u žien 18,6 %, následne pri osobách nad 65 rokov a viac je miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia vo všeobecnosti na úrovni 12,8 %, pričom u mužov je tento indikátor na úrovni 10,9 % a u žien na úrovni 14,2 %.

Pri miere rizika príjmovej chudoby je miera rizika pri celkovej populácii za rok 2024 vo všeobecnosti na úrovni 14,5 % (u mužov 14,1 % a u žien 14,8 %). Indikátor príjmovej chudoby vo vekovej skupine 0-17 rokov je vo všeobecnosti na úrovni 19,8 %. Pri vekovej skupine 18-

²³⁴Európsky inštitút pre rodovú rovnosť-Chudoba, dostupné na https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/poverty?language_content_entity=en

²³⁵Európsky pilier sociálnych práv, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/SK/legal-content/glossary/european-pillar-of-social-rights.html>

²³⁶Zoskupenie indikátorov (miera rizika chudoby, závažná materiálna a sociálna deprivácia a veľmi nízka intenzita práce) definuje skupiny ľudí, ktorí žijú v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia, t. j. ľudí s nízkym príjmom a/alebo tých, ktorí si nemôžu dovoliť niektorú z nevyhnutných potrieb pre svoj život a/alebo žijúcich v rodinách kde nikto nepracuje alebo pracuje iba príležitostne.

²³⁷Vymedzenie národných cieľov do roku 2030 v kontexte Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv

²³⁸Správy o sociálnej situácii obyvateľstva SR, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/isp/>

24 rokov je vo všeobecnosti na úrovni 21,3 %, pričom u mužov sú na úrovni 19,9 % a pri ženách 22,8 %, pri vekovej skupine 25-49 je miera rizika príjmovej chudoby vo všeobecnosti na úrovni 14,4 %, u mužov je to 14,2 % a pri ženách 14,5 %. Následne, pri vekovej kategórii 50-65 je miera príjmovej chudoby na úrovni 12,5 % , pričom u mužov je hodnota na úrovni 11,9 % a u žien 13,0 %. Pri poslednej vekovej kategórii, ktorú predstavujú osoby vo veku 65 rokov a viac je miera príjmovej chudoby vo všeobecnosti 8,9 % a mužov na úrovni 7,2 % a u žien 10,0 %.

Z dát k miere rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia, ako k miere rizika príjmovej chudoby za jednotlivé vekové kategórie vyplýva, že tieto miery rizika sú v neprospech žien. Súčasne, rozdiel v miere rizika pri ženách a mužoch je značný práve pri vekových kategóriách 65 rokov a viac, s výnimkou miery rizika príjmovej chudoby, ktorá je zo všetkých vekových kategórií najvyššia (rozdiel 2,9 %) pri vekovej kategórii 18-24 rokov).

Na okraj je potrebné konštatovať, že dňa 4. decembra 2024 vzala vláda SR na vedomie *Informáciu o vyhodnotení plnenia opatrení v rámci kľúčových oblastí Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia boja proti chudobe*.²³⁹ Informácia obsahuje prehľad a stručný popis vykonaných opatrení podľa jednotlivých kľúčových oblastí definovaných v Národnej rámcovej stratégii podpory sociálneho začlenenia boja proti chudobe, ktoré podporujú sociálne začlenenie a prispievajú k boju proti chudobe za obdobie rokov 2020 - 2023. Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia boja proti chudobe predstavuje základný rámcový strategický dokument na podporu sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. Má významný deklaratórny charakter, ktorým sa na vládnej úrovni pod jednotným rámcom prezentujú tematické oblasti a strategické prístupy k riešeniu chudoby a sociálneho vylúčenia, ktoré majú potenciál pozitívne ovplyvniť vývoj v danej oblasti. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR gestorsky zastrešuje plnenie opatrení definovaných v predmetnom materiáli.

Z hľadiska dôchodkového zabezpečenia z dát Sociálnej poisťovne vyplýva k 31. decembru 2024 značná prevaha žien poberateľiek starobného dôchodku. Pri predčasnom starobnom dôchodku je naopak prevaha mužov – poberateľov dôchodku. Uvedené reflektuje aj stav za rok 2023, kedy ženy dominovali v poberaní starobného dôchodku a muži v poberaní predčasne starobného dôchodku.

Druh dôchodku	Počet poberateľov/iek dôchodkov		
	Spolu	Ženy	Muži
Starobný	1 134 690	678 769	455 921
Predčasný starobný	39 055	15 590	23 465

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Dáta za priemerné mesačné výšky vyplácaných dôchodkov k 31.12.2024 (vrátane dôchodkov krátených pre súbeh) následne ukazujú, že ženy poberajú starobný dôchodok približne o 178 Eur nižší v porovnaní s výškou starobného dôchodku mužov. V komparácii s rokom 2023, kedy bol tento rozdiel na úrovni približne 164 Eur, ide v roku 2024 o nárast, resp. ďalšie prehĺbenie rozdielu, ktoré je v neprospech žien.

²³⁹Materiál, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30248/1>

	Priemerné mesačné výšky vyplácaných dôchodkov (v Eur)		
Druh dôchodku	Spolu	Ženy	Muži
Starobný	642,35	570,79	748,89
Predčasný starobný	729,30	645,38	785,05

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Chudobu vo všeobecnosti ovplyvňuje aj skutočnosť existencie nelegálnej práce, ktorá z dlhodobého hľadiska môže ovplyvniť aj následnú výšku dôchodkov. V roku 2024 bolo jednotlivými inšpektorátmi práce zistené nelegálne zamestnávanie 1 392 osôb, pričom išlo o 71 mladistvých osôb, 347 žien a 1 045 mužov. Z počtu 347 žien v 297 prípadoch išlo o občianky Slovenskej republiky, v 8 občianky Európskej únie a v 42 štátne príslušníčky tretej krajiny s povolením na pobyt.²⁴⁰

	NZ fyzické osoby	Z toho NZ ženy	Z toho NZ muži	Z toho NZ mladistvé osoby
Občania a občianky SR	1 196	297	899	64
Občania a občianky EÚ	36	8	28	1
Štátni príslušníci a príslušníčky tretej krajiny s povolením na pobyt	160	42	118	6
Štátni príslušníci a príslušníčky tretej krajiny bez povolenia na pobyt	0	0	0	0
SPOLU	1392	347	1045	71

Zdroj: Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2024

Vo všeobecnosti, vo vzťahu k chudobe žien, je osobitnou problematikou aspekt menštruačnej chudoby. Menštruačná chudoba predstavuje stav, kedy osoba nemá dostatok alebo vôbec žiadne prostriedky na zakúpenie menštruačných potrieb na časť alebo celé trvanie menštruácie. Z online prieskumu Menštruačná chudoba na Slovensku, ktorý sa realizoval v máji 2024, na vzorke 1 500 žien, napríklad vyplýva, že 44 % Sloveniek sa aspoň raz vo svojom živote stretlo s menštruačnou chudobou, 6 % uviedlo, že používa nedôstojné náhrady za menštruačné potreby, pritom až 96 % uviedlo, že menštruačné potreby považuje za základnú potrebu.²⁴¹

3.5.8 Skúsenosti rodičov s diskrimináciou na trhu práce

Empirický výskum, ktorý realizoval Inštitút pre výskum práce a rodiny sa osobitne zameriaval aj na skúsenosti rodičov s diskrimináciou na trhu práce.^{242,243}

²⁴⁰Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2024, vrátane prílohy, dostupné na https://hsr.rokovania.sk/174932025-m_odvpa/?csrt=17301308238729952223

²⁴¹ Menštruačná chudoba na Slovensku, dostupné na <https://www.menstruacnachudoba.sk/>

²⁴² Potreby rodín s malými deťmi, dostupné na https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2025/04/Potreby-rodin-s-maloletymi-detmi_2024.pdf

²⁴³ Veľkosť výberovej vzorky je 1 268 respondentov a respondentiek, z toho 407 rodičov s dieťaťom alebo deťmi výhradne vo veku 0 – 6 rokov, 478 rodičov s dieťaťom alebo deťmi výhradne vo veku 7 – 16 rokov a 383 rodičov s deťmi vo veku 0 – 6 aj 7 – 16 rokov. Vo výbere sa nezohľadňoval pokrvný vzťah dieťaťa s respondentom alebo respondentkou – mohlo ísť o vlastné biologické dieťa, o dieťa partnera alebo partnerky, o adoptované dieťa, resp. dieťa zverené do starostlivosti.

Výsledky realizovaného výskumu odzrkadľujú skúsenosti rodičov malých detí s diskriminačnými praktikami zamestnávateľských inštitúcií, pričom súčasne poukazujú na znevýhodnenú pozíciu, v ktorej sa nachádzajú na trhu práce, najmä matky.

Z výskumu vyplýva, že takmer polovica všetkých respondentov a respondentiek (47,6 %) sa niekedy cítila znevýhodnená, resp. diskriminovaná na trhu práce z dôvodu, že má malé deti. Skúsenosť so znevýhodnením alebo diskrimináciou má nadpolovičná väčšina žien (53,8 %) a tretina mužov (33,5 %), pričom v prípade kladnej odpovede dominovala odpoveď viacnásobnej, resp. opakovanej skúsenosti.

	Celá vzorka – podiel (%)	Ženy – podiel (%)	Muži – podiel (%)
Áno, raz	10,3	12,1	6,2
Áno, viackrát	37,3	41,7	27,3
Nie	34,1	27,5	49,4
Neviem	10,7	11,3	9,4
Netýka sa ma ⁵²	7,5	7,4	7,8
Spolu	100,0	100,0	100,0

Zdroj: IVPR, Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

Z doplnujúcich otázok, ktorých cieľom bolo identifikovať konkrétne situácie alebo oblasti, pri ktorých vnímali znevýhodnenie na trhu práce vyplynulo, že najčastejšie išlo o situáciu pri snahe o kariérny postup (35,6 %), finančné odmeňovanie (30,6 %) a oblasti prideľovania pracovných úloh nadriadenou osobou (30,1).

Oblasť/situácia	Celá vzorka – podiel (%)	Ženy – podiel (%)	Muži – podiel (%)
Snaha o kariérny postup	35,6	34,9	38,0
Odmeňovanie (stanovenie výšky mzdy, bonusov, prémie a pod.)	30,6	29,5	34,9
Prideľovanie pracovných úloh nadriadeným	30,1	20,2	39,5
Medzilidské vzťahy (v pracovnom kolektíve)	24,3	30,3	29,5
Iná situácia	14,6	16,2	8,5
Nepamätá si konkrétnu situáciu	10,6	12,0	4,5

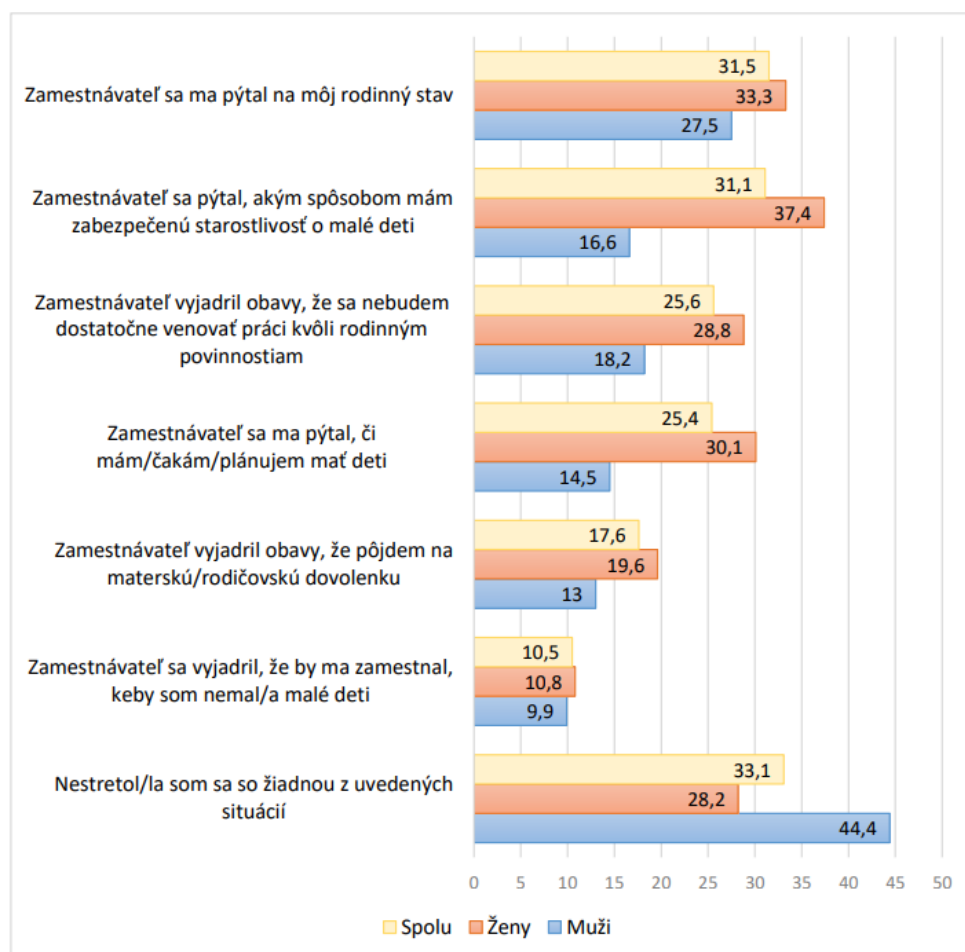
Zdroj: IVPR, Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

Alarmujúcu skutočnosť predstavujú aj zistenia reflektujúce otázky, s ktorými sa uchádzači a uchádzačky stretávajú na pracovných pohovoroch. Z predmetných zistení napríklad vyplýva, že takmer každého tretieho rodiča (31,5 %) sa potenciálna zamestnávateľská inštitúcia pýtala na rodinný stav; od viac ako 30 % rodičov zisťovali, akým spôsobom majú zabezpečenú starostlivosť o malé deti; štvrtina rodičov bola konfrontovaná s obavami potenciálnej zamestnávateľskej inštitúcie, že sa nebudú dostatočne venovať práci

kvôli rodinným povinnostiam; štvrtiny rodičov sa na pracovnom pohovore pýtali, či majú, čakajú alebo plánujú mať deti a ďalšie.

Najvýraznejšie rodové rozdiely v prístupe k potenciálnym zamestnancom a zamestnankyniam boli identifikované v prípade troch situácií, ktorými sú: zisťovanie spôsobu zabezpečenia starostlivosti o deti; zisťovanie, či záujemca/záujemkyňa o zamestnanie má, čaká alebo plánuje mať deti a vyjadrenie obáv z nedostatočnej pozornosti.

Podiel žien, ktorých sa na pracovnom pohovore pýtali, akým spôsobom majú zabezpečenú starostlivosť o malé deti, prevyšuje podiel mužov, ktorí čelili rovnakej otázke o viac ako dvojnásobok (37,4 % vs. 16,6 %). Zároveň, v porovnaní s mužmi sa na pracovnom pohovore viac ako dvojnásobný podiel žien stretol s otázkou, či majú, čakajú alebo plánujú mať deti (14,5 % vs. 30,1 %). Pri 18,2 % mužov a pri 28,8 % žien boli v rámci pracovného pohovoru vyjadrené obavy, že sa kvôli rodinným povinnostiam nebudú dostatočne venovať práci.

Zdroj: IVPR, Výskum potrieb rodín s maloletými deťmi

3.5.9 Rodová rovnosť v kontexte utečeneckej krízy

UNHCR Slovensko vykonalo na prelome rokov 2024 a 2025 posúdenie rizika rodovo podmieneného násillia, v ktorom sa skúmali kľúčové rizikové faktory, nedostatky v systémoch

podpory a vnímanie bezpečnosti utečenkýň na Slovensku.²⁴⁴ Z realizovaných fokusových diskusií a rozhovorov vyplynuli aj informácie, ktoré sa týkali ekonomickej závislosti, prekážok v zamestnaní, či zdravotných znevýhodnení.

Schopnosť zabezpečiť si zamestnanie je základom ekonomickej nezávislosti, ktorá zohráva kľúčovú úlohu napríklad pri určovaní schopnosti osôb, ktoré prežili násilie, opustiť vzťah. Medzi hlavné prekážky ekonomickej nezávislosti ukrajinských utečenkýň patria:

- Majú nezaopatrené deti, čo obmedzuje ich schopnosť pracovať na plný úväzok alebo prijať prácu s pevným pracovným časom,
- Nedostatočná štátna podpora, ktorá nepokrýva dostatočne základné potreby na zabezpečenie dôstojnej životnej úrovne,
- Finančná zodpovednosť za staršie príbuzné osoby, čo ešte viac zaťažuje zdroje domácnosti.

Mnohé ukrajinské utečenký na Slovensku čelia viacerým prekážkam v prístupe na trh práce. Vo vzťahu k prekážkam v zamestnaní kľúčovým problémom je, že Slovensko často neuznáva ukrajinské diplomy, čo kvalifikovaným odborníckam sťažuje pokračovanie v práci v ich odbore. V dôsledku toho mnohé ženy prijímajú prácu v továrňach, fabrikách alebo v nízko platených odvetviach, a to aj napriek ich vyššiemu vzdelaniu alebo špecializovaným zručnostiam.

Ďalšou významnou prekážkou zamestnania ukrajinských utečenkýň je obmedzená dostupnosť miest v materských školách a zariadeniach starostlivosti o deti. Mnohé ženy, najmä slobodné matky alebo tie, ktoré nemajú podporu rodiny, majú problém zabezpečiť miesta pre svoje deti, čo sťažuje prácu na plný úväzok alebo prácu s pevným pracovným časom. Nedostatok dostupnej a cenovo prijateľnej starostlivosti o maloleté osoby núti mnohé ženy nepracovať alebo prijať len menej platenú prácu na čiastočný úväzok s flexibilným pracovným časom, čo ďalej prispieva k finančnej neistote a ekonomickej závislosti.

Mnohým utečenkám sú ponúkané dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (dohoda o vykonaní práce alebo dohoda o pracovnej činnosti) namiesto trvalých pracovných zmlúv. Tento typ zamestnania poskytuje menšiu istotu zamestnania, keďže zamestnankyne môžu byť ľahšie prepustené a majú obmedzenú právnu ochranu. Okrem toho môže byť obmedzený ich prístup k dávkam sociálneho a zdravotného poistenia, čím sa dostávajú do neistejšej finančnej a sociálnej situácie.

Finančnú neistotu ukrajinských utečenkýň ešte zhoršuje rozšírené riziko chudoby. Podľa údajov SEIS (2024) priemerný vykázaný príjem utečeneckej domácnosti bol 508 Eur, zatiaľ čo priemerné výdavky domácnosti boli 547 Eur. Vzhľadom na to, že priemerná domácnosť utečencov a utečenkýň, pozostáva z dvoch ľudí, táto úroveň príjmu je pod hranicou chudoby považovanou na Slovensku a v celej EÚ.

²⁴⁴ Bližšie informácie pozri v kapitole 4.5.4

Zo zistení SEIS súčasne vyplýva, že 19 % domácností utečencov a utečenkýň má aspoň jedného člena alebo členku so zdravotným znevýhodnením klasifikovaným na stupni 3 alebo vyššom.

Rodiny s členmi alebo členkami so zdravotným znevýhodnením často čelia vyšším ekonomickým ťažkostiam a zvýšenej zodpovednosti za starostlivosť, čo sťažuje zabezpečenie zamestnania a prístup k základným službám. Počas diskusií účastníčky zdôrazňovali problémy pri zápise detí so zdravotným znevýhodnením do škôl a škôlok, pričom uvádzali obmedzené kapacity, byrokratické prekážky a nedostatok inkluzívnych podporných systémov.

4. RODOVO PODMIENENÉ NÁSILIE

Predmetná kapitola, zameraná na rodovo podmienené násilie, v nasledujúcich podkapitolách sumarizuje prehľad dát, publikačnej činnosti, vzdelávania, odbornej a osvetovej činnosti, plnenia strategických dokumentov a stav vo vybraných siedmich oblastiach za rozhodné obdobie kalendárneho roka 2024, ak z kontextu nevyplýva iné.

4.1 Dáta

Štatistický úrad EÚ

Štatistický úrad EÚ v jednej z hlavných štatistických kategórií, konkrétne „*Skúsenosti s diskrimináciou a osobná bezpečnosť*“, subsumuje osobitne aj dáta k rodovo podmienenému násiliu, ktoré sú ďalej diferencované na dáta k ženám, ktoré zažili násilie zo strany akéhokoľvek páchatela, ženám (podľa vekovej skupiny), ktoré zažili násilie zo strany nepartnera (podľa druhu násilia), ženy, ktoré niekedy mali partnera a zažili násilie zo strany intímneho partnera (podľa typu násilia), ženy, ktoré niekedy pracovali a zažili sexuálne obťažovanie v práci (podľa vekovej skupiny). Posledné dáta spracované Štatistickým úradom Európskej únie v komparatívnych štatistických tabuľkách sú za rok 2021.²⁴⁵

V roku 2024 Štatistický úrad Európskej únie vydal publikáciu „*Prieskum EÚ o rodovo motivovanom násilí – hlavné zistenia*“, ktorá vychádza z dát z roku 2021. Z predmetnej publikácie vo vzťahu k vyššie uvedeným kategóriám vyplývajú rôzne skutočnosti. Na základe prieskumu EÚ o rodovo podmienenom násilí napríklad vyplýva, že ženy, ktoré uviedli, že nikdy v živote nezažili násilie zo strany intímneho partnera, v menšej miere zastávali názor, že násilie zo strany intímneho partnera páchané na ženách je v ich krajine bežné (67 % na úrovni EÚ), v porovnaní so ženami, ktoré sa počas života podelili o skúsenosti s násilím zo strany intímneho partnera (83 % na úrovni EÚ). Výsledky analyzovaných dát ďalej ukazujú, že 31 % všetkých žien v EÚ zažilo počas svojho života násilie zo strany akéhokoľvek typu páchatela alebo to, že zo všetkých žien, ktoré niekedy pracovali, aspoň každá tretia žena v EÚ (31 %) zažila na pracovisku nechcené správanie so sexuálnym podtextom.

S opätovným poukázaním na skutočnosť, že Európska únia dodržiava Agendu 2030, Štatistický úrad EÚ preto monitoruje pokrok v tejto oblasti, ktorý následne sumarizuje v publikácii „*Trvalo udržateľný rozvoj v Európskej únii. Monitorovacia správa o pokroku smerom k cieľom udržateľného rozvoja v kontexte EÚ*“.²⁴⁶ Podrobné výsledky systematiky členené a prezentované v 17 kapitolách odzrkadľujú pokrok v tom-ktorom ciele trvalo udržateľného rozvoja. Piata kapitola, ktorá reflektuje cieľ dosiahnutie rodovej rovnosti, stručne reflektuje aj oblasť rodovo podmienené násilie.

²⁴⁵Štatistický úrad Európskej únie, dostupné na <https://ec.europa.eu/eurostat/web/equality-non-discrimination/database>

²⁴⁶Trvalo udržateľný rozvoj v Európskej únii, dostupné na <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/19397895/KS-05-24-071-EN-N.pdf/730c983a-fa93-6ce2-7905-2379de04f3e9?version=1.0&t=1718611411114>

Štatistický úrad SR

Štatistický úrad SR, v rámci štatistickej ročenky Ženy a muži v Slovenskej republike obsahuje oblasť „*Kriminalita a násilie, súdnictvo*“. Z tejto časti dát Štatistického úradu SR vo vzťahu k rodovo podmienenému násiliu vyplýva k dátam za rok 2023, že pri mravnostných trestných činoch bolo 511 ženských preživších osôb, resp. obetí a 83 mužských, pričom za jednotlivé trestné činy sú dáta za ženské a mužské preživšie osoby násilia, resp. obeť nasledovné:

- znásilnenie 100 ženských, 0 mužských obetí,
- pohlavné zneužívanie 349 ženských, 59 mužských obetí,
- sexuálne násilie 48 ženských, 19 mužských obetí,
- obchodovanie s ľuďmi 10 ženských a 3 mužské obeť.²⁴⁷

Z hľadiska príbuzenského vzťahu páchatelstva k preživšej osobe, resp. obeť mravnostného trestného činu ide predovšetkým o manžela, druhu, rodiča pri ženských obetiach a brata pri mužských obetiach.²⁴⁸ Predmetné však reflektuje kalendárny rok 2023.

Generálna prokuratúra SR

Generálna prokuratúra SR každoročne vydáva štatistický prehľad tzv. Štatistickú ročenku o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2024, ako aj prehľad o stíhaných a obžalovaných osobách podľa jednotlivých paragrafov upravujúcich skutkové podstaty trestných činov, ktoré sú stanovené v zákone č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákonník v znení neskorších predpisov*.²⁴⁹

Z prehľadu o stíhaných a obžalovaných osobách za rok 2024 vyplýva, že pri trestnom čine obchodovanie s ľuďmi podľa ust. § 179 *zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon* bolo stíhaných 26 osôb, pričom 17 osôb bolo obžalovaných, z toho 15 mužov,²⁵⁰ pri trestnom čine

²⁴⁷ Zo Situačnej správy pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v SR za rok 2024 vyplýva: V roku 2023 bolo v SR identifikovaných spolu 44 obetí (z toho dve obeť ženského pohlavia boli zarátané dvakrát, keďže v roku 2023 boli identifikované ako poškodené v dvoch rôznych prípadoch sexuálneho vykorisťovania). Najmladšia obeť mala len 9 rokov (chlapec, sexuálne vykorisťovaný) a najstaršia 64 rokov (muž s podozrením na pracovné vykorisťovanie). Z celkového počtu identifikovaných obetí bolo 33 žien (z toho 17 detí) a 11 mužov (z toho 4 deti).

²⁴⁸ Ženy a muži v SR, dostupné na https://slovak.statistics.sk/wps/portal/fe95777e-e5a8-4a10-b1b0-5e7cbd04a7bd/lut/p/z1/rVJNU8lwEP0tHHpss_OixVsAhw_hgAxCc3GSkrYR2pQ2UPn3BseDzoiijDlkspv3dt_mBVG_0QbRkI5kxLVXJ9iaOafd5gSdRv-8SABwOYTJdDRJc-FANAToogmpa50jmLFG5bbzc6ujtwCs-3ljiVSWHBqhN6dP2dS0QsxxsiWIYvsgLlgc5eDHQqc8C0EDPPtpXaVvC2Kb0KvfxNLzTVcWQQMn75DBiMyDvAMIJq_NQpiQ8eqxt_B9IP4H4IcasdGAR2p48ND6JEWLVqWqC_O-yz-OOAYORVTywmmTwgHH9SLcDTw3iHqeb84Xw-TL4UCJcUWVWrxqtPI3W0wTr54P5pnRznRuyzJVaHMrlZTcjwy1FqmoRe0ca_PPcq2r5s4CC9q2dTKlSr1wEIVY8B0IV_42Z6ysSVUUR-Wd7I87v_YDys78_zQjpdN4ACO-WZQ!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

²⁴⁹ Štatistický prehľad trestnej a netrestnej činnosti za rok 2024, dostupné na <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2024/>

²⁵⁰ Zo Situačnej správy pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike za rok 2024 vyplýva: Zo štatistických údajov Generálnej prokuratúry SR vyplýva, že v roku 2024 bolo stíhaných 26 osôb, z toho 6 žien a 20 mužov. Obžalovaných v roku 2024 bolo 17 osôb, z toho 2 ženy a 15 mužov. Medzi obžalovanými osobami v roku 2024 boli aj osoby mladšie ako 18 rokov, konkrétne 1 dievča a 1 chlapec vo veku 16 až 18 rokov. Veková štruktúra obžalovaných osôb je od 16 rokov veku a horná hranica nie je presne definovaná. V štatistických výstupoch Generálnej prokuratúry SR z roku 2024 boli obžalované aj osoby z ostatných vekových kategóriách.

znásilnenia podľa ust. § 199 zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon* 72 osôb z toho 59 dospelých mužov a 13 mladistvých chlapcov (obžalovaných 58 osôb), pri trestnom čine sexuálne násilie podľa ust. § 200 zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon* 71 osôb z toho 50 dospelých mužov, 18 mladistvých chlapcov a 2 dospelé ženy a jedno mladistvé dievča (obžalovaných 63 osôb), pri trestom čine sexuálne zneužívanie podľa ust. § 201 zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon* 200 osôb z toho 99 dospelých mužov, 2 dospelé ženy (obžalovaných 139 osôb), podľa ust. §201a zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon* 8 osôb, podľa ust. § 201b zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon* 3 osoby a podľa ust. 202 zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon* 5 osôb, pri trestnom čine týranie blízkej osoby a zverenej osoby podľa §208 zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon* 212 osôb z toho 189 dospelých mužov a 21 dospelých žien (obžalovaných 154 osôb).

Národná linka pre ženy zažívajúce násilie

Národná linka pre ženy zažívajúce násilie je registrovaná ako sociálna služba krízovej intervencie podľa ustanovenia § 53 zákona č. 448/2008 Z. z. *o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov*. Hlavnou cieľovou skupinou národnej linky pre ženy zažívajúce násilie sú ženy zažívajúce násilie, no konzultantky v rámci svojich kapacít intervedujú počas každého prijatého hovoru bez ohľadu na pohlavie volajúcich osôb alebo podstatu ich problému. Pri každej volajúcej osobe realizujú identifikáciu problému, v prípade potreby krízovú intervenciu, základné sociálne poradenstvo a odporúčanie ďalších vhodných dištančných alebo ambulatných podporných služieb. Pri cieľovej skupine osôb, ktoré zažívajú násilie, je realizovaný aj kvalifikovaný odhad rizika nebezpečenstva, pričom národná linka pre skupinu volajúcich ohrozených násilím pri krízových situáciách asistuje pri privolaní polície alebo záchranných zložiek a overuje dostupnosť bezpečného ubytovania.

Od 1. januára 2024 do 31. decembra 2024 konzultantky prijali 2 527 z celkových 2 899 prichádzajúcich hovorov. Priemerne mesačne konzultantky prijali 87 % prichádzajúcich hovorov, čo je nárast oproti predchádzajúcemu roku o 6 % p. b. Za osobitnú zmienku stojí skutočnosť, že priemerný mesačný počet neprijatých hovorov oproti roku 2023 klesol o 35 % na 31 hovorov mesačne. Najčastejšími dôvodmi neprijatia hovoru bolo rýchle prerušenie hovoru volajúcou osobou počas vyzváňania linky alebo obsadenie oboch poradkýň na zmene v čase ďalšieho prichádzajúceho hovoru. Uvedenú zvýšenú efektivitu je možné jednoznačne pripísať k zvýšeniu počtu poradkýň v jednej zmene na dve poradkyne.

Počet volajúcich osôb a počet hovorov	2024	
	I.-XII.2024	Mesačný Ø
IPV: ²⁵¹ počet žien - prvý kontakt v 2024	458	38
počet hovorov	683	57
IPV: počet žien - prvý kontakt pred 2024	54	5

Pri trestnom čine Obchodovania s ľuďmi Generálna prokuratúra SR eviduje 8 osôb ako recidivistov. Generálna prokuratúra SR eviduje len pohlavie a vek stíhaných osôb, nie však národnosť, ani účel vykorisťovania.

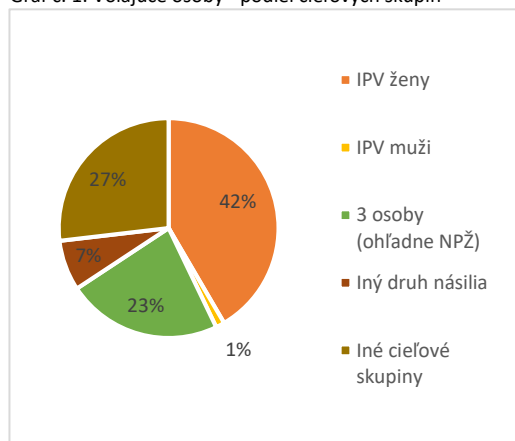
²⁵¹ IPV – intímne partnerské násilie

	počet hovorov	254	21
IPV: počet mužov - prvý kontakt v 2024		22	2
	počet hovorov	69	6
IPV: počet mužov - prvý kontakt pred 2024		0	0
	počet hovorov	0	0
Počet 3 osôb volajúcich ohľadom NPŽ - prvý kontakt v 2024		267	22
	počet hovorov	313	26
Počet 3 osôb volajúcich ohľadom NPŽ - prvý kontakt pred 2024		7	1
	počet hovorov	72	6
Iný druh násilia: počet osôb - prvý kontakt v 2024		94	8
	počet hovorov	153	13
Iný druh násilia: počet osôb - prvý kontakt pred 2024		9	1
	počet hovorov	25	2
Iné cieľové skupiny: počet osôb - prvý kontakt v 2024		356	30
	počet hovorov	523	44
Iné cieľové skupiny: počet osôb - prvý kontakt pred 2024		9	1
	počet hovorov	11	1
Zneužitie linky (počet hovorov)		428	36
Počet prichádzajúcich hovorov		2899	242
Počet prijatých hovorov		2527	211
Počet neprijatých hovorov		372	31
Podiel prijatých hovorov na prichádzajúcich		87 %	87 %

Zdroj: Evidencia NLŽ

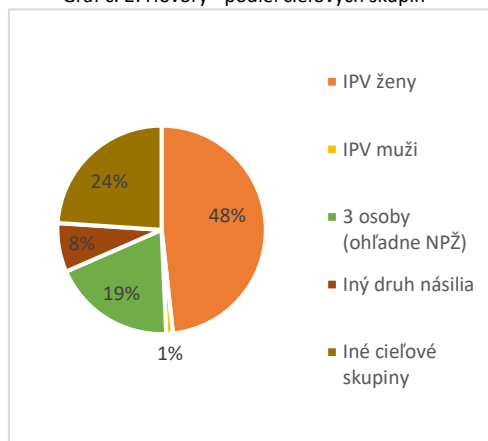
Najpočetnejšiu skupinu volajúcich predstavovali ženy zažívajúce násilie (512). 365 hovorov bolo prijatých od ľudí, ktorí sa na národnú linku pre ženy zažívajúce násilie obrátili s iným problémom ako násilie, vrátane otcov/matiek maloletých detí v rodičovskom konflikte a ľudí s psychickými problémami. Tretiu najpočetnejšiu skupinu tvorili osoby (274), ktoré vo svojom okolí poznajú obeť domáceho násilia a hľadali poradenstvo, ako jej/jemu pomôcť a poskytnúť podporu. Najviac hovorov bolo od žien zažívajúcich násilie v intímnych partnerských vzťahoch (937), pričom na jednu volajúcu pripadali v priemere mesačne takmer dva hovory. Bližší pohľad na cieľové skupiny podľa početnosti volajúcich osôb ukazuje graf č. 1 a na cieľové skupiny podľa počtu hovorov ukazuje graf č. 2.

Graf č. 1: Volajúce osoby - podiel cieľových skupín

Zdroj: Evidencia NLŽ

Graf č. 2: Hovory - podiel cieľových skupín

Zdroj: Evidencia NLŽ

Ako pri činnosti iných liniek pomoci sa konzultantky národnej linky pre ženy zažívajúce násilie museli vyrovnávať aj so zneužívaním linky a obťažujúcimi hovormi, v priemere išlo o každý 6 prijatý hovor.

Ministerstvo spravodlivosti SR

Intervenčné centrá

V roku 2024 poskytovalo krízovú intervenciu obetiam rodovo podmieneného násillia a domáceho násillia 10 subjektov, pričom pomoc bola poskytnutá spolu 1 457 obetiam.

Intervenčné centrá v roku 2024 obdržali spolu 1 036 záznamov o vykázaní, resp. informácií o obetiach domáceho násillia, z toho 900 žien (140 sa týkalo mužov a 496 detí, na základe 1 vykázania bolo identifikovaných viac obetí). V nadväznosti na predmetné vykázania intervenčné centrá v roku 2024 podali 270 návrhov na vydanie neodkladného opatrenia (z toho 197 boli obeťami ženy a 13 muži), pričom vydaných bolo následne 231.

V komparácii s rokom 2023, kedy bola pomoc poskytnutá 1 077 obetiam, ide o kvantitatívny nárast.

Súdne štatistiky k domáccemu násilliu

Súdne štatistiky sa týkajú právoplatne skončených súdnych konaní v roku 2024, t.j. je možné že konania ako také boli začaté v inom roku, a preto nebudú vo všeobecnosti korešpondovať s prípadmi a štatistikami Policajného zboru Slovenskej republiky. Na základe vzťahu medzi poškodeným/obeťou a páchatelom a skutkovou podstatou trestného činu je možné určiť, ktoré prípady sa potenciálne týkali domáceho násillia. Prípady boli ukončené odsúdením (819 prípadov), zastavením trestného konania (12 prípadov), zmierom (1 prípad) alebo schválením dohody o vine a treste (109 prípadov), oslobodením (35 prípadov), podmieneným zastavením (1 prípad), upustením podľa § 44 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona (9 prípadov) alebo postúpením inému orgánu (17 prípadov).

V 935 prípadoch bol obžalovaným muž, v 68 prípadoch bola obžalovaná žena.

Poškodený/obeť - Vzťah k obžalovanému	§ 145	§ 147	§ 148	§ 149	§ 155	§ 199	§ 200	§ 208	§ 360	§ 360a	§ 360b	CELKOM
1 - manžel / manželka obžalovaného	3	1	1	3	7	1	4	47	138	1	4	210
2 - druh / družka obžalovaného	4	1	0	2	14	0	3	39	108	3	0	174
3 - syn / dcéra / osvojenec obžalovaného	1	1	0	14	2	2	3	41	53	1	0	118
4 - otec / matka / osvojiteľ obžalovaného	1	0	0	2	5	0	0	18	148	0	0	174
5 - brat / sestra obžalovaného	0	0	0	2	4	1	1	1	89	0	0	98
6 - vnuk / vnučka obžalovaného	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2
7 - starý otec / stará matka obžalovaného	0	1	0	0	0	0	0	3	10	0	0	14
10 - bývalý manžel / bývalá manželka obžalovaného	0	0	0	0	0	0	0	13	33	6	0	52
11 - bývalý druh / bývalá družka obžalovaného	0	0	0	0	4	1	1	11	78	34	0	129
12 - rodič spoločného dieťaťa obžalovaného	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	3
13 - iná osoba v rodinnom alebo obdobnom pomere, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú	3	0	1	0	1	0	0	1	23	0	0	29
SPOLU	12	4	2	24	37	5	12	174	683	46	4	1003

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti SR

Ministerstvo vnútra SR

Informačné kancelárie

V roku 2024 bola pomoc prostredníctvom informačných kancelárií pre obeť trestných činov zriadených v rámci Ministerstva vnútra SR poskytnutá celkovo 710 klientom. Z uvedeného počtu sa s požiadavkou o pomoc v súvislosti s domácim násilím obrátilo 51 klientov a klientok, z toho 45 žien. V súvislosti s nebezpečným vyhrážaním, vydieraním a obmedzovaním osobnej slobody bola pomoc poskytnutá 49 klientom a klientkam, z toho 38 ženám. V súvislosti s obchodovaním s ľuďmi bola pomoc poskytnutá 6 klientom a klientkam, z toho boli 3 ženy.

Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality

V roku 2024 bolo v SR identifikovaných spolu 43 obetí (z toho dve obeť ženského pohlavia boli zarátané dvakrát, pretože v roku 2024 boli identifikované ako poškodené v dvoch rôznych prípadoch. V jednom prípade išlo o detskú obeť sexuálneho vykorisťovania a v druhom prípade o dospelú ženskú obeť núteného žobrania. Z celkového počtu identifikovaných obetí bolo 26 žien (z toho 20 detí) a 17 mužov (z toho 3 deti). V roku 2024 podiel detských obetí k celkovému počtu identifikovaných obetí za rok 2024 dosiahol úroveň

až 53,5 % (t. j. celkom 23 detí a 20 dospelých obetí v čase náboru). Z celkového počtu identifikovaných obetí bolo 35 obetí formálne identifikovaných políciou. Z celkového počtu formálne identifikovaných obetí bolo 12 mužov (z toho 3 deti) a 23 žien (z toho 18 detí a len 5 dospelých ženských obetí), pričom dve ženské obeť boli započítané dvakrát, pretože sa vyskytli počas roka 2024 ako poškodené v dvoch samostatných prípadoch. Vek obetí sa eviduje k dátumu náboru obetí a nie k času ich identifikácie, t.j. v čase začatia páchania skutku a nie v roku, keď obeť vstupuje do štatistického systému. Obete, ktoré boli deťmi aj v čase náboru, aj v čase identifikácie bolo celkom 21 z pôvodných 23 obetí. Medzičasom dve z detských obetí dosiahli plnoletosť, t.j. 18 rok veku. Možnosť vstupu do špecializovaného podporného programu Ministerstva vnútra SR, programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi (ďalej len „program pomoci“), využilo celkom 27 obetí (možnosť vstupu do programu pomoci využili aj obe ženské obeť, ktoré pri boli formálne identifikované políciou v dvoch samostatných prípadoch a boli dvakrát zarátané pri formálne identifikovaných obetiach, avšak pri počte obetí zaradených do programu pomoci boli započítané len raz). Z celkového počtu zaradených obetí do programu pomoci bolo 14 mužov (z toho 2 deti) a 13 ženských obetí (z toho 9 detí). Z celkového počtu zaradených obetí do programu pomoci bolo 19 obetí (bez dvojitého započítavania osôb) formálne identifikovaných políciou. Z uvedeného počtu (19) bolo 9 mužov (z toho 2 deti) a 10 žien (z toho 7 detí). Gestorom špecializovaného podporného programu pomoci je Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality odboru prevencie kriminality Ministerstva vnútra SR.

Inštitút vykázania

V roku 2024 bolo príslušníkmi a príslušníčkami Policajného zboru vykazaných zo spoločného obydlija 1 116 osôb, čo predstavuje v medziročnom porovnaní menej o 156 osôb, pričom vykazaných bolo 1 066 mužov a 50 žien.

Z celkového počtu vykázaní za rok 2024 bolo evidovaných:

- 37 prípadov konania vykázanej osoby na zmarenie vykázania, z toho 34 prípadov kvalifikovaných ako prečin marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa ust. §348 ods. 1 pís. h) zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon v znení neskorších predpisov*,
- 13 prípadov porušenia zákazu priblíženia, z toho ani jeden prípad nebol evidovaný ako prečin marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa ust. § 348 ods. 1 pís. i) zákona č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon v znení neskorších predpisov*.

Nelegálna migrácia

V roku 2024 bolo národnou jednotkou bola proti migrácii začaté vyšetrovanie 18 prípadov obchodovania s ľuďmi. Evidovaných bolo 23 ženských obetí obchodovania s ľuďmi, pričom z uvedeného počtu bolo 18 dievčat vo veku 11-17 rokov. Obvinenie bolo vznesené v 11 prípadoch obchodovania s ľuďmi, v rámci ktorých boli ako obeť evidované ženy. Obvinených bolo 22 osôb – 13 mužov a mladistvý páchatelia boli 3 – 1 muž a 2 ženy.

V roku 2024 bolo začaté vyšetrovanie pre trestný čin obchodovanie s ľuďmi, kde účelom bolo sexuálne vykorisťovanie spolu v 12 prípadoch, v rámci ktorých bolo vykorisťovaných spolu 22 obetí. Z celkového počtu obetí sexuálne vykorisťovaných bolo 20 obetí deťmi vo

veku 6 - 17 rokov (z toho 18 dievčat a 2 chlapci). V siedmych prípadoch bolo v roku 2024 vznesené obvinenie za sexuálne vykorisťovanie, z toho v jednom prípade nastala kombinácia sexuálneho vykorisťovania a nútenej kriminality s miestom vykorisťovania na Slovensku.

Pracovné vykorisťovanie bolo v roku 2024 druhou najčastejšou formou vykorisťovania obetí, kedy bolo identifikovaných 10 nových obetí (9 mužov a 1 žena) v rámci troch začatých vyšetrovaní (t.j. troch policajných prípadov) pre spáchanie zločinu obchodovania s ľuďmi. Osem z obetí bolo občanov SR a dve obeť občanmi Bulharskej republiky. Miestom vykorisťovania v uvedených prípadoch bolo Slovensko (2 prípady) a Holandsko (1 prípad).

V roku 2024 národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii eviduje tri prípady núteného žobrania, o ktorých sa dozvedela na základe oznámenia obetí. Vo všetkých prípadoch bolo miestom vykorisťovania Slovensko a v uvedených prípadoch boli vykorisťované 2 osoby, a to 1 muž a 1 žena, ktorá figuruje v dvoch rozličných prípadoch, a preto je zarátaná dvakrát.

Neziskové organizácie

ALEJ Poradenské centrum, o. z.

V roku 2024 ALEJ Poradenské centrum, o. z. poskytlo pomoc a podporu 228 ženám a tretím osobám v prípadoch rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách, a to v rámci individuálnej aj skupinovej pomoci.²⁵²

ALEJ Poradenské centrum, o.z. ženám a ich deťom prostredníctvom komplexných služieb poskytovalo odborné poradenstvo - základné sociálne poradenstvo v oblasti násillia páchaného na ženách a napr. v oblasti bývania, zamestnanosti, financovania, zdravia, atď., a špecializované sociálne poradenstvo (identifikácia násillia, odhad rizika násillia, manažment bezpečia, atď.), psychologické poradenstvo, právne poradenstvo a pomoc, ako aj podporné terapie zamerané na zmiernenie dopadov prežitého násillia a predchádzanie ďalšej viktimizácii.

Sociálne poradenstvo - základné a špecializované, v období mesiacov máj – december 2024 poradenské centrum poskytlo 109 ženám a ich deťom, resp. tretím osobám, ktoré sa im snažili pomôcť alebo získať informácie o násillí.

Psychologické poradenstvo, v rámci ktorého poradenské centrum vytvorilo priestor na validáciu skúseností žien, ventiláciu a spracovanie vlastných emócií, spájanie sa s vnútornými zdrojmi, ako aj stabilizáciu v rôznych fázach riešenia svojej situácie, v období mesiacov máj - december 2024 opakovane poskytlo 17 ženám.

Právne poradenstvo, právna pomoc a zastupovanie, ktoré zahŕňalo spisovanie skutkového stavu za účelom právnych podaní a konaní, prípravu klientok na výsluchy a pojednávania a pod., v období mesiacov máj až december 2024 poradenské centrum poskytlo ženám právne služby v rozsahu 40,5 hodiny.

²⁵²Alej poradenské centrum, dostupné na <https://alej.eu/poradenske-centrum-alej/>

OZ Brána do života

Sociálne poradenstvo pre ženy zažívajúce násilie, ktoré poskytovalo OZ Brána do života sa v roku zameriavalo najmä na poradenstvo v otázkach bývania, poradenstvo v otázkach financií a poradenstvo v otázkach zdravia. V rámci poradenstva o otázkach bývania združenie poskytovalo ženám a ich deťom ubytovanie a hľadalo následne možnosti bezpečného bývania po ukončení pobytu v zariadení. Poradenstvo v oblasti financií zahŕňalo najmä hľadanie zdrojov, informácie o dostupných dávkach sociálnej pomoci – dávka v hmotnej núdzi, príspevok na bývanie a pod., pomoc ženám vymôcť ich práva a finančné nároky – výživné pre ženy a deti, prídavky na deti a pod., pomoc pri zmene vyplácania prídavkov na deti, ktoré poberá partner/manžel, aby boli vyplácané žene. Súčasťou poradenstva v otázkach financií bolo aj poradenstvo v otázkach zamestnanosti. Išlo najmä o podporu pri hľadaní zamestnania. Poradenstvo v oblasti zdravia sa týkalo najmä zranení v dôsledku násilia. Tieto činnosti zabezpečovali tri sociálne pracovníčky. Každdej ubytovanej klientke bolo poskytnuté sociálne poradenstvo min. 1x do týždňa. V období, keď kapacita zariadenia (15 dospelých klientok a 19 detí) nebola naplnená, sociálne pracovníčky poskytovali poradenstvo potenciálnym záujemkyniam o ubytovanie. Niektoré z týchto klientok boli následne ubytované v zariadení. Iné boli nasmerované na vhodnejšiu službu. Cieľ 360 zrealizovaných sociálnych poradenstiev OZ Brána do života podarilo naplniť.²⁵³

V rámci psychologickéj starostlivosti sa združenie venovalo najmä dopadom zažitého násilia ako je strata sebavedomia, úzkosť, problémy so spánkom, depresia, porucha koncentrácie, ataky paniky a zvládaniu a vyrovnávaniu sa s pocitmi ako je hnev, strach, hanba, vina. OZ Brána do života podporovalo ženy pri zvládaní starostlivosti o deti, pomáhali im porozumieť dopadom násilia na deti a poskytovali podporu pri zmiernení negatívnych dopadov násilia na vzájomný vzťah matky a dieťaťa. Psychologickú starostlivosť pre ženy – psychologické poradenstvo a krízovú psychologickú intervenciu - poskytovala psychologička pre ženy. Starostlivosť využívali ubytované klientky a tiež (najmä akútna krízová intervencia) bola poskytovaná ženám, ktoré ešte nebývali v zariadení, ale mali záujem využívať služby komplexne. Cieľ 360 zrealizovaných psychologických intervencií sa taktiež podarilo naplniť.

Psychologickú starostlivosť o deti zabezpečovala detská psychologička na polovičný úväzok. V tomto prípade sa tiež podarilo naplniť cieľ 180 psychologických intervencií – individuálnych alebo skupinových - pre deti ubytované v zariadení.

Právne poradenstvo v rozsahu 45 hodín bolo zabezpečené externou právničkou, ktorá poskytovala poradenstvo ženám ubytovaným v zariadení podľa ich individuálnej potreby. Každá ubytovaná klientka mala možnosť v prípade potreby využiť právne poradenstvo. Služby právničky v celkovom rozsahu 45 hodín nakoniec využilo 9 žien.

Každodennú podporu najmä so starostlivosťou o maloleté deti a tiež rozvoj rodičovských zručností zabezpečovala v zariadení sociálna asistentka. Cieľ 360 zrealizovaných intervencií sa podarilo naplniť.

²⁵³ OZ Brána do života, dostupné na <https://branadozivota.sk/>

Ekonomickú a administratívnu agendu zabezpečovala ekonomicko-administratívna asistentka. Vedenie odborného aj prevádzkového tímu – organizácia pravidelných porád, zabezpečovanie supervíznych stretnutí, zabezpečovanie personálneho pokrytia zariadenia, zefektívňovanie odborných postupov - zabezpečovala riaditeľka zariadenia.

FENESTRA

Fenestra predstavuje občianske združenie so sídlom v Košiciach, ktoré dlhodobo poskytuje pomoc a podporu ženám zažívajúcim rodovo podmienené násilie. V roku 2024 v Poradenskom a intervenčnom centre Fenestra poskytli špecializované poradenstvo a špecializovanú odbornú pomoc, vrátane bezplatnej právnej pomoci, 281 ženám zažívajúcim násilie zo strany súčasného či bývalého manžela alebo partnera a ženám zažívajúcim násilie od iných mužských členov rodiny.²⁵⁴

LUNA, n.o.

Občianske združenie LUNA,²⁵⁵n.o. poskytuje komplexnú pomoc a podporu osobám ohrozeným násilím, predovšetkým ženám a ich deťom, pričom poskytuje bezpečné bývanie, plánovanie bezpečia, špecializované sociálne poradenstvo, poradenstvo pre osobný rozvoj a potrebu rodinných väzieb, podporu v oblasti bývania, právne poradenstvo, psychologickú podporu, krízovú intervenciu poskytovanú inou formou, t. j. linkou.

Činnosť organizácie bola v roku 2024 pokrytá aj prostredníctvom projektu, ktorý bol uplatnený v dotačnej schéme dotácie na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí. Projekt naplnil svoj hlavný cieľ – prostredníctvom aktivít projektu LUNA, n.o. poskytla komplexnú pomoc a podporu 24 ženám a 53 deťom počas 8 mesiacov trvania projektu, čo predstavuje 342 hodín sociálneho poradenstva, 336 hodín psychologického poradenstva a 424 hodín pedagogického poradenstva.

Počas trvania projektu, t. j. v období 1. mája 2024 až 31. december 2024 v neziskovej organizácii prijali a zabezpečili bezpečné a utajené bývanie 20 ženám a 46 deťom, pomohli 15 ženám a ich deťom získať potravinovú a materiálnu pomoc a spoločne vytvárali finančné plány, ktoré podporili ich finančnú gramotnosť. Poradenstvo zamerané na bytovú otázku poskytli celkovo 7 klientkam s 10 deťmi, 3 klientkam sprostredkovali právne poradenstvo, na krízovej linke prijali 57 hovorov. Počas trvania projektu sa súčasne zamestnali 4 klientky zo 6 uchádzačiek o zamestnanie

MyMamy, o.z.

Poradenské centrum a bezpečný ženský dom MyMamy, o.z. v roku 2024 poskytlo 8 286,17 hodín odbornej pomoci.²⁵⁶

Okrem individuálnej práce s klientkami občianske združenie realizuje aj skupinové aktivity ako sú podporné skupiny, komunity ubytovaných klientok, výlety a rôzne aktivity na

²⁵⁴Fenestra, dostupné na <https://branadozivota.sk/>

²⁵⁵ LUNA, n.o., dostupné na <https://niestevtomsame.sk/>

²⁵⁶ MyMamy, dostupné na <https://www.mymamy.sk/>

podporu aktívneho trávenia voľného času – skupinových aktivít bolo v roku 2024 realizovaných 135.

V roku 2024 v združení pracovali spolu s 308 klientkami, z čoho 239 bolo nových (teda klientok, ktoré združenie oslovili v roku 2024) a 69 bolo klientok, s ktorými združenie už pracovalo aj v minulých rokoch.

V roku 2024 mali v Bezpečnom ženskom dome ubytovaných spolu 33 klientok so spolu 60 deťmi (27 chlapcov a 33 dievčat). Vek ubytovaných klientok bol od 19 do 74 rokov a vek detí od narodenia do 17 rokov.

Počet žiadostí o ubytovanie v Bezpečnom ženskom dome z roka na rok rastie. V roku 2024 malo občianske združenie 160 žiadostí o ubytovanie, pričom v roku 2023 ich bolo 133 a v roku 2022 84 žiadostí. V minulých rokoch tvorili žiadosti o ubytovanie z dôvodu bytovej núdze približne polovicu celkového počtu žiadostí, v roku 2024 to bolo 30 % a 46 % z celkového počtu žiadostí prišlo v čase naplnenej kapacity Bezpečného ženského domu.

V rámci intervenčného centra MyMamy, o.z bolo poskytnutých 7 397 hodín odbornej pomoci. V roku 2024 mali v intervenčnom centre 194 klientok a klientov – 180 žien a 14 mužov. Okrem individuálnej práce s klientkami realizujú aj skupinové aktivity ako sú podporné skupiny, výlety a rôzne aktivity na podporu aktívneho trávenia voľného času – skupinových aktivít bolo v rámci Intervenčného centra v roku 2024 realizovaných 30.

Aj v rámci Poradenského centra a Bezpečného ženského domu aj v rámci Intervenčného centra tvorí takmer polovicu práce administratíva súvisiaca s poskytovaním poradenstva.

OZ HANA

V roku 2024 OZ HANA ako Poradensko - intervenčné centrum poskytlo pomoc celkom 112 ženám zažívajúcim násilie a osobám ohrozeným domácim násilím.²⁵⁷ Z celkového počtu bola pomoc poskytnutá 104 ženám a 8 mužom. Z celkového počtu kontaktovalo občianske združenie 87 žien alebo ohrozených osôb 1 krát, teda ide o nové kontakty a 25 žien alebo ohrozených osôb bolo prenesených z minulých rokov.

Z pohľadu trvania poskytovanej pomoci bolo 71 ženám alebo ohrozeným osobám poskytované dlhodobé poradenstvo a 41 krátkodobé poradenstvo. Z pohľadu vzťahu k násilnej osobe 49 žien zažívalo násilie zo strany súčasného, prípadne bývalého manžela, 32 žien zo strany partnera, respektíve bývalého partnera a 31 žien alebo ohrozených osôb zažívalo násilie zo strany inej osoby (dospelé dieťa, súrodenec, rodič a pod.).

Z pohľadu počtu úkonov OZ HANA ako poradensko - intervenčné centrum v roku 2024 poskytlo ženám zažívajúcim násilie alebo ohrozeným osobám celkom 6 011 poradenských úkonov. Z pohľadu formy poskytovaného poradenstva bolo najviac poradenských úkonov poskytnutých formou telefonického a osobného poradenstva a z pohľadu druhu poradenstva najmä sociálne a právne poradenstvo.

²⁵⁷ OZ HANA, dostupné na <https://www.ozhana.sk/>

OZ Pomoc rodine

Poradenské a intervenčné centrum POMOC RODINE poskytovalo v roku 2024 pomoc a podporu ženám zažívajúcim partnerské násilie a osobám ohrozeným domácim násilím.²⁵⁸ V danom roku pracovalo v organizácii 5 sociálnych pracovníčok, z toho 1 pracovala aj ako psychologička na polovičný úväzok. Právne poradenstvo a právne zastupovanie zabezpečovala právnička a advokátka. V danom roku OZ Pomoc rodine poskytlo pomoc a podporu spolu 306 ženám. Celkovo občianske združenie poskytlo 8 791 úkonov. Psychologickú pomoc pritom poskytlo 59 ženám.

OZ ŽENA V TIESNI

OZ ŽENA V TIESNI poskytlo pomoc a špecializované poradenstvo 376 osobám zažívajúcim násilie, pričom komplexná pomoc a podpora bola financovaná z viacerých zdrojov.²⁵⁹

Intervenčné centrum v Martine v roku 2024 prijalo 115 vykázaní + 3 informácie o násilí v rodine od polície SR. V intervenčnom centre bolo v roku 2024 evidovaných 19 mužov ako ohrozené osoby násilím (najčastejšie násilnou osobou syn), z toho služby intervenčného centra využil len 1. Ostatní muži neprejavili ani záujem o predistribúovanie. Intervenčné centrum poskytlo ženám poradenstvo a pomoc podľa ich potrieb a záujmu. Násilnícka osoba v prípadoch vykázaní bola v 4 prípadoch žena, 2 ženy páchali násilie voči svojmu partnerovi, v 2 prípadoch išlo o vzťah dcéra - otec a sestra voči sestre.

Za rok 2024 bolo spísaných 24 neodkladných opatrení, a to neodkladné opatrenia na zákaz vstupu do nehnuteľnosti, neodkladné opatrenia na zákaz priblíženia, neodkladné opatrenia vo veciach maloletých detí. Boli podané žaloby na ochranu osobnosti a na vylúčenie manžela z užívania nehnuteľnosti, čo súdy uložili klientke ako povinnosť pre zachovanie platnosti neodkladného opatrenia na zákaz vstupu do bytu alebo zákaz priblíženia.

Súčasne, prebehlo a prebieha 31 trestných stíhaní. V konaniach o neodkladných opatreniach bola úspešnosť 95 %, kde súd vo všetkých prípadoch neodkladné opatrenie vydal v prospech klientok OZ ŽENA V TIESNI. Spolu bolo spísaných 60 návrhov, vyjadrení, odvolaní a iných podaní v civilnom konaní. Klientkam, ktoré nepotrebovali úkony právnej služby, bolo poskytnuté právne poradenstvo. Od januára 2024 bolo poskytnutých advokátskou kanceláriou 145 hodín osobného, telefonického, emailového a iného právneho poradenstva. Za rok 2024 v rámci intervenčného centra mimo vykázaní bola poskytnutá pomoc a poradenstvo 108 ženám zažívajúcim násilie.

V období od 1. júla 2024 do 31. decembra 2024 poradňu kontaktovalo 228 klientok, t.j. priemerne mesačne 38 klientok. Týmto klientkam bolo poskytnuté špecializované poradenstvo. Na lokálnej krízovej linke erudované poradkyne poskytovali komplexné špecializované poradenstvo (manažment bezpečia, sociálne, ekonomické, psychologické). Lokálna krízová linka bola v prevádzke od pondelka do piatku od 7:00 do 18:00. V období od

²⁵⁸ OZ Pomoc rodine, dostupné na <https://web.pomocrodine.sk/>

²⁵⁹ Zdroje financovania: Žilinský samosprávny kraj, ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Projekt v rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násillia“.

1. júla 2024 do 31. decembra 2024 ženy zažívajúce násilie kontaktovali poradňu 499 krát. V prípade potreby klientky sa uskutočnila konzultácia aj v neskorších hodinách. Online poradenstvo prebehlo v danom období 837 krát. Klientky využili možnosť online poradenstva a konzultácií najmä v prípadoch, kde ambulantne nebolo možné sa s klientkou spojiť.

4.2 Publikačná činnosť

V podmienkach Slovenskej republiky je možné za rok 2024 v rámci publikačnej činnosti, identifikovať niekoľko odborných výstupov, ktoré sa týkajú rodovo podmieneného a domáceho násilia. Publikácie sú výstupom Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách a Inštitútu pre výskum práce a rodiny.

Aj v problematike rodovo podmieneného a domáceho násilia predstavuje odborná vedecko-výskumná činnosť a jej jednotlivé výstupy fundamentálny predpoklad pre poznanie existujúceho stavu tohto spoločensky negatívneho javu, ako aj nevyhnutný faktor pre kreovanie národných politík zakladajúcich sa na exaktných poznatkoch.

V komparácii s rokom 2023 je potrebné konštatovať, že došlo k poklesu v počte výstupov, ktoré sa materiálne týkali problematiky rodovo podmieneného a domáceho násilia.

4.2.1 Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách

Integrovaná pomoc v prípadoch sexuálnej viktimizácie – význam a východiská²⁶⁰

Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách dokončilo odborné práce na štúdiu uskutočniteľnosti Centra pre sexuálne viktimizované osoby, ktoré môžu v budúcnosti slúžiť ako teoretické východisko pre prieskum postojov stakeholderstva k vytvoreniu týchto špecializovaných pracovísk na Slovensku. Publikácia Integrovaná pomoc v prípadoch sexuálnej viktimizácie na príkladoch dobrej praxe zo zahraničia a štúdia predpokladov na Slovensku objasňuje význam a východiská špecifickej podpory pre sexuálne viktimizované osoby.

Obsahovo sa v rámci hlavných kapitol publikácia zaoberá teoretickými východiskami pre poskytovanie podpory v prípadoch sexuálnej viktimizácie, následkami sexuálneho násilia, špecializovaným prístupom k potrebám obetí na jednom mieste, východiskovou situáciou Slovenska pre poskytovanie špecializovaných služieb preživším sexuálnej viktimizácie a formuláciou cieľového stavu poskytovania špecializovanej podpory obetiam sexuálnej viktimizácie.

Útulky a podporné služby pre domáce a partnerské násilie: pomoc, intervencia a posilnenie? Spoločná správa z Nórska a Slovenska²⁶¹

²⁶⁰Integrovaná pomoc v prípadoch sexuálnej viktimizácie – význam a východiská, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/integrovaná-pomoc-v-pripadoch-sexualnej-viktimizacie-vyznam-a-vychodiska-barbora-burajova-veronika-cabi-daniela-kosecka-anna-mondekova-magdalena-musilova-2024/>

²⁶¹Útulky a podporné služby pre domáce a partnerské násilie: pomoc, intervencia a posilnenie? Spoločná správa z Nórska a Slovenska, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/shelters-and-intimate-partner-and-domestic-violence-support-services-areas-for-help-interventions-and-empowerment-joint-report-from-norway-and-slovakia-zuzana-ocenasova-solveig-bergman-2024/>

Publikácia predstavuje výsledok bilaterálnej spolupráce, pričom je obsahovo zameraná na prehľad systému podpory pre preživšie intímneho partnerského násillia a zhrnutie zistení výskumu skúseností obeti so službami a inštitúciami na Slovensku a v Nórsku.

Z materiálu vyplýva, že aj napriek odlišným historickým, politickým a kultúrnym kontextom existujú významné podobnosti v spôsobe, akým sa domáce násillie chápe, ako aj rieši v Nórsku a na Slovensku. Násillie a zneužívanie zo strany intímneho partnera je v Nórsku aj na Slovensku pevne rodovo podmienené, pričom ženy sú vystavené závažnejším, opakovaným a rozmanitejším formám násillia ako muži. Občianska spoločnosť a mimovládne služby zohrali kľúčovú úlohu v boji proti rodovo podmienenému a domácemu násilliu. Napriek tomu sú ich kapacity a úlohy obmedzené a efektívnosť systému pomoci a podpory závisí od spolupráce viacerých inštitúcií.

*Akoby násillie s tým nič nemalo. Skúsenosti žien zažívajúcich partnerské násillie so službami a inštitúciami*²⁶²

Štúdia prezentuje výsledky výskumu, ktorý bol realizovaný v rámci projektu spolupráce Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násillia na ženách a Nórskeho centra pre štúdium násillia a traumatickeho stresu. Výskum bol zameraný na zmapovanie priamych skúseností žien zažívajúcich partnerské násillie a ich detí s využívaním špecializovaných služieb, ako aj iných verejných inštitúcií zapojených do riešenia tohto spoločenského problému.

Výsledky tejto analýzy sa v značnej miere zhodujú so zahraničnými výskumami, z ktorých vyplýva, že zatiaľ čo špecializované služby ženy vnímajú veľmi pozitívne (zdôrazňovanie fyzického a psychického bezpečia, dôvery v kompetentnosť, flexibility, profesionality, pochopenia a posilňovania a i.), skúsenosti s inými inštitúciami sú pre ne viac negatívne (odrádzanie od podania trestného oznámenia alebo odchodu od násillného partnera, dlhé čakanie na podanie výpovede, nedostatok empatie a podpory, neinformovanie o výsledku konania, dĺžka súdnych konaní týkajúcich sa starostlivosti o deti, výživného alebo majetkového vysporiadania a i.).

*Výskum rodovo podmieneného násillia na ženách 2023: základné zistenia*²⁶³

Predmetný výskumný materiál predstavuje aktualizovanú správu o výskume rodovo podmieneného násillia na ženách založenú na vážnych dátach. Správa v rámci 8 kapitol poskytuje konceptuálne a metodologické východiská výskumu; základné socio-demografické charakteristiky; charakteristiky partnerského vzťahu; sexuálne obťažovanie na pracovisku; skúsenosti s prenasledovaním; násillie v partnerskom vzťahu počas dospelého života; vyhrážanie, fyzické a sexuálne násillie v súčasnom partnerskom vzťahu; vyhrážanie, fyzické a sexuálne násillie mimo partnerského vzťahu.

²⁶²Akoby násillie s tým nič nemalo. Skúsenosti žien zažívajúcich partnerské násillie so službami a inštitúciami, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/ako-by-nasillie-s-tym-nic-nemalo-skusenosti-zien-zazivajucich-partnerske-nasillie-so-sluzbami-a-instituciami-zuzana-ocenasova-michaela-jankovicova-barbora-burajova-2024/>

²⁶³Výskum rodovo podmieneného násillia na ženách 2023: základné zistenia, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/vyskum-rodovo-podmieneneho-nasillia-na-zenach-2023-zakladne-zistenia-daniel-gerbery-2023/>

Zhrnutie hlavných zistení v správe reflektuje skutočnosti, ako napríklad psychické násilie v partnerskom vzťahu zažilo počas svojho dospelého života 48,9 % žien, ktoré mali alebo majú partnera/partnerku; fyzickému násiliu a/alebo vyhrážaniu v partnerskom vzťahu čelilo počas svojho dospelého života 28 % žien, ktoré majú alebo mali v minulosti partnera; sexuálnemu násiliu bolo počas svojho dospelého života vystavených 14,6 % žien; skúsenosť s vyhrážaním, fyzickým alebo sexuálnym násilím v súčasných partnerských vzťahoch malo 12 % žien; mimo partnerského vzťahu čelilo nejakej forme fyzického násilia, sexuálneho násilia alebo vyhrážania 16,9 % žien; 47 % obetí násilia mimo partnerského vzťahu zažilo násilie vo vlastnej domácnosti; prenasledovaniu (stalkingu) bolo počas svojho dospelého života vystavených 32,4 % spomedzi všetkých respondentiek; skúsenosť s obťažovaním na pracovisku mala každá druhá žena, pričom na súčasnom pracovisku, t.j. na pracovisku, kde pracovali respondentky v čase realizácie výskumu – zažilo sexuálne obťažovanie 22 % žien.

4.2.2 Neziskové organizácie

ALEJ poradenské centrum, o. z.

V roku 2024 ALEJ poradenské centrum, o. z. vydalo brožúru *“Postseparačné násilie na ženách a deťoch”*, ktorá bola určená samotným ženám, ktoré zažívajú alebo sú ohrozené postseparačným násilím, ako aj odbornej a laickej verejnosti. V brožúre boli nielen zosumarizované najnovšie vedecké poznatky z tejto oblasti, ale snaha bola zameraná aj na poskytnutie hlbšieho pochopenia taktík a mechanizmov nátlakovej alebo donucovacej kontroly a násilia, ktoré používajú muži po rozchode alebo rozvode na kontrolu svojich bývalých partneriek a manželiek s cieľom získať späť moc, ktorú ukončením vzťahu stratili.²⁶⁴

Sekundárnym cieľom brožúry bolo poskytnúť odborníckam a odborníkom dostatočné a zrozumiteľné informácie, ktoré im môžu pomôcť lepšie sa orientovať v množstve taktík, ktoré násilní a zneužívajúci muži v rámci postseparačného násilia používajú.

V roku 2024 ALEJ poradenské centrum, o. z., taktiež vytvorilo 29 blogov na tému psychického a ekonomického násilia, ako aj špecificky nátlakovej kontroly a z oblasti právnej ochrany, z oblasti sexuálneho násilia, ako aj o našich službách - vrátane skupinovej pomoci a podpore, ktoré boli zverejnené na webovej stránke organizácie a podporené na sociálnych sieťach organizácie.

FENESTRA

FENESTRA v roku 2024 publikovala príručku pre zamestnancov a zamestnankyne štátnych a verejných inštitúcií *„Podpora a ochrana pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch v Košickom kraji“*. Ide o druhé aktualizované vydanie príručky, ktorá bola aktualizovaná aj o informácie o intervenčných centrách či oprávnení polície vykázať násilnú osobu v relevantných kapitolách. Príručka obsahuje kapitoly k problematike násilia na ženách v partnerských vzťahoch (čo je násilie na ženách, mýty a fakty o násilí na ženách, formy, vzorce a dynamika násilia, ako rozpoznať násilie, ako rozpoznať mieru ohrozenia ženy násilím, bezpečnostné plány, ako hovoriť so ženou o násilí, deti žien zažívajúcich násilie), ako aj kapitoly o kompetenciách a postupoch relevantných štátnych a verejných inštitúcií a

²⁶⁴ ALEJ poradenské centrum, o.z., dostupné na <https://alej.eu/poradenske-centrum-alej/>

organizácií v prípadoch násilia na ženách v partnerských vzťahoch. Aktualizované vydanie príručky bolo pripravené v spolupráci s partnerskými organizáciami OZ HANA a OZ Pomoc rodine a zástupcami a zástupkyňami relevantných inštitúcií.²⁶⁵ Publikácia bola vydaná v rámci projektu „Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!“, ktorý bol podporený v rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násilie“ spolufinancovaného z Nórskeho grantov a štátneho rozpočtu SR.²⁶⁶

OZ ŽENA V TIESNI

Vo vzťahu k publikačným výstupom OZ ŽENA V TIESNI v roku 2024 publikovalo nasledovné:

- Publikácia „Bezpečná cesta z násilia“;
- Leták Bezpečná cesta z násilia (Určený pre ženy zažívajúce násilie a verejnosť. Obsah je orientovaný na procesy násilia a možnosti pomoci);
- Leták Ženské práva sú ľudské práva (Určený ako pomocný materiál k prednáškam a pre verejnosť. Obsah je orientovaný na rodové mýty).²⁶⁷

4.3 Vzdelávanie, odborné a osvetové aktivity

4.3.1 Ministerstvá

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR realizuje informačné a osvetové aktivity primárne prostredníctvom oficiálneho webového sídla alebo sociálnych sietí. Vo vzťahu k násiliu boli v roku 2024 na webovom sídle Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR uverejnené tieto vecne príslušné tlačové správy:

- Efektívnejšiu humanitárnu pomoc a podporu pre ženy zažívajúce násilie prináša novela zákona o dotáciách;²⁶⁸
- Ministerstvo práce pripravuje projekt BARNAHUS – dom komplexnej pomoci pre dieťa;²⁶⁹
- Deti pred násilím ticho neochráni;²⁷⁰
- Bezpečné domy poskytujú ženám útočisko pred násilím.²⁷¹

²⁶⁵ Publikácia, dostupné na <https://www.fenestra.sk/wp-content/uploads/2020/10/Podpora-a-ochrana-pre-zeny-zazivajuce-nasilie-WEBverzia-2024.pdf>

²⁶⁶ FENESTRA, dostupné na <https://www.fenestra.sk/>

²⁶⁷ OZ Žena v tiesni, dostupné na <https://www.zenavtiesni.sk/>

²⁶⁸ Efektívnejšiu humanitárnu pomoc a podporu pre ženy zažívajúce násilie prináša novela zákona o dotáciách, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/efektivnejšiu-humanitarnu-pomoc-podporu-zeny-zazivajuce-nasilie-prinasa-novela-zakona-dotaciach.html>

²⁶⁹ Ministerstvo práce pripravuje projekt BARNAHUS – dom komplexnej pomoci pre dieťa, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/ministerstvo-prace-pripravuje-projekt-barnahus-dom-komplexnej-pomoci-dieta.html>

²⁷⁰ Deti pred násilím ticho neochráni, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/deti-pred-nasilim-ticho-neochrani-3.html>

²⁷¹ Bezpečné domy poskytujú ženám útočisko pred násilím, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/bezpecne-domy-poskytuju-zenam-utocisko-pred-nasilim.html>

Osvetové a informačné aktivity sa okrem oficiálneho webového sídla a príslušných sociálnych sietí Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v roku 2024 realizovali aj prostredníctvom sociálnych sietí odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí (napr. rodový adventný kalendár - okno č. 11 – rodovo podmienené násilie) a súčasne prostredníctvom sociálnych sietí Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch.

V roku 2024 Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch realizovalo 10 večerných škôl pre širokú verejnosť, prostredníctvom online seminárov, ktoré sú zamerané na zvýšenie bezpečia v online priestore, ale aj na iné aktuálne témy týkajúce sa online prostredia (napr. duševné zdravie, poruchy príjmu potravy, grooming, hoaxy a pod.). Priemerný počet účastníkov a účastníčok každej večernej školy bol 150. Na youtube kanále Detstvo bez násilia majú záznamy z večerných škôl z roku 2024 priemerne 169 zhliadnutí. Zvlášť sa téme mizogýnie venovala Večerná škola v októbri 2024. Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch súčasne vzdeláva o téme ochrany detí pred násilím, ktorá zahŕňa aj rodovo podmienené násilie aj cez podcast „*Týka sa ma to*“ a cez oficiálny web²⁷². Priemerný počet zhliadnutí jedného podcastu „*Týka sa ma to*“ za rok 2024 bol 2 921. Počet podcastov za rok 2024 bol 9.

Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch metodicky zastrešuje koordinátorov a koordinátorky ochrany detí pred násilím, ktorí a ktoré vykonávajú svoju činnosť v rámci národného projektu „*Spoločne za detstvo bez násilia pre všetky deti*“ pod Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Koordinátori a koordinátorky ochrany detí pred násilím sa v roku 2024 spolupodieľali na organizácii 898 rôznych preventívnych a osvetových aktivitách, zameraných na deti, odbornú aj laickú verejnosť (počet účastníkov a účastníčok 92 697). Viaceré preventívne a osvetové aktivity boli zamerané na informovanie detí, odbornej aj laickej verejnosti o právach detí a nutnosti ich dodržiavania a o domácom násilí, napr. 3P POZNAJ-POCHOP-POMÁHAJ; Interaktívne prednášky k téme domáceho násilia páchaného na ženách a ich deťoch, dopady a dôsledky na život človeka, dieťaťa a rodiny; participácia na príprave konferencie Násilie na ženách, deťoch a domáce násilie v rámci Žilinského kraja; Rodinné krídla - Bezpečie v rodine atď.

Uvedené aktivity prebiehali vo viacerých okresoch SR v spolupráci so zástupcami a zástupkyňami participujúcich subjektov: Centrá poradenstva a prevencie, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, okresné prokuratúry, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Úrad komisára pre deti a ďalších.

Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch metodicky zastrešuje koordinátorov a koordinátorky ochrany detí pred násilím, ktorí a ktoré vykonávajú svoju činnosť v rámci národného projektu Spoločne za detstvo bez násilia pre všetky deti pod Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Koordinátori a koordinátorky ochrany detí pred násilím v roku 2024 zorganizovali 92 odborných seminárov zameraných aj na zvyšovanie

²⁷²Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch, dostupné na <https://detstvobeznasilia.gov.sk/index.php/>

povedomia o rodovo podmienenom násilí na deťoch a o možnostiach pomoci. Odborných seminárov sa zúčastnilo 1 700 subjektov ochrany detí pred násilím a počet účastníkov a účastníčok bol 2 550. Témy multidisciplinárnych odborných seminárov boli napr. Výskyt šikany a kyberšikany v základných školách a možnosti jej riešenia v multidisciplinárnom prístupe, Oznamovacia povinnosť, jej plnenie so zameraním na školy a školské zariadenia, postup pri nahlasovaní sexuálneho zneužívania detí, Zjednotenie multidisciplinárnych postupov pri riešení rovesníckeho násillia v offline a aj v online priestore atď. Uvedené aktivity prebiehali vo viacerých okresoch SR v spolupráci so zástupcami a zástupkyňami participujúcich subjektov: Centrá poradenstva a prevencie, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, okresné prokuratúry, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Úrad komisára pre deti, Informačných kancelárií pre obeť trestných činov a ďalších.

Súčasne, sa v roku 2024 pri príležitosti celosvetovej kampani „16 dní aktivizmu proti násilliu na ženách“, ktorá sa každoročne realizuje v termíne od 25. novembra do 10. decembra, odovzdávali na jednotlivé sekcie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR oranžové stužky. Následne sa dňa 03. decembra 2024 organizovalo spoločné fotenie pána štátneho tajomníka, štátnych zamestnankýň a zamestnancov s oranžovým bannerom, na ktorom je uvedené „Zastavme násillie na ženách“. Ďalšie spoločné fotenie na pôde Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR sa organizovalo počas zasadnutia Výboru pre rodovú rovnosť, ktoré sa konalo dňa 05. decembra 2024. Fotografie z oboch fotení boli uverejnené na sociálnych sieťach.

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky

Rozhodujúcu úlohu pri prevencii násillia na ženách má v rezorte obrany Vojenská polícia, ktorá sa v rámci aktivít zameraných na znižovanie miery a závažnosti kriminality a inej protispoločenskej činnosti zameriava napríklad na problematiku obchodovania s ľuďmi, sexuálneho vykorisťovania detí a detskej pornografie a venuje sa aj násilliu na ženách.

Zástupca rezortu obrany sa na základe výzvy Koordinačno-metodického centra zúčastnil na kampani s názvom „Zastavme násillie na ženách“.

V rezorte obrany pôsobí už od 1. mája 2023 vojenský ombudsman, ktorý prešetruje podozrenia z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov a vojačiek na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy. Na vojenského ombudsmana sa môžu obracať profesionálni vojaci a vojačky, ktorí a ktoré sa domnievajú, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti jednotlivých služobných úradov boli porušené jeho alebo jej základné práva a slobody v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

V roku 2024 boli riešené dva podnety od profesionálnych vojačiek, ktoré sa dotýkajú oblasti rodovej rovnosti.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

V roku 2024 Ministerstvo spravodlivosti SR vo vzťahu k osvetovej činnosti informovalo o domácom násilí v médiách. Pani štátna tajomníčka Ministerstva spravodlivosti SR JUDr. Katarína Roskovány sa v priebehu roku 2024 zúčastňovala viacerých konferencií a vystúpení v televíznych programoch na tému násillia na ženách a domáceho násillia, a to nielen za

účelom osvetovej činnosti, ale tiež zvyšovania povedomia a informovania o legislatívnych zmenách.

Súčasne v roku 2024 prebehla aj návšteva ženského Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Nitra – Chrenová aj v súvislosti s domácim násilím a násilím páchaným na ženách (počas 16 dní aktivizmu boja proti násiliu na ženách začiatkom decembra).

Justičná akadémia

Justičná akadémia Slovenskej republiky v roku 2024 zorganizovala k téme rodovo podmieneného násillia a domáceho násillia nasledujúce školenia:

- Dňa 20. februára 2024 školenie na tému „*Týranie blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona a metodika dokazovania*“ (počet účastníkov a účastníčok podujatia: cca. 40, primárna cieľová skupina: sudcovia a sudkyne, prokurátori a prokurátorky, sekundárna cieľová skupina: vyšší súdni úradníci a úradníčky, asistenti a asistentky sudcov Najvyššieho súdu SR, právni čakatelja a čakateľky prokuratúry, asistenti a asistentky prokurátorov a prokurátoriek);
- Dňa 17. apríla 2024 školenie na tému „*Prevenčia sekundárnej viktimizácie u zvlášť zraniteľných obetí trestných činov*“ (počet účastníkov a účastníčok podujatia: cca. 40, primárna cieľová skupina: trestní sudcovia a sudkyne, prokurátori a prokurátorky trestného úseku, sekundárna cieľová skupina: vyšší súdni úradníci a úradníčky, asistenti a asistentky sudcov a sudkýň Najvyššieho súdu SR, právni čakatelja a čakateľky prokuratúry, asistenti a asistentky prokurátorov a prokurátoriek);
- Dňa 25. novembra 2024 školenie na tému „*Porozumenie obetiam domáceho násillia*“ (počet účastníkov podujatia: cca. 40, primárna cieľová skupina: trestní sudcovia a sudkyne, prokurátori trestného úseku, sekundárna cieľová skupina: vyšší súdni úradníci a úradníčky, asistenti a asistentky sudcov a sudkýň Najvyššieho súdu SR, právni čakatelja a čakateľky prokuratúry, asistenti a asistentky prokurátorov a prokurátoriek);
- Dňa 16. septembra 2024 školenie na tému „*Možnosti a limity psychodiagnostiky v kontexte posúdenia domáceho násillia*“ (počet účastníkov a účastníčok podujatia: cca. 40, primárna cieľová skupina: sudcovia a sudkyne, prokurátori a prokurátorky, sekundárna cieľová skupina: vyšší súdni úradníci a úradníčky, asistenti a asistentky sudcov a sudkýň Najvyššieho súdu SR, právni čakatelja a čakateľky prokuratúry, asistenti a asistentky prokurátorov a prokurátoriek).

Ministerstvo vnútra SR

Ministerstvo vnútra SR priebežne realizovalo rôzne preventívne aktivity zamerané na prevenciu a elimináciu násillia, vrátane násillia na ženách.

Odbor prevencie kriminality prostredníctvom informačných kancelárií pre obeť trestných činov uskutočnil 1 637 preventívnych aktivít formou besied, ktorých sa zúčastnilo spolu 40 510 účastníkov a účastníčok. Problematika násillia páchaného na ženách bola súčasťou besied zameraných na témy:

- Ako sa nestať obeťou násillia (41 besied pre 2 039 účastníkov a účastníčok),
- Prevencia obchodovania s ľuďmi (187 besied pre 4 493 účastníkov a účastníčok),

- Šikanovanie a kyberšikanovanie (706 besied pre 16 893 účastníkov a účastníčok),
- Nenávistné prejavy (296 besied pre 6 409 účastníkov a účastníčok),
- Internetová bezpečnosť detí a mládeže (299 besied pre 7 489 účastníkov a účastníčok),
- Mediálna gramotnosť – hoaxy, dezinformácie a falošné správy (58 besied pre 1 385 účastníkov a účastníčok).

Odbor prevencie kriminality pravidelne publikuje rôzne výstupy so zameraním na prevenciu násilia aj na sociálnych sieťach.

V spolupráci so štátnou príspevkovou organizáciou Ministerstva zdravotníctva SR „Zdravé regióny“ bola uskutočnená preventívna vzdelávacia aktivita pre 43 zamestnancov a zamestnankýň - koordinátorov/riek asistentov/tiek podpory zdravia zodpovedajúcich za oblastné skupiny pôsobiace v marginalizovaných rómskych komunitách. V rámci tejto aktivity bola pozornosť venovaná primárne téme prevencie obchodovania s ľuďmi, ako aj problematike domáceho násilia a dostupným možnostiam pomoci a podpory.

V roku 2024 sa uskutočnilo v poradí siedme a ôsme zasadnutie regionálnych platforiem pre pomoc obetiam trestných činov, pričom pozornosť bola venovaná aj témam ochrany obetí domáceho násilia a sexualizovaného násilia, plnenia oznamovacej povinnosti voči zodpovedným orgánom a prevencie obchodovania s ľuďmi.

Odbor komunikácie a prevencie prezídia policajného zboru v roku 2024 uskutočnil v rôznej forme 196 preventívnych aktivít s účasťou 5 198 osôb, v ktorých bola obsiahnutá téma násilia.

Osobitné osvetové aktivity boli zároveň realizované pri príležitosti Medzinárodného dňa eliminácie násilia na ženách a kampane 16 dní aktivizmu. V rámci kampane bolo spolu zrealizovaných 191 preventívnych aktivít, počas ktorých bolo oslovených 3 688 osôb. Na základných školách sa v rámci tejto kampane uskutočnilo 45 preventívnych aktivít (1 103 žiakov a žiačok). Pre stredoškolskú mládež sa uskutočnilo 61 preventívnych aktivít (1 684 osôb). Taktiež bolo zorganizovaných 18 preventívnych aktivít pre rôzne cieľové skupiny, počas ktorých bolo oslovených 332 osôb. Policajný zbor v rámci kampane informoval o téme násilia v 23 príspevkoch na sociálnych sieťach, vydal 1 tlačovú správu a 8 príspevkov v rôznych médiách. V roku 2024 bolo súčasne vyhotovených 6 000ks letákov obsahujúcich dôležité informácie so zameraním na násilie páchané na ženách.

Vo vzťahu k vzdelávaniu, to sa realizovalo na stredných odborných školách Policajného zboru a v Akadémií Policajného zboru (v rámci predmetov na viacerých katedrách). Súčasne sa v roku 2024 organizoval aj špecializovaný vzdelávací kurz na vyšetrovanie trestnej činnosti súvisiacej s násilím na ženách a domácim násilím, na ktorom bolo vyškolených 7 osôb.²⁷³

²⁷³ Celkovo je vyškolených 138 vyšetrovateľov a vyšetrovateliek Policajného zboru SR

4.3.2 Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách

Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách v roku 2024 realizovalo viaceré vzdelávacie aktivity:

- 29.-30. apríla 2024 seminár v Búci na tému „*Vybrané aspekty sexuálne motivovaných trestných činov*“, ktorého sa zúčastnilo 16 účastníkov (12 žien, 4 muži);
- on-line Cyklus vzdelávanie o sexualizovanom násilí pre odborníkov a odborníčky v oblasti duševného zdravia (19.3.,20.3., 26.3., 27.3., 9.4., 10.4., 16.4.);
- 8. apríla 2024 prednáška na Filozofickej fakulte Univerzity PJ Šafárika v Košiciach sa dňa zúčastnilo 10 účastníčok (10 žien).

Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách ako spoluorganizátor prispelo aj ku konferencii *Násilie na ženách, ich deťoch a domáce násilie v praxi Žilinského kraja* (15.4.2024, 122 účastníkov: 11 mužov, 111 žien). Záverečná konferencia projektu „*Zlepšenie ochrany práv obetí - posilnenie kapacít a postupov boja proti násiliu na ženách a domácemu násiliu*“, kde bolo Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách odborným garantom partnerstva a aktivít Ministerstva vnútra SR, Zboru väzenskej a justičnej stráže SR a Akadémie policajného zboru SR sa realizovala 29. apríla 2024 on-line formou, pričom sa jej zúčastnilo 47 účastníkov/čok a predstavili sa všetky výstupy, ktoré boli úspešne realizované v rámci projektu.

Tím Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách do konca roka 2024 pripravil ešte ďalšie dva vzdelávacie programy o sexuálnom zneužívaní detí, jeho identifikácii a možnostiach intervencie: jeden pre zamestnanectvo Národného projektu *Intervenčné tímy*, ktorý implementuje Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity (5 modulov, program bol ukončený), a druhý pre terapeutov a terapeutky so špecializáciou na traumy združených v Slovenskom inštitúte pre psychotraumatológiu a EMDR (7 modulov a 6 intervízných stretnutí, program prebieha).

Vo vzťahu k osvetovým aktivitám dňa 6. júna 2024 Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách vystúpilo s prezentáciou na odbornom seminári „*Ochrana detí pred násilím - rodovo podmienené násilie - multidisciplinárna spolupráca v praxi*“, ktorý bol organizovaný: Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny SR – Vysokou školou zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o. Bratislava – Inštitútom pre výskum práce a rodiny, Koordinačno-metodickým centrom pre prevenciu násilia na ženách.

Zároveň, 24. júna 2024 Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách zorganizovalo verejnú diskusiu: *Čo vieme o skúsenostiach žien zažívajúcich partnerské násilie so službami a inštitúciami?*. V rámci diskusie boli predstavené najnovšie zistenia o násilí na ženách a dievčatách: výsledky výskumu "*Výskum rodovo podmieneného násilia na ženách*" a výskumu "*Akoby násilie s tým nič nemalo. Skúsenosti žien zažívajúcich partnerské násilie so službami a inštitúciami*". V rámci osvetu a komunikácie sa od mája do decembra 2024 zamestnankyne Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách zúčastnili na 5 verejne prístupných diskusiách organizovaných spolkom žien Živena.

V roku 2024 bol zverejnený aj blok o sexuálnom zneužívaní detí. Zároveň, na sociálnych sieťach od októbra 2024 Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách realizovalo osvetový seriál, ktorý sa venuje častým otázkam, s ktorými sa na konzultantky na linke obracajú ženy zažívajúce násilie.

Od 25. novembra 2024 bola v rámci projektu vedená kampaň „Zastavme násilie na ženách“, organizovaná v rámci zapojenia Slovenskej republiky do globálnej kampane „16 dní aktivizmu proti násiliu na ženách“, ktorú každoročne vyhlasuje Organizácia Spojených národov. Kľúčovým aspektom kampane nie je len vlastná činnosť Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách, ale motivácia a zapojenie iných aktérov a aktérok, štátnych aj neštátnych, s ktorými je spoločne komunikované jedno spoločné poslanstvo, sprevádzané spoločnými vizuálnymi znakmi.

Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách organizovalo v roku 2024 viaceré aktivity aj v spolupráci s inými inštitúciami, ako napríklad

- v spolupráci so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva bol nahratý podcast pre kanál NoPráve;²⁷⁴
- v reláciách TV Spark a Slovenskom rozhlase, Rádiu Regína zástupkyne Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách rozprávali o násilí na ženách;
- s Úradom vysokého komisára OSN pre utečencov/ky a Slovenským národným strediskom pre ľudské práva spolupracovalo Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách na čítačke Monológy o násilí, ktorá priniesla autentické výpovede žien o partnerskom násilí a aj o násilí, ktoré niektoré matky zažívajú od svojich dospelých detí;²⁷⁵
- s Mestským múzeom Bratislava bola dňa 28. novembra uskutočnená v Apponyiho paláci čítačka z diela prvej slovenskej feministky Hany Gregorovej a súčasnej autorky a spoluzakladateľky ASPEKTu Jany Juráňovej pod názvom „Ako píšú slovenské autorky o násilí? Čítajme Hanu, čítajme Janu.“;²⁷⁶
- s kanceláriou UNICEF Slovenská republika a HC Slovan Bratislava²⁷⁷ prinieslo Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách verejnosti nové videospoty proti násiliu na ženách, kde hokejové osobnosti vyjadrili jasné NIE násiliu.^{278,279}

²⁷⁴Podcast, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/rozpravame-sa-s-odbornickami-o-nasili-pachanom-na-zenach/>

²⁷⁵ Monológy o násilí, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/monology-o-nasili-scenicke-citanie-pribehov-zien-a-dievcat-celiacich-rodovo-podmienenu-nasiliu/>

²⁷⁶ Ako píšú slovenské autorky o násilí, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/ako-pisu-slovenske-spisovatelky-a-feministky-o-nasili-citajme-hanu-citajme-janu/>

²⁷⁷ HC Slovan Bratislava videá, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/hc-slovan-sa-pripojil-ku-kampani-pocas-16-dni-aktivizmu/>

²⁷⁸ Láska nemá bolieť, dostupné na <https://www.laskanemaboliet.sk/>

²⁷⁹ Kampaň, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/osobnosti-a-institucie-podporuju-kampan-zastavme-nasilie-na-zenach-2024/>

Fotografie organizácií a osobností, ktoré odmietajú násilie na ženách, sú zverejnené na sociálnych sieťach Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách a na webovej stránke, kde je možné nájsť aj bližšie informácie o zorganizovaných podujatiach.²⁸⁰

4.3.3 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v roku 2024 zrealizovalo napríklad tieto vzdelávacie aktivity, ktoré sa týkali rodovo podmieneného násilia:

- Obťažovanie, sexuálne obťažovanie, ktorá bola 2x odprednášaná pre študentov a študentky Gymnázia L. Novomeského v Bratislave (spolu 54 študentov a študentiek),
- Prevencia a eliminácia násilia na pracovisku (tréning) pre 11 zamestnancov a zamestnankýň Žilinskej univerzity,
- Prednáška na tému „*Sexuálne obťažovanie*“ pre 9 zamestnancov a zamestnankýň Žilinskej univerzity,
- Prednáška na tému „*Prevencia a eliminácia násilia na pracovisku - sexuálne obťažovanie, nediskriminácia*“ pre 45 príslušníčok a príslušníkov Policajného zboru SR,
- workshop na tému „*Rodová rovnosť a eliminácia násilia voči ženám v pracovnoprávných vzťahoch*“ pre 11 zamestnancov a zamestnankýň Všeobecnej úverovej banky
- prednáška na tému „*Eliminácia násilia voči ženám v pracovnoprávných vzťahoch*“ pre 26 zamestnancov a zamestnankýň Úradu vlády SR.

4.3.4 Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov - Slovensko

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (a utečenkyně) Slovensko v roku 2024 pokračovalo v systematickom vzdelávaní v oblasti rodovo podmieneného násilia a ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním, pričom tréningu sa zúčastnilo 285 osôb, vrátane zamestnancov a zamestnankýň Migračného úradu v Humennom, Hraničnej a cudzineckej v Sobrancech, červeného kríža z celej SR a rôznych ďalších humanitárnych pracovníkov a pracovníčok.

Na pomoc obetiam rodovo podmieneného násilia a posilnenie ich ekonomickej samostatnosti vytvoril Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (a utečenkyně) Slovensko podpornú finančnú schému, v rámci ktorej sa poskytuje priama finančná podpora po dobu 6 mesiacov, ktorú je možné v rámci potreby predĺžiť. V rámci podpory obetiam poskytlo v roku 2024 finančnú výpomoc pre 16 rodín z Ukrajiny, zahrňujúcich celkom 44 osôb.

4.3.5 Neziskové organizácie

ALEJ Poradenské centrum, o. z.

ALEJ Poradenské centrum, o. z. realizovalo v roku 2024 podporné a posilňujúce skupiny zamerané na dopady násilia a na jeho prevenciu, pričom boli zamerané na podporu a posilnenie žien prostredníctvom (znovu) objavenia svojich vnútorných zdrojov a spojenia sa s

²⁸⁰ Zastavme násilie, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/>

vlastnou silou s cieľom zvýšenia vnútorného pocitu bezpečia žien a ich ochrany voči násiliu v partnerských vzťahoch, vo verejnom priestore či inej forme rodovo podmieneného násilia.

Rozšírenie sa týkalo najmä špecifických služieb, ktoré boli veľmi žiadané a ktoré sú pre väčšinu žien aj finančne nedostupné. Podporné a posilňujúce skupiny zamerané na dopady násilia a na jeho prevenciu pozostávali z dvoch typov kurzov – 1) Povzbudzujúca sebaobrana pre ženy a 2) Skupiny TRE – práca s dopadmi prežitého násilia. Uvedenými aktivitami sa občianske združenie snažilo prispieť k riešeniu nedostatku služieb v oblasti skupinovej práce a podpory ženám so skúsenosťou s násilím, resp. ohrozených násilím. Podaktivita „*Povzbudzujúca sebaobrana*“ bola koncipovaná ako feministická sebaobrana a bola zameraná na nácvik reakcií na rôzne rizikové situácie, vrátane porušovania osobných hraníc, sexuálneho obťažovania a napadnutia. Podaktivita „*Skupiny TRE – práca s dopadmi prežitého násilia*“ bola zameraná na posilnenie pocitu bezpečia u žien so skúsenosťou s násilím prostredníctvom práce s dopadmi prežitého násilia.

Podporné a posilňujúce skupiny:

- 1) *Povzbudzujúca sebaobrana pre ženy*: V roku 2024 boli vedené 3 kurzy. Každá z účastníčok zažila alebo zažíva niektorú z foriem násilia, pričom niektoré zažívali násilie aj v súčasnom vzťahu. Skúsenosti so sebaobranou nemala takmer žiadna z účastníčok. Stretnutia prebiehali v uzavretej skupine.
- 2) *Skupina TRE*: V roku 2024 boli vedené 3 podporné skupiny TRE, v rámci ktorých sa uskutočnilo 18 stretnutí. Cieľom stretnutí bolo sprístupnenie psychologickej podpory ženám vyrovnávajúcim sa s dopadmi prežitého násilia, a to najmä s využitím metódy TRE (Tension/Trauma Releasing Exercises), ako aj rôznych stabilizačných techník. Skupiny boli vedené odborníčkami na prácu s traumou, ktoré sú súčasne expertkami v téme násilia na ženách.
- 3) *Skupina pre ženy so skúsenosťou so sexuálnym násilím*: Na základe vytvorenia inovatívneho programu pre mladé ženy so skúsenosťou so sexuálnym násilím bola v roku 2024 vedená uzavretá pilotná skupina pre ženy, ktorá pozostávala z kontinuálnej práce (spolu 15 skupinových stretnutí v rámci 4 mesiacov) na posilnení žien, spracovávaní ťaživých spomienok a zmierňovaní dopadov prežitého násilia v ich každodennom živote. V rámci poradenstva a pomoci boli poskytované služby aj so špecifickým zameraním na nové témy, ktoré sa otvárali v kampaniach. V prípade potreby boli ženám sprostredkované bezplatné advokátske služby.

Vo vzťahu k ďalším vzdelávacím a osvetovým aktivitám ALEJ Poradenské centrum, o. z. na jar 2024 v tejto súvislosti realizovalo 5 vzdelávacích workshopov pre odbornú verejnosť, v počte účastníčok a účastníkov 90 a eventovú kampaň v najväčšom obchodnom centre na Slovensku (Eurovea).

Týmito aktivitami ALEJ Poradenské centrum, o. z. o. i. reagovalo na skutočnosť, že rodovo podmienené násilie páchané na ženách a dievčatách sa v kontexte používania technológií mení a vyvíja a že páchatelia môžu prostredníctvom nich spôsobovať viacnásobné škody. Na

tento závažný problém reagovalo nielen prostredníctvom poskytovaných služieb, ale aj prostredníctvom zvyšovaním rozsiahlej osvetvy a zvyšovaním kvalifikácie, teda vzdelávaním odborných profesií. Súčasne ALEJ Poradenské centrum, o. z. realizovalo kampaň a osvetové aktivity v týchto oblastiach.

V roku 2024 sa ALEJ Poradenské centrum, o. z. zameralo tak, ako po minulé roky, aj na problém stalkingu a kyberstalkingu, ktoré nie sú doposiaľ na Slovensku systémovo riešené a neexistovalo široké povedomie o týchto formách násilia. Ženy a ich okolie, ako aj odborná verejnosť mali a majú problém identifikovať a riešiť ich. Pandémia COVID-19 významne zvýšila počet prípadov násilia páchaného na ženách, vrátane stalkingu a kyberstalkingu. ALEJ Poradenské centrum, o. z. sa stretávalo s čoraz sofistikovanejšími spôsobmi zneužívania digitálnych technológií na kontrolu a monitoring súčasných a bývalých partneriek alebo manželiek alebo žien, ktoré mužov odmietli. ALEJ Poradenské centrum, o. z. v rámci svojej činnosti vnímalo, že rovnakou rýchlosťou ako sa šíria tieto formy násilia, sa nešíri povedomie o nich a o spôsoboch, ako sa im účinne brániť, ako páchatelov definitívne zastaviť a dosiahnuť spravodlivosť. Vzdelávanie odbornej verejnosti bolo zamerané na samotné násilie, informácie o našich službách, oboznámenie s najnovším výskumom o násilí medzi mladými ľuďmi a na oblasť stalkingu a kyberstalkingu.

ALEJ Poradenské centrum, o. z. sa v roku 2024 zameralo aj na zvýšenie informovanosti. Kampane, resp. eventy boli zamerané na samotné ženy a ich okolie, ako aj na odbornú a laickú verejnosť:

- V apríli až septembri 2024 bol realizovaný event vo forme inštalácií v obchodnom centre Eurovea, ktorý nadväzoval na predchádzajúcu osvetovú kampaň na tému stalking a kyberstalking. Event prebiehal v rámci 30 digitálnych obrazoviek, 2 vstupov do garáží - na každom bol unikátny nápis, 1 citylight na fasáde, na 77 dámskych toaletách. V rámci kampane bolo vytvorené aj video Stalking a kyberstalking.²⁸¹
- Druhá kampaň reflektovala menej viditeľný problém a tým pádom aj ťažšie identifikovateľné a dokázateľné formy násilia, a to psychické a ekonomické násilie. Kampaň zameraná na tieto formy násilia reagovala na skutočnosť, že ženy majú nízke povedomie o tom, že násilie na ženách je širšie, ako len fyzické a že aj v týchto prípadoch sa jedná o násilie. V rámci kampane Psychické a ekonomické násilie, bola spolupráca s agentúrou, pričom sa vytvorilo 13 krátkych videí vychádzajúcich z výrokov reálnych páchatelov.²⁸² Počas júna a júla 2024 bolo v rámci tejto kampane na webovej stránke neziskovej organizácie zverejnených 25 blogov na tému psychického

²⁸¹ Dosah: Facebook: 1 190 431 impresií, dosah (unikátni užívatelia a užívatelky) - 540 138, 4 347 interakcií, Instagram: 555 tis. prehratí videa, dosah (unikátni užívatelia a užívatelky) - 382 960 užívateľov a užívateľiek, Youtube: 109 tis. zobrazení, viac ako 30 sekúnd videa video 62 700 ľudí.

²⁸² Dosah: Instagram/Facebook: oslovených 24 tis. účtov, z čoho bolo 99 % nových účtov, ktoré neziskovú organizáciu nesledujú. Videá boli prehraté 48 877 krát. Najsledovanejšie video má 64 tisíc zhliadnutí. Web: pripravený kampaňový web vykroctedobezpecia.sk, počet návštev: 2 252 návštev, z toho 1901 unikátnych návštevníkov a návštevníčok, najviac návštevníkov a návštevníčok prišlo z Facebooku a organickým vyhľadáním webu.

a ekonomického násillia, ktoré boli propagované aj na sociálnych sieťach organizácie.²⁸³

Všetky osvetové aktivity ALEJ Poradenské centrum, o. z. propagovalo aj v rámci mnohých mediálnych vystúpení v denníkoch, televízii a rozhlase a pod.

Vďaka uvedeným aktivitám sa o vyššie uvedených oblastiach a problémoch dozvedeli súčasní/é sledovatelia/ky, pribudli však aj mnohé ženy, ktoré neziskovú organizáciu začali sledovať na sociálnych sieťach a prečítali si potrebné informácie na blogu na webovej stránke ALEJ-e, čo je v mnohých prípadoch prvý krok, aby ich v budúcnosti kontaktovali.

OZ Brána do života

OZ Brána do života spravuje aj sociálne siete, ktoré predstavujú prostriedok na neoddeliteľnú súčasť pomoci ženám zažívajúcim násillie, keďže ich účelom je to, aby ženy vedeli, že pomoc existuje a súčasne aj to ako ju majú vyhľadať. Šírenie osvetu v téme zabezpečovala manažérka pre komunikáciu a sociálne siete, pričom manažérka spravovala sociálne siete organizácie a vytvorila informačné materiály pre potenciálne klientky a verejnosť – infomateriál pre ubytované klientky, infomateriál pre potenciálne klientky, infobrúža o zariadení pre verejnosť.

CKP Femina, n.o.

CKP Femina, n. o. v roku 2024 realizovalo projekt, ktorého cieľom bolo pomôcť konkrétnym osobám, ktoré sú obeťami domáceho násillia a diskriminácie (pohlavie, sociálna situácia, príslušnosť k etnickej skupine), poskytnutím základného sociálneho poradenstva, ako aj sprostredkovaného odborného právneho a psychologického poradenstva. Taktiež poradenstvo a konkrétna pomoc kvalifikovanými poradkyňami poskytnutím informácií o možnostiach riešenia situácie, pri rešpektovaní vôle klienta/klientky, s cieľom zlepšenia jeho/jej kvality života. Cieľom projektu bolo súčasne scitlivenie verejnosti v oblasti dodržiavania rovnosti medzi mužom a ženou a osveta - edukácia, osveta a informovanosť cieľových skupín o predchádzaní násillia, jeho rozpoznaní a potrebe ochrany ľudských práv prostredníctvom prednášok, videí a informačných materiálov. Projekt mal viacero čiastkových cieľov, ako napríklad podpora uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania, zlepšenie kvality života znevýhodnených skupín obyvateľstva, poradenská činnosť a bezplatná právna pomoc, zvyšovanie informovanosti, zlepšenie kvality života znevýhodnených skupín obyvateľstva a ďalšie.

Hlavnou cieľovou skupinou boli jednotlivé osoby a rodiny diskriminované z dôvodu násillia (napr. obeť domáceho násillia), ženy samo-živiteľky, sociálne a inak diskriminované osoby a marginalizované skupiny.

V rámci činnosti CKP Femina, n.o. navštívilo dve stredné školy, kde sa prednášok na tému „Život bez násillia“ zúčastnilo na jednej škole 84 študentov a študentiek a na druhej 31 študentov a študentiek.

²⁸³ Blogy, dostupné na <https://alej.eu/blog/>

V rámci poradenstva organizácia pomohla 26 klientom a klientom s rodinami. CKP Femina, n.o. spolupracovalo s obcami a komunitnými centrami a spoluorganizovalo letný tábor, kde sa zúčastnilo 25 maloletých osôb a 11 animátorov a animátoriek.

FENESTRA

Pomoc a podporu pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti FENESTRA poskytovala v roku 2024 v rámci projektu „*Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!*“, ktorý bol podporený v rámci programu „*Domáce a rodovo podmienené násilie*“ spolufinancovaného z Nórskeho grantov a štátneho rozpočtu SR a vďaka príspevku Košického samosprávneho kraja na poskytovanie špecializovaného poradenstva. Špecializovanú odbornú pomoc pre obe domáceho násillia v rámci intervenčného centra poskytovali vďaka finančnej podpore Ministerstva spravodlivosti SR v rámci dotácie na poskytovanie špecializovanej odbornej pomoci obetiam trestného činu domáceho násillia pre subjekty s označením intervenčné centrum.

V roku 2024 ďalej organizácia realizovala viaceré projekty zamerané na problematiku násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch:

- 1) Projekt „*Ochrana obetí rodovo podmieneného násillia – reakcia na výzvy pandémie – RISKFREE*“ financovaného z programu Európskej komisie Citizens, Equality, Rights and Values (CERV). Aktivity projektu boli realizované v pozícií partnerskej inštitúcie projektu. Projekt bol koordinovaný organizáciou Autonómny ženský dom Záhreb z Chorvátska a partnermi projektu boli, okrem Fenestra, mimovládne organizácie, ktoré pôsobia v oblasti prevencie a eliminácie násillia na ženách v Maďarsku, Slovinsku, Chorvátsku a Grécku. Projekt sa realizoval v období rokov 2022 – 2024. Cieľom projektu bolo prispieť k vyššej ochrane žien pred rodovo podmieneným násillím prostredníctvom skúmania aspektov zvýšenej miery ohrozenia žien, ktoré zažívajú alebo zažili násilie v kontexte pandémie COVID-19. Aktivity projektu zahŕňali prieskum realizovaný so ženami zažívajúcimi násilie o ich skúsenosti s násillím v partnerských vzťahoch a ich skúsenosti s intervenciou relevantných inštitúcií, organizácií, či profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien; vytvorenie protokolu a metodiky na odhad nebezpečenstva; tréningy k metodológii odhadu nebezpečenstva pre inštitúcie a organizácie poskytujúce ochranu a podporu ženám zažívajúcim násilie a kampaň na zvyšovanie povedomia, ktorá prebehla vo všetkých krajinách zapojených do projektu s cieľom podporiť myšlienku nulovej tolerancie rodovo podmieneného násillia na ženách a informovať ženy kde a ako hľadať pomoc a podporu.²⁸⁴
- 2) Projekt „*Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!*“, ktorý bol podporený v rámci programu „*Domáce a rodovo podmienené násilie*“ spolufinancovaného z Nórskeho grantov a štátneho rozpočtu SR. Projekt bol realizovaný v Košickom kraji. FENESTRA ako prijímateľská inštitúcia spolupracovala s partnerskými organizáciami OZ HANA v Spišskej Novej Vsi a OZ Pomoc rodine v Michalovciach. Realizácia projektu prebiehala v období rokov 2022 – 2024. Projekt bol zameraný na obe rodovo podmieneného násillia, špecificky na ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti. Cieľom projektu bolo zvýšiť dostupnosť špecifických podporných služieb pre

²⁸⁴Riskfree, dostupné na <https://www.fenestra.sk/riskfree/>

ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti v Košickom kraji prostredníctvom rozšírenia a skvalitnenia služieb v už existujúcich poradenských centrách prijímateľskej inštitúcie a partnerských inštitúcií projektu (Košice, Michalovce, Spišská Nová Ves) a zriadením nových poradenských centier - pobočiek prijímateľskej inštitúcie a partnerských inštitúcií - v okresoch, v ktorých takéto podporné služby neexistovali (Rožňava, Gelnica, Trebišov). Ďalšími cieľmi projektu boli: prispieť k zvýšeniu dostupnosti účinnej a odbornej ochrany a pomoci zo strany štátnych inštitúcií, k zvýšeniu dostupnosti kvalitných informácií o násilí na ženách a možnostiach pomoci a podpory pre ženy zažívajúce násilie a relevantných aktérov. Tieto ciele boli naplnené prostredníctvom ďalších aktivít projektu - vzdelávacími aktivitami a informačnou kampaňou – workshopy pre odbornú verejnosť; vytvorenie online informačných centier pre políciu, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a pre advokátky a advokátov; rozvíjaním spolupráce medzi relevantnými inštitúciami a online kampaňou na zvyšovanie informovanosti a povedomia pre ženy o možnostiach pomoci a podpory.

V roku 2024 FENESTRA realizovala nasledujúce vzdelávacie a osvetové aktivity:

- Workshop, v rozsahu 4 hodín, pre mimovládne organizácie, ktoré prevádzkujú poradenské centrá a bezpečné ženské domy pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti na tému odhad nebezpečenstva a vyhodnocovanie rizík pri poskytovaní pomoci a podpory ženám zažívajúcim násilie;
- Workshop, v rozsahu 4 hodín, pre zástupcov a zástupkyne inštitúcií a organizácií podieľajúcich sa na riešení prípadov násilia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch v Rožňave, na tému ako rozpoznať násilie, rizikové faktory a ako hovoriť so ženou zažívajúcou násilie;
- Workshop, v rozsahu 4 hodín, pre pracovníkov a pracovníčky inštitúcií, ktoré sa podieľajú na riešení situácie násilia na ženách a na ochrane detí v rámci poručenskej agendy, výkonov rozhodnutia, výchovných opatrení a asistovaného styku, na tému identifikácia násilia a rizikové faktory, situácia detí žien zažívajúcich násilie, moc a kontrola, ktorú uplatňujú násilní muži nad ženami a deťmi po separácií;
- Workshop, v rozsahu 8 hodín, k problematike násilia na ženách v partnerských vzťahoch pre terénnych a komunitných sociálnych pracovníkov a pracovníčky v okresoch Košice – mesto, Košice – okolie a Rožňava, na tému identifikácia vzorcov násilného správania, identifikácia rizikových faktorov, ako hovoriť s ohrozenými osobami o násilí, čo robiť a čo nerobiť;
- Webinár, v rozsahu 2 hodín, k online vzdelávaciemu centru (online hub) pre advokátky a advokátov zameraný na predstavenie informácií a vzdelávacích materiálov v online vzdelávacom centre pre advokátky a advokátov, ktoré a ktorí poskytujú právnu pomoc a advokátske zastupovanie ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch a ich deťom v rámci trestných a civilných konaní.

FENESTRA v roku 2024 participovala na organizácii regionálnej konferencie k problematike násilia na ženách v Spišskej Novej Vsi, ktorej cieľom bolo predstaviť výsledky projektu, ale aj diskutovať o skúsenostiach a praxi v oblasti ochrany, pomoci a podpory žien

zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a osôb ohrozených domácim násilím v Košickom kraji. Diskusné panely konferencie boli zamerané na pomoc a podporu pri riešení situácie rómskych žien a tému ako polícia a oddelenie sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately zabezpečuje ochranu žien, detí a iných ohrozených osôb násilím.

Vzdelávacích aktivít, ktoré organizácia realizovala a na ktorých spoluorganizovala v roku 2024 sa zúčastnilo spolu 125 zástupcov a zástupkyň štátnych a verejných inštitúcií, mimovládnych organizácií a profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich deťoch primárne v Košickom kraji.

V rámci iných vzdelávacích a osvetových aktivít FENESTRA spolu s partnerskými organizáciami OZ HANA a OZ Pomoc rodine vytvorili tri online vzdelávacie a informačné centrá – pre políciu, pre zamestnankyne a zamestnancov orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a pre advokátky a advokátov - k problematike násilia na ženách. V týchto online hub-och sú k dispozícii rôzne informácie a materiály v podobe infografík či videí, ktoré sú šité na mieru charakteru práce či intervencie jednotlivých profesijných skupín. Ich cieľom je zvýšiť dostupnosť odborných a praktických informácií pre kľúčové profesie, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich deťoch.²⁸⁵

FENESTRA v roku 2024 súčasne realizovala online informačnú kampaň *#smetuprezeny*, ktorej cieľom bolo zvýšiť informovanosť žien zažívajúcich násilie o tom, akú pomoc a podporu poskytujú poradenské a intervenčné centrá v Košickom kraji, vrátane informovania o novovzniknutých pobočkách poradenských a intervenčných centier v Trebišove, Gelnici a Rožňave. kampaň mala v období jedného týždňa jej realizácie dosah na takmer 4000 ľudí.²⁸⁶

Ako dobú prax možno v súvislosti s FENESTROU a združeniami OZ HANA a OZ Pomoc rodine konštatovať to, že sa im podarilo zvýšiť dostupnosť špecializovanej pomoci, podpory a ochrany, ktoré poskytujeme v našich poradenských a intervenčných centrách v Košickom kraji tak, že v súčasnosti je Košický samosprávny kraj jediným krajom na Slovensku, kde je takáto špecializovaná pomoc a podpora dostupná ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch a ich deťom v každom okresnom meste.

FENESTRA v rámci svojej činnosti vníma aj najväčšie výzvy a nedostatky pri riešení problematiky násilia na ženách v partnerských vzťahoch, ide predovšetkým o systémové javy, ktoré už v roku 2023 zhrnula v publikácií.²⁸⁷

LUNA, n.o.

V roku 2024 realizovala LUNA, n.o. v rámci projektu, ktorého cieľom bolo poskytnúť komplexnú pomoc a podporu osobám ohrozeným násilím, v období 01. mája do 31. decembra 2024, nasledovné aktivity:

²⁸⁵ Infohub, dostupné na <https://www.fenestra.sk/fohub-policia/>, <https://www.fenestra.sk/fohub-upsvar/>, <https://www.fenestra.sk/fohub-pravo/>

²⁸⁶ Video, dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=rfd8nxhiDRE>

²⁸⁷ Publikácia, dostupné na <https://www.fenestra.sk/wp-content/uploads/2023/06/Sprava-stav-systemu-hlavne-zistenia-odporucania.pdf>

- *Poskytovanie bezpečného bývania* - pobyt v zariadení zahŕňal nielen ubytovanie, ale aj krízovú intervenciu, psychologické, sociálne a právne poradenstvo, sprevádzanie a praktickú podporu pri riešení otázok zamestnania, finančnej gramotnosti, zdravia, rodičovských zručností a plánovania budúcnosti;
- *Plánovanie bezpečia* - Bezpečnostné plány vypracúvali na základe individuálnych potrieb žien a ich detí, pričom sa kládol dôraz na minimalizovanie rizika zo strany osoby páchajúcej násilie (plánovanie bezpečia v rámci presunov žien z kontaktného bodu do bezpečného ženského domu, presunov žien medzi bezpečným ženským domom a prácou, obchodmi, školskými zariadeniami, ktoré navštevujú ich deti, plánovanie bezpečia pri realizácii styku otca s deťmi, bezpečné používanie technológií a pod.). Pri realizácii uvedených bezpečnostných plánov, nepostrádateľnú úlohu zohral osobný automobil, ktorý bol využívaný v prípade potreby aj pri presune na pojednávania, výsluchy, lekárske vyšetrenia.
- *Poskytovanie špecializovaného sociálneho poradenstva* - poskytli viac ako 150 hodín priameho sociálneho poradenstva, ktoré zahŕňalo oblasť bezpečia, zdravia, bývania, sociálnu, finančnú, pracovnú a právnu oblasť. Väčšina klientok pochádzala z miest mimo Trenčína, čo si vyžiadalo asistenciu pri zabezpečení lekárskej starostlivosti pre deti prijatie detí do školských zariadení v spolupráci s miestnymi samosprávnymi orgánmi v 16 prípadoch. Klientky boli podporované aj v oblasti kariérneho plánovania a rekvalifikácie, aby získali lepšie uplatnenie na trhu práce. V spolupráci s Centrom právnej pomoci poskytovali asistenciu klientkam v konaniach o oddĺžení. Táto podpora zohrala kľúčovú úlohu pri posilňovaní ekonomickej stability a nezávislosti klientok, čo prispelo k ich schopnosti efektívne zvládať svoju situáciu a plánovať budúcnosť. Celkový počet klientok, ktoré boli zadlžené alebo boli v exekučných konaniach, bol 4, z toho v jednom prípade bol vyhlásený osobný bankrot, v jednom prípade proces vyhlásenia stále prebieha a v jednom prípade došlo k úprave finančnej situácii a klientka začala svoje dlhy pravidelne splácať.
- *Poradenstvo pre osobnostný rozvoj a podporu rodinných väzieb* - V rámci poskytovaných služieb sa LUNA, n.o. zamerala na poradenstvo podporujúce osobnostný rozvoj klientok, zahŕňajúce sebaopoznanie, zvyšovanie sebaúcty, zlepšovanie komunikačných zručností, asertivitu a zvládanie stresu. Súčasťou tejto podpory bolo aj konštruktívne riešenie konfliktov, práca so strachom a posilňovanie emocionálnej stability. Osobitná pozornosť bola venovaná podpore vzťahovej väzby medzi matkami a ich deťmi, ako aj rozvoju rodičovských zručností, čo prispelo k vytváraniu bezpečného a stabilného rodinného prostredia.
- *Podpora v oblasti bývania* - V rámci plánovania budúcnosti sa zamerali na podporu osamostatnenia klientok v oblasti bývania – pomáhali pri podávaní žiadostí o mestský byt a pri hľadaní nájomného bývania, čím im poskytli praktické nástroje na zabezpečenie stabilnej a nezávislej budúcnosti;
- *Právne poradenstvo* - V spolupráci s Intervenčným centrom Luna 3 klientkam sprostredkovali právne poradenstvo, najmä v súvislosti so spisovaním trestných oznámení, návrhmi na úpravu práv a povinností rodičov voči deťom a návrhmi o rozvod. Klientkam bol poskytovaný aj sprievod na súdne pojednávania a zastúpenie v civilných aj trestných konaniach advokátkou Intervenčného centra Luna.

- *Psychologická podpora* - psychologická starostlivosť bola poskytovaná v rôznych formách, a to ako krízová intervencia, individuálne konzultácie, skupinové komunity, piesková terapia
- *Krízová intervencia poskytovaná inou formou* - na krízovej linke LUNA, n.o. prijala 57 hovorov, počas ktorých klientkam poskytla celkovo 17 hodín krízovej intervencie a emocionálnej podpory,

V roku 2024 súčasne LUNA n. o. dňa 19. novembra realizovala 6. ročník odbornej konferencie s názvom „*Chráňme ženy a deti pred násilím*“, na ktorej sa zúčastnilo viac ako 100 účastníkov a účastníčok. Odborné príspevky hostí a hostiek poukázali na dynamiku násillia z pohľadu všetkých zúčastnených strán: osoby zažívajúcej násillie, osoby páchajúcej násillie a svedka násillia. Cieľom konferencie bolo predstaviť adresné intervencie pre všetky tri skupiny.

OZ MELÓDIA SRDCA

OZ MELÓDIA SRDCA za rok 2024 absolvovala pracovné cesty s aktivitami, prednášky, osvetovými aktivitami, workshopy napríklad aj na tému Zvýšenie úrovne finančnej gramotnosti - Šťastný život (pre rodiny, ktoré zažívajú domáce násillie).

V rámci organizovaných osvetových programov, prednášok, workshopov bola realizovaná aktivita - Predchádzanie a podpora riešenia domáceho násillia a iného ohrozenia správaním iných fyzických osôb.

V roku 2024 aktivity, programy, projekty a osvetu vo vzťahu k predchádzaniu a podpore riešenia domáceho násillia a iného ohrozenia správaním iných fyzických osôb pre najväčšiu časť klientov a klientok tvorilo klientsvo vo vekovom rozpätí 15-25 rokov a 50-60 rokov.

MyMamy, o.z.

Občianske združenie MyMamy, o.z. v rámci svojej činnosti realizovalo aj preventívne aktivity na školách a vzdelávacie aktivity pre odborníkov a odborníčky v rámci iných organizácií a inštitúcií, napr. na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny SR, polícií, komunitných centrách a pod., pričom:

- Počet realizovaných preventívnych stretnutí na školách so študentmi a študentkami: 31,
- Počet realizovaných preventívnych stretnutí na školách s pedagogickým personálom: 5,
- Počet realizovaných preventívnych stretnutí a vzdelávania v rámci obcí: 7,
- Počet realizovaných vzdelávaní v organizáciách a inštitúciách (Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Polícia): 13

V roku 2024 občianske združenie organizovalo FemFest 2024 – feministický festival s podtémou „*Aby bolo ženy počuť*“. Festival bol realizovaný v rámci projektu Rôzne cesty k rovnosti (projekt podporený z Nórskeho finančného mechanizmu so spolufinancovaním zo štátneho rozpočtu SR). V rámci festivalu sa v dňoch 18. a 19. apríl 2024 realizovalo 6 podujatí – Záverečná konferencia k podporeným projektom, 2x premietanie filmu, 1x prednáška na

tému ženských autoriek v slovenskom umení 20. a 21. storočia, 1x koncert, 1x divadelné predstavenie.

Súčasne, sa občianske združenie aj v roku 2024 zapojilo do medzinárodnej kampane 16 dní aktivizmu proti násiliu páchanému na ženách, ktorá prebieha v dňoch 25. november až 10. december. Aktivity boli realizované v rámci dvoch projektov – s finančnou podporu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (Dotácia na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí) a s finančnou podporou z Bilaterálnej iniciatívy Nórskeho finančného mechanizmu v rámci výzvy FBRO3 – Bilateral Events. Celkovo sa v rámci kampane realizovalo 11 aktivít:

- Fotenie s heslami proti násiliu páchanému na ženách na námestí;
- 2x výstava spolu s vernisážou;
- Slam poetry so zameraním na ženské slamerky a ženské témy na podporu rodovej rovnosti;
- Pubquiz so zameraním na tému rodovej rovnosti a postavenia žien v spoločnosti;
- 2x premietanie filmu „Aj zajtra je deň“, ktorý zobrazuje život ženy v násilnom vzťahu a jej odvahu a silu vzoprieť sa násilnému partnerovi aj patriarchálnemu nastaveniu spoločnosti v povojnovom Taliansku;
- V spolupráci s nóorskymi partnerskými organizáciami KUN – Centrum pre rovnoprávnosť a diverzitu a Lkestillingscenteret – centrum pre rovnosť bola realizovaná aktivita Živé knižnice a Workshop pre mladých ľudí s témou „Break the silence“;
- Koncert;
- Zvuková vlna: Women’s work, v rámci ktorej bolo predstavených až 35 žien, inovátoriek na hudobnej scéne.²⁸⁸

V oblasti prevencie sa organizácia zamerala aj na odbornú verejnosť a študentov a študentky základných a stredných škôl, pretože považuje za veľmi dôležité hovoriť s mladými ľuďmi o zdravých rovnocenných partnerských vzťahoch a vzdelávať odbornú verejnosť a spolupracujúce organizácie s cieľom efektívnejšej pomoci ženám zažívajúcim násilie. V rámci projektu preto realizovali 8 preventívnych stretnutí na školách – 3 na základných školách v Prešove a 5 na stredných školách v Prešove, Vranove nad Topľou a Bardejove. Spolu sa preventívnych aktivít zúčastnilo 67 žiakov a žiačok základných škôl a 136 študentiek a študentov stredných škôl. Od škôl dostali po realizácii preventívnych aktivít pozitívnu spätnú väzbu a zároveň prejavovaný záujem o ich pravidelnú realizáciu. Súčasne realizovali aj vzdelávanie učiteľov a učiteľiek zamerané na to ako učiť o domácom násilí, ako s mladými ľuďmi hovoriť o téme násilia a dôležitosti rovnocenných partnerských vzťahov. Vzdelávania sa zúčastnilo 44 učiteľov a učiteľiek.

Pri odbornej verejnosti sa združenie zameralo aj na terénnych sociálnych pracovníkov a pracovníčky, s ktorými prichádzajú pri riešení prípadov klientok často do kontaktu. Vzdelávania realizovali s cieľom poskytnutia základných informácií o násilí páchanom na

²⁸⁸ Aktivity, dostupné na <https://www.mymamy.sk/16-dni-aktivizmu-proti-nasiliu-na-zenach-2024-projekt-realizovany-s-financnou-podporou-ministerstva-prace-socialnych-veci-a-rodiny-sr/>, <https://www.mymamy.sk/kampan-16-dni-aktivizmu-proti-nasiliu-na-zenach-2024/>

ženách, jeho cykle a priebehu, a tým aj lepšieho porozumenia situácie žien zažívajúcich násilie a ich deti zo strany. Zamerali sa aj na možnosti vzájomnej spolupráce s cieľom zefektívnenia pomoci ženám zažívajúcim násilie a predchádzania sekundárnej viktimizácie žien a detí. Vzdelávania sa zúčastnilo spolu 51 terénnych sociálnych pracovníkov a pracovníčok z okresu Sabinov a Bardejov.

MyMamy, o.z. na základe skúseností z vlastnej činnosti identifikovalo, že sa čoraz viac objavuje téma hroziacej chudoby, v rámci tejto oblasti supľujú štát pri podpore jednorodičovských rodín, okrem poskytovania odborných služieb napr. aj vo forme poskytovania potravinovej a drogérieovej pomoci, ktorú sa nám darí poskytovať vďaka spolupráci s potravinovým reťazcom.

OZ HANA

V roku 2024 OZ HANA pokračovalo v realizácii projektu „*Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!*“, ktorý bol realizovaný v rámci programu Domáce a rodovo podmienené násilie spolufinancovaného z Nórskeho grantov a štátneho rozpočtu SR, pričom prijímateľskou inštitúciou bola Fenestra a partnerskými inštitúciami OZ HANA a Pomoc rodine.

Činnosť, aktivity a služby poradensko-intervenčného centra OZ HANA boli aj v roku 2024 financované z viacerých zdrojov.²⁸⁹OZ HANA v roku 2024 naďalej koordinovalo činnosť Pracovnej skupiny na prevenciu a elimináciu násilia na ženách v Spišskej Novej Vsi, pričom v roku 2024 boli realizované celkom 4 pracovné stretnutia.

V rámci projektu DGV02013 v partnerstve s organizáciami Fenestra a Pomoc rodine realizovali viacero aktivít. V mesiaci február 2024 bol realizovaný v Gelnici dvojdnový interaktívny workshop k problematike násilia na ženách v partnerských vzťahoch. Aktivity sa zúčastnili terénni sociálni pracovníci a pracovníčky, a tiež pracovníci a pracovníčky komunitných centier obcí Gelnica, Mníšek nad Hnilcom, Švedlár a Rudňany. Cieľom workshopu bolo najmä porozumieť tomu, ako rozpoznať ženu, ktorá zažíva násilie, ako s ňou hovoriť a čo môžeme pre ňu urobiť obzvlášť vo vidieckom prostredí a prostredí marginalizovaných komunit.

V marci 2024 OZ HANA organizovalo 4 hodinový workshop k problematike násilia na ženách a ochrane detí v rámci poručenskej agendy, výkonov rozhodnutia, výchovných opatrení a asistovaného styku pre okres Spišská Nová Ves a Gelnica. A apríli 2024 ďalej 2 hodinový webinár pre pracovníkov a pracovníčky Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Centier pre deti a rodinu a súdov v Košickom kraji. Obsahom webináru bolo predstavenie online vzdelávacieho centra v téme násilia páchaného na ženách a na iných osobách ohrozených domácim násilím. Webinár bol určený pre pracovníkov a pracovníčky inštitúcií, ktoré sa podieľajú na riešení situácie násilia na ženách a na ochrane detí v rámci poručenskej

²⁸⁹projekt DGV02013, finančný príspevok Košického samosprávneho kraja na prevádzku sociálnej služby, samostatná odborná činnosť - špecializované sociálne poradenstvo a Dotácie na poskytovanie špecializovanej odbornej pomoci obetiam domáceho násilia subjektom s označením "intervenčné centrum" podľa zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, číslo zmluvy DIC10/2024/13.

agendy, výkonov rozhodnutia, výchovných opatrení a asistovaného styku. Rovnako bola v apríli 2024 v Spišskej Novej Vsi zrealizovaná Záverečnú konferenciu k projektu „*Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!*“.

V apríli 2024 OZ HANA taktiež v spolupráci, v rámci projektu DGV02013, realizovalo informačnú kampaň #*smetuprezeny*. Ďalej, sa taktiež pokračovalo vo vzdelávaní do vnútra organizácie (napr. tréning pre začínajúce poradenské pracovníčky, 200 hod. kurz v Geštalt psychoterapii, pravidelné supervízie, konziliárne porady a pod.). Počas celého roka sa OZ HANA zúčastňovalo alebo realizovalo rôzne pracovné stretnutia s Poradenskými centrami, Intervenčnými centrami, Bezpečnými ženskými domami, Koordinačno-metodickým centrom, relevantnými štátnymi a verejnými inštitúciami, organizáciami a pod.

Z hľadiska príkladov dobrej praxe rovnako ako Fenestra aj OZ HANA reflektuje najmä realizáciu projektu DGV02013, a to z hľadiska spolupráce, či už na úrovni prijímateľskej inštitúcie, partnerskej inštitúcie a donorskej inštitúcie alebo na úrovni dosahu, resp. regionálneho pokrytia celého Košického samosprávneho kraja.

Vo vzťahu k identifikovaným výzvam OZ HANA konštatovalo za rok 2024 stále prítomné výzvy spočívajúce v nekontinuálnom financovaní špecializovanej pomoci a podpory, resp. služieb pre ženy zažívajúce násilie, legislatívnom ukotvení problematiky, činnosti poradensko-intervenčného centra zabezpečovanej pod dvoma rôznymi akreditáciami, a v prípade poskytovania pomoci priamo deťom zažívajúcim násilie potreba tretej akreditácie. Rovnako bolo, resp. je pre OZ HANA výzvou personálne zabezpečenie poradensko-intervenčného centra z ohľadom na podmienky v oblasti vzdelania no najmä praxe (od 1-3. rokov, podľa typu akreditácie) a tiež z ohľadom na možnosti, resp. požiadavky finančného ohodnotenia. Vo vzťahu k aktivitám OZ HANA vnímalo nezáujem o problematiku násillia páchaného na ženách, neporozumenie problematike alebo neochotu k spolupráci.

OZ Pomoc rodine

V rámci sieťovania, multiinštitucionálnej spolupráce a vzdelávacích aktivít OZ Pomoc rodine v rámci projektu „*Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!*“ zrealizovalo vzdelávaciu kampaň, ktorá bola určená pre políciu.

Zároveň, OZ Pomoc rodine zrealizovalo sériu workshopov, vytvorilo informačný HUB (online vzdelávacie centrum) a tiež pripravilo webinár, kde v rámci ktorého bolo HUB predstavené. V rámci ďalšej aktivity projektu OZ Pomoc rodine (v spolupráci) aktualizovalo príručku na ochranu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich deti pre odborníkov a odborníčky v relevantných štátnych a verejných inštitúciách.

V oblasti multiinštitucionálnej spolupráce OZ Pomoc rodine zrealizovalo spolu 4 stretnutia pracovnej skupiny, ktoré boli zamerané na prevenciu a eliminácia násillia.

V oblasti preventívno-osvetových aktivít občianske združenie zrealizovalo prednášky a besedy na stredných školách v meste Michalovce, ktorými spolu oslovili 85 mladých ľudí.²⁹⁰

²⁹⁰ Pomoc rodine, dostupné na <https://web.pomocrodine.sk/>

Pomoc obetiam násilia

Občianske združenie Pomoc obetiam násilia sa v súvislosti s násilím zúčastnilo dňa 22. novembra 2024 prednášky na tému „Ako sa nestáť obeťou násilia v hodnotovo prekrútených časoch“, ktorá sa organizovala pre poslucháčov a poslucháčky Univerzity tretieho veku Trnavskej univerzity v Trnave.

Poradňa ALEXIS, n.o.

Poradňa ALEXIS, n.o. sa v roku 2024 pri klientkach stretávala s rôznymi formami násilia. Najčastejšie sa jednalo o psychické násilie nielen zo strany partnera, ale aj zo strany ďalších rodinných príslušníkov či zdravotníckeho personálu – u klientok sa najčastejšie stretávali s nátlakom na podstúpenie interrupcie aj napriek tomu, že ženy s týmto zákrokom neboli stotožnené a nechceli ho podstúpiť. Poradňu kontaktovali často z dôvodu, že vo svojom blízkom či širšom okolí nenašli potrebnú pomoc a podporu. Ženy sú v období tehotenstva zraniteľnejšie. Na také dôležité rozhodnutie, ako je život vlastného dieťaťa, potrebujú kompletné informácie aj o iných alternatívach riešenia situácie a dostatok času a priestoru, aby rozhodnutie spravili bez časového nátlaku, bez zastrašovania alebo bagatelizovania ich prežívania. V priebehu rokov Poradňa ALEXIS vníma malý posun v prístupe zdravotníckeho personálu k týmto ženám, ale stále nie dostatočne citlivý. Ženám boli len výnimočne poskytnuté informácie o iných možnostiach riešenia či pomoci v ich náročnej situácii. Ďalšími formami násilia, s ktorými sme sa v poradenstve stretávali, bolo násilie fyzické a ekonomické.²⁹¹

Únia miest

V rámci osvetovej kampane o prevencii domáceho násilia a zlepšovaní podmienok pre ženy a deti robia členské mestá Únie miest Slovenska rôzne podporné aktivity (informačné kampane, vzdelávacie semináre, workshopy, poradenstvo) aj v spolupráci s mimovládnyimi neziskovými organizáciami.²⁹²

Súčasne sa mestá v rámci svojich možností snažia zabezpečiť špecializované podporné služby pre ženy zažívajúce násilie a ich deti, a to najmä v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, ktoré tieto služby väčšinou na ich území zastrešujú.

OZ ŽENA V TIESNI

V rámci Nórskeho projektu s presahom na intervenčné centrum občianske združenie realizovalo vzdelávanie polície v Žilinskom samosprávnom kraji v spolupráci s Krajským riaditeľstvom policajného zboru v Žiline, ktorého sa zúčastnilo viac ako 30 príslušníkov. Témou bolo i rozšírenie spolupráce a možnosti pomoci pre obeť trestných činov, prostredníctvom intervenčného centra. Súčasťou pomoci bola taktiež preventívna kampaň o propagácii činnosti a služieb intervenčného centra, obetiach a následkoch násilia, prostredníctvom sociálnych sietí.²⁹³

²⁹¹Pre konkrétne formy pomoci Poradne ALEXIS, n.o. bližšie pozri 3.3.3

²⁹² Únia miest Slovenska, dostupné na <https://www.uniamiest.sk/>

²⁹³ OZ Žena v tiesni, dostupné na <https://www.zenavtiesni.sk/>

Vo vzťahu k preventívnym aktivitám tie boli financované z viacerých zdrojov prierezovo. Hlavné témy preventívnych aktivít boli orientované najmä na ženy zažívajúce násilie, ženské práva, scitlivovanie verejnosti v téme násilia na ženách. Preventívne aktivity v roku 2024 predstavovali:

- Vzdelávanie - Ženské práva sú ľudské práva (bolo zrealizovaných 18 prednášok na 5 stredných školách a 1 základnej škole v štyroch okresoch (Martin, Turčianske Teplice, Ružomberok, Žilina) v Žilinskom kraji pre 399 žiakov a žiačok);
- Kampaň - Ženské práva sú ľudské práva (prezenčná výstava v období marec – apríl 2024 v Ružomberku a v Martine a aj v online priestore);²⁹⁴
- Kampaň 16 dní aktivizmu (online Výstava Vystúp z kruhu násilia);
- Kampaň - sexualizované násilie (online kampaň v období marec a apríl);
- Preventívna kampaň o propagácii činnosti a služieb intervenčného centra, obetiach a následkoch násilia, prostredníctvom sociálnych sietí.

4.4 Plnenie strategických dokumentov

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR má, okrem všeobecnej stratégie k rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí, vo svojej vecnej pôsobnosti aj kľúčový národný akčný plán osobitne zameraný na prevenciu a elimináciu násilia na ženách.

4.4.1 Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022-2027

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 498 z 19. augusta 2020 stanovila Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR úlohu predložiť Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách.²⁹⁵

Prijatie predmetného akčného plánu stanovil v rámci svojich opatrení, konkrétne opatrenia č. 28, aj Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitosti na roky 2021-2027. V zmysle špecifikovaného opatrenia malo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ako gestor spolu s relevantnými rezortmi do roku 2021 prijať a implementovať Národný akčný plán na elimináciu a prevenciu násilia na ženách.

Následne, vláda SR uznesením č. 12 z 12. januára 2022 schválila Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022-2027.

Obsahovo je akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách zameraný na štyri nosné oblasti:

- 1) Ochrana žien zažívajúcich násilie a ich detí;
- 2) Prevencia násilia na ženách;
- 3) Integrované politiky a zber údajov (koordinovaný prístup založený na poznatkoch);
- 4) Efektívne postihovanie násilia na ženách.

²⁹⁴ Kampaň ženské práva sú ľudské práva, dostupné na <https://www.zenavtiesni.sk/womens-rights-is-a-human-rights-campaign/>

²⁹⁵ Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia na ženách, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap-eliminacia-nasilia-zenach.pdf>

Opatrenia stanovené v národnom akčnom pláne pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022-2027 sa realizujú pribežne alebo vo vzťahu ku konkrétnemu kalendárnemu roku. V roku 2024 bolo ďalej napríklad realizované opatrenie zamerané na podporu intervenčných centier pre obe domáceho násilia a akreditovaných subjektov. V januári 2024 boli schválené dotácie na rok 2024 pre intervenčné centrá vo výške 1 616 554 Eur a pre akreditované subjekty vo výške 382 162 Eur.

Intervenčné centrá proaktívne kontaktujú obe domáceho násilia po vykázaní násilnej osoby zo spoločného obydlija, príp. ak obeť súhlasí, po zadržaní násilnej osoby podľa § 85 ods. 1 alebo 86 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z.z. *Trestného poriadku*. Týmto spôsobom je prepojená policajná intervencia s následným poskytnutím pomoci, čo zabezpečuje zlepšenie prístupu obetí k odbornej pomoci a možnostiam dlhodobého riešenia situácie domáceho násilia. Obetiam domáceho násilia poskytujú intervenčné centrá najmä krízovú intervenciu, vypracovanie bezpečnostného plánu, právnu a psychologickú pomoc či sprostredkovanie poskytovania sociálnych služieb. V súčasnosti pôsobí v SR celkovo 10 intervenčných centier, ktoré sa nachádzajú v každom kraji, s výnimkou Košického kraja.

Vo významnej miere sa na plnení opatrení tohto akčného plánu podieľalo aj Ministerstvo vnútra SR, ktoré realizovalo napríklad:

- Opatrenie 1.7 - *Poskytovanie základných informácií a sprostredkovanie služieb a odbornej pomoci obetiam trestných činov, vrátane žien zažívajúcich násilie, prostredníctvom informačných kancelárií pre obe trestných činov,*²⁹⁶
- Opatrenie 2.6 - *Vytvoriť odborné materiály pre podporu systémového vzdelávania študentov stredných a vysokých škôl v rámci prípravy na povolanie (napr. tvorba odborných materiálov pre podporu systémového vzdelávania Akadémie Policajného zboru SR, napr. publikácia Kriminálna taktika atď),*
- Opatrenie 2.7 - *Realizovať preventívne aktivity zamerané na oblasť prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách (napr. prednášky, besedy, ...),*²⁹⁷
- Opatrenie 2.8 - *Prostredníctvom webových stránok MV SR poskytovať preventívne rady, ako predchádzať násiliu, poskytovať odporúčania a rady, ako sa nestáť obeťou násilia, ako aj informácie o možnostiach riešenia vzniknutých krízových situácií (aktivity na sociálnych sieťach, informácie na webovom sídle Ministerstva vnútra SR, napr. kampaň BE SAFE, tematické video obchodovanie s ľuďmi a pod.),*
- Opatrenie 2.9 - *Pri príležitosti „Medzinárodného dňa eliminácie násilia páchaného na ženách“ vykonať preventívnu kampaň, zameranú na problematiku násilia, s cieľom zvyšovať informovanosť a právne povedomie. V rámci kampane zabezpečiť propagačné materiály zaoberajúce sa problematikou násilia, potrebné k ich realizácii.*²⁹⁸

²⁹⁶ Bližšie informácie pozri v kapitole 4.1

²⁹⁷ Bližšie informácie pozri v kapitole 4.3

²⁹⁸ Bližšie informácie pozri v kapitole 4.3

- Opatrenie 3.6. - *Priebežne monitorovať postupy polície pri aplikácii oprávnenia vykázat zo spoločného obydliá podľa § 27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov,*²⁹⁹
- Opatrenie 4.4 - *Zvýšenie počtu špecializovaných výsluchových miestností pre vyšetrovanie násilia na ženách vrátane znásilnenia a sexuálneho násilia (k 31. decembru má Policajný zbor SR zriadených v rámci projektu a využíva 25 špeciálnych výsluchových miestností) a ďalšie*

4.4.2 Celoštátna stratégia a akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027

Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 a Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 schválené Vládou Slovenskej republiky uznesením č. 233 z 28. apríla 2021 obsahujú aj osobitné opatrenia, ktoré smerujú k prevencii a/alebo eliminácii rodovo podmieneného násilia.³⁰⁰

Opatrenia obsiahnuté v predmetnom akčnom pláne, ktoré sa bezprostredne týkajú rodovo podmieneného násilia a realizovali sa (aj) v roku 2024 sú napríklad:

- Opatrenie č. 6 - *Monitorovať problematiku obťažovania na pracoviskách, odstraňovanie prejavov diskriminácie, šikanovania a sexizmu v pracovno-právnych vzťahoch (realizované prostredníctvom aktivít Slovenského národného strediska pre ľudské práva)*
- Opatrenie č. 25 - *Adekvátnejšie stíhanie a potrestanie páchatel'ov násilia a škodlivých praktík na ženách a deťoch, pričom sankcie majú zodpovedať závažnosti spáchaných trestných činov prostredníctvom vzdelávacích aktivít pre profesie zabezpečujúce vymáhateľnosť práva a zber dát (realizované napríklad prostredníctvom vzdelávacích aktivít Koordinačno-metodického centrum pre prevenciu násilia na ženách);*
- Opatrenie č. 34 - *Venovať zvýšenú pozornosť osвете, výchove a vzdelávaniu smerujúcim k nulovej tolerancii voči páchaniu násilia na ženách a deťoch/dievčatách (realizované napríklad prostredníctvom vzdelávacích a osvetových aktivít Koordinačno-metodického centrum pre prevenciu násilia na ženách, neziskových organizácií a prípravou národného projektu kampaň - „Informačná kampaň na zvyšovanie povedomia verejnosti o vybraných sociálnych témach“).*

4.4.3 Národná stratégia a akčný plán Detstvo bez násilia pre všetky deti (2023-2029)

Uznesením vlády SR č. 24 z 15. januára 2014 bola schválená Národná stratégia na ochranu detí pred násilím, v ktorej je upravená špecifická problematika ochrany detí pred násilím. Realizačný dokument predmetnej stratégie v súčasnosti predstavuje Akčný plán na roky 2023 -2026.³⁰¹

²⁹⁹ Bližšie informácie pozri v kapitole 4.1

³⁰⁰ Stratégia a akčný plán rovnosti, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25845/1>

³⁰¹ Národná stratégia a akčný plán, dostupné na <https://nks.gov.sk/dokumenty/>

V priebehu roka 2024 boli z Akčného plánu Detstvo bez násilia pre všetky deti realizované napríklad nasledujúce opatrenia:

- *Podpora a rozvoj kompetencií pre účely koordinácie multidisciplinárneho riešenia problematiky násilia na deťoch na národnej a regionálnej úrovni (pretrvávanie podpory, ale aj rozširovanie a rozvoj kompetencií)*, (napr. v obvode pôsobnosti Okresnej prokuratúry Komárno boli v roku 2024 zrealizované dve multidisciplinárne koordinačné stretnutia, ktoré boli organizované v súvislosti s implementáciou Národného projektu Spoločne za detstvo bez násilia pre všetky deti a plnením cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím Detstvo bez násilia pre všetky deti a Národnej koncepcie ochrany detí v digitálnom prostredí, v obvode pôsobnosti Okresnej prokuratúry Nitra a Topoľčany boli v roku 2024 zrealizované dve multidisciplinárne stretnutia, v obvode pôsobnosti Okresnej prokuratúry Levice a Svidník bolo v sledovanom období zrealizované jedno multidisciplinárne stretnutie atď.)
- *Posilnenie postavenia a kompetencií koordinátora ochrany detí pred násilím* (napr. Koordinátori ochrany detí pred násilím pod metodickým vedením Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch sa v roku 2024 spolupodieľali na organizácii 898 rôznych preventívnych a osvetových aktivitách, zameraných na deti, odbornú aj laickú verejnosť (počet účastníkov a účastníčok 92 697) atď.)
- *Edukácia detí v oblasti identifikácie násilia a k správnym reakciám na násilie* (tvorba a distribúcia materiálov, kampane, podpora formálneho a neformálneho vzdelávania v tejto oblasti) (napr. Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch realizuje celoslovenské podujatie Bubnovačka, do ktorého bolo zapojených v novembri roku 2024 viac ako 320 000 detí a dospelých v SR a Českej republike v 1128 participujúcich obciach, Prokuratorka Okresnej prokuratúry Bratislava V. v priebehu roka 2024 aktívne vykonávala prednáškovú činnosť na viacerých základných školách v rámci jej územného obvodu, v rámci ktorých sa zaoberala aj problémami týkajúcimi sa šikany, kyberšikany, detskej pornografie a rôznych foriem násilia či zneužívania maloletých osôb atď.)
- *Podpora a rozvoj mediálnej gramotnosti a kritického myslenia u detí* (tvorba a distribúcia materiálov, podpora vzdelávania v tejto oblasti) (napr. na stredných školách prebieha prostredníctvom experimentálneho overovania nového obsahu predmetu Etická výchova, ktorého súčasťou sú témy ako mediálna gramotnosť a kritické myslenie, Koordinátori a koordinátorky ochrany detí pred násilím v roku 2024 zorganizovali 92 odborných seminárov pre zástupcov a zástupkyne participujúcich subjektov a tri z nich boli zamerané na tému „Vplyv médií a mediálneho násilia na deti a rozvoj mediálnej gramotnosti u detí“, Národné osvetové centrum realizovalo edukačný workshop Rizikové správanie mládeže atď.)
- *Prevenia a intervencia šikanovania detí* (tvorba a distribúcia informačných materiálov, publikácií a kampaní, organizácia podujatí, sieťovanie odborníkov preventívnych aktivít) (napr. v rámci Podcastov Odborne na slovíčko a Nahlas o deťoch, preventívne aktivity Ministerstva vnútra SR na tému „Šikanovanie a kyberšikanovanie“ spolu 689 vzdelávacích aktivít pre 16 711 účastníkov a účastníčok

z radov mládeže a 26 aktivít pre 399 účastníkov a účastníčok z radov pedagogických a odborných zamestnancov škôl atď.)

- *Podpora a rozvoj vzdelávania detí v oblasti ľudských práv a demokratického občianstva, tolerancie a rešpektu k inakosti (podpora a rozvoj vzdelávania a zvyšovania povedomia, výchova k občianstvu a ľudským právam, aktivity s deťmi)* (napr. Činohra Slovenského národného divadla Činohra SND odohrala v roku 2024 59 repríz inscenácie Čaute!, ktorá reaguje na šikanovanie v školách a násilie v rodinách atď.)
- *Podpora práv detí, ktoré sú príslušníkmi menšín alebo inak znevýhodnených skupín, a/alebo detí ohrozených zanedbávaním v dôsledku generačnej chudoby,* (napr. národné projekty, resp. výzvy v pôsobnosti Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, Koordinátori a koordinátorky ochrany detí pred násilím v roku 2024 realizovali 169 multidisciplinárnych pracovných stretnutí so zástupcami a zástupkyňami participujúcich subjektov, mnohé z nich boli zamerané aj na témy týkajúce sa podpory práv detí z marginalizovaných rómskych komunít),
- *Podpora a rozvoj inovatívnych metód pri práci s deťmi pri rôznych životných situáciách na národnej a regionálnej úrovni (streetwork, clubwork a peer programov; nízko prahových programov pre deti a mládež, dobrovoľníckych programov..)* (napr. Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR testuje pilotný projekt aplikácie, zameraný na šikanovanie s Banskobystrickým samosprávnym krajom)
- *Podpora, vznik a realizácia výskumov, analýz, monitoringov a zberu štatistických údajov* (napr. NKS realizovalo výskum prostredníctvom Katolíckej univerzity v Ružomberku týkajúci sa rizík v online priestore. Tlačová správa „Výskum odhalil aktuálne formy rizík pre deti a mládež v online priestore.“, Školský prieskum ESPAD, Výskumný projekt HoDeKoProM atď.)

Aktivity vyplývajúce z akčného plánu Detstvo bez násilia pre všetky deti, ktoré boli realizované v roku 2024 vo všeobecnosti prispeli k značnej aktivite a prehĺbeniu multidisciplinárnej spolupráce, posilneniu vzdelávania detí, ako aj odborníkov a odborníčok, implementácie inovácií a technológií, rozvoju a rozšíreniu špecializovaných služieb a systémov (Barnahus), výskumnej a analytickej činnosti.

4.4.4 Národný program aktívneho starnutia na roky 2021-2030

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 657 z 16. novembra 2021 schválila Národný program aktívneho starnutia na roky 2021-2030. Stanoveným cieľom tohto národného programu je podporiť budovanie udržateľnej spoločnosti cez podporu a zhodnocovanie potenciálu ľudí všetkých vekových kategórií predovšetkým v kontexte procesu ich starnutia.

302

V súlade so stanoveným cieľom sa preto parciálne opatrenia Národného programu aktívneho starnutia týkajú aj problematiky násilia. Vo všeobecnosti ide o nasledovné opatrenia, ktoré sa týkajú kapitoly 4.7 Podpora dôstojnosti, nezávislosti a kvality života starších ľudí, konkrétnejšie cieľa č. 7 - Bezpečnosť starších ľudí prostredníctvom zvyšovania povedomia a informovanosti o kriminalite páchanej na starších ľuďoch a možnostiach

³⁰²Národný program aktívneho starnutia, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/aktivne-starnutie/narodny-program-aktivneho-starnutia/>

účinnnej ochrany a č. 8 - Bezpečnosť starších ľudí prostredníctvom dostupných programov pomoci a služieb pre obeť násillia a trestných činov páchaných na starších ľuďoch:

- Realizácia preventívno-osvetovej činnosti zameranej na zvyšovanie povedomia starších ľudí o zlom zaobchádzaní a kriminalite páchanej na tejto cieľovej skupine (vrátane projektu „Bezpečná jeseň života“), o najčastejších spôsoboch jej páchania a o možnostiach účinnej ochrany proti aktuálnym ohrozeniam,
- Zapojenie starších ľudí ako lektorov a lektoriek preventívno-osvetových aktivít na zvyšovanie povedomia starších ľudí o kriminalite páchanej na tejto cieľovej skupine a o možnostiach účinnej ochrany proti aktuálnym ohrozeniam,
- Poskytovanie informácií, usmernenia a sprostredkovanie odbornej pomoci v oblasti psychologického poradenstva, sociálneho poradenstva, právnej podpory a usmernenia pre obeť a potenciálne obeť trestných činov z radov seniorov a senioriek prostredníctvom informačných kancelárií pre obeť trestných činov,
- Odborná príprava pracovníkov a pracovníčok rozličných rezortov na detekciu násillia páchaného na seniorstve,
- Poskytnutie rýchlej a dostupnej pomoci starším ľuďom, ktorí sú ohrození násillím v rodinách, prostredníctvom nonstop Národnej linky 0800 212 212 a Senior linky 0800 172 500.

V rámci odpočtu opatrení za obdobie rokov 2023-2024 bolo osobitne dôležitým krokom Ministerstva vnútra SR ako gestora niektorých opatrení predloženie návrhu aktualizácie opatrenia „Realizácia preventívno-osvetovej činnosti zameranej na zvyšovanie povedomia starších o zlom zaobchádzaní a kriminalite páchanej na tejto cieľovej skupine (vrátane projektu „Bezpečná jeseň života“), o najčastejších spôsoboch jej páchania o možnostiach účinnej ochrany proti aktuálnym ohrozeniam“, vo vzťahu ktorej Ministerstvo vnútra SR navrhlo: „Realizácia preventívno-osvetovej činnosti zameranej na zvyšovanie povedomia starších ľudí o zlom zaobchádzaní a kriminalite páchanej na tejto cieľovej skupine (vrátane projektu „Bezpečná jeseň života“ a programu „Seniori/ky zbystrite pozornosť!“) o najčastejších spôsoboch jej páchania, o možnostiach účinnej ochrany proti aktuálnym ohrozeniam a tiež ďalších tém, ktoré sú lektorované seniorom a seniorkách príslušníctvom Policajného zboru zaradenom na úseku prevencie“.

4.4.5 Akčný plán rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v rezorte obrany na roky 2024-2030

Akčný plán rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť v rezorte obrany na roky 2024-2030, ktorý je súčasťou Koncepcie rodovej rovnosti profesionálnych vojakov a vojačiek v rezorte obrany obsahuje, okrem iného, aj opatrenia k rodovo podmienenému násilliu.

V rámci plnenia úloh z akčného plánu Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násillia na ženách pre Ministerstvo obrany SR spracovalo „Odporúčania k tematického rozsahu vzdelávania pre implementáciu Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1325 a integráciu rodového hľadiska do vojenských organizácií a síl so zameraním na prevenciu a elimináciu násillia na ženách“.

4.5 Stav vo vybraných oblastiach

4.5.1 Legislatívna úprava

Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

V roku 2024 bolo dôležitou legislatívnou zmenou v súvislosti s ochranou pred násilím prijatie, ako aj následné nadobudnutie účinnosti zákona č. 84/2024 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.³⁰³ Predmetná novela zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v znení neskorších predpisov navýšila maximálnu výšku dotácie na podporu rovnosti žien a mužov na aktivity zamerané na predchádzanie a podporu riešenia domáceho násillia a iného ohrozenia správaním iných fyzických osôb z pôvodných 20 000 Eur na 150 000 Eur.

Koncepcia reformy financovania sociálnych služieb

Vo vzťahu k budúcim legislatívnym úpravám je potrebné reflektovať (aj) v roku 2024 pripravovaný nelegislatívny materiál Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR súvisiaci s ochranou žien pred násilím, a to „Koncepciu reformy financovania sociálnych služieb“. Predmetná koncepcia, ktorá bola pripomienkovaná v roku 2024 a následne schválená vládou SR uznesením č. 4 z 15. januára 2025, má slúžiť ako podklad pre tvorbu nového legislatívneho rámca pre poskytovanie a financovanie sociálnych služieb, ktorý má Slovenská republika prijať do konca roka 2025.³⁰⁴ Materiál predpokladá aj riešenie zmeny v systéme sociálnych služieb krízovej intervencie, ktorým je venovaná osobitná pozornosť v rámci prílohy č. 2.³⁰⁵

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

Kalendárny rok 2024 bol z legislatívneho hľadiska charakteristický viacerými novelami zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Významnou bola novela č. 47/2024 Z.z. ktorou sa dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Predmetnou novelou sa ust. § 87 zákona č. 300/2005 Z.z. doplnilo o ods. 6 v zmysle ktorého „Ak ide o zločin, za ktorý tento zákon v prvej hlave, druhej hlave, tretej hlave a deviatej hlave osobitnej časti dovoľuje uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov, trestnosť činu zaniká uplynutím premlčacej doby, ktorá je dvadsať rokov; ustanovenie odseku 1 písm. b) sa nepoužije. Ak ide o prečin, za ktorý tento zákon v prvej hlave, druhej hlave, tretej hlave a deviatej hlave osobitnej časti dovoľuje uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej tri roky, trestnosť činu zaniká uplynutím premlčacej doby, ktorá je päť rokov; ustanovenie odseku 1 písm. d) sa nepoužije.“³⁰⁶ Uvedeným sa v prípade vybraných trestných činov proti životu a zdraviu,

³⁰³Novela, dostupná na <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/84/20240501.html>

³⁰⁴Úrad vlády SR, dostupné na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/22199/1>

³⁰⁵Koncepcia reformy financovania sociálnych služieb, dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/koncepcia-reformy-financovania-socialnych-sluzieb.html>

³⁰⁶Novela, dostupné na <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/47/20240315.html>

trestných činov proti slobode a ľudskej dôstojnosti, trestných činov proti rodine a mládeži a trestných činov proti iným právam a slobodám ponechala 20 ročná premlčacia doba. Uvedená 20 ročná premlčacia doba sa uplatňuje napríklad pri trestných činoch: znásilnenie, sexuálne násilie, sexuálne zneužívanie a i.

Vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 328/2023 o jednotnom systéme označovania a spôsobe jeho uplatňovania

Ako bolo uvedené v kapitole 3.5.1, dňa 1. januára 2024 nadobudla účinnosť *vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 328/2023 o jednotnom systéme označovania a spôsobe jeho uplatňovania*, ktorou sa v súvislosti s rodovo podmieneným násilím zaviedli obsahové deskriptory násilie a prislúchajúca veková vhodnosť, strach a prislúchajúca veková vhodnosť, sex a prislúchajúca veková vhodnosť, nahota a prislúchajúca veková vhodnosť.

4.5.2 Rodovo podmienené násilie na ženách

Preživšími osobami rodovo podmieneného násillia sú v podmienkach (nielen) Slovenskej republiky primárne ženy. Aj napriek tomu, že násilie vo všeobecnosti, predstavuje nežiadúci spoločenský jav a jednu z najzávažnejších foriem porušovania ľudských práv, Slovenská republika dlhodobo vykazuje vysokú prevalenciu rodovo podmieneného a domáceho násillia na ženách.

Ako vyplýva z dát za Intervenčné centrá najviac informácií o obetiach, resp. preživších osobách domáceho násillia obdržali v súvislosti so ženami (900 z celkového počtu 1 036). Rovnako sa žien, ako obetí, týkalo najviac podaných návrhov na vydanie neodkladného opatrenia.

Aj dáta Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie za rok 2024 reflektujú, to že najpočetnejšiu skupinu volajúcich osôb predstavovali práve ženy zažívajúce násilie (512). Tretie osoby volajúce na Národnú linku pre ženy zažívajúce násilie – teda osoby, ktoré telefonujú na linku, pretože poznajú preživšiu osobu násillia a hľadajú poradenstvo – na linku v priebehu roka zavolali 274 krát, čo predstavuje mierny pokles v porovnaní s rokom 2023 (315). Z hľadiska formy násillia najviac hovorov bolo od žien zažívajúcich násilie v intímnych partnerských vzťahoch.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť vydal publikáciu „*Index rodovej rovnosti 2024. Boj proti násilliu na ženách, riešenie rodových nerovností*“. Táto správa poskytuje prehľad stavu násillia páchaného na ženách v EÚ, ktoré je tematickým zameraním Indexu rodovej rovnosti 2024. Predmetný výstup Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť však reflektuje prevažne dáta za rok 2021 a 2022. Predmetná publikácia konštatuje vo vzťahu k Slovenskej republike, že k decembru 2024 predstavuje jednu z 5 krajín (spolu s Bulharskou republikou, Českou republikou, Litovskou republikou a Maďarskou republikou), ktoré neratifikovali *Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácejmu násilliu a o boji proti nemu*, ktorého cieľom je ochraňovať ženy pred všetkými formami násillia a i.³⁰⁷

³⁰⁷Dohovor, dostupné na [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:22023A0602\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:22023A0602(01))

Negatívna korelácia, ktorá sa ukázala v rámci analýzy reflektuje, že čím vyššie sa krajina nachádza v rebríčku Indexu rodovej rovnosti, tým menej respondenti a respondentky z danej krajiny súhlasia s tým, že ženy pod vplyvom alkoholu alebo drog sú aspoň čiastočne zodpovedné za sexuálne násilie, ktoré zažili. Slovensko predstavuje jednu z krajín, ktorá má najvyššiu mieru akceptácie tohto tvrdenia v EÚ.

Vzhľadom na skutočnosť, že násilie na ženách predstavuje aj závažný problém verejného zdravia, tomuto nežiadúcemu javu sa preto venuje aj Svetová zdravotnícka organizácia. Svetová zdravotnícka organizácia spravuje globálnu databázu o výskyte násillia páchaného na ženách.³⁰⁸ Súčasne v júli 2024 uverejnila novú analýzu „Partnerské násilie páchané na dospievajúcich dievčatách: regionálne a národné odhady prevalencie a súvisiace faktory na úrovni krajín“, v rámci ktorej však použili globálne, regionálne a národné odhady partnerského násillia z roku 2018.³⁰⁹

Podľa predmetnej analýzy odhad prevalencie fyzického a/alebo sexuálneho násillia zo strany intímneho partnera je v SR vo veku 15 - 19 rokov medzi dospievajúcimi dievčatami, ktoré boli niekedy vydaté, či partnerkami prevalencia 11 % pri celoživotnej a 5 % pri za posledných 12 mesiacov.³¹⁰

Odhadovanie populačnej prevalencie násillia páchaného (nielen) na ženách je však veľmi náročné vzhľadom na problematickosť zberu relevantných a komplexných dát. Vo vzťahu k partnerskému a domácejmu násilliu Európsky inštitút pre rodovú rovnosť v roku 2024 publikoval metodologickú správu, ktorá reflektovala nový celoúijný zber údajov na meranie partnerského a domáceho násillia pomocou aktualizovaných ukazovateľov.³¹¹

4.5.3 Rodovo podmienené násilie na mužoch

Chlapci a muži tiež predstavujú preživšie osoby rodovo podmieneného násillia. Ako vyplýva z dát Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie v roku 2024 telefonovalo 22 mužov, ktorí prvýkrát kontaktovali linku, pričom spolu bolo zrealizovaných 69 hovorov. V komparácii s predchádzajúcim kalendárny rok 2023, tak ide o pokles v prípade kontaktovania linky zo strany mužov (2023- 44 mužov).

Vo vzťahu k intervenčným centráom malo napr. Intervenčné centrum MyMamy, o.z. v roku 2024 zo 194 klientok a klientov - 14 mužských klientov, intervenčné centrum Žena v tiesni evidovalo v roku 2024 ako ohrozené osoby násillím 19 mužov, pričom služby tohto intervenčného centra využil len jeden. Vo všeobecnosti intervenčné centrá v roku 2024 obdržali spolu 1 036 záznamov o vykázaní, resp. informácií o obetiach domáceho násillia, z toho 140 sa týkalo práve mužov, pričom v porovnaní s rokom 2023, kedy bolo evidovaných 132 takýchto prípadov ide o medziročný nárast. Pri následne podaných 270 návrhoch na

³⁰⁸Globálna databáza o výskyte násillia páchaného na ženách, dostupné na <https://vaw-data.srhr.org/>

³⁰⁹Dospievajúce dievčatá čelia alarmujúcej miere partnerského násillia, dostupné na <https://www.who.int/news/item/29-07-2024-adolescent-girls-face-alarming-rates-of-intimate-partner-violence>

³¹⁰Výsledky, dostupné na [https://www.thelancet.com/journals/lanchi/article/PIIS2352-4642\(24\)00145-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanchi/article/PIIS2352-4642(24)00145-7/fulltext)

³¹¹ Partnerské a domáce násilie: zber údajov inštitútom EIGE (2023 – 2024) – metodická správa, dostupné na https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/intimate-partner-and-domestic-violence-eiges-data-collection-2023-2024-methodological-report?language_content_entity=en

vydanie neodkladného opatrenia boli 13 obeťami muži. V porovnaní s rokom 2023, ide v prípade podaných neodkladných opatrení, ktoré sa týkali mužských obetí násilia o pokles. V roku 2023 bolo podaných 21 takýchto návrhov. Intervenčné centrum Žena v tiesni v pri mužoch ako ohrozených osobách eviduje najčastejšie ako násilnú osobu syna.

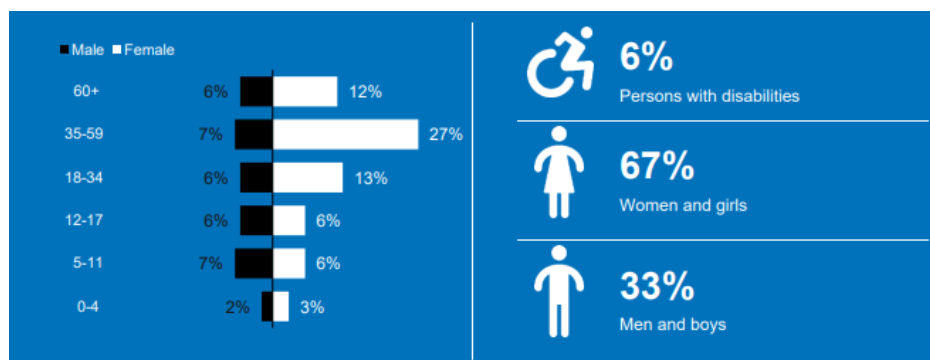
Chlapci a muži sa môžu rovnako stať aj obeťou sexuálneho násilia, pričom ich reakcie môžu byť špecifické. Pre chlapcov a mužov môže byť oveľa náročnejšie zdôveriť sa, porozprávať sa o tom s niekým a pod.

Dôležité je preto zvyšovať informovanosť aj o násilí páchanom na chlapcoch a mužoch. V súčasnosti platné stratégie a/alebo akčné plány obsahujú len jedno opatrenie špecificky zamerané na chlapcov a mužov ako potenciálne preživšie osoby násilia. Predmetné opatrenie predstavuje úloha č. 27 Akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027, ktorej zámerom je „Zvyšovanie informovanosti mužov, chlapcov a širokej verejnosti o trestnom charaktere násilia na mužoch, vrátane sexuálneho násilia, s cieľom povzbudzovať mužov a chlapcov, aby nahlasovali prípady násilia na nich páchané a/alebo vyhľadali špecializované služby ochrany a podpory“.

Aj v tejto súvislosti bol v roku 2024 prijatý národný projekt „Informačná kampaň na zvyšovanie povedomia verejnosti o vybraných sociálnych témach“, ktorý sa zameriava aj na problematiku násilia. Kampaň sa v téme násilia, okrem primárnych preživších osôb, ktorými sú ženy a deti, bude v parciálnych aktivitách zameriavať aj na osvetu násilia v prípade mužských preživších osôb rodovo podmieneného násilia, či iných zraniteľných osôb.

4.5.4 Rodovo podmienené násilie na utečenkách

Od začiatku vojny na Ukrajine zaznamenalo Slovensko výrazný prílev utečencov a utečenkýň, pričom jeho hranice prekročilo viac ako tri milióny ľudí a ku koncu roka 2024 malo štatút dočasnej ochrany viac ako 131 000 osôb. Ženy a deti tvoria takmer 83 % z celkového počtu vysídlených osôb, medzi ktorými sú aj starší ľudia, osoby so zdravotným postihnutím, resp. znevýhodnením a osoby s naliehavou potrebou zdravotnej starostlivosti. Prepojenie rodovej dynamiky s otázkami bezpečnosti a vysídlenia zvyšuje zraniteľnosť žien a dievčat voči rodovo podmienenému násilium, vrátane sexuálneho vykorisťovania a zneužívania.

Zdroj: Situácia na Ukrajine: Regionálny plán reakcie na situáciu utečencov (2024).

Podľa výskumu SEIS (2024) bolo 74 % domácností vedených ženami a 46 % malo aspoň jedného člena mladšieho ako 18 rokov. Okrem toho 18 % malo aspoň jedného člena staršieho ako 60 rokov; v 13 % viedla domácnosť staršia osoba.³¹²

Hoci mnohí utečenci a utečenkyně našli relatívnu stabilitu, ženy a dievčatá sú naďalej vystavené zvýšenému riziku rodovo podmieneného násilia v dôsledku faktorov, ako sú ekonomická zraniteľnosť, neistota bývania a prekážky v prístupe k podporným službám. Od začiatku utečeneckej krízy bola ochrana pred násilím považovaná za kľúčovú prioritu ochrany a od roku 2022 bola začlenená do všetkých regionálnych plánov reakcie na utečeneckú krízu.

Posúdenie rizika rodovo podmieneného násilia

UNHCR Slovensko vykonalo na prelome rokov 2024 a 2025 posúdenie rizika rodovo podmieneného násilia, v ktorom sa skúmali kľúčové rizikové faktory, nedostatky v systémoch podpory a vnímanie bezpečnosti utečenkýň na Slovensku. Výskum bol metodologicky uskutočnený kombináciou fokusových diskusií a rozhovorov s kľúčovými informátorkami. Celkovo sa uskutočnili štyri diskusie so ženami utečenkami v rôznych regiónoch Slovenska s cieľom zhromaždiť údaje o ich vnímaní bezpečnosti, výzvach a prístupu k službám, a rozhovory so šiestimi manažérkami prípadov rodovo podmieneného násilia a humanitárnymi pracovníčkami.

Z posúdenia vyplynulo, že partnerské násilie je najrozšírenejšou formou rodovo podmieneného násilia. Toto násilie sa vyskytuje v rôznych formách vrátane fyzického, psychického, sexuálneho a ekonomického násilia a často ho zhoršuje zraniteľnosť spojená s vysídlením.

Násilie v intímnych vzťahoch nezačína vždy na Slovensku; v niektorých prípadoch začína na Ukrajine, pretrváva počas presídlenia alebo vzniká v nových vzťahoch vytvorených v hostiteľskej krajine. Správy naznačujú, že páchatelia môžu byť buď z Ukrajiny, alebo zo Slovenska, vrátane nových partnerov, ktorí sa stretli po presťahovaní. Obzvlášť zraniteľné sú ženy s malými deťmi alebo ženy na materskej dovolenke, ktoré sa stretávajú s ďalšími prekážkami na ceste k nezávislosti. Ekonomická závislosť a obmedzený prístup k bezpečnému bývaní bránia mnohým utečenkám, ktoré prežili násilie, v odchode z násilných vzťahov.

Ekonomická nezávislosť zohráva kľúčovú úlohu pri určovaní schopnosti osôb, ktoré prežili násilie, opustiť vzťah, získať podporu a obnoviť svoj život. Ukrajinské utečenkyně na Slovensku čelia značným problémom pri dosahovaní finančnej stability, čo nielen zvyšuje ich zraniteľnosť voči násiliu, ale aj obmedzuje ich schopnosť opustiť násilné vzťahy, zabezpečiť si nezávislé bývanie a prístup k právnej podpore. Nedostatok finančnej nezávislosti, prekážky v zamestnaní a neisté pracovné podmienky vytvárajú zraniteľnosť a riziko vykorisťovania a obťažovania na pracovisku. Tieto ekonomické problémy prispievajú k dlhodobým cyklom závislosti a viktimizácie a bránia ženám vytvoriť si stabilnú a bezpečnú budúcnosť.

³¹² UNHCR, IOM, UNICEF a WHO. *Prieskum sociálno-ekonomických poznatkov na Slovensku: Záverečná správa*, dostupné na: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location/10785>

Vo vzťahu k subjektívnemu pocitu, resp. prežívaniu bezpečnosti zistenia z fokusových diskusií naznačujú, že ukrajinské utečenkyně na Slovensku sa vo všeobecnosti cítia vo svojom každodennom živote bezpečne. Diskusie však odhalili aj vážne bezpečnostné incidenty a rastúce obavy v priebehu času. Mnohé účastníčky poznamenali, že zatiaľ čo počiatočná reakcia na ukrajinských utečencov a utečenkyně na Slovensku sa vyznačovala empatiou a podporou, v poslednom roku sa tento sentiment zmenil a pribúdajú správy o nepriateľstve a diskriminácii. Utečenky spomínali prípady sexuálneho obťažovania na verejnosti, ale i prípady sexuálne násillia vrátane znásillenia, o ktorých počuli.

Zatiaľ čo väčšina žien uviedla, že sa cíti fyzicky bezpečne, mnohé sa vyjadrili, že sa na Slovensku necítia bezpečne po emocionálnej stránke. Ako zhrnula jedna z účastníčok: *"Fyzicky sa cítim bezpečne. Emocionálne sa necítim bezpečne. Snažím sa vyhýbať kontaktu s inými ľuďmi a zostávam doma, ako sa len dá."*

Tento rozdiel poukazuje na psychologický vplyv diskriminácie, sociálneho vylúčenia a neistoty ohľadom budúcnosti mnohých ukrajinských utečencov a utečeniiek na Slovensku.

Z hľadiska prístupu k zdravotnej starostlivosti ženy, ktoré utrpeli zranenia alebo traumy v súvislosti s rodovo podmieneným násillím, majú často problémy s prístupom k včasnej lekárskej pomoci, pričom mnohé z nich sa stretávajú s diskrimináciou, systémovými prekážkami a finančnými obmedzeniami. Tieto prekážky nielenže odďaľujú kritickú liečbu, ale zvyšujú aj riziko dlhodobých zdravotných komplikácií. Mnohé zo žien, ktoré prežili násillie, nemôžu dostať adekvátnu pohotovostnú starostlivosť, psychologickú liečbu alebo základné lieky, čo prehľbuje ich zraniteľnosť a obmedzuje ich schopnosť zotaviť sa z traumy súvisiacej s násillím.

Napriek tomu, že sa zaznamenalo určité zlepšenie v prístupe k zdravotnej starostlivosti, najmä v súvislosti s nostrifikáciou (uznávaním) kvalifikácie ukrajinských lekárov, tieto služby sa zväčša sústreďujú vo väčších mestách. Ženy žijúce vo vidieckych oblastiach stále nemajú prístup k ukrajinsky hovoriacim lekárom, čo ďalej prehľbuje rozdiely v oblasti prístupu k zdravotnej starostlivosti.

Vo vzťahu k prístupu k cenovo dostupnému a bezpečnému bývaniu ktorý je rozhodujúcim faktorom pre zaistenie bezpečnosti a stability osôb, ktoré prežili násillie, vláda SR dlhodobo podporuje možnosti ubytovania, v súčasnosti hlavne pre zraniteľné skupiny. Zistenia z diskusií poukazujú na výrazný nedostatok cenovo dostupných možností bývania pre ukrajinské utečenky, najmä tie, ktoré unikajú z násillných vzťahov.

Okrem toho bola zaznamenaná rozšírená neochota prenajímateľských subjektov prenajímať byty ukrajinským ženám s deťmi. Je to spôsobené najmä právnou ochranou slobodných matiek na Slovensku, ktorá sťažuje prenajímateľským subjektom vypovedanie nájomných zmlúv, čo vedie mnohých majiteľov a majiteľky nehnuteľností k tomu, že úplne odmietajú prenajímať nehnuteľnosti utečencom a utečenkám. V dôsledku toho mnohé preživšie násillia čelia extrémnym problémom pri zabezpečovaní samostatného bývania, čo ich robí zraniteľnými voči nestabilným životným podmienkam, finančnému vykorisťovaniu alebo zotrúvaniu v násillných vzťahoch.

Nedostatok dostupných informácií, jazykové bariéry a strach zo stigmy sú naďalej hlavnými prekážkami, ktoré bránia obetiam rodovo podmieneného násillia medzi utečenkami v hľadaní pomoci. Tieto zistenia zdôrazňujú naliehavú potrebu pokračovať v úsilí o zvyšovanie informovanosti, najmä medzi sociálne izolovanými a zraniteľnými skupinami obyvateľstva.

Niektoré prípadové manažérky upozorňovali na nedostatky v inštitucionálnych reakciách, ako je miestami obmedzená koordinácia medzi verejnými službami a mimovládny sektorom, a nedostatočná finančná podpora pre prácu v teréne a pre osoby, ktoré zažili násillie. Na druhej strane, mnohé prípady boli riešené s profesionalitou a adekvátnou podporou pre preživšie osoby.

Na základe týchto zistení sa v správe uvádzajú jasné a realizovateľné odporúčania na zvýšenie úsillia o prevenciu, zlepšenie prístupu k podporným službám a posilnenie ochrany obetí. Riešenie týchto výziev je rozhodujúce pre zníženie rizík rodovo podmieneného násillia a zabezpečenie dlhodobého bezpečia a zdravia utečenkýň na Slovensku.

4.5.5 Sexuálne obťažovanie

Na rodovo podmienené násillie je bezprostredne naviazaná problematika sexuálneho obťažovania, ktorá taktiež súvisí s pretrvávajúcim sexizmom, ako aj rodovou nerovnosťou v spoločnosti.

V novembri 2024 bola publikovaná Národná správa o sexuálnom obťažovaní na pracovisku, ktorá sumarizuje a analyzuje zistenia projektu „*Sexuálne obťažovanie na pracovisku*“ na Slovensku.³¹³ Zo záverov predmetného výskumu, ktorý sa zaoberal skutočnými skúsenosťami so sexuálnym obťažovaním na (súčasnom) pracovisku, vyplývajú viaceré skutočnosti.³¹⁴

Zo 422 respondentov a respondentiek zažilo 34 % vo svojom súčasnom zamestnaní aspoň jednu formu sexuálneho obťažovania, pričom v priemere každá osoba zažila takmer dve formy sexuálneho obťažovania.

Z hľadiska formy, najčastejšie uvádzanou formou sexuálneho obťažovania bolo nevhodné pozeranie alebo obzeranie vyvolávajúce nepríjemné pocity, vystavovanie osoby neslušným sexuálnym vtipom alebo urážlivým, poznámkam či komentárom, nežiaduci fyzický kontakt (ako napríklad telesná blízkosť, dotýkanie sa časti tela, bozkávanie a i.) a ďalšie. Z 13 osôb v rámci interview 8 uviedlo, že čelilo viacerým a opakovaným formám obťažovania na tom istom alebo rôznych pracoviskách.

Vo väčšine prípadov boli obeťami sexuálneho obťažovania a násillia na pracovisku práve ženy (uviedlo 31 %), avšak obeťami boli taktiež aj muži (uviedlo 14 %). Z hľadiska veku polovicu všetkých obetí predstavovali osoby vo veku 30-39 rokov, následne štvrtinu osoby vo

³¹³Národná správa o sexuálnom obťažovaní na pracovisku, dostupné na <https://www.celsi.sk/sk/sexual-harassment-in-the-workplace/>

³¹⁴ Závěry sú spracované na základe online dotazníka aspoň čiastočne vyplneného 560 respondentmi a respondentkami, 13 hĺbkových interview a fokusovej skupiny pozostávajúcej zo 7 ľudí, t. j. ide o relatívne malú reprezentatívnu vzorku.

vekovej kategórií 40-49 rokov. V súvislosti s dosiahnutím vzdelaním približne 65 % obetí malo ukončené vysokoškolské vzdelanie a 35 % malo ukončené stredoškolské vzdelanie.

Výskum sa zameriavala aj na aspekt zraniteľných kategórií. Z osôb, ktoré zažili sexuálne obťažovania 42 % uviedlo, že majú zraniteľnú charakteristiku, ako napríklad finančné ťažkosti, zdravotné znevýhodnenie, príslušnosť k sexuálnej alebo národnostnej menšine. 42 % obetí sexuálneho obťažovania a násillia na pracovisku uviedlo, že pohlavie a rod mohli byť dôvodom ich obťažovania a takmer štvrtina uviedla vek.

Pri spomínaní na sexuálne obťažovanie mnohé osoby uviedli, že tento nežiaduci jav zažili na začiatku svojej kariéry alebo počas práce na čiastočný úväzok. Z osôb, ktoré zažili sexuálne obťažovanie a násillie na pracovisku, 64 % osôb zastávalo nemanadžérske pozície, čo reflektuje dynamiku moci.

Pokiaľ ide o typ pracoviska, takmer 57 % obetí pracovalo v súkromnom sektore, 40 % vo verejnom a približne 3% v neziskových organizáciách.

Vo vzťahu k identite páchatel'ov a páchateliek, z 208 odpovedí vyplýva, že vo väčšine prípadov je páchatel'om muž (cca 77 %) a v menšej miere žena (cca 15 %). Sexuálne obťažovanie a násillie na pracovisku môže (a ako aj vyplýva z rozhovorov aj) pácha osoba akéhokoľvek pohlavia voči osobe, či osobám akéhokoľvek pohlavia.

Z hľadiska dôsledkov, ktoré konštatovali obe sexuálneho obťažovania a násillia na pracovisku, medzi bežné negatívne vplyvy patrili nepohoda, ťažkosti so sústredením, problémy pri dokončovaní úloh, pričom až 21 % osôb uvažovalo o odchode zo zamestnania a 10 % sa bálo chodiť do práce a pociťovalo nepriaznivé psychické účinky. Z rozhovorov napríklad vyplynulo, že tri respondentky aj zo zamestnania odišli a u jednej sa prejavili vážne gastrointestinálne problémy.

Z výskumu, resp. zo 65 odpovedí ďalej vyplýva, že v 28 prípadoch sa po nahlásení sexuálneho obťažovania neprijali žiadne opatrenia, v 12 prípadoch obťažovanie prestalo, 7 prípadov bolo vyšetrovaných a len 3 viedli k disciplinárnym opatreniam, pričom z rozhovorov vyplynulo, že osoby, ktoré boli vystavené sexuálnemu obťažovaniu čelili podceňovaniu svojich tvrdení o obťažovaní, a to zo strany kolegov a kolegýň aj vedenia.

V rámci správy boli vo vzťahu k zisteniam výskumu spracované príslušné odporúčania, a to pre zamestnávateľskej inštitúcie (napr. vytvoriť, zaviesť a informovať o postupe nahlasovania; poskytnúť obťažovanej osobe bezplatný prístup k právnej a psychologickej pomoci; organizovať pravidelné školenia a pod.), odborové zväzy (napr. navrhnúť akčný a realizačný plán, vypracovať mechanizmy a postupy, realizovať kampane, školenia), ako aj zainteresované strany ako Inšpektoráty práce, či Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (napr. zdôrazňovať svoju úlohu a právomoci, pripraviť príručku a ďalšie).

4.5.6 Kybernetické násillie

Dynamický vývoj informačno-komunikačných technológií, ktorý sa odzrkadlil v rôznych oblastiach spoločenského života ľudí, so sebou priniesol aj výzvy v oblasti relatívne stále

novej kybernetického násilia, ktoré je súčasťou širšieho kontinua rodovo podmieneného násilia. Európsky inštitút pre rodovú rovnosť v súvislosti s kybernetickým násilím uvádza, že aj napriek tomu, že obeťami kybernetického násilia môžu byť tak ženy, ako aj muži, ženy a dievčatá zažívajú špecifické a viac traumatizujúce formy kybernetického násilia.³¹⁵ Súčasne, konštatuje, že údaje o kybernetickom rodovo podmienenom násilí sú nedostatočné a v dôsledku toho sa o skutočnom podiele preživších osôb a ujme vie veľmi málo.³¹⁶

Odborné zdroje, pri kybernetickom násilí diferencujú medzi kybernetickou kontrolou a kybernetickou agresiou, pričom kybernetická kontrola má reflektovať správanie, ako napríklad systematické sledovanie aktivity partnera alebo partnerky na sociálnych sieťach, kontrola kontaktov a iné a kybernetická agresia následne zahŕňa napríklad urážky, vyhrážky, šírenie ponižujúcich fotografií alebo iného nekonsenzuálneho intímneho materiálu, či komentárov na sociálnych sieťach.³¹⁷ Vzhľadom na neobmedzené a charakterom veľmi špecifické online prostredie, kybernetické násilie môže začať online a aj pokračovať online, ale taktiež môže začať offline a pokračovať v online priestore, môže byť páchané osobou alebo skupinou osôb, ktoré sú anonymné a ktoré preživšia osoba vôbec nepozná, ale rovnako môžu byť spáchané osobou alebo skupinou osôb, ktoré preživšia osoba pozná.³¹⁸

Aj v súvislosti s kybernetickým násilím bola v roku 2024 na úrovni Európskej únie prijatá *smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu*, ktorá sa v jednotlivých článkoch upravuje aj zdieľanie intímneho alebo zmanipulovaného materiálu bez súhlasu, nebezpečné kybernetické prenasledovanie, kybernetické obťažovanie, kybernetické podnecovanie k násiliu alebo nenávisti.³¹⁹ Pričom parciálnym aspektom súvisiacim s kybernetickým násilím smerovalo, napríklad *nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (eú) 2022/2065 z 19. októbra 2022 o jednotnom trhu s digitálnymi službami a o zmene smernice 2000/31/ES (akt o digitálnych službách)*³²⁰ alebo v roku 2024 prijaté *nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 300/2008, (EÚ) č. 167/2013, (EÚ) č. 168/2013, (EÚ) 2018/858, (EÚ) 2018/1139 a (EÚ) 2019/2144 a smernice 2014/90/EÚ, (EÚ) 2016/797 a (EÚ) 2020/1828 (akt o umelej inteligencii)*.³²¹

³¹⁵EIGE pojmy ,dostupné na https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1311?language_content_entity=sk

³¹⁶ Kybernetické násilie páchané na ženách a dievčatách, dostupné na https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/ti_pubpdf_mh0417543skn_pdfweb_20171026164004.pdf

³¹⁷Násilie v tínedžerských a partnerských vzťahoch, dostupné na https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2024/02/Nasilie_v_tinedzerskych_partnerskych_vztahoch.pdf

³¹⁸https://eige.europa.eu/sites/default/files/cyber_violence_against_women_and_girls_key_terms_and_concepts.pdf

³¹⁹ Smernica, dostupné na https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401385

³²⁰Nariadenie, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065&qid=1747575780111>

³²¹ Nariadenie, dostupné na https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401689

Európsky parlament sa aspektom kybernetického násilia v roku 2024 osobitne venoval aj počas týždňa rodovej rovnosti, ktorý bol vo všeobecnosti zameraný na tému „Ženy v digitálnom svete: bezpečnosť a posilnenie postavenia“.³²²

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť sa v roku 2024, taktiež špecificky zamerail aj na kybernetické násilie, a to vo vzťahu k úlohe digitálnych platforiem, pričom v publikovanom materiáli poskytol pre digitálne platformy, okrem iného, praktické odporúčania založené na dôkazoch, ako napríklad začleniť rodovo citlivý prístup do tvorby politík a moderačných postupov, podporiť inkluzívnejšie prostredie a zlepšiť moderovanie obsahu; pri vývoji a preskúmaní noriem a postupov dôvery a bezpečnosti sa odvolávať na významné legislatívne rámce v boji proti rodovo podmienenému násiliu; implementovať politiky a následné postupy zamerané na rôzne typy násilia páchaného na ženách a ženách a uznať zraniteľnosti prierezového kybernetického násilia; zaviesť užívateľsky prívetivé usmernenia a mechanizmy na úrovni hlásenia; navrhnúť systémy hlásenia tak, aby umožňovali zhromažďovanie údajov rozdelených podľa pohlavia atď.³²³

Ako vyplynulo už z predchádzajúcich kapitol, nezisková organizácia ALEJ Poradenské centrum, o. z. v rámci svojej činnosti, ktorá bola pri pomoci obetiam rodovo podmieneného a domáceho násilia zameraná aj na stalking a kyberstalking vnímalo, že rovnakou rýchlosťou ako sa šíria tieto formy násilia, sa nešíri povedomie o nich a o spôsoboch, ako sa im účinne brániť.

Vo vzťahu ku kybernetickému násiliu, v podmienkach SR, Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027, ako nosný materiál v tejto oblasti, neobsahuje špecifické opatrenia zamerané na prevenciu, či elimináciu tejto osobitnej kybernetickej formy násilia. Do budúcnosti preto, aj v súvislosti s transpozíciou *smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu*, ostáva výzva spočívajúca nielen v evaluácii existujúcej právnej úpravy, ale aj v začlenení tejto problematiky do národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách.

4.5.7 Skúsenosti so službami

Z hľadiska poznania skúseností primárne dievčat a žien zažívajúcich partnerské násilie so službami a inštitúciami v podmienkach Slovenskej republiky je relevantná štúdia Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách z roku 2024 s názvom „Akoby násilie s tým nič nemalo. Skúsenosti žien zažívajúcich partnerské násilie so službami a inštitúciami“.³²⁴

³²²Program týždňa rodovej rovnosti, dostupné na <https://www.europarl.europa.eu/gender-equality-week/sk/programme/>

³²³Boj proti kybernetickému násiliu páchanému na ženách a dievčatách: úloha digitálnych platforiem, dostupné na <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/tackling-cyber-violence-against-women-and-girls-role-digital-platforms>

³²⁴Akoby násilie s tým nič nemalo, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/ako-by-nasilie-s-tym-nic-nemalo-skusenosti-zien-zazivajucich-partnerske-nasilie-so-sluzbami-a-instituciami-zuzana-ocenasova-michaela-jankovicova-barbora-burajova-2024/>

Primárnym cieľom predmetnej publikácie bolo zmapovať skúsenosti žien a ich detí s využívaním špecializovaných poradenských centier a ubytovacích služieb, ako aj verejných inštitúcií zapojených do riešenia situácií s násilím. Pološtruktúrované rozhovory sa realizovali v období máj 2023 až február 2024 a zúčastnilo sa ich 27 žien (vo veku 28-48 rokov), ktoré využili v danej dobe alebo v minulosti špecializované služby a 10 detí (3 v predškolskom veku, 3 mladšie ako 10 rokov, 3 vo veku 14-15 rokov a 18-ročná participantka), ktoré v danom čase žili v zariadení núdzového bývania, t. j. v bezpečnom ženskom dome.

Z výsledkov výskumu na Slovensku vyplýva, že informácie o existencii služieb malo takmer 50 % žien od iných inštitúcií (úradu práce, či mestské úrady alebo iné profesie z oblasti psychológie, práva, medicíny alebo mediácie), ďalej od okolia žien-ich rodina alebo iné ženy so skúsenosťou násilia, ako aj z vyhľadania informácií na internete. Využívanú podporu v špecializovaných poradenských a ubytovacích službách predstavovalo sociálne a psychologické poradenstvo, právne poradenstvo, vrátane advokátskeho zastupovania – najmä v civilnej a poručenskej agende, finančná a materiálna pomoc, posilnenie a praktické rady.

Z výskumu vyplývajú aj pozitívne a negatívne aspekty v súvislosti s bezpečnými ženskými domami (typicky zariadeniami núdzového bývania vyhradenými pre ženy zažívajúce násilie a ich deti). Medzi pozitíva patrí: riešenie ekonomickej núdze, resp. zabezpečenie ubytovania, riešenie bezpečia a ochrany pred násilím a prenasledovaním (aj deti), pomoc pri zotavovaní sa detí (psychologické služby a aktivity pre deti), získanie pokoja a času na zotavenie (aj deti), dostupnosť poradenských pracovníčok a vzťahy s nimi. Naopak, konštatované negatíva predstavujú zníženie ekonomickeho štandardu, nedostatok súkromia (aj deti), obmedzujúce pravidlá v konkrétnych bezpečných ženských domoch (užívanie spoločných priestorov alebo kontrola príchodov, odchodov). Staršie deti konštatovali predovšetkým nedostatok priestoru na zmysluplné využívanie voľného času a obmedzujúce pravidlá.

Vo vzťahu k skúsenostiam s verejnými inštitúciami, najčastejšie s políciou, orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, najmä v oblasti rodinného práva z výskumu vyplýva najmä systémová nesúrodosť, t. j. nejednotnosť postupov a nedostatok koordinácie medzi jednotlivými inštitúciami. Medzi vyzdvihované pozitívne skúsenosti patrí empatický a profesionálny prístup, avšak ženy sa stretli aj so zľahčovaním alebo spochybňovaním skúseností, ako aj s retraumatizáciou.

V súvislosti s postseparačnou fázou a verejnými inštitúciami sa ženy stretávali s nútením do kontaktu s expartnerom, neschopnosťou identifikovať psychické násilie a manipuláciu, opakovaným organizovaním spoločných stretnutí, spoločného poradenstva a mediácie, prehliadaním právneho násilia a procesného prenasledovania, aj krivými obvineniami na políciu, opakovaným predvolávaním a (aj formálnou) kontrolou a iné.

Osobitne, vo vzťahu k činnosti zamestnancov a zamestnankýň orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ženy zažívali okrem pozitívnych skúseností (nasmerovanie do špecializovaných služieb, profesionalita, podpora) značne aj negatívne skúseností, ako napríklad odhováranie od rozvodu, spochybňovanie skúseností s partnerským násilím, prehliadanie násilia, nedostatočné znalosti kolíznych opatrovníčok, neúčelné kontroly na

podnet otca, nerovnomerná pozornosť či nátlak, aby sa s ocom stretávali deti, voči ktorým bol otec násilný.

Podľa výsledkov výskumu aj na súdoch panuje nízke povedomie o partnerskom násilí a jeho dopadoch na ženy a/alebo deti, pričom väčšina participantiek potvrdila, že ich skúsenosti s partnerským násilím neboli počas úkonov v súdnom konaní brané do úvahy.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že z celkového výskumu vyplýva, že zatiaľ čo špecializované služby majú u žien vysokú „kredibilitu“ a vnímajú ich pozitívne, skúsenosti s inými inštitúciami sú zmiešané, resp. viac negatívne.

ZÁVER

Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2024 poskytuje komplexný prehľad širokospektrálnej agendy rodovej rovnosti v podmienkach Slovenskej republiky. Vyhodnotenie pokroku v jednotlivých oblastiach ukazuje, že aj napriek pozitívnym aspektom v niektorých sférach, agenda rodovej rovnosti v celej svojej rozmanitosti stále čelí značnému množstvu výziev vyžadujúcich kontinuálnu pozornosť, personálne aj finančné zabezpečenie.

Pozitívny inštitucionálny krok predstavuje vznik pozície národného poradcu pre rodovú rovnosť v OS SR v organizačnej štruktúre Ministerstva obrany SR, čo má potenciál výrazne napomôcť napĺňaniu agendy ženy, mier a bezpečnosť v tejto bezpečnostnej zložke štátu.

Problematickým aspektom zostáva udržateľnosť a predvídateľnosť existujúceho finančného mechanizmu v oblasti rodovej rovnosti. Napriek tomu, že sa zvýšil počet projektov podporených z Programu Slovensko, za rok 2024 absentujú špecifické odborné projekty zamerané napríklad na rodovo podmienené násilie, s výnimkou osvetových aktivít.

Obmedzenie v poznaní komplexného stavu predstavuje absencia dát za rok 2024 v oblastiach rovnosti a nediskriminácie, ako aj rodovo podmieneného násillia. Súčasne došlo k miernemu poklesu vedecko-výskumných publikácií, predovšetkým týkajúcich sa rodovo podmieneného a domáceho násillia. Témy rodovej rovnosti sú častejšie parciálnou súčasťou iných výskumov než komplexne zameranými štúdiami.

Vo vzťahu k vybraným oblastiam sa v roku 2024 prijali alebo pripravovali významné legislatívne úpravy, najmä zákon č. 300/2024 Z. z. zákon o niektorých opatreniach súvisiacich s riadením kótovanej spoločnosti, novela zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky či príprava koncepcie reformy financovania sociálnych služieb a transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/970 z 10. mája 2023, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania.

Ostatné kapitoly reflektovali spektrum pozitívnych aj negatívnych aspektov, ako napríklad pretrvávajúci rodovo necitlivý jazyk, najmä v online priestore, nedostatočné parity zastúpenie žien a mužov, pretrvávajúca nerovnosť v odmeňovaní, prítomnosť rodovej segregácie na trhu práce a vo vzdelávaní, výzvy a potreby pri zosúladení súkromného, rodinného a pracovného života rodín a jednorodičovských domácností, vyššie riziko chudoby žien, (potenciálna) diskriminácia rodičov a prekážky utečenkýň na trhu práce, pretrvávajúca vysoká prevalencia násillia na ženách, mierne navýšenie ohrozených osôb - mužov - v rámci činností intervenčných centier, značný výskyt sexuálneho obťažovania a skúsenosti žien a maloletých osôb so službami.

Pre adekvátne zhodnotenie stavu rodovej rovnosti na Slovensku za konkrétne obdobie, ako aj pre tvorbu tohto materiálu, je nevyhnutná aktívna spolupráca všetkých relevantných subjektov verejného a súkromného sektora.